

*Veszprém a világháború
évtizedében*

GIZELLA
NAPOK
2007
VESZPRÉM

Veszprém
a világháború évtizedében

Veszprém
a világháború évtizedében

Veszprém
2007

Lektorálta
Praznovszky Mihály

Válogatta és szerkesztette
Csizsár Miklós

Kiadja: az Eötvös Károly Megyei Könyvtár
Felelős kiadó: Praznovszky Mihály igazgató

Készült: Veszprémben a Faa Produkt Nyomdában

A kiadást támogatta:
a Veszprém Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala

ISBN: 978-963-9510-09-8

Polgármesteri előszó

Egy leendő lexikon szócikke Csiszár Miklósné emlékére

Létezik egy igen jelentős lexikon Veszprém megyében. A kortársak életrajzi adatait tartalmazza. A szerkesztő – Varga Béla – előrelátóan és sajnos fájdalmas szempontok alapján, csatolt hozzá egy kiegészítést, egy pótlást, amelyben azoknak az életrajzi adatait tünteti fel, akik a szerkesztés lezárása után – elhunytak. A könyv megjelent és ez a fejezet azóta is fájdalmasan egyre bővül. Most egy új név is belekerült, ártatlanul és igazságtalanul. Csiszár Katié.

Csiszár Kati. Ezen a néven ismerte mindenki a Veszprém megyei könyvtár kitűnő munkatársát. Pedig ez a név kombináció: egy kicsi a férj nevéből, egy kicsi az övéből, hiszen őt Eisler Katalinnak hívták, a férje pedig Csiszár Miklós, aki szintén könyvtáros. Így lett ő mindenki Csiszár Katija. A keresztnév becézett formája pedig arra utalt, hogy mindenki kedvelte őt.

Szerettük csendes és szerény lényéért, szolgálatkészségéért s persze hatalmas tudásáért. Veszprém megye helyismeretének volt szakértője. Igazi veszprémi volt, itt született és itt nyugszik most már az Alsóvárosi temetőben. Minden ide kötötte őt. Itt tanult az akkori Kállai Éva Gimnáziumban, innen végezte el a könyvtáros iskoláit, utoljára a szombathelyi főiskola könyvtáros szakát. Itt kezdte könyvtáros pályafutását is. Három és fél évtizedet töltött egy helyen, az Eötvös Károly Megyei Könyvtárban. Ma már nem nagy érdem a munkahelyi hűség, sőt! Majdhogynem szinte kötelező gyakori sűrűséggel állást változtatni félévente, figyelni, hogy hol fizetnek többet, hol a gyorsabb előrejutás lehetősége. Lelkük rajta. Csiszár Kati a régi iskolán nevelkedett, ahol elhittették vele, hogy a munka az emberi élet értelme, a jól végzett munka a boldog emberi lét egyik sikerforrása. Hogy léteznek ilyen fogalmak, mint szakma és hivatás szeretet, szolgálat. Ő nem tudott s nem is akart a modern időkhöz igazodni, s így is ment nyugdíjba a könyvtárból.

Csak időközben megszervezte a helyismereti gyűjteményt, minden helytörténeti kutatás alapgyűjteményét. Ma nincs szakdolgozatot író, könyvet író ember, akinek témája éppen Veszprém városa vagy netalán a megye története lenne, hogy ne keresné fel ezt a forrásokban gazdag könyvtári részleget. S ne találkozna közvetett módon, a könyvekbe, folyóiratokba, képekbe rejtetten Csiszár Kati szellemiségével, munkájának hatásával. Ő maga nem törekedett nagy ívű pályamunkák

megírására. Tudományos publikációi is inkább szolgálják, kiszolgálják az olvasókat. Feltárta a forrásokat, hogy segítse az érdeklődőket: minél gyorsabban és biztosabban eljussanak azokhoz az adatokhoz, vagy információkhoz, amelyekre szükségük van.

És kitalált valamit, valami eredeti könyvészeti ritkaságot, aminek négy kötetét már hiába keressük a könyvesboltokban: mind egy szálig elfogytak. Ezt a kötetet neki ajánljuk, az emlékének szánja a kiadó. A Veszprém múltjában való csemegézést.

Nem tekinthetem másnak, mintsem egy okos, ügyes és hangulatos várostörténeti kalauznak. Segédletnek, vagy inkább pótlásnak addig, amíg a régóta várt várostörténeti monográfia megjelenik. Ha nem is éves rendszerességgel, de sorra megjelentetett négy kötet forrásgyűjteményt a királynék városa közelmúlt béli történetéből. Egészen pontosan azokból az időkből, amelyekben már volt városi sajtó. Ezekből vett ki szemelvényeket egyfajta tematikus elrendezésben s adta ki a város a Gizella Napok maradándó hozamaként.

Az első kötet 1999-ben jelent meg *Múltidéző* címmel. Másik egy év múlva a romantikusan hangzó *Régi jó idők* címet viselve. Majd 2005-ben jön a *Pillanatképek a 19. századi Veszprémről* című válogatás s a sort a 2006-ban kiadott *Változó Veszprém a 20. század elején* című zárja. A szerkezet és a szerkesztési koncepció nagyjából mindenütt ugyanaz. A polgári formáját ekkor kívül-belül elnyerő város bemutatása. Hogyan látták a kortársak a napi eseményeket, észlelték a változásokat, milyen volt a városvezetés és a lakosság viszonya, hogyan szervezte magát a civil város stb. stb. Minden közlemény rendkívül érdekes és ez a szerkesztő munkáját dicséri. Mert azért igen sok évfolyamot kellett átlapoznia, hogy megtalálja a számára érdekeset nyújtó, de az elveihez szervesen illeszkedő korabeli szöveget. S persze elolvasott mindent, hiszen aki készített már ilyet, tudja milyen veszélyes: az embert elragadja a régi világ s képes még egy apróhirdetésen is perceket eltölteni, annyira tetszik neki, amire rábukkant.

Nem vonhatta ki magát persze a nyilvánvaló párhuzamok alól: elsősorban a veszprémiek viszonyulása kísértetiesen olyan volt egykoron, mint ma. Mindennel elégedetlenek voltak. Pedig látták, sőt érzékelték, hogy a város soha nem látott léptékben modernizálódik, amellet, hogy megőrizte történelmi értékeit, mondhatjuk történelmi báját, de kortársaknak minden tempó lassú. Mert mellettünk mindenki más rohamosan fejlődik, Pécs, Győr, Székesfehérvár, bezzeg Veszprém mindenben lemarad! – dohognak a régiek. Ma már látjuk történelmi rálátásból, hogy ezek voltak a modernkori várostörténet első izgalmas

évtizedei. Nagyratörő polgármester, nagyszabású tervek és pontos megvalósítás. Épül színház, postapalota, jószágkormányzóság, gőzfürdő, tűzoltó laktanya közmű, villany, vasút. Alakulnak sorra a polgári egyesületek, közösségek. Normális léptékű ipar fejlődik ki. Korszakos jelentőségű egyéniségek jelennek meg a város közéletében, kultúrájában, egyházi életében. A város épített arculata, amelynek díszletei között ma is járunk, ekkor alakul ki.

Csiszár Katalin ezekben a könyvekben nagyon jól csoportosította az egyes jelenségeket, igyekezett sokszínű összeállítást készíteni. Polgármesteri nyilatkozat, vers, báli beszámoló, statisztikai jelentés, humoros tárca, képviselőtestületi jelentés, és még megannyi más műfajú írás van együtt, hogy ezek együtteséből a maga valóságában idéződjön meg előttünk a száz évvel ezelőtti szeretett város.

Fontos sorozat ez, s ha egyszer a hajdanvolt szerkesztőjének emléktáblát emel a jövőendő, akkor szerepeljen ott ez a mondat is: Csiszár Miklósnénak, Veszprém város múltja fáradhatatlan és szenvedélyes feltárójának!

Mi maiak pedig, – a kiadó, az olvasók, a helytörténészek, a könyvtárosok, s mindenki, aki örömét lelte az előző négy kötetben, – ezzel a könyvvel emlékezünk rá.

Veszprém, 2007. április 10.

Praznovszky Mihály
az Eötvös Károly Megyei Könyvtár igazgatója
felelős kiadója

Írásjelek

Az ezerkilencszázkilencedik évet
Sokféle írásjel örökíthetné meg.
Nagy *felkiáltójel* annak, aki örül,
Hogy ez az év végre elmúlt feje fölül.
Kettőspont azoknak, akik nagy munkának
Méltán megérdemelt gyümölcseire várnak.
Hiányjel azoknak, kik semmit sem tettek,
Csupán csak hogy éltek, munkálkodni restek.
Nyugójel olyannak, aki nem volt lomha,
S tisztes munka után vonul nyugalomba.
Kötőjel azoknak, akiknek éveit
Szürkén és egyformán szoktak lepergeni.
Egy nagy *pont* azoknak, akik meg nem érték
Ennek a keserves esztendőnek végét.

*

Ezerkilencszáztíz, hát most már csak jőjj el;
Milyen írásjel vagy? – Ah, egy nagy – *kérdőjell!*

Hortulanus

Veszprémi Hírlap, 1910. január 1. 9. p

Veszprémben a századforduló után alig egy évtizeddel véget ért az a gazdasági fellendülés, az a gazdasági fejlődés, amelyik a kiegyezést követően szinte valamennyi magyar város esetében tetten érhető volt ebben az időszakban.

Veszprém rendezett tanácsú városban a 19. század végén megindult a vezetékes vízszolgáltatás (1896), kiépült a villanyhálózat (1908), és elindult a közlekedés a balatoni vasúton (1909) Veszprém és Alsóörs között. Felépítették és átadták a polgári és kereskedelmi iskola épületét (1898). Elkészült a nagy postaépület a telefonközponttal (1901). Fejlődött az egészségügyi infrastruktúra: új pavilonnal bővítették a városi kórházat (1904), megépült a gyermekmenhely (1904). Megnyitották a vármegyei múzeumot (1904) és felépült a színház (1908). Templomokat újítottak fel (László templom 1902, evangélikus templom 1910, székesegyház 1910) és felszentelték az új Károly templomot (1907).

Az 1910-es évek városarculatot is befolyásoló középítkezései: 1911-ben átadják rendeltetésének a városház telkén épült tűzoltó laktanya épületét. A következő esztendőben, 1912-ben megépül az iparostanonc iskola átellenben a színházzal. Az 1915–16-os év fordulóján adják át az új épületszárnyal kibővített és egységes stílusúvá tett a városházat.

Felépül még néhány nagyobb bérház, így Rosenberg Jenő főorvos háza a Rákóczi téren (1912), és Ruppert Rezső ügyvéd bérháza a vár feljárójánál (1912). A Takarékpénztár Csomay Kálmán helyi építőmesterrel a postapalota melletti üres telket építteti be. A kétemeletes bérház 1913 októberére készül el.

Több helyen folyik családi házas beépítés a városban. 1911-ben megkezdik az építkezést a Sógor telepen, ami a mai Rózsa utca és a Diófa utca környéke és felépitenek néhány családi házat. A Jeruzsálem hegyen Endrődi Sándor nevét kapja a már beépült névtelen utca. Megkezdődik a Báthory utca (a mai Kiskörösi utca) környéke családi házas beépítése.

Új pénzügyintézet – számszerint a hatodikat – alapítják meg 1911-ben Közgazdasági Bank és Takarékpénztár Rt néven Rainprecht Antal irányításával. Elnöke az alapításkor hegyeshalmi Fischer Károly földbirtokos volt.

A várost elkerülő vasúti fővonal jelentősen csökkentette Veszprém gazdasági szerepét. Elmaradtak a nagy vásárok, hiszen megközelíthetősége rosszabb lett, mint a környező nagyobb városoké. A gyáripar országos fejlődésével általában csökkent a kézműves ipar, a kisipar szerepe. Veszprémben is végbement ez a csökkenés, ugyanakkor a gyáriparnak csak a csírái jelentek meg.

Valamikor 24 céh volt a városban sok száz iparossal. Az 1910-es évek elejére a teljes iparos-létszám alig haladta meg a hatszázat. De volt közöttük mai szemmel nézve néhány érdekes foglalkozás is, pl. bábsütő, béltisztító, fésűs, gombkötő, harangöntést két iparos is végzett, de volt orgonakészítő és puskaműves, sőt tutyivarró és virslis, és négy szítakötő iparos is dolgozott a városban a négy kefekötő mellett.

A működő „gyárak” mindössze néhány vagy legfeljebb néhány tucat munkást foglalkoztattak. Többek között működött a városban kékfestőgyár, olajgyár, szappangyár, szikvízgyárak, ecetgyár, posztógyár, több téglagyár és cementárugyár. Igazi nagyüzemnek csak az 1911-ben alapított, a Buhim völgyben, a Deák Ferenc utcában működő kötszövő gyár számítható a száz főt meghaladó munkás létszámával. Ide sorolható még, a talicskát, szerszámnyelet és más hasonló keményfa árut készítő Faipari Rt üzeme, ahol átlagosan 100 főt foglalkoztattak.

Amerikai tanár Veszprémről

Dorsey amerikai tanár 1908 évben Magyarországon járt tanulmányi úton, eközben Veszprémben is több napig tartózkodott. Dorsey tanár amerikai lapokban most a következőket írja Veszprémről:

A veszprémi nagy dob

„Tessék, tessék besétálni, krajcárért mindent látni... Tessék tisztelt publikum... Csindrassza bum-bum-bum!”

A nyájas olvasó e pillanatban bizonytalán azt hiszi, hogy valamelyik öblöstorkú nagydobú sári kikiáltó „bekiáltójáról” van szó: pedig hát a nyájas olvasó hatalmasan csalódik.

Tessék csak elolvasni egy hasábról odébb Dorsey amerikai tanár magyarországi levelének folytatását, melyben Dorsey tanár a nyugati kultúr ember őszinte csodálkozásával mondja el, hogy 15 ezer lakossal bíró ősi Veszprém városában, annak is a „főpiacán” a város hivatalos hajdúja csapott olyan éktelen csindrasszázást, tudatván élőkkel, holtakkal egyaránt:

„– aki pedig elfelejtette volna fizetéseit megfizetni: annak okáért minden ingó és ingatlan vagyona nyilvánosan el fog árvereltetni... Csinnadrassza bum-bum-bum!”

Szegény Dorsey! Már abban a betegséges illúziókban ringatta magát, hogy modern, nyugati kultúrával bíró országban jár, amikor hirtelen egy darab hamisítatlan középkor tárul szeméi elé az egykor koronázó Veszprém ősi városában.

Mert mit is gondolhatna más egyebet Dorsey, minthogy ősi Veszprém városában még nem tudják, milyen fán terem a sajtó, vagy a hivatalos városi plakát, melyeknek segítségével sokkal szélesebb körben – és ami fő – százszor csendesebben ellehet intézni az „adatik tudtára mindeneknek”-et, mint a városi hajdú nagy dobjának a segítségével.

– Több világosságot! – mondta Goethe, a híres német költő. – Több kultúrát, urak! – üzeni haza a magyar amerikai sajtó.

Magyarországnak a Duna, Dráva és Ausztria közé eső dunántúli része három év alatt mintegy 50.000 bevándorlót juttatott az Egyesült Államoknak s ennek a számnak körülbelül egynegyede Veszprém megyéből érkezett. Itt a megye székhelyén, az ősi Veszprém városban láthatja az ember némi okait ennek a kiözönlésnek. Egy beszélgetés a megye alispánjával ismét bővebb adatokat szolgáltat.

Tegnap vasárnap, köröskörül, alá és fel bejártam a várost; köröskörül le és fel, – mondom – mivel nincs a városnak egyetlen utcája sem, mely ne lenne görbe és menedékes. A Séd hegynek oldalán fekszik Veszprém s a város felső része valósággal csupa szakadék. Este felkapaszkodtam egy magas toronyba, mely egy régi török mecsetnek a maradványa. Páratlanul szép kilátásban volt részem. Köröskörül az apró, meszelt falu parasztházak, szalmás tetejükkel kicsiny virágos és zöldekes kertjeikkel. Odább a jobb módúak s az üzletvilág negyede, a házak cseréppel fedve, sárgán emelkednek felfelé.

A város felett a templomok és a székesegyház tornyai uralkodnak, mivel Veszprém 15.000 lakosa között egy püspököt is számlál. A székesegyház jelenleg javítás alatt van, – mondhatnám teljesen átépítik, még pedig, ha sejtésem nem csal, bizonyos számú amerikai dollárok segítségével.

Széles, jól művelt síkság

A városon túl széles, csaknem fa nélküli, hullámos, művelés alatt álló síkság terül el, itt ott sötét erdővel s alacsony erdőborította hegyekkel határolva. A síkon nincsenek házak, csak apró parasztfaluk vannak imitt-amott, melynek falai ragyognak a napfényben és így távolról igen csinosnak tetszenek.

Gyönyörű a kilátás eme török mecsetnek a tornyából; a tájék csendes és mégis változatos, nyugodt, mintha soha semmi sem zavarta volna, de nem is tudná megzavarni méltóságos nyugalmát. De ha figyelmesebben nézzük ezt a tájképet, látni fogjuk, hogy számos apró, pici gazdaság terjedelmes uradalmak közé van beékelve s a föld maga sem gazdag. S nézzük a népet, – nagyobb részük kiscgazda, vagy mezei napszámos paraszt. Majd itt van a kis számú középosztály, néhány iskolázott tollforgató és hivatalnok, sok zsidó boltos, s végül a kisebb számú nemesség, kiket az ember alig lát, s jóformán keveset hall felőlük.

A vidéken éppen most kezdődnek a hadgyakorlatok. Egymásután vonulnak a honvédcapatok, majd cseh s más osztrák katonák, kik a tüzérségi gyakorlatokra jöttek ide. Tisztet csaknem annyit látni, mint közembert. A kávéházban ma délután negyven – csaknem kivétel nélkül osztrák – tisztet számláltam össze; dohányoztak, ittak, kártyáztak. De annyi bizonyos, hogy csinos, tetszetős külsejű emberek.

Nincs város kávéházak nélkül

Természetes, hogy Veszprémben is van kávéház; még pedig bőven. Nem láttam még várost, – legyen az bármilyen kicsi, hogy hiányzott volna belőle a civilizáció eme függeléke, valamint a kerti vendéglő és a cigánybanda. Van itt két szálloda, mindkettő a tipikus nyílt udvarral s néhány kitűnően bútorozott tiszta szobával.

Az utcák nem csak hepe-hupásak és görbék, de durván is vannak kövezve; ma még hozzá sárosak is, mivel tegnap éjjel esett az eső; a járókelők dideregve csúszkálnak, tocsognak a sárban. Engem is elfog a didergés, ha rágondolok, hogy milyen lehet az élet télben ezekben az alacsony szobákban, hol a friss levegőnek minden útja szorosan el van zárva.

Különös kis szekerek, – rúd mellé egy ló van fogva, – dökögnek lassan az utcákon: kényelmesen, lustán, mintha ilyen fogalom mint „idő” – nem is lenne a világon. Az egyik szekéren néhány zsák búza, másikon burgonya, a harmadikon épületanyagok, vagy gyümölcs s így tovább.

Déltájban a szálloda előtti téren egy hajdú jelenik meg, dobolva. Gyerekek és parasztok csoportosulnak köréje. Az illető előhúzza egy terjedelmes ív papirost s felolvassa, hogy mivel N. N. elmulasztotta tartozásait megfizetni, ingóságai nyilvános árverésen ekkor és ekkor el fognak adatni. Ez a város kikiáltója. Ha valaki elveszti a pénztárcáját vagy valami más értéktárgyat, a lakosság ugyanezen a módon nyer arról értesülést. Így jár a kikiáltó a város egyik végéről a másikig.

Megbámult automobil

Egy nagy pöfögő automobil érkezett a városba, hol néhány percre megállott; csakhamar óriási csodálkozó tömeg vette körül s bámulta a látványosságot. Látszik hogy az automobil ritkaság Veszprémben. Az ember több automobilt láthat a chicagói Michigan Ave. és Adams St. sarkán egy óra alatt mind a mennyit én három hét alatt láttam Magyarországon. S ez a tény igen jelentős. Hosszú ideig próbálgattam megállapítani Magyarországon a fejenkénti vagyonomegoszlást, de sikertelenül; még szorgalmas konzulunk, Mr. Nash sem tudott segítségemre lenni, aki pedig, úgy látszik mindent tud.

Érdekesekek és tanulságosak lennének pedig ezen adatok, különösen ha összehasonlíthatná az ember a különféle néposztályokat. Azt gondolom, hogy roppant vagyonok nem tűnnének elő; a nagyobb vagyonok megoszlanak a még le nem tört nemesek és a zsidó bankárok s kereskedők közt; a kisebb birtokok néhány középosztálybeli ember s kereskedő – főleg zsidók, – a kicsi és legkisebb birtokok pedig parasztok kezében vannak. A népesség legnagyobb osztályát azonban azok teszik, kiknek birtokuk egyáltalában nincs, hanem napszámosok. Mindeddig a szó legszorosabb értelmében vett elszegényedett néposztályt nem láttam.

A nagy gyárkémények elmaradása éppen olyan szembetűnő, mint az automobilmek hiánya. Emlékszem, hogy Debrecenből való távozásomkor 9 templomtornyot számláltam össze, de csak 7 gyárkéményt pedig az egy 75.000 lakossal bíró város. Innen a veszprémi minaret tornyából csak egy cementgyárnak a kéményét tudtam felfedezni. Pedig van ipar Magyarországon s mint egy kiváló amerikai szakértőtől hallottam, a világ legjobb mozdonyait Budapesten készítik, – de az ország gazdasága a földben van s népességének 68 százaléka mezőgazda és pásztornép, az is óhajt maradni.

A mezőgazdasági viszonyok mind nehezebbek

De a mezőgazdasági viszonyok évről-évre mind nehezebbek lesznek. A Magyarországon levő 2,500.000 birtokból 5000 nagybirtok, legnagyobb részben lekötvén, 25.000 középbirtok s a többi 2,470.000 kisbirtok, vagy apró birtok parasztok kezén. A magyar parasztok 77 százalékanak egyáltalán nincs földje. Ma már a kisbirtokok is, melyeket a törvény bizonyos minimumig védett, – mindinkább eloszlottak az örökösök közt s tetemesen megvannak terhelve adóssággal.

Az 1848-iki törvény sok földet szabadított meg a túlságos adózástól, de már ezek is legnagyobb részben felosztható ingatlanok lettek s tulajdonosaik eladósodtak.

Érdekes kis múzeum

Érdekes kis múzeum van a megyeház legfelső emeletén. Érdekes ennek a terjedelme, alakja, tartalma, szekrényei, berendezése, papi őr, ki egyszersmind az itteni kath. főiskolának is igazgatója. Régi, de gyönyörűen tiszta épület ez a főiskola s felszerelése sokkal tökéletesebb mint a milyent egy Illinois állambeli hasonló népességű városban találnánk. Igaz, hogy az épületnek nincs elég világítása és szellőztetése is szegényes. Őseink téli megalégedési szokásaitól úgy látszik még nem szabadultunk meg. A friss levegő használatát oly találmánynak kell tekintetnünk, amelyet az emberi nemnek csak kis része ismer és képes megérteni.

Veszprémi Napló, 1910. március 6. 5–6. p.

Hol legyen a vármegyei múzeum?

A napokban bevégezték az utolsó csákányütéseket a régi nemzeti kaszinó helyén; a vármegyei múzeum céljára megvett épület el van hordva a föld színéről s aki a keletkezett szép teret nézi, el se akarja hinni, hogy egy ormótlan épület állt ott s hogy még mindig vannak olyanok, akik helyébe egy másik épületet, a vármegyei múzeumot szeretnék odaépíteni.

Pár héttel ezelőtt a vármegye törvényhatósági bizottsága foglalkozott azzal a szerződéssel, amellyel *Hornig Károly* báró megyés püspök a vármegyei múzeum részére a püspökkertnek az Angol hölgyek intézetével szemközt fekvő részéből 900 -öl területet a vármegyei múzeum egyesületnek, illetve a vármegye közönségének ingyen átengedett.

A jótékony főpásztornak ezen nemes tényével ismét szaporodott azoknak a kombinációknak száma, amelyekkel a vármegyei múzeum helyének kérdését óhajtják megoldani.

Csak a kombinációk száma szaporodott, a kérdés véglegesen nem dőlt el. Jóllehet azt lehetne hinni, hogy ha a kegyelmes főpásztor a múzeum

céljára ad egy telket, akkor csakis a múzeum fog oda épülni. Nem így van. Mert már a múzeum egyesület választmányában, ahol az ügyet először tárgyalták hivatalosan, még a közgyűlés előtt, egyes bizottsági tagok hangsúlyozottan utaltak arra, hogy a kétségkívül értékes adomány elfogadásával s az ajándékozási szerződés megkötésével *a múzeum helye eldöntve nincs s az ajándék elfogadása nem jelenti azt is, hogy a múzeum feltétlenül az Angol hölgyek intézetével szemközt lesz megépítve*. Ez a felfogás a bizottság határozatában is kifejezésre jutott.

Bátran lehet, sőt kell is tehát afelől tárgyalni: hol legyen tehát a múzeum.

Most már két telke van a vármegyének e célra, a Rákóczi tér közepe, a régi kaszinó helye s az új, a megyés püspök által adott kert-részlet az Angol hölgyek intézetével szemben.

Aligha tévedünk, ha azt állítjuk, hogy már most is megállapítható, hogy a múzeum a Rákóczi-téren nem fog fölépülni. Nem szabad oda kerülnie, mert a piactérre a városnak föltétlenül szüksége van. Csak most, mikor a dísztelen épület már le van bontva, látható, hogy az egész tér éppen csak akkora, amekkorák a belvárosban tucat számra találhatók, a piacnak most éppen hogy megfelel, egy-két évtized múlva azonban bizonyosan szűk lesz. Megállapítható, hogy a piac a teret egészen elfoglalja s ha annak közepére csak akkora épület kerülné, mint volt a kaszinó, a forgalmat már akadályozná, ha pedig negyven négyszögöllel még megtoldanák, a forgalmat tökéletesen lehetetlenné tenné.

Megállapítható, most az épület elbontása után, hogy a tér egyáltalán nem az a dísztelen tér, aminek jósolták és hogy teljesen beleillik a környező házak milliójébe – még most is, később pedig, ha a környék házai átépíttetnek, szép és díszes, sőt szükséges tartozéka lesz –esztétikai szempontból – a belvárosnak.

Ha a tér beépülne, a sok pénz, az a sok áldozat, amit a város közönsége s a környék lakói hoztak, mind hiábavaló, kidobott pénz lenne, mert hiszen a főcél, a tágas piac nem lenne meg.

És ha most beépülne a tér, az épület ott maradna évtizedekre, beláthatatlan hosszú időre, akkor is, amikor újra előállna a pár évvel ezelőtti állapot: az életveszedelmes torlódás, a minden forgalmat megbénító és szűk piac.

Mert ha a város most az üres telket nem tudja megfizetni, az évek során értékében sokszorososan megnövekvő telket *és épületet* kisajátítani és megfizetni – ez egész bizonyossággal megállapítható előre – soha se lesz pénze.

Ezért a város közönségének a Rákóczi-téri telket okvetlenül meg kell venni s nem szabad megengedni, hogy a múzeum oda épüljön.

Más kérdés természetesen, hogy a város közönségének mekkora megtérítést kell nyújtani a vármegye részére a terület tulajdonjoga ellenében. E kérdésben azonban a város közönsége bizalommal nézhet *Koller Sándor* alispán propozíciója elé, az ő igazságot szerető lelke a méltányos megoldást meg fogja találni.

Az 1912 elején lebontott egyemeletes Nemzeti Kaszinó épülete (középen) helyére tervezték felépíteni az új vármegyei múzeumot.

Teljes tisztelettel hajolunk meg a megyés püspök nemes intenciói előtt, melyek ama az elhatározásra bírták, hogy az úgynevezett püspökkertnek, a város kétségkívül legszebb területének egy részét a múzeum egyesületnek ajándékozza. Mint minden, a közért, sőt a kultúráért történő jótékonyosság, a megyés püspök adománya is a legteljesebb elismerést és köszönetet érdemli.

Ez a körülmény azonban nem foszthatja meg a nyilvánosság orgánumát attól a jogától, hogy a nemes cél *várható eredményeivel* szemben észrevételeit el ne mondhassa.

A püspökkert egy évszázados gyönyörű park a város közepén. A modern városok százazreket költenek, hogy tereket, parkokat létesítsenek

a városban, házsorokat, épülettömböket bontanak le, hogy levegőhöz jusson a város lakossága. Ha a múzeum a püspökkertben épülne fel, ez a szép, gyönyörű park 900 négyszögöllel kisebb lenne. Ha már nem tudunk új parkokat csinálni, ne bántuk a régieket. Ma is óriási azoknak az egészségügyi, szépiértéke, hát később, egy pár évtized múlva.

Az Angol hölgyek leánynevelő intézete a város legszebb épülete. Temploma és főépülete éppen szemben van azzal a területtrésszel, ahol a múzeumnak kellene épülni. Az utca, amely a kerttől az intézetet elválasztja, keskeny. Ha a múzeum a kertben épülne fel, az intézet azt a gyönyörű perspektívát, amely a legfőbb értéke, a kert fölött, elvesztené, mert eléje kerülne a múzeum magas falai. Viszont az egész vidék is azt a remek látképet, amit a kert fölött emelkedő gótikus nagy épület nyújt s amely most ritka harmonikus, elvesztené. Művészek vallomása szerint a püspökkert az Angol hölgyek intézetével olyan művészi tökéletességű kép, amelyhez fogható messze vidéken nincs. Mikor ezelőtt egy évtizeddel a postaépületet az Angol hölgyek intézetének kevésbé perspektivikus északi szárnyával szemben fölépítették, ezen egyházi körökből hangzottak föl észrevételek, hogy a postaépület az intézet értékes kilátását elrontja. Nem rontotta el, mert az utca ott szélesebb s mert az épület az intézet kevésbé jelentős és kevésbé szép északi szárnyát alighogy érinti: de ha a múzeum a püspökkertben fölépül: az intézet egész kilátásának vége lesz.

A püspökkert üledékes, hordott talaj, valamikor kőbánya volt a helyén. Vele szemben mellette a postaház szomszédságában most készülőkészítési bérpalota alapjait 10-12 méter mélységre viszik le, hogy hordképes talajt találjanak. Mibe kerülne a múzeum ilyen alapozási munkák mellett? Szükség van arra, hogy tízezreket a földbe ássanak el – közvagyonból?

De szépiértéke, esztétikai szempontból se lenne megfelelő a múzeumnak a püspökkertbe építése. Mert a püspökkert szinte 3-4 méterrel alacsonyabb az utca színénél. Hogy nézne ki a múzeum, amit a püspökkertből, mint valami nagy szakadékból fölemelkedik s amelybe vagy hídon vagy egy pár tucat lépcsőn lehetne csak bejárni. Nem hisszük, hogy a megszabottól eltérő, ilyen komplikált bejárás a múzeum látogatottságának előnyére lenne.

Igen sok körülmény szól tehát az ellen, hogy a múzeum a püspökkertben építtessék föl, míg mellette egyetlen egy sem.

Hol legyen tehát a múzeum, ha se a piac tér, se a püspökkert erre nem alkalmas?

Mielőtt a választ megadnák, leszegezni kívánunk egy igazságot. És pedig azt, hogy a modern városépítési politika szakított azzal a régi tradícióval, amely az összes középületeket a városok belsejébe, hogy ne mondjuk a veséjébe, akarta elhelyezni. A mai városépítési politika a középületeket a perifériákba viszi. Mert a periférián olcsó a telek, míg a belvárosban méregdrága, a periférián úgy helyezhetők el a középületek, ahogyan azt az épület célja, rendeltetése, az egészségügyi, esztétikai, forgalmi tekintetek megkívánják, míg a belvárosban mindezek már oda vannak és az építész kötött marsrutával dolgozik, – a periférián egy középület új utcák, esetleg új városrész fejlődésének lesz a magja, a belvárosban ez lehetetlen. Az ideális város típusa: a kertváros, minél szélesebbre, minél jobban kifelé terjeszkedik, kinn a szabadban nőnek egészséges gyermekek, maradnak ép idegrendszerűek az apák s az anyák és nem az egymásra rakott emeletek fojtogató dohos levegőjében.

Tessék megnézni a rohamosan növekedő vidéki városokat: a középületeket a perifériákon helyezték el, szép, tágas tér közepére, amit azonnal parkíroztak s pár év múlva körülötte utcákat kellett hasítani.

Ebből a szempontból helyesnek tartanók, ha a múzeum pl. a püspöki jószágkormányzói lakkal szemben, a Revicky-féle laktanya irányában s azzal átellenben, az ott levő szabad földterületen építtetnék föl, homlokzatával a város felé. Úgyszólván a város középpontján van, szembeálló helyen, a sétány mellett egy pár percnnyire a város szívéből. Szép parkot lehetne köréje vonni s mindez alig kerülne valamibe, mert a megyés püspök bizonyára szívesen odaadná a szükséges területet a püspökkert helyett. Látogatója bizonyosan lenne annyi, mintha lépcsőkkel és hidakkal kombináltan készül el a püspökkertben.

Mint kevésbé alkalmas helyek, kínálkoznának még megoldásul a vásártér keleti szélén levő Galamb ház, amelyhez a megszüntetendő szénatér területéből a város ingyen odaadhatná a szükséges területet és a kincstári honvédlaktanyával szemben levő városi közterület, a Szabadi út baloldalán. Elismerjük azonban, hogy különösen ez utóbbi hely, a központtól távolabb esnek.

Nem volt más célunk, csak a helyzet ismertetése. Az illetékes tényezőknek képezi föladatát, megtalálni a legbölcsebb megoldást.

Veszprémvármegye, 1912. január 21. 1–2. p.

Rövid hírek

Hol legyen a vármegyei múzeum? A Rákóczi téren már állanak a múzeum helyét képletesen jelző hatalmas oszlopok s azok, akik komolyan akarják, hogy a város főtere az odatervezett múzeumi épülettel ne legyen beépítve, jobb és alkalmasabb terveken törik a fejüket. A napokban vetődött föl a következő gondolat: Épüljön a múzeum az Erzsébet-liget elejére, homlokzattal az Erzsébet-szobor felé. Hogy a liget ne kisebbitessék ezzel, vegye meg a város a korcsolya-egylettől a külső püspökkertben levő pályaterületet, ami az egyletnek 20.000 koronájában van s arra terjessze tovább a ligetet. Az egylet, úgy mondják, hajlandó volna erre. Ezzel a múzeum gyönyörű szép helyre kerül s a város is megoldja a kérdést húszezer koronával. Az Erzsébet-liget nagyobb lesz s megmarad ezenfelül a városnak esetleg ligeti büfé céljára a korcsolyapálya pavilonja. – El kell ismerni, hogy nagyon célszerű és nagyon tetszetős megoldás volna ez. Legközelebb visszatérünk az ügyre.

Veszprémvármegye, 1912. március 3. 2. p.

A Nemzeti Kaszinó lebontása után kialakult tér volt évtizedekig a város piaca.

Veszprém város tanácsa kedden, március 5-én ülést tartott. A városi tiszti főügyész, dr. *Csete Antal* tett előterjesztést a vármegyei múzeum egyesület által a piac-téren eszközölt oszlopfőállításokról és a tanács elhatározta, hogy fölhívja a múzeum egyesület elnökségét, hogy a tervezett múzeumi épület sarkaira leásott oszlopokat záros határidő alatt távolítsa el, mert különben a város sommás repozíciót fog kérni az egyesület ellen s az oszlopokat bíróilag fogja eltávolíttatni. Az egyesület ugyanis, a tanács álláspontja szerint, nem azon a területen helyezte el az oszlopokat, ahol a régi kaszinó állt, hanem városi közterületen, olyanon, ami nem az egyesületé. Azonkívül engedélyt se kért az egyesület az oszlopok föllállítására, pedig a város egyik szabályrendelete ezt előírja és végül a oszlopok a közforgalmat is akadályozzák.

Veszprémvármegye, 1912. március 10. 4. p.

Új múzeum Veszprémben

A Pesti Hírlap nemrég fenti címen a következőket írta: A veszprémiek már rég nem voltak megelégedve múzeumukkal. Végre most sikerült ezen a bajon segíteni. *Medgyaszay*, a kiváló fiatal építőművész fogja a rég nélkülözött modern veszprémi vármegyei Múzeumot felépíteni. Eddig a vármegyeház 2-ik emeletén 11 teremben voltak a tárgyak elhelyezve és már réges-rég érezhető volt a helyszűke. A múzeumnak öt osztálya lesz, nevezetesen: könyvtár, régiségtár, szépművészeti, néprajzi és természetrajzi osztálya. A könyvtár, amelynek alapját br. *Hornig* bíboros püspök vetette meg, 11.824 darabból áll, amelyet eddig azonban a közönség sem meg nem nézhetett, sem nem olvashatott belőle, mivel sem olvasóterme, sem pedig könyvtárosa nem volt. Ezen a bajon fognak természetesen elsősorban segíteni. A régiségtár alapja a *Mihály János*-féle régiséggyűjtemény lesz, amelyet az állam megvett 1130 koronáért. A gyűjtemény 2500 darabból áll. Kár, hogy számos nem veszprémi vagy környékbeli dolog is van köztük, amelyet aztán erősen rostálni kell. Értékes római kori emlékek vannak közöttük, amelyekből a budapesti Iparművészeti Múzeum kért el néhány darabot. A néprajzi tár nem elsőrangú, ami főként annak tulajdonítható, hogy a múzeum kénytelen a keszthelyi és sümegi

múzeumokkal e téren konkurálni. (1373 db van.) Képzőművészeti tára darabszámra tekintélyes (1907), azonban nagyon sok silány másolat feltétlenül kiküszöbölendő belőle. Természetrajzi tára erősen fellendíthető, 10.794 darabból áll és a Dunántúl legkiválóbb e nemű gyűjteményei közül való. Az új múzeum fenntartásához elsősorban az országos felügyelőség járul, aztán br. *Hornig* püspök, aki évi segély gyanánt 1000 koronát ad, Veszprém városa, amely eddig csak 50 koronát adott és végül a Veszprémmegyei Múzeumegylet. Eddig a vármegye semmiféle fenntartási költséget nem adott, csupán a megyeházát bocsátotta rendelkezésére. Így ír a Pesti Hírlap, melyre az a válaszuk, hogy a P. Hírlap cikkezőjének egy szemernyi igazsága nincsen a város áldozatkészségét illetően a múzeummal szemben. Veszprém város megvette a régi múzeumot, 25 ezer koronáért és az új múzeumnak a Plosszer sétányon ad telket, amelynek értéke szintén vagy 25.000 K. Azt hisszük ennyi anyagi áldozat untig elég a megyei múzeumra. A vármegye pedig eddig adott a múzeumnak ingyen helyiséget, fűtést, világítást, szolgát, tehát a vármegye is megtette a magáét.

Veszprémi Napló, 1913. augusztus 24. 4. p.

Új múzeumépület. A sokáig vajúdo új múzeumépület ügye immár a megvalósulás felé közeledik. F. hó 9-én volt az építési munkálatokra beérkezett ajánlatok felbontása a vármegyeház kistermében, *Koller Sándor* alispán és *Jüttner Kálmán* kir. főmérnök, nemkülönben több vállalkozó jelenlétében. Beérkezett 32 ajánlat. Az összes munkálatok elnyerésére ajánlatot tettek a helybeliek közül: *Adorján Mór* 150.041 K.-val; *Erdélyi Ignác* 186.394 K.-val; *Csomay Kálmán* 161.692 K.-val; *Takács és Tsa* 165.612 K.-val. Az egyes munkanemekre beadott ajánlatokra nézve konstatálni kell azt a sajnálatos tényt, hogy a helybeli vállalkozók jóval drágábbak a vidékieknél. A bizottság az ajánlatokat elküldte *Medgyaszay István* műépítésznek, az épület tervezőjének, bírálat végett. A bizottság *Medgyaszay* javaslata alapján fogja kiadni a munkát.

Veszprémi Hírlap, 1913. augusztus 17. 4. p.

Hol épül a múzeum? *Szalay Imre* báró a Nemzeti Múzeum igazgatója a múlt héten Veszprémben járt, hogy a vármegyei múzeum részére felajánlott telket megtekintse. *Szalay* báró a múzeum felépítésére a Plosszer sétányon a Pavilon helyét találta erre a legalkalmasabbnak.

Veszprémi Napló, 1913. december 15. 4. p.

A vármegyei múzeum építésének földmunkáit *Csomány Kálmán* építőmester a héten megkezdte. A város építési bizottsága a héten helyszíni szemlét tartott az építés ügyében s ezen alkalommal a múzeum egyesület kiküldöttei azt a kérést terjesztették elő, hogy engedje meg a város, hogy a jelenlegi játszótért képező plató, ahol az új épület homlokzata lesz – kijjebb tolassék, illetőleg a plató előtti sétaút a plató szintjéig feltöltessék, hogy ez által a múzeum épület perspektívája jobban érvényesüljön. A sétaút ez esetben vagy a feltöltésen, vagy amellet, a liget jelenlegi szélén lenne; a feltöltendő sétaút töltése menetelesen belefutna a sétány közepe táján a jelenlegi útba. – A múzeum épülete (két emeletes) ugyanis 19 méter magas lesz és sem az épület sem magas lépcsőzete nem érvényesülne kellőképpen a nagyon keskeny előtér mellett. – Az építési bizottság helyesléssel foglalt állást a kérelem mellett s javasolja a közgyűlésnek a kérelem teljesítését.

Veszprémvármegye, 1914. január 18. 3. p.

Folytatják a múzeum építését. A háború kitörésekor a veszprémi múzeum épülete építés alatt állott. A falakat már felépítették, tető alá hozni azonban már a háború nem engedte. Ideiglenes befödtek. Azóta úgy állott, várva a befejezésre. Ez a lépés most megtörtént, amennyiben az illetékesek a múzeumot építő *Csomány Kálmán* építőmestert a katonai szolgálat alól felmentették mindaz ideig, amíg az építés a végére ér. Minden intézkedés megtörtént, hogy a múzeum ez év folyamán készen lehessen.

Veszprémi Hírlap, 1916. április 23. 5. p.

A világháború azonban megakadályozta az építkezés befejezését. A múzeumépület végül 1924-ben került tető alá, és csak 1925-ben avatták fel. A vármegyei múzeum igazgatója Laczkó Dezső geológus, piarista tanár volt.

Vége megindul a nappali áram

Írta: Weisz M. Ignác városi képviselő

Amikor 1907. év január havában a városi képviselőtestület óriási többséggel a városi központi villanytelepet félmillió korona befektetési költséggel megszavazta, azon öntudatban vállalta a nagy terhet, hogy nemcsak éjjeli világítás, hanem motorikus célokra szolgáló nappali áram is fog a város polgárságának használatára állani.

Amikor azonban a villanytelepet rendeltetésére átadták, csak akkor ébredtünk arra a szomorú valóságra, hogy a kérdés csonkán oldatott meg, mert hiányzik azon erő, amely nemcsak éjjel világít, hanem nappal rendszeres hajtóerőt ad úgy ipari- és kereskedelmi-, valamint gazdasági- és gyári üzemekhez, pótolván ezzel a drága emberi- és állati erőt!

A drága pénzen fizetett szakértő professzorok által előttünk oly mesterileg megfestett képek a nappali áramnak áldásos hatásairól hanyatló iparunkra nem bizonyultak tehát másnak, mint szappanbuborékoknak, mézes-mázos ígéreteknek, mert elkészült 650.000 korona befektetési költséggel a villanytelep, nappali áramszolgáltatás nélkül, amire hazánk városainak történetében eddig még nem volt példa!

Az ipar és kereskedelmi érdekeket szíven viselő néhány városi képviselő – élén *dr. Óvári Ferenccel* – már a villanyüzem megkezdésekor felismerte ezen tarthatatlan állapotot és erőteljes mozgalmat indított úgy a helyi sajtóban, mint az iparos- és kereskedelmi körökben a nappali áram megvalósítása tárgyában.

Veszprém városa és a villanytelep üzemberlője között annak idején létrejött üzemviteli szerződés értelmében bérlő csak azon esetben köteles nappali áramot szolgáltatni, ha évenként 20 lóerő, egyenkint 3.000 órai üzemmel, tehát összesen évi 60.000 lóerő órának megfelelő áramfogyasztás garantáltatik három éven át.

A mozgalom vezetői azon fáradoztak, hogy ezen megkövetelt árammennyiséget a motorikus áramot igénybevenni szándékozó magánfogyasztók által biztosítsák; ezen fáradságos munka azonban eredménytelennek bizonyult, mert előre senki sem akarta magát leköttni; éppen úgy eredménytelen maradt a városi vízműnek villanyhajtóerőre célzott teljes átalakítása is, mert ezen – bár egészséges jó tervnek – sok ellenese akadt a város vezetőségében.

Az így három évig folytatott küzdelmet végre *dr. Komjáthy László* polgármester vitte győzelemre; alig négy havi polgármestersége alatt. Ugyanis *dr. Komjáthy* olyan tájékozottságot szerzett magának ezen kuszált villamos kérdésekben, hogy az általa nagy szorgalommal és körültekintéssel kidolgozott megoldási tervet fogadta el egyhangúlag a városi képviselőtestület a múlt év augusztus 9-iki közgyűlésén.

Ezen immár jogerős közgyűlési határozat szerint úgy oldatott meg a nappali áram, hogy a városi vízműhöz be fog állíttatni egy 50 lóerejű elektromotor saját szivattyú-szerkezettel; ezen gépcsoport képezi a már régen égető szükségessé vált tartalék hajtóerőt, amely hivatva lesz a nyári hónapokban (június, július, augusztus, szeptember) a nagyobb vízszükségletet villanyerővel lebonyolítani; e négy nyári hónapban a vízmű hajtására mintegy 60.000 lóerő órának megfelelő energia szükséges, ami villanyegységre átszámítva 54.000 kilowattnak felel meg; ezen árammennyiséget a város a központi villanytelepből fogja igénybe venni 12 fillér kilowatt egységár mellett, ami pénzben évenként 6.480 koronát tesz ki. Ezen kiadás nem jelent a városi vízműre újabb terhet, mert megtérül részben a kevesebb szénszükségleti költségben, részben a fűtőszemélyzet megtakarításában, nemkülönben a kenőanyagban, de elérjük ezzel azon nagy célt, hogy mihelyt a vízműhöz ily módon igénybevenni szándékolt évi 54.000 kilowatt áramfogyasztást begarantáljuk a villanytelep üzemberlőjének, ez, a fent hivatkozott szerződés értelmében a nappali áramszolgáltatással azonnal megindulni köteles.

Azóta folytonos tárgyalások folytak az üzemberlő és a városi hatóság között a nappali árammal összefüggő különféle kérdések rendbehozatala és az áramszolgáltatás megkezdésének időpontja tárgyában; legutóbb e hó 4-én volt ilyen tárgyalás, amelyen jelen voltak a város képviselőiben:

a városi tanács és a villamosellenőrző-bizottság, az üzembérlő cég részéről: *Jólész* főmérnök és a cég jogügyi tanácsosa; ez alkalommal végre teljes megállapodás jött léte a két fél között *és elhatároztatott, hogy a nappali áram már e hó 15-én megindul!*

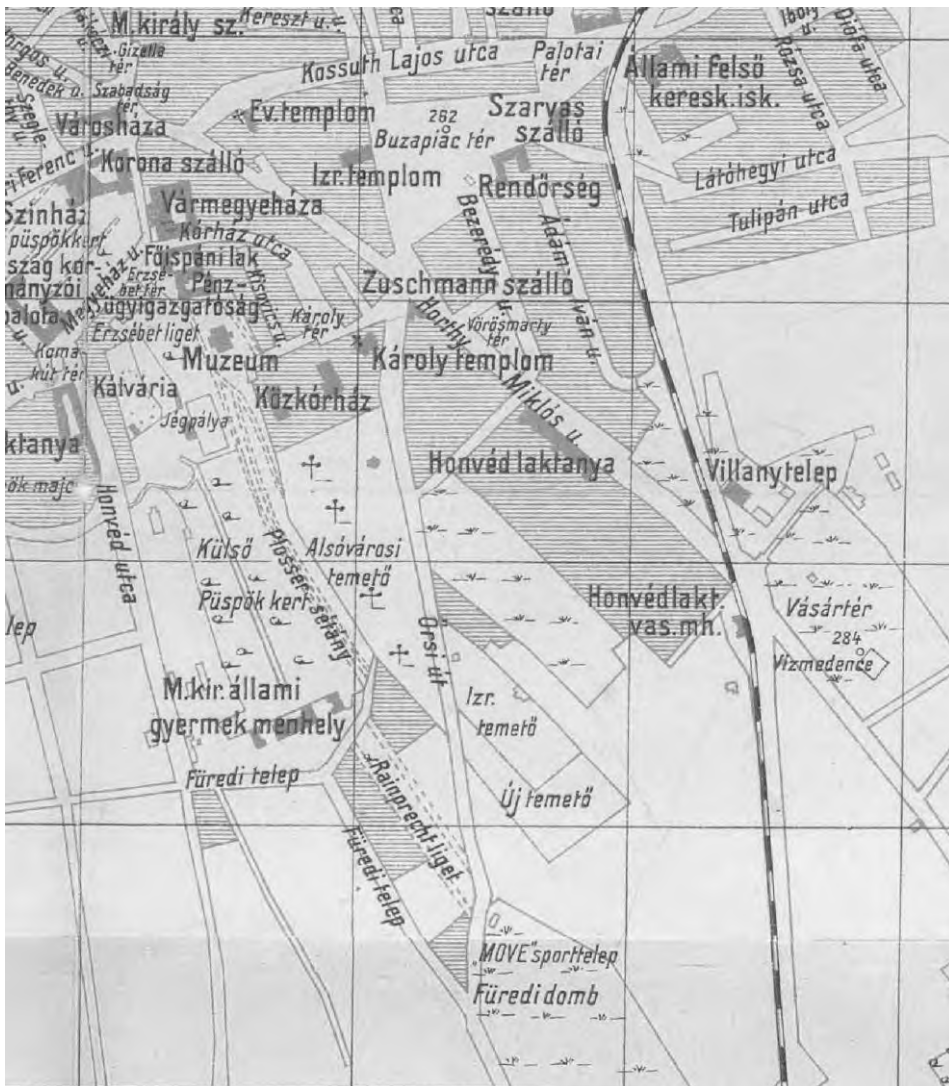
El kell ismerni, hogy a cég csaknem minden kérdésben honorálta a városi kívánalmait, sőt az áramgarancia tekintetében azon előnyös koncessziót nyújtotta, hogy a város által begarantált évi 54.000 kilowatt áramfogyasztást nem szorosán az első évben, hanem három évi átlagban, vagyis *három évben egyetemlegesen mindössze 162.000 kilowattot* tartozik elfogyasztani; ez úgy értelmezendő, hogy amennyiben a város előre nem látott körülmények folytán nem fogyaszthatná el már az első évben az egy-egy évre kikötött 54.000 kilowatt áramot, ráér a hiányzó mennyiséget a második vagy harmadik évben is igénybe venni! Kikötöttet továbbá az is, hogy a magánfogyasztók által igénybevett nappali áram is beszámíttatik a város által garantált árammennyiségbe.

Bár a városi tanács a közgyűléstől teljes felhatalmazást nyert a nappali áramot kivitelre hozni, mindazonáltal a városi tanács és az üzembérlő között létrejött szerződés jóváhagyás végett a tegnapi (március 9.) közgyűlés elé terjesztett.

Igy tehát, hosszú küzdelmek után végre célhoz jutottunk! A közszükségletet képező nappali áram e hó 15-től kezdve a város polgárságának rendelkezésére áll és akik megfelelő mennyiségű motorikus áramot igénybe venni óhajtanak, üzembérlő cég részéről a legmesszebbmenő engedményekre számíthatnak; végre a cég érdeke is, hogy a villanytelep minél több áramot termeljen és hogy az eddigi veszteségek helyett haszonra dolgozzon.

Március 15-ike tehát nemcsak politikailag, hanem mint a nappali áram megszületésének napja, emlékezetes lesz Veszprém városának történetében!

Veszprémvármegye, 1912. március 10. 1–2. p.

Részlet Veszprém város 1928. évi térképéről.

(A 20. század eleji Veszprémről ismereteink szerint nem készült várostérkép. Ezt erősíti meg dr. Komjáthy László polgármester, aki a város helyzetéről készített írásában állapítja meg, hogy „a városnak nem volt új térképe”. ld. Veszprémmegyei Fejek, Veszprém, 1929.)

A villanytelep városi házi kezelésben. Veszprém város villanyfelügyelő bizottsága és az üzembérlőség között már majdnem egy év óta vajúdozó tárgyalások, az üzembérlési szerződés megszüntetése és a villanytelepnek azonnali városi házi kezelésbe való átvétele tárgyában, végre eredményre vezettek. Üzembérlő cég, mely eredetileg 180 ezer korona lelépő pénzt követelt a várostól, a számtalan és többször reménytelennek látszó tárgyalások folyamán követeléseit lassankint redukálta, míg végre f. hó 25-én létrejött az egyezség; ezen egyezség szerint a város mindössze 47 ezer koronát fizet a bérlőnek, mely összegben úgy a lelépő pénz, valamint az összes az üzembérlő cég által időközben beszerzett ingóságok ú.m. árammérők, hálózat kibővítése és más felszerelések ellenértéke is bentfoglaltatik. Míhelyt a város közgyűlése és a vármegye törvényhatósága jóváhagyja ezen egyezséget, átveszi a város házi kezelésbe a villanytelepet. A villanytelep felügyelő bizottsága igazán dicséretre és elismerésre méltó munkát végzett, mert a város érdekeit szem előtt tartó szívóssággal oldotta meg e nagy horderejű fontos kérdést. Hisz manapság minden város még nagy áldozatok árán is azon fáradozik, hogy a közszükségletet képező iparüzemeket saját házi kezelésbe vegye; ezen szempontból ítélve, az egyezségileg megállapított 47 ezer korona lelépő pénz valóban egy csekélység azon nagy előnyökkel szemben, amelyek a házi kezelésből várhatunk. Legközelebb bővebben fogunk e kérdéssel foglalkozni.

Veszprémvármegye, 1914. június 28. 3. p.

A karácsonyesti világosság. A villamos áram mostani korlátozása miatt igen sokan aggódtak, hogy a karácsonyest kedves, áhítatos hangulatát bántóan zavarja meg az esti sötétség. Az aggódók megnyugodhatnak. Dr. *Komjáthy László* polgármester az áramkorlátozás megállapításakor a karácsonyest teljes világítását kikötötte. Égnek az egész és féléjjeli lámpák, az ívlámpák s a lakásokban is lesz áram egész éjjel. Az ünnepnapok alatt azonban, sajnos, visszaesünk az eddig való sötétségbe, amelynek végleges megszüntetését egyelőre alig remélhetjük. Éppen azért a városi hatóság ezúton is kéri a közönséget, hogy az árammal a lakásokban, üzletekben, vendéglőkben s kávéházakban takarékosan bánjanak, mert máskülönben erős korlátozást léptetnek életbe.

Veszprémi Hírlap, 1914. december 20. 5. p.

Karácsonyest

Fátyolos fehérén száll le a nagy este,
Megtörik a holdfény, csillog a havon,
Mozdulatlan fáknak jégvirágos teste
Éles árnyat rajzol háztetőn, falon.
Nádfödeles viskók ablakszeme égve
Bámul a közelgő éjszaka elé...
Valahol egy csillag most támad az égre
És indul egy rozzant istálló felé.

Barátságos, meleg, egyszerű szobáknak
Jámbor, hívő népe boldogan virraszt,
Betűerdejéből régi bibliáknak
Porló nemzedékkal váratgat vigaszt.
Mély csudákat szemlél, látja üdvözülten,
Kit a bűn megejtett orvul, irigyen...
Valahol egy angyal indul el az éjben,
Hogy az ember'ségnek örömhírt vigyen.

Éjfélre jár minden zakatoló óra.
Feltűnik az utcán itt-ott egy alak,
Lépésük dobaja belehal a hóba,
Kicsi, öreg templom felé tartanak.
Harangok zúgása tölti be az éjet,
Csengő szavuk hirdet, akár az írás...
Valahol e percben az ige testté lett,
Megszületett végre a várt Messiás.

Novák Pál

Veszprémi Hírlap, 1911. december 24. 1. p.

A világháború megakasztotta a helyi ipar fejlődését, így a villamos energia igény a várakozások alatt maradt. A háború kezdő éveiben a nappali áramszolgáltatás megszűnt és csak 1916. áprilisában indult meg újra.

Megindul a nappali áram (ismét)

F. hó 10-én a városi párt Óvári Ferenc dr. pártvezér elnöklete alatt ülést tartott; a közgyűlési tárgysorozat megvitatása után, *Abeles Jenő* párttag szóvá tette a nappali áram kérdését. A pártülésen jelenlevő *Weisz M. Ignác* villanyigazgató, tájékozással előadja, hogy a villamos mű igazgatósága jóakarattal foglalkozik e fontos kérdéssel és abban állapodott meg, hogy amennyiben az érdekeltek a nappali áram önköltségeit, ami havonként 2400 korona, begarantálják, azonnal megindul a nappali áram és pedig minden nap délután 2 órától, és fenntartatik az üzem egyfolytában a reggeli órákig; sajnos az érdekeltek eddig nem tudták ezt a garanciát összehozni s így nem vezethettek a tárgyalások eredményre. Többek felszólalása után a városi párt abban állapodott meg, hogy a f. hó 12-ére kitűzött városi közgyűlésen *Óvári Ferenc* dr. pártelnök szóvá fogja tenni e kérdést és indítványozni fogja, hogy a nappali áram, ezen garancia mellőzésével, azonnal induljon meg. Óvári később mégis másképp cselekedett; belátta ugyanis, hogy a f. hó 12.-iki közgyűlés nem hozhat e tárgyban érdemleges határozatot, mert nincsen a tárgysorozatban felvéve s így bejelentette polgármesternek, hogy ő vállalja saját személyében a villanyigazgatóság által megkívánt 2400 korona áramfogyasztási garanciát. Polgármester Óvárinak ezen nemes elhatározását a szerdai közgyűlésen a napirend előtt bejelentette, hol azt éljenzéssel fogadták, és a közgyűlés helyesléssel vette tudomásul polgármesternek azon kijelentését, hogy a nappali áram hétfőn e hó 17-én du. 2 órakor megindul. E nemes cselekedet nem szorul bővebb kommentárra.

Veszprémi Napló, 1916. április 12. 3. p.

Villanydíjfizetés

Ezeket a díjakat a fogyasztók havonként fizetik. Újabban azonban az aprópénzhiány miatt többen kibújnak a fizetés alól, jobban mondvá a fizetést napokon keresztül halogatják. Ez a beszédő idejét indokolatlanul fecséreli. A hivatal kéri a fogyasztókat, hogy a bemondott összeget – ha az első megjelenés alkalmával az aprópénzhiány miatt a fizetés nem volt teljesíthető – a második, bemondott fizetési napra készen tartsák, mert ha a beszédő azt tapasztalja, hogy a pénzhiány csak a fizetés halogatásának ürügye akar lenni, a város az áramot kikapcsolatja.

Veszprémi Hírlap, 1916. október 15. 5. p.

**Megkezdődött a
KARÁCSONYI VÁSÁR!**

Karácsonyi és ujevi ajándékoknak legalkalmasabb imakönyvek, emlékkönyvek, képes-levelezőlap albumok, bőr írómappák, női és férfi dísz-levélpapírok, írószer garnitúrák a legjutányosabban kaphatók.

Díszmunkák, ifjúsági folyóiratok, szépirodalmi könyvek, 100 féle mesés és képes könyvekben óriási választék!

Karácsonyi és ujevi képes-levelezőlapok 1000 féle mintában.

Különleges papírnemű ujdonságok nagy raktára.

A nagyérdemű vásárló közönség figyelmét mindezekre bátor vagyok felhívni. :: Kiváló tisztelettel ::

FODOR FERENC
könyv- és papírkereskedő

Telefonszám 54. **VESZPRÉM.** Szabadság tér 3.

Lekiismeretes pontos kiszolgálás!

Iparvállalat Veszprémben

Múlt számunkban helyszűke miatt nem közölhattük az örvendetes tényt, hogy Veszprémben részvénytársaság alakult 100.000 korona alaptókével egy hasznos iparvállalat létesítésére: a „Veszprémi Kötött és Szövött Iparárugyár-Részvénytársaság.”

Az új vállalat megvette a Bakonyvidéki Kötő- és Szövőgyárat, s azt átalakítva és kibővítve hozza üzembe. Az új részvénytársaság előkészítésében főleg *Benacsek Béla*, *Hirschfeld Béla*, *Suly László*, *Gunszt Ignác* és *dr. Fischer Miklós* vettek részt.

A november 5-én tartott alakuló közgyűlésen a vállalat nagy lelkesedéssel a minden jó és nemes iránt érdeklődő főpapot: *Rédey Gyula dr.*-t választotta elnökéül, ki a bizottság felkérésére a gyűlésbe jövén, lendületes beszéd keretében foglalta el tisztségét. Az ilyen hasznos iparvállalatokban látja letéve a nemzet haladásának titkát, s az ilyen vállalat bizonyítéka a város társadalmi békéjének is. Valóban, ebben a vállalatban politikai és vallás különbségre való tekintet nélkül egyesülnek a veszprémi intézmények és egyének. – Elnök ezután bejelenti, hogy az alapítók kinevezték az igazgatóság tagjává: *Benacsek Béla* alapítványi pénztári főhivatalnokot, *Brosch* és *Lichter* céget (Reichenberg), *Berger Arnold* nagykereskedőt, *Gunszt Ignác* kereskedőt, *Hirschfeld Béla* vállalkozót, *iff. Ney Jakab*, *Rády István* kereskedőket, *Riesner Róbert* püspökségi ellenőrt, *dr. Rainprecht Antal* takarékpénztári igazgatót, *Rosenberg Mór* kereskedőt.

A felügyelő bizottság tagjaivá *Haidekker László* püspökségi felügyelő, *dr. Komjáthy László* polgármester, a „Veszprémi Takarékpénztár” képviselőjében *dr. Saáry János*, a „Veszprémmegyei Takarékpénztár” képviselőjében *Popper Soma*, az „Egyházmegyei Alapítványi Hivatal” képviselőjében *dr. Fatér István* papneveldei aligazgató, veszprémi lakosok választottak meg egyhangúlag.

A részvénytársaság ügyészévé az igazgatóság *dr. Fischer Miklóst* választotta meg.

Veszprémi Hírlap, 1911. november 19. 4. p.

Egy kis füst miatt

Laptársunk, a „Veszprémi Hírlap” hosszabb közleményben szóvát teszi a Buhim-utcában a Kötőgyár részvénytársaság füstokádó (?) kéményét s szörnyen kikel ellene. A többek között ezt írja: „A hatalmasok, kik, csakhogy minél több pénzt szerezzenek, megalapították a Kötőgyár Rt-t. Azzal a jelszóval alakult e társaság, hogy munkát ad a szegény embernek. Adott, igaz, néhánynak kemény kenyeret, de elvette több ezernek jó levegőjét.” Rettenetes! Veszprémnek ez a kis szabású gyára laptársunk szerint elvette több ezer embernek jó levegőjét. Igazán borzasztó állapot. És ezt a város vezetősége tűri. Mert hát a hatalmasok, laptársunk szerint, azért csinálták ezt a kötőgyárat, hogy minél több pénzt szerezzenek. Hát t. laptársunkon igen meglátszik, hogy nagyrészt szent dolgokkal foglalkozik. Az ipar és kereskedelem nem igen számít nála. Mi meg azt mondjuk, bár vagy huszonöt gyár kéménye okádná Veszprémben a füstöt hegyen völgyön, lenne egy kissé füstösebb a levegő, de akkor nem volna olyan nagy szegénység, nem lenne olyan sok korgó gyomor, mint amennyi most van. Meg kell még állapítanunk, hogy a „hatalmasok”, akik a kötőgyárat alapították, nem nyereségre áhítoznak. Biztosíthatjuk laptársunkat, hogy megelégszenek a legszerényebb polgári haszonnal is. A részvényesek inkább áldozatot hoztak a gyár alapításával és munkát adnak számos családnak, ami Veszprémben igenis nagyon kell. Hadd okádj a kötőgyár kéménye továbbra is a füstöt, higgye el laptársunk a Buhimvölgy lakói nem prüszkölnek tőle, legfeljebb egy-kettő a magasabb rangúak közül a Buhimvölgy felett.

Veszprémi Napló, 1913. augusztus 18. 3. p.

A kötőszövőgyár kérelme

A veszprémi kötőszövőgyár (köznyelven: kapcagyár) igazgatósága épületbővítést kér a várostól. A gyár helyisége ugyanis a város tulajdonát képező régi laktanyaépületben van. Az új építés 6900 koronába kerülne s a gyár igazgatósága hajlandó a beépített tőke törlesztési százalékát megfizetni. A tanács elhatározta, hogy a kérelmet – tekintve, hogy ma már 100 munkást foglalkoztat – pártolólággal terjeszti a városi közgyűlés elé.

Veszprémi Hírlap, 1914. március 1. 5. p.

A veszprémi kötőgyár

A Deák Ferenc-utcában egy hosszú emelet nagy ablaksora gyárszerű épületet mutat. A régi időben kaszárnya, majd utóbb békés polgárok lakóhelye volt. A város azonban bérbeadta a veszprémi kötőgyárnak, mely eleinte a földszintes helyiségben rendezkedett be. A gyár, illetve a részvényesek érdekei azonban azt parancsolták, hogy a nagyobb arányú tevékenység kifejtéséhez nagyobb épületeket is nyerjenek. A város az építkezést megengedte, amennyiben a befektetést a részvénytársaság fizeti. Így jött létre a most már meg bővült s új életre pezsdülő emeletes kötőgyár, melynek villanyfényes ablakszemei a kora esti órákban csakugyan a lázasan folyó munka nagy, gyári helyiségét rajzolják a járókelők elé...

Az utcára néző földszinti helyiségben folyik az orsózás s a harisnyaszár kötése. A pamutfonalat apró orsókra gombolyítva hazai gyárakból kapják. Ezekről felsodortatják nagyobb orsókra a kötőmunka számára. Van egy amerikai orsózó gép is. Ez, ha a fonál elszakad, megáll s kizárja a hajtóerő pazarlását. Az orsók közelében van harminc kötőgép. Itt csak a harisnya szarát kötik az olcsóbb minőségű, úgynevezett kopszfonalból. Az esetleges kötési hibát kézigépen lehet kijavítani.

Az emeleten is orsóznak, de már finomabb, úgynevezett flór-fonalat. Ugyanitt van 50 darab körkötőgép, amelyek a harisnyaszárhoz a fejet kötik. Egy más szerkezetű magányos gép teljes női harisnyát elkészít. Szép, finom munkát végez. Az anyaga is elsőrendű. Most van megrendelve egy másik ilyen gép férfi harisnya kötésre. Ezt a munkaágot fejlesztik is, ha majd megfelelő tanult munkásnővel rendelkeznek. Három kézi kötőgép katonák számára készített hósapkát, hasmelegítőt, kiskabátot s más effélet.

A fehér pamutból kötött harisnya, miután átesett a bolyhozó munkán, a festőbe kerül. A festésre kiváló gondot kell fordítani, hogy az ne fogjon. Festés után történik a számszerint való formázás, majd 65-70 fokos meleg kamrában a szárítás s ezután a préseles. Utóbbi munkát 350-400 légkönyomású hidraulikus sajtó végezi. A préseles után a harisnyákat összepárosítják, papírgyűrűvel s csomagolják...

Hogy ez a kötőgyár városunkban milyen értékes gazdasági tényező, azt nagyon sokan nem tudják. Legtöbbször a kezdet nehézségeiből eredő anyagi bajok híre után még ma sem bíznak a gyár prosperálásában. Ajánljuk az illetőknek, hogy látogassanak el a gyárba. Győződjenek meg gazdag felszereléséről, kiváló műszaki vezetéséről, nagy munkateljesítő képességéről, a munkások nagy számáról, a gazdag raktárakról s a nagy,

folyton gyarapodó megrendelésről. Mert mindezeket észre fogják venni s ugyanakkor elmúlik bizalmatlanságuk s kételkedésük is.

A gyárnak most már jó neve van. A megrendelés egyre növekszik. Budapest, Bécs, Bosznia a nagyobb piacai. Helyben nem sokat ad el. Csak kereskedőknek árusít fél tucattól kezdve. Újjáépítésekor a részvényesek új tőkét fektettek a vállalatba, de elkélne a még nagyobb befektetés. Az 1914. évi üzletév elég jó volt. Rajta volt azonban még az előző évek terhe s így még erre az évre is alig jut osztalék. Ennek azonban az a fő oka, hogy a nappali áram megszüntetése óta három havi munkát elveszítettek. Egy hónapig ugyan megkísérelték az esti munkát, de sikertelensége miatt fel kellett vele hagyniok. Ha ez a három hónap nem vész el, akkor osztalékot is tudtak volna adni.

A munkateljesítmény ma naponként 300 tucat harisnya. A munkaidő $\frac{1}{2}$ 7-től esti 8 óráig tart, délben másfélórás szünettel. Ez a 10 órás munkaidő csak addig fog tartani, míg az elveszített három hónapi hiányt helyrehozzák. A gyárnak összes személyzete 115 tagból áll. A leánykák tizennégy éves korban juthatnak be. A legkisebb leány is megkeres napi két koronát. Az ügyesebbek 3-4 koronát is. Munkájuk fizikai fáradságot nem okozhat. Ügyesség mellett a fokozott figyelem a fődolog. Munkájukat megkönnyíti, hogy a munkatermek tágasak, világosak. A háborús idők alatt a kormány a vasárnapi munkaszünetet felfüggesztette bár, a gyárban mégis vasárnapi munkaszünetet tartanak. Enyhülés ez a heti testi fáradalom után, de ennél is nagyobb az erkölcsi s vallási vonatkozása, amiért a vezetőséget csak dicséret illeti.

A gyár élén *Ganz* gyárvezető áll. Szakiskolát végzett külföldi ember. Van egy férfi és egy női művezető is. Utóbbi a kikészítési munkákra ügyel fel. A raktárban 60 ezer kész harisnya várja a szállítást. Még azt említjük meg, hogy a gyárat nem villany, hanem szívógázmotor hajtja, melyet a gyár egyelőre kölcsönbe kapott. Van a gyárnak gőzgépe is, mely a festőtartályok vizét forralja s a harisnyaszárításhoz szükséges gőzt szolgáltatja.

Ezek a sorok nem a reklám dobverése akar lenni. Beható szemlélet után a meggyőződés íratta. Nem az üzletember éleslátása szólal meg bennük, hanem a jóindulatú, a szociális érdekeket és intézményeket figyelemmel kísérő ember ítélezése. Mert, hogy ez a kötőgyár a város gazdasági életében már is hasznos tényező, azt a nagy leányseregnek keresete is bizonyítja. Ez a kereset pedig sok családba juttatja el, ha nem is a jólétnek, de legalább is a szerény polgári egzisztenciának filléreit. Ennek pedig különösen most, a háborús időben van nagy szociális jelentősége. Tapasztalat szerint éppen a kisebb emberek családjaira

nehezedik a drágaság csaknem elviselhetetlen nyomása, s ha ezt a társadalmi bajt bárki, vagy bármely intézmény enyhíteni, vagy éppen megszüntetni képes, az minden elismerést és pártfogás megérdemel.

Az a fordulat pedig, mellyel a gyár vezetése, különösen a szakszerűséget s a gondos ellenőrzést illetőleg, kedvező irányt vett, azt a bizodalmat erősíti meg, hogy a veszprémi kötőgyár mihamarabb kiheveri az első évek veszteségeit s fejlődő üzemével nemcsak a veszprémi lakosságnak, hanem a részvényeseknek is hasznára leend. Mi ezt legőszintebben óhajtjuk.

– d.

Veszprémi Hírlap, 1915. február 7. 2–3. p.

Új közvágóhíd Veszprémben

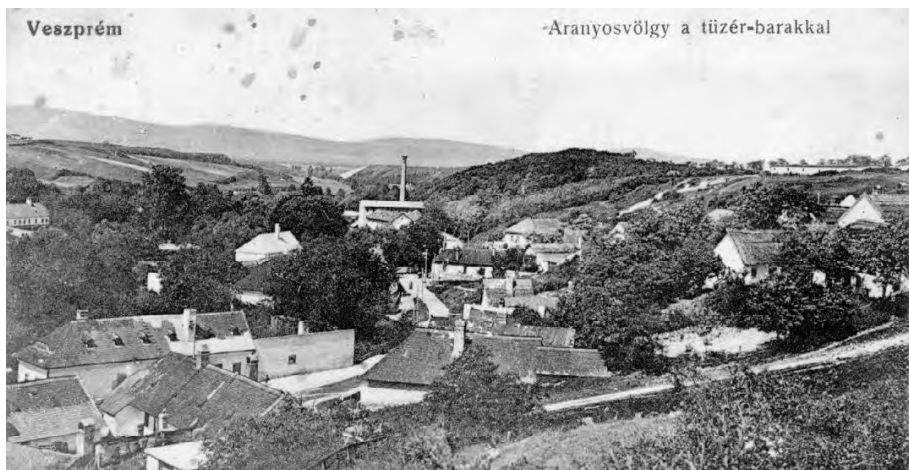
A képviselőtestület megbízásából *Bokrossy Jenő* városi mérnök és *Pillitz Armin* veszprémi állatorvos a győri, soproni, bécsújhelyi és losonci közvágóhidakat tanulmányozták és ennek eredménye alapján Bokrossy mérnök múlt héten beterjesztette javaslatát *Komjátby László dr.* polgármesterhez, amely szerint az új közvágóhidat jéggyárral kapcsolatosan a jelenlegi közvágóhíd helyén tervezi. Az új közvágóhíd és jéggyár felállítása a berendezésekkel együtt 180.000 koronába kerül, az évi amortizáció és az összes üzemi költségek kitesznek évente 32.000 koronát, míg a vágatási díjakból és a jéggyár termeléséből a városnak évente mintegy 50.000 korona bevétele lenne és így az évi tiszta haszon 18-20.000 koronára rúgna. A vágóhídon vágatnának az összes közfogyasztásra kerülő állatok, tehát a sertések és borjúk is, amelyeket eddig régi gyakorlat alapján a mészáros és hentesmesterek lakásaikon ölhetek le. Mindenesetre a hús árát az új közvágóhíd építése jelentékenyen fel fogja emelni, de viszont a pótdó legalább is 10%-kal fog esni. A javaslat felett mindenesetre nagy mozgalom és vita fog megindulni.

Veszprémi Napló, 1911. szeptember 13. 4. p.

Városi jéggyár

Az alispán hivatalos úton tett kérdést a polgármesternél, hogy honnan szerzi be a város a közegészségügyileg is nagyon szükséges jégmennyiséget? A polgármester a *Dóri-Szalay*-féle jéggyárra gondolt s felszólította a céget, hogy a gyárat adja át városi kezelésbe s ez esetben a hadbavonult *Szalay* cégtárs szabadságoltatásáért lépést tenne. Ez a megegyezés nem sikerülvén, polgármesterünk radikális megoldást keresett. A hadiszolgáltatási törvény kivételes rendelkezései alapján akarja a jéggyárat városi üzembe helyezni. Az alispán is helyesli a tervet és sürgős felterjesztésben kért felhatalmazást a kormánytól, hogy a jéggyár átvételi jogát a polgármesternek megadhassa. Ha ez a terv megvalósul s a nappali áramot itt is a felemelt egységárral számítják, akkor a jég kissé drága lesz. Az pedig, hogy a közönség olcsó jéghez jusson, elsőrendű közegészségi érdek. A város itt is hozhatna egy kis áldozatot. Inkább a villanytelep jövedelme legyen kevesebb pár száz koronával, mintsem ezreket kelljen kiadnia járvány esetén a járványkórház bővítésére. Igazán kívánatos, hogy az alispán s polgármester nagyon is fontos érdeket szolgáló terve mielőbb megvalósuljon.

Veszprémi Hírlap, 1916. június 4. 3. p.

A háttérben a Fehér-féle Posztógyár kéménye

Írásjelek

Az ezerkilencszázkilencedik évet
Sokféle írásjel örökíthetné meg.
Nagy *felkiáltójel* annak, aki örül,
Hogy ez az év végre elmúlt feje fölül.
Kettőspont azoknak, akik nagy munkának
Méltán megérdemelt gyümölcseire várnak.
Hiányjel azoknak, kik semmit sem tettek,
Csupán csak hogy éltek, munkálkodni restek.
Nyugójel olyannak, aki nem volt lomha,
S tisztes munka után vonul nyugalomba.
Kötőjel azoknak, akiknek éveit
Szürkén és egyformán szoktak lepergeni.
Egy nagy *pont* azoknak, akik meg nem érték
Ennek a keserves esztendőnek végét.

*

Ezerkilencszáztíz, hát most már csak jőjj el;
Milyen írásjel vagy? – Ah, egy nagy – *kérdőjell!*

Hortulanus

Veszprémi Hírlap, 1910. január 1. 9. p

Veszprémben a századforduló után alig egy évtizeddel véget ért az a gazdasági fellendülés, az a gazdasági fejlődés, amelyik a kiegyezést követően szinte valamennyi magyar város esetében tetten érhető volt ebben az időszakban.

Veszprém rendezett tanácsú városban a 19. század végén megindult a vezetékes vízszolgáltatás (1896), kiépült a villanyhálózat (1908), és elindult a közlekedés a balatoni vasúton (1909) Veszprém és Alsóörs között. Felépítették és átadták a polgári és kereskedelmi iskola épületét (1898). Elkészült a nagy postaépület a telefonközponttal (1901). Fejlődött az egészségügyi infrastruktúra: új pavilonnal bővítették a városi kórházat (1904), megépült a gyermekmenhely (1904). Megnyitották a vármegyei múzeumot (1904) és felépült a színház (1908). Templomokat újítottak fel (László templom 1902, evangélikus templom 1910, székesegyház 1910) és felszentelték az új Károly templomot (1907).

Az 1910-es évek városarculatot is befolyásoló középítkezései: 1911-ben átadják rendeltetésének a városház telkén épült tűzoltó laktanya épületét. A következő esztendőben, 1912-ben megépül az iparostanonc iskola átellenben a színházzal. Az 1915–16-os év fordulóján adják át az új épületszárnyal kibővített és egységes stílusúvá tett a városházat.

Felépül még néhány nagyobb bérház, így Rosenberg Jenő főorvos háza a Rákóczi téren (1912), és Ruppert Rezső ügyvéd bérháza a vár feljárójánál (1912). A Takarékpénztár Csomay Kálmán helyi építőmesterrel a postapalota melletti üres telket építteti be. A kétemeletes bérház 1913 októberére készül el.

Több helyen folyik családi házas beépítés a városban. 1911-ben megkezdik az építkezést a Sógor telepen, ami a mai Rózsa utca és a Diófa utca környéke és felépitenek néhány családi házat. A Jeruzsálem hegyen Endrődi Sándor nevét kapja a már beépült névtelen utca. Megkezdődik a Báthory utca (a mai Kiskörösi utca) környéke családi házas beépítése.

Új pénzügyintézet – számszerint a hatodikat – alapítják meg 1911-ben Közgazdasági Bank és Takarékpénztár Rt néven Rainprecht Antal irányításával. Elnöke az alapításkor hegyeshalmi Fischer Károly földbirtokos volt.

A várost elkerülő vasúti fővonal jelentősen csökkentette Veszprém gazdasági szerepét. Elmaradtak a nagy vásárok, hiszen megközelíthetősége rosszabb lett, mint a környező nagyobb városoké. A gyáripar országos fejlődésével általában csökkent a kézműves ipar, a kisipar szerepe. Veszprémben is végbement ez a csökkenés, ugyanakkor a gyáriparnak csak a csírái jelentek meg.

Valamikor 24 céh volt a városban sok száz iparossal. Az 1910-es évek elejére a teljes iparos-létszám alig haladta meg a hatszázat. De volt közöttük mai szemmel nézve néhány érdekes foglalkozás is, pl. bábsütő, béltisztító, fésűs, gombkötő, harangöntést két iparos is végzett, de volt orgonakészítő és puskaműves, sőt tutyivarró és virslis, és négy szítakötő iparos is dolgozott a városban a négy kefekötő mellett.

A működő „gyárak” mindössze néhány vagy legfeljebb néhány tucat munkást foglalkoztattak. Többek között működött a városban kékfestőgyár, olajgyár, szappangyár, szikvízgyárak, ecetgyár, posztógyár, több téglagyár és cementárugyár. Igazi nagyüzemnek csak az 1911-ben alapított, a Buhim völgyben, a Deák Ferenc utcában működő kötszövő gyár számítható a száz főt meghaladó munkás létszámával. Ide sorolható még, a talicskát, szerszámnyelet és más hasonló keményfa árut készítő Faipari Rt üzeme, ahol átlagosan 100 főt foglalkoztattak.

Amerikai tanár Veszprémről

Dorsey amerikai tanár 1908 évben Magyarországon járt tanulmányi úton, eközben Veszprémben is több napig tartózkodott. Dorsey tanár amerikai lapokban most a következőket írja Veszprémről:

A veszprémi nagy dob

„Tessék, tessék besétálni, krajcárért mindent látni... Tessék tisztelt publikum... Csindrassza bum-bum-bum!”

A nyájas olvasó e pillanatban bizonytalán azt hiszi, hogy valamelyik öblöstorkú nagydobú sári kikiáltó „bekiáltójáról” van szó: pedig hát a nyájas olvasó hatalmasan csalódik.

Tessék csak elolvasni egy hasábról odébb Dorsey amerikai tanár magyarországi levelének folytatását, melyben Dorsey tanár a nyugati kultúr ember őszinte csodálkozásával mondja el, hogy 15 ezer lakossal bíró ősi Veszprém városában, annak is a „főpiacán” a város hivatalos hajdúja csapott olyan éktelen csindrasszázást, tudtván élőkkel, holtakkal egyaránt:

„– aki pedig elfelejtette volna fizetéseit megfizetni: annak okáért minden ingó és ingatlan vagyona nyilvánosan el fog árvereltetni... Csinnadrassza bum-bum-bum!”

Szegény Dorsey! Már abban a betegséges illúziókban ringatta magát, hogy modern, nyugati kultúrával bíró országban jár, amikor hirtelen egy darab hamisítatlan középkor tárul szeméi elé az egykor koronázó Veszprém ősi városában.

Mert mit is gondolhatna más egyebet Dorsey, minthogy ősi Veszprém városában még nem tudják, milyen fán terem a sajtó, vagy a hivatalos városi plakát, melyeknek segítségével sokkal szélesebb körben – és ami fő – százszor csendesebben ellehet intézni az „adatik tudtára mindeneknek”-et, mint a városi hajdú nagy dobjának a segítségével.

– Több világosságot! – mondta Goethe, a híres német költő. – Több kultúrát, urak! – üzeni haza a magyar amerikai sajtó.

Magyarországnak a Duna, Dráva és Ausztria közé eső dunántúli része három év alatt mintegy 50.000 bevándorlót juttatott az Egyesült Államoknak s ennek a számnak körülbelül egynegyede Veszprém megyéből érkezett. Itt a megye székhelyén, az ősi Veszprém városban láthatja az ember némi okait ennek a kiözönlésnek. Egy beszélgetés a megye alispánjával ismét bővebb adatokat szolgáltat.

Tegnap vasárnap, köröskörül, alá és fel bejártam a várost; köröskörül le és fel, – mondom – mivel nincs a városnak egyetlen utcája sem, mely ne lenne görbe és menedékes. A Séd hegynek oldalán fekszik Veszprém s a város felső része valósággal csupa szakadék. Este felkapaszkodtam egy magas toronyba, mely egy régi török mecsetnek a maradványa. Páratlanul szép kilátásban volt részem. Köröskörül az apró, meszelt falu parasztházak, szalmás tetejükkel kicsiny virágos és zöldekes kertjeikkel. Odább a jobb módúak s az üzletvilág negyede, a házak cseréppel fedve, sárgán emelkednek felfelé.

A város felett a templomok és a székesegyház tornyai uralkodnak, mivel Veszprém 15.000 lakosa között egy püspököt is számlál. A székesegyház jelenleg javítás alatt van, – mondhatnám teljesen átépítik, még pedig, ha sejtésem nem csal, bizonyos számú amerikai dollárok segítségével.

Széles, jól művelt síkság

A városon túl széles, csaknem fa nélküli, hullámos, művelés alatt álló síkság terül el, itt ott sötét erdővel s alacsony erdőborította hegyekkel határolva. A síkon nincsenek házak, csak apró parasztfaluk vannak imitt-amott, melynek falai ragyognak a napfényben és így távolról igen csinosnak tetszenek.

Gyönyörű a kilátás eme török mecsetnek a tornyából; a tájék csendes és mégis változatos, nyugodt, mintha soha semmi sem zavarta volna, de nem is tudná megzavarni méltóságos nyugalmát. De ha figyelmesebben nézzük ezt a tájképet, látni fogjuk, hogy számos apró, pici gazdaság terjedelmes uradalmak közé van beékelve s a föld maga sem gazdag. S nézzük a népet, – nagyobb részük kiscgazda, vagy mezei napszámos paraszt. Majd itt van a kis számú középosztály, néhány iskolázott tollforgató és hivatalnok, sok zsidó boltos, s végül a kisebb számú nemesség, kiket az ember alig lát, s jóformán keveset hall felőlük.

A vidéken éppen most kezdődnek a hadgyakorlatok. Egymásután vonulnak a honvédcsoportok, majd cseh s más osztrák katonák, kik a tüzérségi gyakorlatokra jöttek ide. Tisztet csaknem annyit látni, mint közembert. A kávéházban ma délután negyven – csaknem kivétel nélkül osztrák – tisztet számláltam össze; dohányoztak, ittak, kártyáztak. De annyi bizonyos, hogy csinos, tetszetős külsejű emberek.

Nincs város kávéházak nélkül

Természetes, hogy Veszprémben is van kávéház; még pedig bőven. Nem láttam még várost, – legyen az bármilyen kicsi, hogy hiányzott volna belőle a civilizáció eme függeléke, valamint a kerti vendéglő és a cigánybanda. Van itt két szálloda, mindkettő a tipikus nyílt udvarral s néhány kitűnően bútorozott tiszta szobával.

Az utcák nem csak hepe-hupások és görbék, de durván is vannak kövezve; ma még hozzá sárosak is, mivel tegnap éjjel esett az eső; a járókelők dideregve csúszkálnak, tocsognak a sárban. Engem is elfog a didergés, ha rá gondolok, hogy milyen lehet az élet télben ezekben az alacsony szobákban, hol a friss levegőnek minden útja szorosan el van zárva.

Különös kis szekerek, – rúd mellé egy ló van fogva, – dökögnek lassan az utcákon: kényelmesen, lustán, mintha ilyen fogalom mint „idő” – nem is lenne a világon. Az egyik szekéren néhány zsák búza, másikon burgonya, a harmadikon épületanyagok, vagy gyümölcs s így tovább.

Déltájban a szálloda előtti téren egy hajdú jelenik meg, dobolva. Gyerekek és parasztok csoportosulnak köréje. Az illető előhúzza egy terjedelmes ív papírost s felolvassa, hogy mivel N. N. elmulasztotta tartozásait megfizetni, ingóságai nyilvános árverésen ekkor és ekkor el fognak adatni. Ez a város kikiáltója. Ha valaki elveszti a pénztárcáját vagy valami más értéktárgyat, a lakosság ugyanezen a módon nyer arról értesülést. Így jár a kikiáltó a város egyik végéről a másikig.

Megbámult automobil

Egy nagy pöfögő automobil érkezett a városba, hol néhány percre megállott; csakhamar óriási csodálkozó tömeg vette körül s bámulta a látványosságot. Látszik hogy az automobil ritkaság Veszprémben. Az ember több automobilt láthat a chicagói Michigan Ave. és Adams St. sarkán egy óra alatt mind a mennyit én három hét alatt láttam Magyarországon. S ez a tény igen jelentős. Hosszú ideig próbálgattam megállapítani Magyarországon a fejenkénti vagyongegoszlást, de sikertelenül; még szorgalmas konzulunk, Mr. Nash sem tudott segítségemre lenni, aki pedig, úgy látszik mindent tud.

Érdekesekek és tanulságosak lennének pedig ezen adatok, különösen ha összehasonlíthatná az ember a különféle néposztályokat. Azt gondolom, hogy roppant vagyonok nem tűnnének elő; a nagyobb vagyonok megoszlanak a még le nem tört nemesek és a zsidó bankárok s kereskedők közt; a kisebb birtokok néhány középosztálybeli ember s kereskedő – főleg zsidók, – a kicsi és legkisebb birtokok pedig parasztok kezében vannak. A népesség legnagyobb osztályát azonban azok teszik, kiknek birtokuk egyáltalában nincs, hanem napszámosok. Mindedig a szó legszorosabb értelmében vett elszegényedett néposztályt nem láttam.

A nagy gyárkémények elmaradása éppen olyan szembetűnő, mint az automobilon hiánya. Emlékszem, hogy Debrecenből való távozásomkor 9 templomtornyot számláltam össze, de csak 7 gyárkéményt pedig az egy 75.000 lakossal bíró város. Innen a veszprémi minaret tornyából csak egy cementgyárnak a kéményét tudtam felfedezni. Pedig van ipar Magyarországon s mint egy kiváló amerikai szakértőtől hallottam, a világ legjobb mozdonyait Budapesten készítik, – de az ország gazdasága a földben van s népességének 68 százaléka mezőgazda és pásztornép, az is óhajt maradni.

A mezőgazdasági viszonyok mind nehezebbek

De a mezőgazdasági viszonyok évről-évre mind nehezebbek lesznek. A Magyarországon levő 2,500.000 birtokból 5000 nagybirtok, legnagyobb részben lekötvén, 25.000 középbirtok s a többi 2,470.000 kisbirtok, vagy apró birtok parasztok kezén. A magyar parasztok 77 százalékanak egyáltalán nincs földje. Ma már a kisbirtokok is, melyeket a törvény bizonyos minimumig védett, – mindinkább eloszlottak az örökösök közt s tetemesen megvannak terhelve adóssággal.

Az 1848-iki törvény sok földet szabadított meg a túlságos adózástól, de már ezek is legnagyobb részben felosztható ingatlanok lettek s tulajdonosaik eladósodtak.

Érdekes kis múzeum

Érdekes kis múzeum van a megyeház legfelső emeletén. Érdekes ennek a terjedelme, alakja, tartalma, szekrényei, berendezése, papi őr, ki egyszersmind az itteni kath. főiskolának is igazgatója. Régi, de gyönyörűen tiszta épület ez a főiskola s felszerelése sokkal tökéletesebb mint a milyent egy Illinois állambeli hasonló népességű városban találnánk. Igaz, hogy az épületnek nincs elég világítása és szellőztetése is szegényes. Őseink téli megalégedési szokásaitól úgy látszik még nem szabadultunk meg. A friss levegő használatát oly találmánynak kell tekintetnünk, amelyet az emberi nemnek csak kis része ismer és képes megérteni.

Veszprémi Napló, 1910. március 6. 5–6. p.

Hol legyen a vármegyei múzeum?

A napokban bevégezték az utolsó csákányütéseket a régi nemzeti kaszinó helyén; a vármegyei múzeum céljára megvett épület el van hordva a föld színéről s aki a keletkezett szép teret nézi, el se akarja hinni, hogy egy ormótlan épület állt ott s hogy még mindig vannak olyanok, akik helyébe egy másik épületet, a vármegyei múzeumot szeretnék odaépíteni.

Pár héttel ezelőtt a vármegye törvényhatósági bizottsága foglalkozott azzal a szerződéssel, amellyel *Hornig Károly* báró megyés püspök a vármegyei múzeum részére a püspökkertnek az Angol hölgyek intézetével szemközt fekvő részéből 900 -öl területet a vármegyei múzeum egyesületnek, illetve a vármegye közönségének ingyen átengedett.

A jótékony főpásztornak ezen nemes tényével ismét szaporodott azoknak a kombinációknak száma, amelyekkel a vármegyei múzeum helyének kérdését óhajtják megoldani.

Csak a kombinációk száma szaporodott, a kérdés véglegesen nem dőlt el. Jóllehet azt lehetne hinni, hogy ha a kegyelmes főpásztor a múzeum

céljára ad egy telket, akkor csakis a múzeum fog oda épülni. Nem így van. Mert már a múzeum egyesület választmányában, ahol az ügyet először tárgyalták hivatalosan, még a közgyűlés előtt, egyes bizottsági tagok hangsúlyozottan utaltak arra, hogy a kétségkívül értékes adomány elfogadásával s az ajándékozási szerződés megkötésével *a múzeum helye eldöntve nincs s az ajándék elfogadása nem jelenti azt is, hogy a múzeum feltétlenül az Angol hölgyek intézetével szemközt lesz megépítve*. Ez a felfogás a bizottság határozatában is kifejezésre jutott.

Bátran lehet, sőt kell is tehát afelől tárgyalni: hol legyen tehát a múzeum.

Most már két telke van a vármegyének e célra, a Rákóczi tér közepe, a régi kaszinó helye s az új, a megyés püspök által adott kert-részlet az Angol hölgyek intézetével szemben.

Aligha tévedünk, ha azt állítjuk, hogy már most is megállapítható, hogy a múzeum a Rákóczi-téren nem fog fölépülni. Nem szabad oda kerülnie, mert a piactérre a városnak föltétlenül szüksége van. Csak most, mikor a dísztelen épület már le van bontva, látható, hogy az egész tér éppen csak akkora, amekkorák a belvárosban tucat számra találhatók, a piacnak most éppen hogy megfelel, egy-két évtized múlva azonban bizonyosan szűk lesz. Megállapítható, hogy a piac a teret egészen elfoglalja s ha annak közepére csak akkora épület kerülné, mint volt a kaszinó, a forgalmat már akadályozná, ha pedig negyven négyszögöllel még megtoldanák, a forgalmat tökéletesen lehetetlenné tenné.

Megállapítható, most az épület elbontása után, hogy a tér egyáltalán nem az a dísztelen tér, aminek jósolták és hogy teljesen beleillik a környező házak milliójébe – még most is, később pedig, ha a környék házai átépíttetnek, szép és díszes, sőt szükséges tartozéka lesz –esztétikai szempontból – a belvárosnak.

Ha a tér beépülne, a sok pénz, az a sok áldozat, amit a város közönsége s a környék lakói hoztak, mind hiábavaló, kidobott pénz lenne, mert hiszen a főcél, a tágas piac nem lenne meg.

És ha most beépülne a tér, az épület ott maradna évtizedekre, beláthatatlan hosszú időre, akkor is, amikor újra előállna a pár évvel ezelőtti állapot: az életveszedelmes torlódás, a minden forgalmat megbénító és szűk piac.

Mert ha a város most az üres telket nem tudja megfizetni, az évek során értékében sokszorososan megnövekvő telket *és épületet* kisajátítani és megfizetni – ez egész bizonyossággal megállapítható előre – soha se lesz pénze.

Ezért a város közönségének a Rákóczi-téri telket okvetlenül meg kell venni s nem szabad megengedni, hogy a múzeum oda épüljön.

Más kérdés természetesen, hogy a város közönségének mekkora megtérítést kell nyújtani a vármegye részére a terület tulajdonjoga ellenében. E kérdésben azonban a város közönsége bizalommal nézhet *Koller Sándor* alispán proppozíciója elé, az ő igazságot szerető lelke a méltányos megoldást meg fogja találni.

Az 1912 elején lebontott egyemeletes Nemzeti Kaszinó épülete (középen) helyére tervezték felépíteni az új vármegyei múzeumot.

Teljes tisztelettel hajolunk meg a megyés püspök nemes intenciói előtt, melyek ama az elhatározásra bírták, hogy az úgynevezett püspökkertnek, a város kétségkívül legszebb területének egy részét a múzeum egyesületnek ajándékozza. Mint minden, a közért, sőt a kultúráért történő jótékonyosság, a megyés püspök adománya is a legteljesebb elismerést és köszönetet érdemli.

Ez a körülmény azonban nem foszthatja meg a nyilvánosság orgánumát attól a jogától, hogy a nemes cél *várható eredményeivel* szemben észrevételeit el ne mondhassa.

A püspökkert egy évszázados gyönyörű park a város közepén. A modern városok százezreket költenek, hogy tereket, parkokat létesítsenek

a városban, házsorokat, épülettömböket bontanak le, hogy levegőhöz jusson a város lakossága. Ha a múzeum a püspökkertben épülne fel, ez a szép, gyönyörű park 900 négyszögöllel kisebb lenne. Ha már nem tudunk új parkokat csinálni, ne bántsuk a régieket. Ma is óriási azoknak az egészségügyi, szépiértéke, hát később, egy pár évtized múlva.

Az Angolhölgyek leánynevelő intézete a város legszebb épülete. Temploma és főépülete éppen szemben van azzal a területtrésszel, ahol a múzeumnak kellene épülni. Az utca, amely a kertetől az intézetet elválasztja, keskeny. Ha a múzeum a kertben épülne fel, az intézet azt a gyönyörű perspektívát, amely a legfőbb értéke, a kert fölött, elvesztené, mert eléje kerülne a múzeum magas falai. Viszont az egész vidék is azt a remek látképet, amit a kert fölött emelkedő gótikus nagy épület nyújt s amely most ritka harmonikus, elvesztené. Művészek vallomása szerint a püspökkert az Angol hölgyek intézetével olyan művészi tökéletességű kép, amelyhez fogható messze vidéken nincs. Mikor ezelőtt egy évtizeddel a postaépületet az Angol hölgyek intézetének kevésbé perspektivikus északi szárnyával szemben fölépítették, ezen egyházi körökből hangzottak föl észrevételek, hogy a postaépület az intézet értékes kilátását elrontja. Nem rontotta el, mert az utca ott szélesebb s mert az épület az intézet kevésbé jelentős és kevésbé szép északi szárnyát alighogy érinti: de ha a múzeum a püspökkertben fölépül: az intézet egész kilátásának vége lesz.

A püspökkert üledékes, hordott talaj, valamikor kőbánya volt a helyén. Vele szemben mellette a postaház szomszédságában most készülő takarékpénztári bérpalota alapjait 10-12 méter mélységre viszik le, hogy hordképes talajt találjanak. Mibe kerülne a múzeum ilyen alapozási munkák mellett? Szükség van arra, hogy tízezreket a földbe ássanak el – közvagyonból?

De szépiértéke, esztétikai szempontból se lenne megfelelő a múzeumnak a püspökkertbe építése. Mert a püspökkert szinte 3–4 méterrel alacsonyabb az utca színénél. Hogy nézne ki a múzeum, amit a püspökkertből, mint valami nagy szakadékból fölemelkedik s amelybe vagy hídon vagy egy pár tucat lépcsőn lehetne csak bejárni. Nem hisszük, hogy a megszabottól eltérő, ilyen komplikált bejárás a múzeum látogatottságának előnyére lenne.

Igen sok körülmény szól tehát az ellen, hogy a múzeum a püspökkertben építtessék föl, míg mellette egyetlen egy sem.

Hol legyen tehát a múzeum, ha se a piac tér, se a püspökkert erre nem alkalmas?

Mielőtt a választ megadnák, leszegezni kívánunk egy igazságot. És pedig azt, hogy a modern városépítési politika szakított azzal a régi tradícióval, amely az összes középületeket a városok belsejébe, hogy ne mondjuk a veséjébe, akarta elhelyezni. A mai városépítési politika a középületeket a perifériákba viszi. Mert a periférián olcsó a telek, míg a belvárosban méregdrága, a periférián úgy helyezhetők el a középületek, ahogyan azt az épület célja, rendeltetése, az egészségügyi, esztétikai, forgalmi tekintetek megkívánják, míg a belvárosban mindezek már oda vannak és az építész kötött marsrutával dolgozik, – a periférián egy középület új utcák, esetleg új városrész fejlődésének lesz a magja, a belvárosban ez lehetetlen. Az ideális város típusa: a kertváros, minél szélesebbre, minél jobban kifelé terjeszkedik, kinn a szabadban nőnek egészséges gyermekek, maradnak ép idegrendszerűek az apák s az anyák és nem az egymásra rakott emeletek fojtogató dohos levegőjében.

Tessék megnézni a rohamosan növekedő vidéki városokat: a középületeket a perifériákon helyezték el, szép, tágas tér közepére, amit azonnal parkíroztak s pár év múlva körülötte utcákat kellett hasítani.

Ebből a szempontból helyesnek tartanók, ha a múzeum pl. a püspöki jószágkormányzói lakkal szemben, a Revicky-féle laktanya irányában s azzal átellenben, az ott levő szabad földterületen építtetnék föl, homlokzatával a város felé. Úgyszólván a város középpontján van, szembeálló helyen, a sétány mellett egy pár percnnyire a város szívéből. Szép parkot lehetne köréje vonni s mindez alig kerülne valamibe, mert a megyés püspök bizonyára szívesen odaadná a szükséges területet a püspökkert helyett. Látogatója bizonyosan lenne annyi, mintha lépcsőkkel és hidakkal kombináltan készül el a püspökkertben.

Mint kevésbé alkalmas helyek, kínálkoznának még megoldásul a vásártér keleti szélén levő Galamb ház, amelyhez a megszüntetendő szénatér területéből a város ingyen odaadhatná a szükséges területet és a kincstári honvédlaktanyával szemben levő városi közterület, a Szabadi út baloldalán. Elismerjük azonban, hogy különösen ez utóbbi hely, a központtól távolabb esnek.

Nem volt más célunk, csak a helyzet ismertetése. Az illetékes tényezőknek képezi föladatát, megtalálni a legbölcsebb megoldást.

Veszprémvármegye, 1912. január 21. 1–2. p.

Rövid hírek

Hol legyen a vármegyei múzeum? A Rákóczi téren már állanak a múzeum helyét képletesen jelző hatalmas oszlopok s azok, akik komolyan akarják, hogy a város főtere az odatervezett múzeumi épülettel ne legyen beépítve, jobb és alkalmasabb terveken törik a fejüket. A napokban vetődött föl a következő gondolat: Épüljön a múzeum az Erzsébet-liget elejére, homlokzattal az Erzsébet-szobor felé. Hogy a liget ne kisebbitessék ezzel, vegye meg a város a korcsolya-egylettől a külső püspökkertben levő pályaterületet, ami az egyletnek 20.000 koronájában van s arra terjessze tovább a ligetet. Az egylet, úgy mondják, hajlandó volna erre. Ezzel a múzeum gyönyörű szép helyre kerül s a város is megoldja a kérdést húszezer koronával. Az Erzsébet-liget nagyobb lesz s megmarad ezenfelül a városnak esetleg ligeti büfé céljára a korcsolyapálya pavilonja. – El kell ismerni, hogy nagyon célszerű és nagyon tetszetős megoldás volna ez. Legközelebb visszatérünk az ügyre.

Veszprémvármegye, 1912. március 3. 2. p.

A Nemzeti Kaszinó lebontása után kialakult tér volt évtizedekig a város piaca.

Veszprém város tanácsa kedden, március 5-én ülést tartott. A városi tiszti főügyész, dr. *Csete Antal* tett előterjesztést a vármegyei múzeum egyesület által a piac-téren eszközölt oszlopfőállításokról és a tanács elhatározta, hogy fölhívja a múzeum egyesület elnökségét, hogy a tervezett múzeumi épület sarkaira leásott oszlopokat záros határidő alatt távolítsa el, mert különben a város sommás repozíciót fog kérni az egyesület ellen s az oszlopokat bíróilag fogja eltávolíttatni. Az egyesület ugyanis, a tanács álláspontja szerint, nem azon a területen helyezte el az oszlopokat, ahol a régi kaszinó állt, hanem városi közterületen, olyanon, ami nem az egyesületé. Azonkívül engedélyt se kért az egyesület az oszlopok föllállítására, pedig a város egyik szabályrendelete ezt előírja és végül a oszlopok a közforgalmat is akadályozzák.

Veszprémvármegye, 1912. március 10. 4. p.

Új múzeum Veszprémben

A Pesti Hírlap nemrég fenti címen a következőket írta: A veszprémiek már rég nem voltak megelégedve múzeumukkal. Végre most sikerült ezen a bajon segíteni. *Medgyaszay*, a kiváló fiatal építőművész fogja a rég nélkülözött modern veszprémi vármegyei Múzeumot felépíteni. Eddig a vármegyeház 2-ik emeletén 11 teremben voltak a tárgyak elhelyezve és már réges-rég érezhető volt a helyszűke. A múzeumnak öt osztálya lesz, nevezetesen: könyvtár, régiségtár, szépművészeti, néprajzi és természetrajzi osztálya. A könyvtár, amelynek alapját br. *Hornig* bíboros püspök vetette meg, 11.824 darabból áll, amelyet eddig azonban a közönség sem meg nem nézhetett, sem nem olvashatott belőle, mivel sem olvasóterme, sem pedig könyvtárosa nem volt. Ezen a bajon fognak természetesen elsősorban segíteni. A régiségtár alapja a *Mihály János*-féle régiséggyűjtemény lesz, amelyet az állam megvett 1130 koronáért. A gyűjtemény 2500 darabból áll. Kár, hogy számos nem veszprémi vagy környékbeli dolog is van köztük, amelyet aztán erősen rostálni kell. Értékes római kori emlékek vannak közöttük, amelyekből a budapesti Iparművészeti Múzeum kért el néhány darabot. A néprajzi tár nem elsőrangú, ami főként annak tulajdonítható, hogy a múzeum kénytelen a keszthelyi és sümegi

múzeumokkal e téren konkurálni. (1373 db van.) Képzőművészeti tára darabszámra tekintélyes (1907), azonban nagyon sok silány másolat feltétlenül kiküszöbölendő belőle. Természetrajzi tára erősen fellendíthető, 10.794 darabból áll és a Dunántúl legkiválóbb e nemű gyűjteményei közül való. Az új múzeum fenntartásához elsősorban az országos felügyelőség járul, aztán br. *Hornig* püspök, aki évi segély gyanánt 1000 koronát ad, Veszprém városa, amely eddig csak 50 koronát adott és végül a Veszprémmegyei Múzeumegylet. Eddig a vármegye semmiféle fenntartási költséget nem adott, csupán a megyeházát bocsátotta rendelkezésére. Így ír a Pesti Hírlap, melyre az a válaszuk, hogy a P. Hírlap cikkezőjének egy szemernyi igazsága nincsen a város áldozatkészségét illetően a múzeummal szemben. Veszprém város megvette a régi múzeumot, 25 ezer koronáért és az új múzeumnak a Plosszer sétányon ad telket, amelynek értéke szintén vagy 25.000 K. Azt hisszük ennyi anyagi áldozat untig elég a megyei múzeumra. A vármegye pedig eddig adott a múzeumnak ingyen helyiséget, fűtést, világítást, szolgát, tehát a vármegye is megtette a magáét.

Veszprémi Napló, 1913. augusztus 24. 4. p.

Új múzeumépület. A sokáig vajúdo új múzeumépület ügye immár a megvalósulás felé közeledik. F. hó 9-én volt az építési munkálatokra beérkezett ajánlatok felbontása a vármegyház kistermében, *Koller Sándor* alispán és *Jüttner Kálmán* kir. főmérnök, nemkülönben több vállalkozó jelenlétében. Beérkezett 32 ajánlat. Az összes munkálatok elnyerésére ajánlatot tettek a helybeliek közül: *Adorján Mór* 150.041 K.-val; *Erdélyi Ignác* 186.394 K.-val; *Csomay Kálmán* 161.692 K.-val; *Takács és Tsa* 165.612 K.-val. Az egyes munkanemekre beadott ajánlatokra nézve konstatálni kell azt a sajnálatos tényt, hogy a helybeli vállalkozók jóval drágábbak a vidékieknél. A bizottság az ajánlatokat elküldte *Medgyaszay István* műépítésznek, az épület tervezőjének, bírálat végett. A bizottság *Medgyaszay* javaslata alapján fogja kiadni a munkát.

Veszprémi Hírlap, 1913. augusztus 17. 4. p.

Hol épül a múzeum? *Szalay Imre* báró a Nemzeti Múzeum igazgatója a múlt héten Veszprémben járt, hogy a vármegyei múzeum részére felajánlott telket megtekintse. *Szalay* báró a múzeum felépítésére a Plosszer sétányon a Pavilon helyét találta erre a legalkalmasabbnak.

Veszprémi Napló, 1913. december 15. 4. p.

A vármegyei múzeum építésének földmunkáit *Csomány Kálmán* építőmester a héten megkezdte. A város építési bizottsága a héten helyszíni szemlét tartott az építés ügyében s ezen alkalommal a múzeum egyesület kiküldöttei azt a kérést terjesztették elő, hogy engedje meg a város, hogy a jelenlegi játszóteret képező plató, ahol az új épület homlokzata lesz – kijjebb tolassék, illetőleg a plató előtti sétaút a plató szintjéig feltöltessék, hogy ez által a múzeum épület perspektívája jobban érvényesüljön. A sétaút ez esetben vagy a feltöltésen, vagy amellet, a liget jelenlegi szélén lenne; a feltöltendő sétaút töltése menetelesen belefutna a sétány közepe táján a jelenlegi útba. – A múzeum épülete (két emeletes) ugyanis 19 méter magas lesz és sem az épület sem magas lépcsőzete nem érvényesülne kellőképpen a nagyon keskeny előtér mellett. – Az építési bizottság helyesléssel foglalt állást a kérelem mellett s javasolja a közgyűlésnek a kérelem teljesítését.

Veszprémvármegye, 1914. január 18. 3. p.

Folytatják a múzeum építését. A háború kitörésekor a veszprémi múzeum épülete építés alatt állott. A falakat már felépítették, tető alá hozni azonban már a háború nem engedte. Ideiglenes befödtek. Azóta úgy állott, várva a befejezésre. Ez a lépés most megtörtént, amennyiben az illetékesek a múzeumot építő *Csomány Kálmán* építőmestert a katonai szolgálat alól felmentették mindaz ideig, amíg az építés a végére ér. Minden intézkedés megtörtént, hogy a múzeum ez év folyamán készen lehessen.

Veszprémi Hírlap, 1916. április 23. 5. p.

A világháború azonban megakadályozta az építkezés befejezését. A múzeumépület végül 1924-ben került tető alá, és csak 1925-ben avatták fel. A vármegyei múzeum igazgatója Laczkó Dezső geológus, piarista tanár volt.

Vége megindul a nappali áram

Írta: Weisz M. Ignác városi képviselő

Amikor 1907. év január havában a városi képviselőtestület óriási többséggel a városi központi villanytelepet félmillió korona befektetési költséggel megszavazta, azon öntudatban vállalta a nagy terhet, hogy nemcsak éjjeli világítás, hanem motorikus célokra szolgáló nappali áram is fog a város polgárságának használatára állani.

Amikor azonban a villanytelepet rendeltetésére átadták, csak akkor ébredtünk arra a szomorú valóságra, hogy a kérdés csonkán oldatott meg, mert hiányzik azon erő, amely nemcsak éjjel világít, hanem nappal rendszeres hajtóerőt ad úgy ipari- és kereskedelmi-, valamint gazdasági- és gyári üzemekhez, pótolván ezzel a drága emberi- és állati erőt!

A drága pénzen fizetett szakértő professzorok által előttünk oly mesterileg megfestett képek a nappali áramnak áldásos kihatásairól hanyatló iparunkra nem bizonyultak tehát másnak, mint szappanbuborékoknak, mézes-mázos ígéreteknek, mert elkészült 650.000 korona befektetési költséggel a villanytelep, nappali áramszolgáltatás nélkül, amire hazánk városainak történetében eddig még nem volt példa!

Az ipar és kereskedelmi érdekeket szíven viselő néhány városi képviselő – élén *dr. Óvári Ferenccel* – már a villanyüzem megkezdésekor felismerte ezen tarthatatlan állapotot és erőteljes mozgalmat indított úgy a helyi sajtóban, mint az iparos- és kereskedelmi körökben a nappali áram megvalósítása tárgyában.

Veszprém városa és a villanytelep üzemberlője között annak idején létrejött üzemviteli szerződés értelmében bérlő csak azon esetben köteles nappali áramot szolgáltatni, ha évenként 20 lóerő, egyenként 3.000 órai üzemmel, tehát összesen évi 60.000 lóerő órának megfelelő áramfogyasztás garantáltatik három éven át.

A mozgalom vezetői azon fáradoztak, hogy ezen megkövetelt árammennyiséget a motorikus áramot igénybevenni szándékozó magánfogyasztók által biztosítsák; ezen fáradságos munka azonban eredménytelennek bizonyult, mert előre senki sem akarta magát leköttni; éppen úgy eredménytelen maradt a városi vízműnek villanyhajtóerőre célzott teljes átalakítása is, mert ezen – bár egészséges jó tervnek – sok ellenese akadt a város vezetőségében.

Az így három évig folytatott küzdelmet végre *dr. Komjáthy László* polgármester vitte győzelemre; alig négy havi polgármestersége alatt. Ugyanis *dr. Komjáthy* olyan tájékozottságot szerzett magának ezen kuszált villamos kérdésekben, hogy az általa nagy szorgalommal és körültekintéssel kidolgozott megoldási tervet fogadta el egyhangúlag a városi képviselőtestület a múlt év augusztus 9-iki közgyűlésén.

Ezen immár jogerős közgyűlési határozat szerint úgy oldatott meg a nappali áram, hogy a városi vízműhöz be fog állíttatni egy 50 lóerejű elektromotor saját szivattyú-szerkezettel; ezen gépcsoport képezi a már régen égető szükségessé vált tartalék hajtóerőt, amely hivatva lesz a nyári hónapokban (június, július, augusztus, szeptember) a nagyobb vízszükségletet villanyerővel lebonyolítani; e négy nyári hónapban a vízmű hajtására mintegy 60.000 lóerő órának megfelelő energia szükséges, ami villanyegységre átszámítva 54.000 kilowattnak felel meg; ezen árammennyiséget a város a központi villanytelepből fogja igénybe venni 12 fillér kilowatt egységár mellett, ami pénzben évenként 6.480 koronát tesz ki. Ezen kiadás nem jelent a városi vízműre újabb terhet, mert megtérül részben a kevesebb szénszükségleti költségben, részben a fűtőszemélyzet megtakarításában, nemkülönben a kenőanyagban, de elérjük ezzel azon nagy célt, hogy mihelyt a vízműhöz ily módon igénybevenni szándékolt évi 54.000 kilowatt áramfogyasztást begarantáljuk a villanytelep üzemberlőjének, ez, a fent hivatkozott szerződés értelmében a nappali áramszolgáltatással azonnal megindulni köteles.

Azóta folytonos tárgyalások folytak az üzemberlő és a városi hatóság között a nappali árammal összefüggő különféle kérdések rendbehozatala és az áramszolgáltatás megkezdésének időpontja tárgyában; legutóbb e hó 4-én volt ilyen tárgyalás, amelyen jelen voltak a város képviselőiben:

a városi tanács és a villamosellenőrző-bizottság, az üzembérlő cég részéről: *Jólész* főmérnök és a cég jogügyi tanácsosa; ez alkalommal végre teljes megállapodás jött léte a két fél között *és elhatároztatott, hogy a nappali áram már e hó 15-én megindul!*

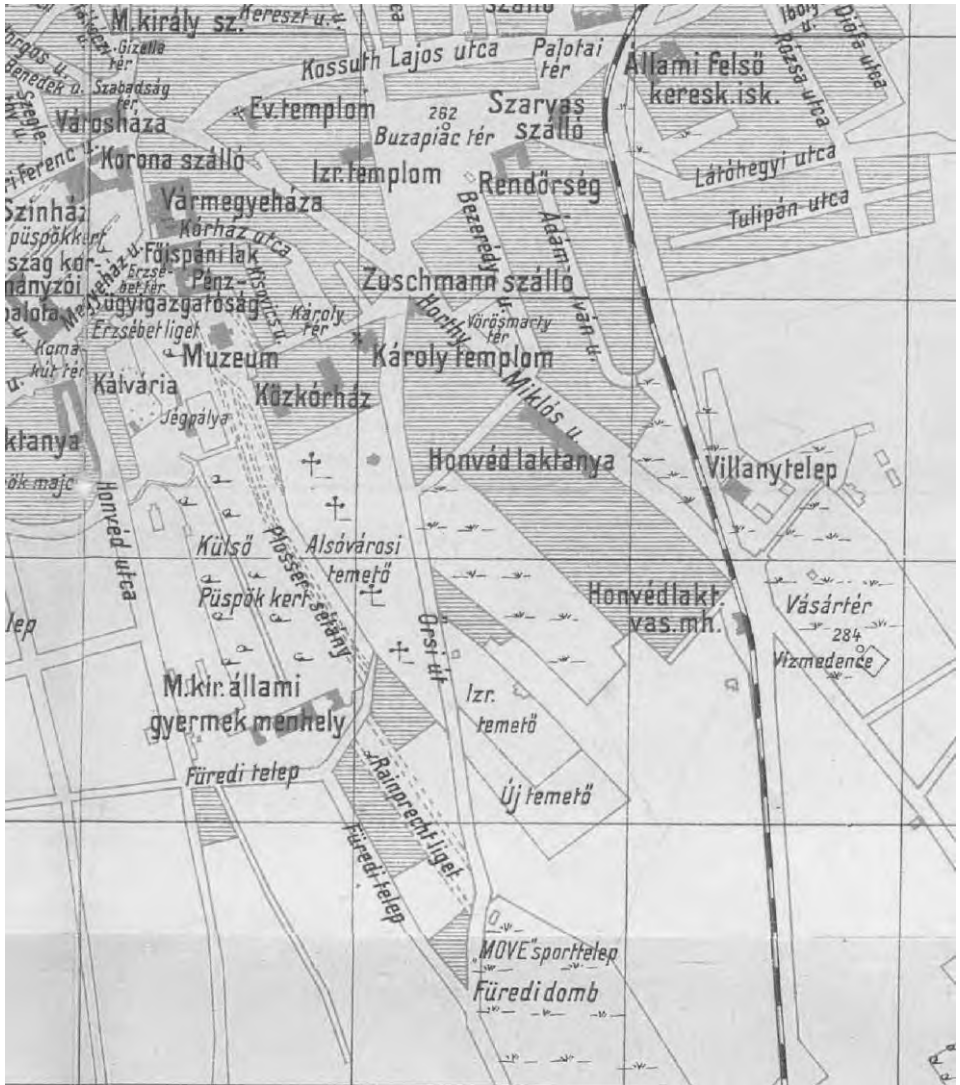
El kell ismerni, hogy a cég csaknem minden kérdésben honorálta a városi kívánalmait, sőt az áramgarancia tekintetében azon előnyös koncessziót nyújtotta, hogy a város által begarantált évi 54.000 kilowatt áramfogyasztást nem szorosán az első évben, hanem három évi átlagban, vagyis *három évben egyetemlegesen mindössze 162.000 kilowattot* tartozik elfogyasztani; ez úgy értelmezendő, hogy amennyiben a város előre nem látott körülmények folytán nem fogyaszthatná el már az első évben az egy-egy évre kikötött 54.000 kilowatt áramot, ráér a hiányzó mennyiséget a második vagy harmadik évben is igénybe venni! Kikötöttet továbbá az is, hogy a magánfogyasztók által igénybevett nappali áram is beszámíttatik a város által garantált árammennyiségbe.

Bár a városi tanács a közgyűléstől teljes felhatalmazást nyert a nappali áramot kivitelre hozni, mindazonáltal a városi tanács és az üzembérlő között létrejött szerződés jóváhagyás végett a tegnapi (március 9.) közgyűlés elé terjesztett.

Igy tehát, hosszú küzdelmek után végre célhoz jutottunk! A közszükségletet képező nappali áram e hó 15-től kezdve a város polgárságának rendelkezésére áll és akik megfelelő mennyiségű motorikus áramot igénybe venni óhajtanak, üzembérlő cég részéről a legmesszebbmenő engedményekre számíthatnak; végre a cég érdeke is, hogy a villanytelep minél több áramot termeljen és hogy az eddigi veszteségek helyett haszonra dolgozzon.

Március 15-ike tehát nemcsak politikailag, hanem mint a nappali áram megszületésének napja, emlékezetes lesz Veszprém városának történetében!

Veszprémvármegye, 1912. március 10. 1–2. p.

Részlet Veszprém város 1928. évi térképéről.

(A 20. század eleji Veszprémről ismereteink szerint nem készült várostérkép. Ezt erősíti meg dr. Komjáthy László polgármester, aki a város helyzetéről készített írásában állapítja meg, hogy „a városnak nem volt új térképe”. ld. Veszprémmegyei Fejek, Veszprém, 1929.)

A villanytelep városi házi kezelésben. Veszprém város villanyfelügyelő bizottsága és az üzembérlőség között már majdnem egy év óta vajúdozó tárgyalások, az üzembérlési szerződés megszüntetése és a villanytelepnek azonnali városi házi kezelésbe való átvétele tárgyában, végre eredményre vezettek. Üzembérlő cég, mely eredetileg 180 ezer korona lelépő pénzt követelt a várostól, a számtalan és többször reménytelennek látszó tárgyalások folyamán követeléseit lassankint redukálta, míg végre f. hó 25-én létrejött az egyezség; ezen egyezség szerint a város mindössze 47 ezer koronát fizet a bérlőnek, mely összegben úgy a lelépő pénz, valamint az összes az üzembérlő cég által időközben beszerzett ingóságok ú.m. árammérők, hálózat kibővítése és más felszerelések ellenértéke is bentfoglaltatik. Míhelyt a város közgyűlése és a vármegye törvényhatósága jóváhagyja ezen egyezséget, átveszi a város házi kezelésbe a villanytelepet. A villanytelep felügyelő bizottsága igazán dicséretre és elismerésre méltó munkát végzett, mert a város érdekeit szem előtt tartó szívóssággal oldotta meg e nagy horderejű fontos kérdést. Hisz manapság minden város még nagy áldozatok árán is azon fáradozik, hogy a közszükségletet képező iparüzemeket saját házi kezelésbe vegye; ezen szempontból ítélve, az egyezségileg megállapított 47 ezer korona lelépő pénz valóban egy csekélység azon nagy előnyökkel szemben, amelyek a házi kezelésből várhatunk. Legközelebb bővebben fogunk e kérdéssel foglalkozni.

Veszprémvármegye, 1914. június 28. 3. p.

A karácsonyesti világosság. A villamos áram mostani korlátozása miatt igen sokan aggódtak, hogy a karácsonyest kedves, áhítatos hangulatát bántóan zavarja meg az esti sötétség. Az aggódók megnyugodhatnak. Dr. *Komjáthy László* polgármester az áramkorlátozás megállapításakor a karácsonyest teljes világítását kikötötte. Égnek az egész és féléjjeli lámpák, az ívlámpák s a lakásokban is lesz áram egész éjjel. Az ünnepnapok alatt azonban, sajnos, visszaesünk az eddig való sötétségbe, amelynek végleges megszüntetését egyelőre alig remélhetjük. Éppen azért a városi hatóság ezúton is kéri a közönséget, hogy az árammal a lakásokban, üzletekben, vendéglőkben s kávéházakban takarékosan bánjanak, mert máskülönben erős korlátozást léptetnek életbe.

Veszprémi Hírlap, 1914. december 20. 5. p.

Karácsonyest

Fátyolos fehérén száll le a nagy este,
Megtörik a holdfény, csillog a havon,
Mozdulatlan fáknak jégvirágos teste
Éles árnyat rajzol háztetőn, falon.
Nádfödeles viskók ablakszeme égve
Bámul a közelgő éjszaka elé...
Valahol egy csillag most támad az égre
És indul egy rozzant istálló felé.

Barátságos, meleg, egyszerű szobáknak
Jámbor, hívő népe boldogan virraszt,
Betűerdejéből régi bibliáknak
Porló nemzedékkal váratgat vigaszt.
Mély csudákat szemlél, látja üdvözülten,
Kit a bűn megejtett orvul, irigyen...
Valahol egy angyal indul el az éjben,
Hogy az ember'ségnek örömhírt vigyen.

Éjfélre jár minden zakatoló óra.
Feltűnik az utcán itt-ott egy alak,
Lépésük dobaja belehal a hóba,
Kicsi, öreg templom felé tartanak.
Harangok zúgása tölti be az éjet,
Csengő szavuk hirdet, akár az írás...
Valahol e percben az ige testté lett,
Megszületett végre a várt Messiás.

Novák Pál

Veszprémi Hírlap, 1911. december 24. 1. p.

A világháború megakasztotta a helyi ipar fejlődését, így a villamos energia igény a várakozások alatt maradt. A háború kezdő éveiben a nappali áramszolgáltatás megszűnt és csak 1916. áprilisában indult meg újra.

Megindul a nappali áram (ismét)

F. hó 10-én a városi párt Óvári Ferenc dr. pártvezér elnöklete alatt ülést tartott; a közgyűlési tárgysorozat megvitatása után, *Abeles Jenő* párttag szóvá tette a nappali áram kérdését. A pártülésen jelenlevő *Weisz M. Ignác* villanyigazgató, tájékozással előadja, hogy a villamos mű igazgatósága jóakarattal foglalkozik e fontos kérdéssel és abban állapodott meg, hogy amennyiben az érdekeltek a nappali áram önköltségeit, ami havonként 2400 korona, begarantálják, azonnal megindul a nappali áram és pedig minden nap délután 2 órától, és fenntartatik az üzem egyfolytában a reggeli órákig; sajnos az érdekeltek eddig nem tudták ezt a garanciát összehozni s így nem vezethettek a tárgyalások eredményre. Többek felszólalása után a városi párt abban állapodott meg, hogy a f. hó 12-ére kitűzött városi közgyűlésen *Óvári Ferenc* dr. pártelnök szóvá fogja tenni e kérdést és indítványozni fogja, hogy a nappali áram, ezen garancia mellőzésével, azonnal induljon meg. Óvári később mégis másképp cselekedett; belátta ugyanis, hogy a f. hó 12.-iki közgyűlés nem hozhat e tárgyban érdemleges határozatot, mert nincsen a tárgysorozatban felvéve s így bejelentette polgármesternek, hogy ő vállalja saját személyében a villanyigazgatóság által megkívánt 2400 korona áramfogyasztási garanciát. Polgármester Óvárinak ezen nemes elhatározását a szerdai közgyűlésen a napirend előtt bejelentette, hol azt éljenzéssel fogadták, és a közgyűlés helyesléssel vette tudomásul polgármesternek azon kijelentését, hogy a nappali áram hétfőn e hó 17-én du. 2 órakor megindul. E nemes cselekedet nem szorul bővebb kommentárra.

Veszprémi Napló, 1916. április 12. 3. p.

Villanydíjfizetés

Ezeket a díjakat a fogyasztók havonként fizetik. Újabban azonban az aprópénzhiány miatt többen kibújnak a fizetés alól, jobban mondvá a fizetést napokon keresztül halogatják. Ez a beszédő idejét indokolatlanul fecséreli. A hivatal kéri a fogyasztókat, hogy a bemondott összeget – ha az első megjelenés alkalmával az aprópénzhiány miatt a fizetés nem volt teljesíthető – a második, bemondott fizetési napra készen tartsák, mert ha a beszédő azt tapasztalja, hogy a pénzhiány csak a fizetés halogatásának ürügye akar lenni, a város az áramot kikapcsolatja.

Veszprémi Hírlap, 1916. október 15. 5. p.

**Megkezdődött a
KARÁCSONYI VÁSÁR!**

Karácsonyi és ujevi ajándékoknak legalkalmasabb imakönyvek, emlékkönyvek, képes-levelezőlap albumok, bőr írómappák, női és férfi dísz-levelepapírok, írószer garnitúrák a legjutányosabban kaphatók.

Díszmunkák, ifjúsági folyóiratok, szépirodalmi könyvek, 100 féle mesés és képes könyvekben óriási választék!

Karácsonyi és ujevi képes-levelezőlapok 1000 féle mintában.

Különleges papírnemű ujdonságok nagy raktára.

A nagyrdemű vásárló közönség figyelmét mindezekre bátor vagyok felhívni. :: Kiváló tisztelettel ::

FODOR FERENC
könyv- és papírkereskedő

Telefonszám 54. **VESZPRÉM.** Szabadság tér 3.

Lekiismeretes pontos kiszolgálás!

Iparvállalat Veszprémben

Múlt számunkban helyszűke miatt nem közölhattük az örvendetes tényt, hogy Veszprémben részvénytársaság alakult 100.000 korona alaptókével egy hasznos iparvállalat létesítésére: a „Veszprémi Kötött és Szövött Iparárugyár-Részvénytársaság.”

Az új vállalat megvette a Bakonyvidéki Kötő- és Szövőgyárat, s azt átalakítva és kibővítve hozza üzembe. Az új részvénytársaság előkészítésében főleg *Benacsek Béla*, *Hirschfeld Béla*, *Suly László*, *Gunszt Ignác* és *dr. Fischer Miklós* vettek részt.

A november 5-én tartott alakuló közgyűlésen a vállalat nagy lelkesedéssel a minden jó és nemes iránt érdeklődő főpapot: *Rédey Gyula dr.*-t választotta elnökéül, ki a bizottság felkérésére a gyűlésbe jövén, lendületes beszéd keretében foglalta el tisztségét. Az ilyen hasznos iparvállalatokban látja letéve a nemzet haladásának titkát, s az ilyen vállalat bizonyítéka a város társadalmi békéjének is. Valóban, ebben a vállalatban politikai és vallás különbségre való tekintet nélkül egyesülnek a veszprémi intézmények és egyének. – Elnök ezután bejelenti, hogy az alapítók kinevezték az igazgatóság tagjává: *Benacsek Béla* alapítványi pénztári főhivatalnokot, *Brosch* és *Lichter* céget (Reichenberg), *Berger Arnold* nagykereskedőt, *Gunszt Ignác* kereskedőt, *Hirschfeld Béla* vállalkozót, *iffi. Ney Jakab*, *Rády István* kereskedőket, *Riesner Róbert* püspökségi ellenőrt, *dr. Rainprecht Antal* takarékpénztári igazgatót, *Rosenberg Mór* kereskedőt.

A felügyelő bizottság tagjaivá *Haidekker László* püspökségi felügyelő, *dr. Komjáthy László* polgármester, a „Veszprémi Takarékpénztár” képviselőjében *dr. Saáry János*, a „Veszprémmegyei Takarékpénztár” képviselőjében *Popper Soma*, az „Egyházmegyei Alapítványi Hivatal” képviselőjében *dr. Fatér István* papneveldei aligazgató, veszprémi lakosok választottak meg egyhangúlag.

A részvénytársaság ügyészévé az igazgatóság *dr. Fischer Miklóst* választotta meg.

Veszprémi Hírlap, 1911. november 19. 4. p.

Egy kis füst miatt

Laptársunk, a „Veszprémi Hírlap” hosszabb közleményben szóváteszi a Buhim-utcában a Kötőgyár részvénytársaság füstokádó (?) kéményét s szörnyen kikel ellene. A többek között ezt írja: „A hatalmasok, kik, csakhogy minél több pénzt szerezzenek, megalapították a Kötőgyár Rt-t. Azzal a jelszóval alakult e társaság, hogy munkát ad a szegény embernek. Adott, igaz, néhánynak kemény kenyeret, de elvette több ezernek jó levegőjét.” Rettenetes! Veszprémnek ez a kis szabású gyára laptársunk szerint elvette több ezer embernek jó levegőjét. Igazán borzasztó állapot. És ezt a város vezetősége tűri. Mert hát a hatalmasok, laptársunk szerint, azért csinálták ezt a kötőgyárat, hogy minél több pénzt szerezzenek. Hát t. laptársunkon igen meglátszik, hogy nagyrészt szent dolgokkal foglalkozik. Az ipar és kereskedelem nem igen számít nála. Mi meg azt mondjuk, bár vagy huszonöt gyár kéménye okádná Veszprémben a füstöt hegyen völgyön, lenne egy kissé füstösebb a levegő, de akkor nem volna olyan nagy szegénység, nem lenne olyan sok korgó gyomor, mint amennyi most van. Meg kell még állapítanunk, hogy a „hatalmasok”, akik a kötőgyárat alapították, nem nyereségre áhítoznak. Biztosíthatjuk laptársunkat, hogy megelégszenek a legszerényebb polgári haszonnal is. A részvényesek inkább áldozatot hoztak a gyár alapításával és munkát adnak számos családnak, ami Veszprémben igenis nagyon kell. Hadd okádjá tehát a kötőgyár kéménye továbbra is a füstöt, higgye el laptársunk a Buhimvölgy lakói nem prüszkölnek tőle, legfeljebb egy-kettő a magasabb rangúak közül a Buhimvölgy felett.

Veszprémi Napló, 1913. augusztus 18. 3. p.

A kötőszövőgyár kérelme

A veszprémi kötőszövőgyár (köznyelven: kapcagyár) igazgatósága épületbővítést kér a várostól. A gyár helyisége ugyanis a város tulajdonát képező régi laktanyaépületben van. Az új építés 6900 koronába kerülne s a gyár igazgatósága hajlandó a beépített tőke törlesztési százalékát megfizetni. A tanács elhatározta, hogy a kérelmet – tekintve, hogy ma már 100 munkást foglalkoztat – pártolólággal terjeszti a városi közgyűlés elé.

Veszprémi Hírlap, 1914. március 1. 5. p.

A veszprémi kötőgyár

A Deák Ferenc-utcában egy hosszú emelet nagy ablaksora gyárszerű épületet mutat. A régi időben kaszárnya, majd utóbb békés polgárok lakóhelye volt. A város azonban bérbeadta a veszprémi kötőgyárnak, mely eleinte a földszintes helyiségben rendezkedett be. A gyár, illetve a részvényesek érdekei azonban azt parancsolták, hogy a nagyobb arányú tevékenység kifejtéséhez nagyobb épületeket is nyerjenek. A város az építkezést megengedte, amennyiben a befektetést a részvénytársaság fizeti. Így jött létre a most már meg bővült s új életre pezsdülő emeletes kötőgyár, melynek villanyfényes ablakszemei a kora esti órákban csakugyan a lázasan folyó munka nagy, gyári helyiségét rajzolják a járókelők elé...

Az utcára néző földszinti helyiségben folyik az orsózás s a harisnyaszár kötése. A pamutfonalat apró orsókra gombolyítva hazai gyárakból kapják. Ezekről felsodortatják nagyobb orsókra a kötőmunka számára. Van egy amerikai orsózó gép is. Ez, ha a fonál elszakad, megáll s kizárja a hajtóerő pazarlását. Az orsók közelében van harminc kötőgép. Itt csak a harisnya szarát kötik az olcsóbb minőségű, úgynevezett kopszfonálból. Az esetleges kötési hibát kézigépen lehet kijavítani.

Az emeleten is orsóznak, de már finomabb, úgynevezett flór-fonalat. Ugyanitt van 50 darab körkötőgép, amelyek a harisnyaszárhoz a fejet kötik. Egy más szerkezetű magányos gép teljes női harisnyát elkészít. Szép, finom munkát végez. Az anyaga is elsőrendű. Most van megrendelve egy másik ilyen gép férfi harisnya kötésre. Ezt a munkaágot fejlesztik is, ha majd megfelelő tanult munkásnővel rendelkeznek. Három kézi kötőgép katonák számára készített hósapkát, hasmelegítőt, kiskabátot s más effélet.

A fehér pamutból kötött harisnya, miután átesett a bolyhozó munkán, a festőbe kerül. A festésre kiváló gondot kell fordítani, hogy az ne fogjon. Festés után történik a számszerint való formázás, majd 65-70 fokos meleg kamrában a szárítás s ezután a préseles. Utóbbi munkát 350-400 légkönyomású hidraulikus sajtó végezi. A préseles után a harisnyákat összepárosítják, papírgyűrűvel s csomagolják...

Hogy ez a kötőgyár városunkban milyen értékes gazdasági tényező, azt nagyon sokan nem tudják. Legtöbbször a kezdet nehézségeiből eredő anyagi bajok híre után még ma sem bíznak a gyár prosperálásában. Ajánljuk az illetőknek, hogy látogassanak el a gyárba. Győződjenek meg gazdag felszereléséről, kiváló műszaki vezetéséről, nagy munkateljesítő képességéről, a munkások nagy számáról, a gazdag raktárakról s a nagy,

folyton gyarapodó megrendelésről. Mert mindezeket észre fogják venni s ugyanakkor elmúlik bizalmatlanságuk s kételkedésük is.

A gyárnak most már jó neve van. A megrendelés egyre növekszik. Budapest, Bécs, Bosznia a nagyobb piaci. Helyben nem sokat ad el. Csak kereskedőknek árusít fél tucattól kezdve. Újjáépítések a részvényesek új tőkét fektettek a vállalatba, de elkelne a még nagyobb befektetés. Az 1914. évi üzletév elég jó volt. Rajta volt azonban még az előző évek terhe s így még erre az évre is alig jut osztalék. Ennek azonban az a fő oka, hogy a nappali áram megszüntetése óta három havi munkát elveszítettek. Egy hónapig ugyan megkísérelték az esti munkát, de sikertelensége miatt fel kellett vele hagyniok. Ha ez a három hónap nem vész el, akkor osztalékot is tudtak volna adni.

A munkateljesítmény ma naponként 300 tucat harisnya. A munkaidő $\frac{1}{2}$ 7-től esti 8 óráig tart, délben másfélórás szünettel. Ez a 10 órás munkaidő csak addig fog tartani, míg az elveszített három hónapi hiányt helyrehozzák. A gyárnak összes személyzete 115 tagból áll. A leánykák tizennégy éves korban juthatnak be. A legkisebb leány is megkeres napi két koronát. Az ügyesebbek 3-4 koronát is. Munkájuk fizikai fáradságot nem okozhat. Ügyesség mellett a fokozott figyelem a fődolog. Munkájukat megkönnyíti, hogy a munkatermek tágasak, világosak. A háborús idők alatt a kormány a vasárnapi munkaszünetet felfüggesztette bár, a gyárban mégis vasárnapi munkaszünetet tartanak. Enyhülés ez a heti testi fáradalom után, de ennél is nagyobb az erkölcsi s vallási vonatkozása, amiért a vezetőséget csak dicséret illeti.

A gyár élén *Ganz* gyárvezető áll. Szakiskolát végzett külföldi ember. Van egy férfi és egy női művezető is. Utóbbi a kikészítési munkákra ügyel fel. A raktárban 60 ezer kész harisnya várja a szállítást. Még azt említjük meg, hogy a gyárat nem villany, hanem szívógázmotor hajtja, melyet a gyár egyelőre kölcsönbe kapott. Van a gyárnak gőzgépe is, mely a festőtartályok vizét forralja s a harisnyaszárításhoz szükséges gőzt szolgáltatja.

Ezek a sorok nem a reklám dobverése akar lenni. Beható szemlélet után a meggyőződés íratta. Nem az üzletember éleslátása szólal meg bennük, hanem a jóindulatú, a szociális érdekeket és intézményeket figyelemmel kísérő ember ítélkezése. Mert, hogy ez a kötőgyár a város gazdasági életében már is hasznos tényező, azt a nagy leányseregnek keresete is bizonyítja. Ez a kereset pedig sok családba juttatja el, ha nem is a jólétnek, de legalább is a szerény polgári egzisztenciának filléreit. Ennek pedig különösen most, a háborús időben van nagy szociális jelentősége. Tapasztalat szerint éppen a kisebb emberek családjaira

nehezedik a drágaság csaknem elviselhetetlen nyomása, s ha ezt a társadalmi bajt bárki, vagy bármely intézmény enyhíteni, vagy éppen megszüntetni képes, az minden elismerést és pártfogás megérdemel.

Az a fordulat pedig, mellyel a gyár vezetése, különösen a szakszerűséget s a gondos ellenőrzést illetőleg, kedvező irányt vett, azt a bizodalmat erősíti meg, hogy a veszprémi kötőgyár mihamarabb kiheveri az első évek veszteségeit s fejlődő üzemével nemcsak a veszprémi lakosságnak, hanem a részvényeseknek is hasznára leend. Mi ezt legőszintebben óhajtjuk.

– d.

Veszprémi Hírlap, 1915. február 7. 2–3. p.

Új közvágóhíd Veszprémben

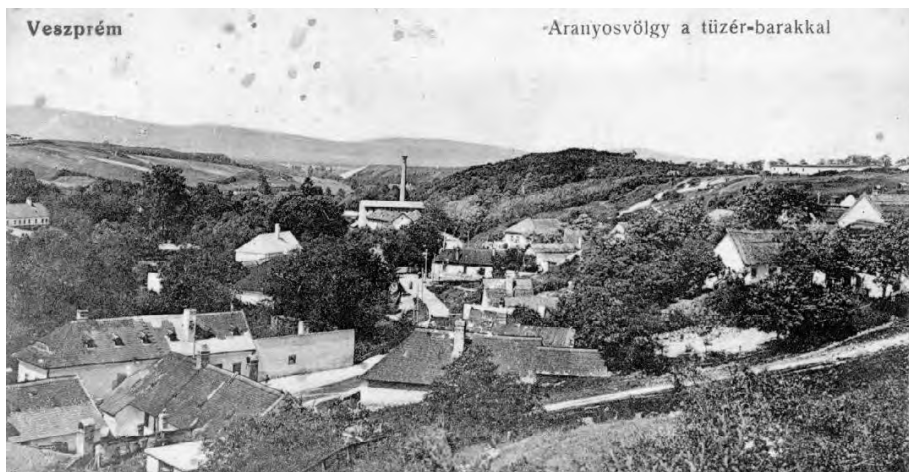
A képviselőtestület megbízásából *Bokrossy Jenő* városi mérnök és *Pillitz Armin* veszprémi állatorvos a győri, soproni, bécsújhelyi és losonci közvágóhidakat tanulmányozták és ennek eredménye alapján Bokrossy mérnök múlt héten beterjesztette javaslatát *Komjátby László dr.* polgármesterhez, amely szerint az új közvágóhidat jéggyárral kapcsolatosan a jelenlegi közvágóhíd helyén tervezi. Az új közvágóhíd és jéggyár felállítása a berendezésekkel együtt 180.000 koronába kerül, az évi amortizáció és az összes üzemi költségek kitesznek évente 32.000 koronát, míg a vágatási díjakból és a jéggyár termeléséből a városnak évente mintegy 50.000 korona bevétele lenne és így az évi tiszta haszon 18-20.000 koronára rúgna. A vágóhídon vágatnának az összes közfogyasztásra kerülő állatok, tehát a sertések és borjúk is, amelyeket eddig régi gyakorlat alapján a mészáros és hentesmesterek lakásaikon ölhetek le. Mindenesetre a hús árát az új közvágóhíd építése jelentékenyen fel fogja emelni, de viszont a pótdó legalább is 10%-kal fog esni. A javaslat felett mindenesetre nagy mozgalom és vita fog megindulni.

Veszprémi Napló, 1911. szeptember 13. 4. p.

Városi jéggyár

Az alispán hivatalos úton tett kérdést a polgármesternél, hogy honnan szerzi be a város a közegészségügyileg is nagyon szükséges jégmennyiséget? A polgármester a *Dóri-Szalay*-féle jéggyárra gondolt s felszólította a céget, hogy a gyárat adja át városi kezelésbe s ez esetben a hadbavonult *Szalay* cégtárs szabadságoltatásáért lépést tenne. Ez a megegyezés nem sikerülvén, polgármesterünk radikális megoldást keresett. A hadiszolgáltatási törvény kivételes rendelkezései alapján akarja a jéggyárat városi üzembe helyezni. Az alispán is helyesli a tervet és sürgős felterjesztésben kért felhatalmazást a kormánytól, hogy a jéggyár átvételi jogát a polgármesternek megadhassa. Ha ez a terv megvalósul s a nappali áramot itt is a felemelt egységárral számítják, akkor a jég kissé drága lesz. Az pedig, hogy a közönség olcsó jéghez jusson, elsőrendű közegészségi érdek. A város itt is hozhatna egy kis áldozatot. Inkább a villanytelep jövedelme legyen kevesebb pár száz koronával, mintsem ezreket kelljen kiadnia járvány esetén a járványkórház bővítésére. Igazán kívánatos, hogy az alispán s polgármester nagyon is fontos érdeket szolgáló terve mielőbb megvalósuljon.

Veszprémi Hírlap, 1916. június 4. 3. p.

A háttérben a Fehér-féle Posztógyár kéménye

A veszprémi ipar diadala

Veszprémben minden szakmában van szakképzett, intelligens iparosunk. Ezt a jó hírnevet mindig növelte *Tóth Árpád* harangöntő, akinek neve, művészi munkája az egész veszprémi egyházmegyében ismeretes. Ma már azonban azon az úton halad, hogy a veszprémi ipart országos hírűvé teszi. Egy budapesti cég hónapok óta tesz nála megrendelést s harangjait az ország messze vidékeire szállíttatja. Budapest, Besztercebánya s Nagyvárad jelzik eddig is ezt a nagy kiterjedést. Újabban Kecskemétre rendeltek nála új harangot, mert a kecskeméti öreg harang, amelynek szava a nóta szerint nemcsak a pusztába hallatszott ki, hanem a monostori zöld erdő vadgalambját is sírásra indította... megrepedt. Sokat sirathatott megtört, bánatos szíveket. Higgyük, hogy az új harang szép zengzetes szavával csupa örömet hirdet.

Veszprémi Napló, 1914. április 26. 5. p.

A színház és a Korona-szálló a városé

Veszprém város képviselőtestülete tegnapi közgyűlésében a színházat és a Korona-szállót a Veszprémi Színpártoló Egyesülettől a város tulajdonába átvette. Az átvételnél – némi módosítással – alapul szolgált a következő kimutatás, melyet *dr. Óvári Ferenc*, mint a Színpártoló Egyesület elnöke még a nyár folyamán megküldött a képviselőtestület tagjainak. A nyílt levél vonatkozó része a következő:

„Nekünk a színház és Korona-szálló legutóbbi mérlegünk szerint 598.769 korona 51 fillérbe került, mai értéke – az előreláthatólag még igen sokáig fennmaradó drága építési viszonyok mellett – legalább egy millió korona. Az átvállalandó terhek pedig ez év végén a következők:

A Veszprémi Takarékpénztár jelzálog követelése 212.983 K 38 fillér, folyószámla követelése 90.000 kor. Az alapítványi pénztár két jelzálog követelése 159.308 K 49 fill. A Veszprémmegyei tkptár

követelése 29.043 K 19 fill. *Harangi György* óvadék követelése 13.865 K. 32 fill. *Szalai Mór* óvadék követelése 4.288 K. 11 fill. Összesen: 509.488 K. 49 fill.

Tehát, ha pusztán az építési és beszerzési értéket vesszük is alapul, ez 88.281 K 2 fillérrel, – a valódi érték pedig majd egy félmillió koronával haladja meg a terheket. Átvétel esetén tehát a város egy igen tekintélyes értéket kapna minden ellenérték nélkül, úgyszólván ajándékba.

De a rentabilitás is előnyös a városra nézve! A bekeblezett kölcsönök évi annuitása (5% kamat, 5.46% annuitás) 22.951 K 40 fillér; ha a függő kölcsönök, melyek ugyancsak 5% kamatúak, ugyanily típusú törlesztéses kölcsönné átalakíttatnak, ennek amortizációja 5907 K 77 fillér. Összes évi amortizáció 28.859 K 17 f. Ezzel szemben a bérjövödelmek a következők: Korona-szálloda bérjövödelme 21.834 K. Mozijog 5.050 K. Boltok és egyéb helységek bérjövödelme 3920 K. Összesen 30.804 korona. Katonák által elfoglalt két bolt és két raktárhelység bérértéke 1400 kor. Tehát az amortizáció levonása után feleslegként mutatkozik még 3344 K 83 fillér.

A színház maga mint kultúrintézet múlt évben 5051 koronát jövedelmezett, legkisebb jövedelme eddig 4000 korona volt. Ebből bőségesen lehet fedezni a színház és szálló javítási költségeit és a boltok utáni adót, míg a szálló adóját a bérlő viseli. 1923. évi október elsejéig az összes új építkezések adómentesek. A javítási költségek tekintetében a város amúgy is előnyösebb helyzetben van, mert igen sok munkát, amit mi drága pénzen fizettünk, a város saját fixfizetésű műszaki alkalmazottaival igen olcsón végeztethet.

Van ezenkívül egyesületünknek még egy bevétele: évi 3000 korona államsegély még tíz éven át. Ebből a város egy tartalékot gyűjthetne rendkívüli beruházásokra, vagy ezen összeget a fennmaradó többi jövedelemmel együtt a kölcsönök rendkívüli törlesztésére fordíthatná, mely esetben a kölcsönök 30 év alatt teljesen lefognának s a város egy teher nélkül tekintélyes jövedelemhez jutna.

Megjegyezzük, hogy a bérjövedelmeket ezen számításoknál mindig a jelenlegi mennyiségben vettük alapul, meg vagyunk azonban győződve, hogy a város annál sokkal többet is elérhet, mert hiszen évek óta látjuk a bérjövedelmek folytonos emelkedését, ami a háború folytán még nagyobb mértékben fokozódni fog.”

Veszprémi Hírlap, 1917. december 23. 7. p.

A szemét fuvarozás házi kezelésbe vétele

Amint már több ízben megírtuk, április elsejével Veszprém város házi kezelésbe veszi az utcai és házi szemétnak fuvarozását. A számvevőség most gyűjti a lakosságtól a szemét kihordásra vonatkozó megbízásokat s a héten a posta a következő fölhívások ezreit hordta szét:

Tisztelt cím! A köztisztasági szabályrendelet szerint minden háztulajdonos köteles gondoskodni arról, hogy a házi szemét rendesen elhordassék, mert ennek lemulasztása rendőri büntetést von maga után. Folyó évi április elsejétől kezdve, az eddig vállalkozó szerződése lejárván, a város a házi szemét kihordását házi kezelésbe veszi és azoktól elhordatja a házi szemetet, akik a mellékelt jelentkező-lappal ezen szándékukat bejelentik.

A házi szemét elhordásáért a következő összegek fizetendők negyedévenként utólag: 2 szobás vagy kisebb lakás után $\frac{1}{4}$ évre 1 kor. 50 fill. 3 szobás lakás után $\frac{1}{4}$ évre 2 kor. 50 fill. 4 szobás lakás után $\frac{1}{4}$ évre 3 kor. 5 vagy több szobás lakás után $\frac{1}{4}$ évre 4 kor. Veszprém, 1914. március hó 9-én. *Városi számvevőség.*

Ezek a díjak magasabbak mint az eddigi vállalkozónak, a gyepmesternek fizetett díjak, de hiszen a város éppen azért veszi házi kezelésbe, a fuvarozást, mert az eddigi vállalkozó ellen rengeteg sok volt a panasz s az eddigi állapot úgy köztisztasági, mint közegészségügyi szempontból már tűrhetetlen volt. – Az eddig szedett díjakért tökéletes munkát várni nem lehetett s a rendes munkának természetesen meg kell adni az ellenértékét. És hogy a munka ezentúl kifogástalan lesz, arra éppen a városi kezelés a garancia. A most megállapított díjak azonban még mindig messze vannak azoktól az összegektől, amiket más városokban fizetnek.

Veszprémvármegye, 1914. március 22. 4. p.

A szódavíz adó

A pénzügyi bizottság minapi ülése után immár kétségtelen, hogy a jövő évtől kezdve Veszprém város háztartásában az eddigi tömérdek adón fölül még egy adó fog szerepelni: a *szódavíz adó*. Valljuk azonban meg azt is, hogy ez az adó lesz egyike a legigazságosabb adóknak. Valamikor, nem is olyan régen, a doktrina még azt tanította, hogy nincs igazságtalanabb adó, mint a fogyasztási adó. A gyakorlat rácáfol erre az elméletre s ma azt mondja: a fogyasztási adó a legigazságosabb adók egyike. A lakosságnak az a nagy kontingense, amelyiknek se lefoglalható vagyona, se lefoglalható fizetése nincs – pedig az újabb törvények e téren ugyancsak messze mentek –, a közterhek viseléséhez jóformán semmivel sem járul, hacsak önmagától nem fizet, mert hiszen kényszer útján rajta semmit sem lehet behajtani. Pedig ez a számottevő kontingens ma már igen jó vagyoni viszonyok között van, öt-hat koronát keres naponta s mindazokat az előnyöket, amik a városi étellel együtt járnak s ami a közterhek túlnyomó részét

okozzák – teljesen élvezi, sőt a legtökéletesebben kiélvezi. Ezt a kontingenst csakis a fogyasztási adók útján lehet a közterhek viselésére szorítani. Ez a körülmény volt a döntő a bizottságok határozatánál, midőn a szódavíz adó behozatalát megszavazták. E mellett ez az adó nem sújt életszükségleti cikket, hanem élvezeti, tehát nélkülözhető cikket; túlnyomórészt korcsmákban fogyasztják, tehát azok, akik fizetőképesek; jórészt vidékiek s így ezek is hozzájárulnak a városi terhekhez (előnyeit ugyanakkor élvezik). – A szódavíz adó mindezeknél fogva a szomszéd városokban (Pápán, Szombathelyen, Székesfehérváron stb.) is be van hozva és pedig magasabb díjtételekben, mint Veszprémben van tervezve (Pápán pl. nem egy, hanem 2 fillér üvegenként). Nincs is tehát kétségünk, hogy ezen életrevaló okos javaslatot a közgyűlés is magáévá teszi.

Veszprémvármegye, 1911. október 20. 4. p.

Fejérvári József dr. gondolataiból

(Elmélkedések. Egyházmegyei Könyvnyomda. 1905.)

Szerencsés, aki jót tehet, és boldog, aki jót tesz embertársaival.

*

Az önösség azt mondja: az első személy én vagyok; a szeretet pedig azt mondja: mi vagyunk, azaz én és felebarátom.

*

A mi korunk általános felvilágosodással dicsekszik; pedig ezen kérkedő világosság oly sötét árnyékot vet mindenfelé, hogy az igazat és nem igazat, a jót és rosszat, a szépet és rútát nagyon kevesen tudják egymástól tisztán megkülönböztetni.

*

A népszerűség olyan, mint a váltópénz; a közforgalom által elvásik és utóbb elveszti kelendőségét.

*

A népért, nem a népszerűségért; a nép javára, nem a nép kedvére kell cselekedni.

*

Veszprém Hírlap, 1911. szeptember 17. 5. p.

Heti vers

Szomorú itt minden polgár,
Szomorú e nagy ország;
Működik az adóvető,
Polgárnyúzó bizottság.

Valamikor de másképp volt!...
Mert egy pohár bor mellett
Beszélték meg, hogy fizetni
Mennyi adót is kellett...

Hogyha tavaly százat szózott
Rád az adóbizottság,
Rajtad mostan dupla adó
Erejéig lyukat vág!

S hogyha arra vetemednél,
Hogy a zsebed apellál:
Adódat még fölemelni
Ezer okot is talál.

Rajta! tehát, derék testvér,
Kalmár, pór és iparos:
Fizess adót s zavarodj meg!
– Itten úgyis oly szomorú
Úgyis minden – zavaros...

Internus

Veszprémi Napló, 1914. május 24. 3. p.

A városi tanácsból

A városház oromfala. A közgyűlésnek már van egy határozata, mely a városház ormótlan tűzfalára mondta ki a *lebontó* ítéletet. Pénzügyi helyzet miatt a határozat szerényen félrevonult. A fal veszélyes volta azonban mindinkább előtérbe, sőt félfő, hogy egyszer majd s éppen akkor, amikor katonanéző közönség sétálgat alatta, – az utcára helyezkedik. A tanács tehát újra foglalkozik a kérdéssel. Aktuálissá teszi ezt elsősorban az a körülmény, hogy az itthonmaradt – s így munkahiány miatt nagy bajban sínylődő építőmunkásokon a város egy szükséges építkezéssel némileg segíthessen. Másodsor pedig a városi főmérnököt nagy munkakedvvel s dicséretes ambícióval helyettesítő *Erdős Béla* MÁV osztálymérnöknek alkalmas, jutányos befektetést igénylő, nagyon tetszetős tervezete. Teljesen alkalmazkodik a közgyűlési határozathoz s mégis a kiformalásban megtalálta az olcsó kivihetőség sarkpontját. A város ezen az oldalon is a frontbeli kiképzést nyerné s ezzel a régi, kedves formának stílje körülfutna az épületen. Az átalakítás egy másik fontos kérdést is megoldana, t. i. a hivatalok megfelelő elhelyezését, úgyannyira, hogy kielégítené az igényeket mindaddig, míg lakosságunk száma közeljut a megkétszereződéshez. A városház alatt levő s most az Iparos Ifjak Önképzőkörének adott helyiséget is átalakíttatja s bérbeadja a város a MÁV veszprémi osztálymérnökségének.

Veszprémi Hírlap, 1915. január 24. 3. p.

A városház épülete az átalakítás előtt.

A mozi

Ne ijedjenek meg kedves olvasóink, nem akarok egy új, konkurens mozit nyitani, még csak a meglévőnek sem reklámot csinálni, de hát mit is csináljon az ember, – az ilyen, tavaszias, de mégis hideg márciusi este mást, – vagy moziba megy, vagy unatkozik.

Lehet, hogy sokan inkább a moziba kívántak volna, hogysesem ezt a hasábot megírjam.

Ma, mikor a drámákat nem felvonások, hanem hosszúságuk szerint osztályozzuk és értékeljük; s mikor minden város (házilag kezelt) hirdetési tábla és oszlopain, hatalmas és képes hirdetések tüntetik szemünk elé és hívják fel figyelmünket, az 1200-1500 méteres, világ sláger drámákra. *Tontolinók* és *Nauke-k*, *Robinettik* és *Palik* hihetetlenül humoros kalandjaira, a *természetes* és tanító látképekre és vidékekre, mi sem lehet aktuálisabb mint ezekkel is foglalkozni, a politika és egyéb komoly és kevésbé komoly társadalmi kérdés mellett.

A nagy feltaláló bizonyosan nem is gondolt arra, hogy milyen sok irányú célt fog szolgálni találmánya. Üzleti célt a tulajdonos és alkalmazottaknak. Szórakozást nyújt az ezt keresőknek, kacagásra fakassza a kedélybetegeket, találkozó helye az ismerősöknek, ismerkedési helye az ismeretleneknek. Kultusza a jogegyenlőségnek, mert a leszurkolt 60, 40 és 30 fillérékért mindenki a neki tetsző, – filléreinek megfelelő, – helyet foglalhatja el, – elsőbbségben részesülvén a korábban érkezett.

Jegyváltást a félméteres plakát elolvasása előzi meg. Nem úgy van a mozival, mint a színházzal, hogy az előadandó darab irányozza el, vagy el ne menetelünket, – nem, mert a „műsor”-ral csak akkor foglalkozunk, mikor már eltökélt a szándék, hogy moziba megyünk. A jegyváltással nincsenek kellemetlenségek s csakhamar a jeggyel és egy db műsorral kezünkben, belépünk a Perolinnal tisztított levegőjű „színházba”. Kényelmes és kellemes ülőhelyekben válogathat a korán érkező, (a későn érkezőnek meg kell elégedni azzal, ami jut). Kényelmes helyet könnyű találni, de kellemeset már csak az előadás kezdetén.

Talán azon gondolkoznak, hogy miért? Hát megmondom, azért, mert a moziban elfeledték kitenni a táblát: „*kéretnek a hölgyek, hogy (lehetőenül nagy) kalapjaikat hagyják otthon*”. Pedig de üdvös volna! Alighogy az elhelyezkedésen, a jobb és bal, elülső és hátulsó szomszédok üdvözlésén túl vagyunk, a zongorista egy gyors induló, vagy az „asszonykám adj egy kis kimenőt” című kupléval, mint preludiummal, *megnyitja az előadást*. Itt csendes fütty, amott dúdolgatással kísérik a zongorajátékot, ami azután az egész előadás fűszere, nélküle üres a vászonra vetített kép. Átérzi a

drámákat, mert a dallam is mélabús, víg a humorokon, mert víg, fülbemászó gyors darab kíséri őket.

Megkezdődik az előadás. A beszélgetés zaja megszűnik. Karrog a gép, a fehér vásznon megjelenik: Schlingloff fogműterme, ifj. Neu Jakab legolcsóbb bevásárlási forrása, majd az új szenzációs műsor első és bezárólag hét sorszámig tartó számai.

Mi pedig kacagunk, sírunk vagy pedig gyönyörködünk, eddig a földrajzból, legfeljebb képeslapokból ismert, vagy ismeretlen tájakban a tengerek hullámzásaiban, vonatok és autók száguldásában. Szeretnénk siettetni, – a különben mindig siető, – de veszély közeledtekor tétovázó, színészeket. *Hangosan adunk kifejezést érzelmeiknek* s mérgelődünk a lehetetlenségek láttára.

Mennyi sok szépet látunk, sőt tanulunk az olyan szolid alapon működő moziban, mint amilyen a veszprémi Apolló mozi is.

Az előadás folyik, nem ritkán sok szellemes megjegyzéssel kísérve addig, míg meg nem szűnik a kattogás s a Rákóczi-induló hangjai figyelmeztetnek bennünket a hazamenetelre. Útközben hazafelé megállapítjuk, hogy mégis csak kedves szórakozás a: *mozi*.

Szatyr.

Veszprémi Hírlap, 1912. március 10. 6. p.

A beszélő vászon

Bizony sokan vannak a most élő emberek között, akik gyermekmesében sem hallottak olyat, amilyent most a technika világszerte produkál. Hajdanában csodaszámba ment volna és – szavunkkal ne sértsünk – a rátótiak talán agyon is verték volna, mint a ketyegő fenét, ha azt látták és hallották volna, hogy egy kifeszített vászondarabon mozognak, beszélgetnek és énekelnek az odavetített alakok. – A Kinetofon csudájáról, azt hisszük, a babonás köznép helyel-közzel még most is azt mondaná, hogy „nincs Isten hírével”. A múlt héten a veszprémi közönségnek is volt alkalmja a technika eme szenzációs vívmányában gyönyörködni. Nem szándékozunk annak műszaki szakértői leírását adni, csak konstatáljuk, hogy habár némi tekintetben még tökéletesítésre szorul is, máris csodaszzerű dolgokat produkál. *Szalai Mór* mozitulajdonos mindenesetre elismerést érdemel, hogy költséget nem kímélve, bemutatta azt Veszprém város közönségének.

Veszprémmegyei Újság, 1914. február 12. 3. p.

A veszprémi
Nemzeti Színház termében
február hó 6-án és 7-én

Edison remeke
A BESZÉLŐ MOZGÓKÉP.

A huszadik század legnagyobb csodája!
Tökéletes színházi előadás.

A kép nemcsak mozog, hanem élethűen beszél, énekel és muzsikál.

Őfelsége a Király, amikor neki az Edison kinetofonját bemutatták, a mutatványok annyira magukkal ragadták a Királyt, hogy bámulatában a következő szavakkal adott kifejezést:

„Hiszen ez maga az élet”

„De hiszen ez több a csodánál!”

„Ez a találmány óriási! Hihetetlen!”

„Csakhogy még ezt is megérhettem!”

„Akár még egy óráig is elhallgattam volna, oly nagyszerű és hatalmas!
Küldjék Edison úrnak üdvözlőmet és köszönetemet az élvezetért!”

Minden kulturális faktornak: a sajtónak, irodalomnak, tudománynak és művészetnek világszerte egybehangzó véleménye szerint

Edison legmaradandóbb és legtökéletesebb találmánya
A KINETOFON.

Műsor:

1. Bemutató conférence.
2. A nótás kovácsok.
3. Carmen éneke és spanyol táncok.
4. Írlandi dalok.
5. Varieté előadás.
6. Amerikai énekesek.
7. Pajkos diákok.

Előadások:

Pénteken, február hó 6-án 2 előadás, 6 és 9 óraker.

Szombaton, február hó 7-én 2 előadás, 6 és 9 óraker.

Helyárak: Nagypáholy (5 személyre) 12 korona –
Kispáholy (4 személyre) 10 kor. – Erkély 3 kor. – Földszint I. hely 2 kor.
– Földszint II. hely 1 kor. 60 fillér. – Karzat 60 fillér.

Az összes helyek számozva vannak.

Jegyek folytonosan előre válthatók a pénztárnál.

Vidéki előjegyzéseket a pénz előleges beküldése ellenében elfogadunk.
Bérlet-, kedvezményes és tiszteletjegyek nem érvényesek, kivéve a sajtó és a rendőrség részére fenntartott helyeket.

A Püspökert és az Apolló Mozsi bejárata (a mai színház földszinti részén)

Veszprém város vízfogyasztása

Írta: Weisz M. Ignác városi képviselő

A meleg nyári napokban a vízhiány réme áll előttünk, mindenki borzadva gondol egy esetleges tűzvészből eredhető katasztrófára, amelyből sajnos városunknak már kijutott a része! A gondviselés eddig megóvott bennünket egy további veszedelemtől, de annál inkább résen kell lennünk, hogy egy bekövetkezhető szerencsétlen pillanat ne találjon bennünket készületlenül!

A városi vízvezeték 1896 évben adatott át a közhasználatnak; az üzem első évében 160.000 köbméter volt Veszprém városának évi vízfogyasztása; a későbbi években a következő arányban emelkedett a fogyasztás:

1898-ban	200.000	köbméter,
1900-ban	225.000	”
1904-ben	290.000	”
1906-ban	340.000	”
1908-ban	395.000	”
1910-ben	440.000	”

Ezen rideg számokból megdöbbenve látjuk, hogy Veszprém város vízfogyasztása 1896 óta 160.000 köbméterről 440.000 köbméterre

emelkedett, 1910-ik évben tehát már csaknem háromszor annyi víz kellett, mint az üzem első évében (1896) a lakosság száma ellenben ugyanezen idő alatt csak 1000 lélekkel (7%) szaporodott! Hogy a vízfogyasztás 15 év alatt már 440.000 köbméterre fog emelkedni, arra a vízmű tervezésekor senki sem gondolt és erre is vezethető vissza azon sok és jogos panasz, amelyet vízvezetékünkéről hallunk.

Veszprém rendezett tanácsú város f. hó 9-én tartott közgyűlésén két fontos határozatot hozott, amely egy jó időre megszünteti a fenyegető vízhiányt. Elhatározta ugyanis, hogy a Fejes-völgyi forrás eddigi 100 milliméteres belátmérőjű kőanyag csöveit, (amelyek a forrás vizét a vízműhöz vezetik) kicserélte 150 milliméteres vascsövekre. Ezen átalakítás által mintegy 40%-kal több vizet fogunk kapni és egészségügyi tekintetben is nagy cél van elérve, mert a vascsövek, a tökéletesebb tömítés által a talaj vagy szennyvíz beszivárgását megakadályozzák. Elhatározta továbbá a közgyűlés, hogy az eddigi két 16 lovas gőzgép mellé, (amely a nagy vízfogyasztás folytán, a nyári időszakban éjjel-nappal működött) beállít tartalékajtóerő gyanánt egy elektromotort és ennek hajtására annyi áramot fog a város igénybe venni, és a villanytelep bérelőjének begarantálni, hogy a bérelő a nappali áram szolgáltatással – szerződése értelmében – azonnal megindulni tartozik. Ezen tartalék hajtóerő beállításával megvan végképpen oldva a vízüzem biztonságának kérdése és nem kell félnünk, hogy az amúgy is túlterhelt két gőzgép felmondja a szolgálatot.

Veszprémvármegye, 1911. augusztus 13. 1. p.

Hova lett a vízvezeték vize?

Köztudomású dolog, mennyi baja volt a hatóságnak és közönségnek a veszprémi vízvezetékkel mintegy két év óta. A fogyasztás minden képzeletet meghaladó nagy volt. Míg három évvel ezelőtt az átlagos évi fogyasztás 1200 köbméter körül volt, addig az utóbbi évben a téli átlagos napi fogyasztás 1600–1700 köbméter között váltakozott. A múlt hetekben a mérnöki hivatal megtalálta a horribilis vízfogyasztásnak egyik okát. A temetőhegyi Csatár utca vezetékében egyik helyen annyira meglazult a csőkarmantyút tömítő ólom, hogy azon az egy helyen naponta átlag 3–400 köbméter víz szökött el a laza dolomit talajban. *Bokrosy Jenő* városi mérnök azonnal kijavíttatta a hibás csövet s már a következő napon s azóta állandóan cirka 400 köbméterrel kevesebb a

napi fogyasztás; a téli üzemet egy gép is teljesen ellátja. A nagy hibát s mellette sok apróbbakat, a pár hóval ezelőtt beszerzett hallócsővel sikerült a városi mérnöknek felfedeznie. Reméljük, hogy az új készülékkel a vezetékben lappangó többi esetleges hibákat is sikerülni fog felfedeznie s meg fog szűnni az a sok zavar és kellemetlenség, aminek a vízmű s ennek folytán a közönség is, különösen nyári hónapokban már két éven át ki volt téve.

Veszprémvármegye, 1912. december 15. 4. p.

A kiskuti vízvezetéki források

Aki mostanában fölmege a veszprémi városházára, az előszobában csodálatos dolgot lát a falra akasztva: több méter hosszúságú rozsdabarna színű hínárköteg lóg a falon. A hínár, helyesebben gyökérköteget a kiskuti vízvezetéki források csöveiből szedték ki. A csövek mentén tenyésző növényzet, különösen egyes fák vékony hajsza gyökerei a kőanyag csövek összeillesztéseinél befurakodnak a vízvezetéki csöbe s benn, a vízben 10–20 méter hosszúságra megnőnek olyan sűrűen és olyan nagy tömegben, hogy a víz alig tud miattuk a csövekben folyni. Ettől a tömördek vékony gyökérszártól időnkint meg kell tisztítani a csöveket, mert különben a vízfolyás teljesen elakadna. Lukát vágnak a csövek tetején s ott húzzák ki a darabokra metélt gyökérkötegeket, a vágott lyukat azután téglával és cementtel betapasztják. Mivel ez a betapasztási művelet természetszerűleg nem történheti elég hermetice s a téglák pórusain át szennyező és fertőző anyagok is szívároghatnak a csövekben, *Rosenberg Jenő dr.* városi tisztii főorvos a javítás ezen módját közegészségügyi szempontból nem tartotta kielégítőnek s előterjesztést tett, hogy a kőanyag csövek vascsövekre cseréltesse ki, amit a minisztérium közegészségügyi szakközege is már korábban javasolt. Minthogy a baj reparálására más megoldás nem kínálkozik, a tanács, a héten tartott ülésén hozzájárult a javaslatához és előterjesztést tesz a közgyűlésnek, hogy a kőanyag csöveknek vascsövekre való kicserélését rendelje el. A munkálat cirka 30–40.000 koronába fog kerülni.

Veszprémvármegye, 1912. december 22. 6. p.

A kútnál

Julcsa megy a kútra; Miska követi,
Nem bírja a vödröt, – felhúzza neki.
Megmerül a korsó. Indulna a lány –
Szól a legény: „Ráérsz! Ne menj még babám.”

Julcsa szemlesütve marad a helyén,
Miska meghúzódik a kút peremén.
Hosszúszárú pipa ül az agyarán,
Több szó nem is, csak füst száll el ajakán.

S ahogy Miska szippant, lassan, sebesen,
Nem dobog egyformán a lány szíve sem,
Minek a beszéd itt? A füst hangot ad.
És a lány megérti a pipa szavát.

Gyönyörűen hangzik minden szippanás,
Minden röppenő füst – kérdés – vallomás.
És pirulva, némán a kérdezett
S ez a legérthetőbb, legszebb felelet.

Nem enyeleg Miska, meg se öleli,
Komoly volt a kérdés, – megfelelt neki.
A többit elvégzi az ősz új bora! –
– Így dűl el a kútnál két szívnek sora.

Balla Miklós

Veszprémi Hírlap, 1913. március 30. 1. p.

A Tobak-utcai közkút

A Tobak-utca elején közkút volt. Egyik háztulajdonos, akinek házát a kút vízfolyása nedvessé tette, a közkút eltávolítását kérelmezte. A városi tanács a kikapcsolást megtagadta, fellebbezés alapján a vármegyei hatóság azonban a kikapcsolást elrendelte. A kérdéses ház tehát vízmentes lett, azonban egy nagy vidék lakossága, melynek házaiba a vízvezeték bevezetve nincs, ugyancsak vízmentes lón. Több száz méternyíróll kell vizet hordaniok. *Sándorfi Kázmér dr.* interpellált a sérelmet szenvedő lakosság érdekében, de a polgármester nem adott kedvező választ. Az interpelláló képviselő a választ nem fogadta el s vele együtt a városi közgyűlés jó része is belátta, hogy ez a megoldás nem helyes. Tűzbiztonsági érdek is kívánja a régi közkút visszaállítását. S reméljük is, hogy a városi hatóság, dacára, hogy a kikapcsolást a megyei hatóság rendelte el, módot talál arra, hogy egy nagy vidéknek közeli vízszolgáltató kútját visszaállítja. A polgárság kényelme s tűzvédelmi szempont parancsolja ezt a csekély kiadás ellenében. Végre is a hatóság van a közönségért s nem megfordítva.

Veszprémi Hírlap, 1912. november 24. 6. p.

! Uszoda és kádfürdő !

Veszprém, Hosszu-utca.

Van szerencsém a n. é. közön-
ség nagybecsű pártolásába ajánlani a
Hosszu-utcán lévő

Hoffenreich-féle

uszodát és kádfürdőt,

amely szép árnyas kertben fekszik.

**A fürdő és az uszoda is egész
nap nyitva.**

**A kádfürdőhöz kizárólag
forrás víz használtatik!**

**Masszírozó és tyukszemvágó
a vendégek rendelkezé-
sére áll.**

Szíves támogatást kér

Kalmár Lajosné,
mint hadbavonult férjem meghatal-
mazottja, fürdőbérlet.

Részlet Veszprém város térképéről (1928.)

Rövid hírek

Vízórák beállítása. Veszprém város tanácsa a héten megállapította azoknak a nagyobb vízfogyasztóknak névsorát, ahová vízmérő órák állíttatnak be. Az elrendelő határozatot minden egyes érdekeltnek kézbesíteni fogják.

Veszprémvármegye, 1913. december 7. 3. p.

Vízdíj. Veszprém város közgyűlése elhatározta, hogy a vízdíjakat, akárcsak a villanydíjakat havonként szedeti be, s aki hátralékban marad, annak házi-vezetékét a vízhálózatból kikapcsolja. A háború miatt ezt a határozatot nem hajthatták végre. A hátralék azonban annyira felszaporodott, hogy behajtásának további elodázása a városra is, az adózó polgárokra is hátrányos lenne. A tanács tehát akképpen határozott, hogy a hátralékosokat felszólítja s ha a felszólításnak foganatja nem lesz, akkor végrehajtja a közgyűlési határozat második részét, azt t. i., hogy a hátralékosok vezetékét kikapcsolatja. A városnak sok kiadása van s elvárhatja, hogy ebben az adózók pontosabb fizetéssel támogassák.

Veszprémi Hírlap, 1916. május 14. 3. p.

Veszprém város általános csatornázása

Írta: Weisz M. Ignác városi képviselő

Mióta a városi vízvezeték a közhasználatnak átadatott (1897-ben) folyton a csatornázási kérdés foglalkoztatja város közönségét. Tudjuk mindnyájan, hogy az áldásosan működő vízvezeték csak akkor lesz teljes, ha a szennyvizek levezetéséről, is kellőképpen gondoskodva lesz, de ezektől eltekintve, az egészségügyi követelmények is parancsolólag szorítják a várost, *az általános csatornázás mielőbbi keresztülvételére*, mert mégis csak ázsiai állapotokra vall, hogy egy 15.000 lakost számláló városban a házi szennyvizek az utcákon folynak keresztül kasul, és hogy a fekáliák pöcegödrökben gyűjtetnek össze és onnét – a forgalmasabb utcákon át – hordatnak ki!

Már Istenben boldogult polgármesterünk *Szeglethy György* átérezte e kérdés fontosságát és az ő intervenciója folytán készítette el a földművelésügyi minisztérium vezetése alatt álló országos vízépítési igazgatóság 1092. évben teljesen ingyen, Veszprém város általános csatornázási tervezetét, műszaki leírással és költségvetéssel együtt.

Mínthogy a város pénzügyi bizottsága komolyan foglalkozik az általános csatornázás végrehajtásával, a közügynek vélek szolgálatot tenni, midőn úgy a csatornázási tervezetet, nemkülönben annak végrehajtási módját dióhéjban ismertetem.

A csatornázási terv

A város általános csatornázása aképpen van tervezve, hogy az új csatorna kizárólag a házi használati és szennyvizek, – nemkülönben a fekáliák befogadására szolgál; a csapadékvizek ellenben az eddigi módon, részben a régi csatornákon, – amelyek meghagyatnak – részben az utcák nyitott folyókáin fognak levezettetni; a csatornázás ezen módját „*elválasztó rendszernek*” nevezik. Azért kell a csapadékvizeket a házi szennyvizektől elválasztani, mert a város rendkívüli nagy esési viszonyait tekintetbe véve, nagyobb esőzésekkor képtelen az új csatorna, a pillanatok alatt összegyülemelő víztömegeket kellő gyorsasággal levezni, mi által a város mélyebben fekvő részen, a csatorna vize kicsapna és árvizeket idézne elő.

Az egész csatornahálózat költsége a részletes költségvetés szerint, – az 1902. évi egységi árakat alapul véve – 365.000 koronában lett előirányozva; azóta átlag 20–25 százalékkal megrágultak és így ma a költséget legalább is 450.000 koronára kell becsülni.

Az egész csatornahálózat hossza, – az összes fő- és mellécsatornákkal együtt – az 1902. évi felmérés szerint 21.000 méter; ebből esik a Séd jobbparti városrészre (alsó városra) 14.000 méter, a Séd balparti városrészre (Temetőhegy és Csapószer) 7.000 méter; ezen számokban azonban a magánvezetékek (az utcai csőtől a házig) nincsenek bennfoglalva; azóta új városrészek és utcák épültek s így ma itt is mintegy 2.000 méter több csatornahosszat kell számítani.

Bár a fent ismertetett tervezet a város egész beépített területére lett elkészítve, azért mi sem állja útját, hogy a város e csatornázási tervből időnkint csak egyes szakaszokat építtet meg, vagyis csak annyit, amennyit pénzügyi viszonyai megengednek. – Nagyon természetes azonban, hogy az időközönként így megépített részleteket pontosan az általános terv szerint kell elkészíteni, hogy későbbi kibővítések minden műszaki nehézség nélkül keresztül vihetők legyenek.

Veszprémvármegye, 1914. április 26. 2. p.

Veszprém város polgárainak mindennapjaihoz, a város társadalmi és kulturális életéhez szervesen hozzátartoztak az egyes szakmai szervezetek, az egész város vagy az egyes városrészek lakosait tömörítő világi vagy felekezeti egyesületek, körök, valamint azok a középfokú tanintézetek, melyek jellegükénél fogva képesek voltak a polgárok számára érdekeset, újat adni a testület tagjain vagy a diákszervezeteken keresztül.

Az 1905-ben, Óvári Ferenc vezetésével alakult Színpártoló Egyesület vagy az 1903-ban, Jánosi Gusztáv által létrehozott Múzeumegyesület, és a város környezetének gondozására 1908-ban Adám Iván elnökletével megalapított veszprémi Szépítő Egyesület jelentős részt vállalt a közösség, a közösség közérzetének javítása érdekében.

A Veszprémi Szabad Líceum az általános műveltség gyarapítását tűzte ki céljává. Az 1911-ben létrehozott intézmény a világháborús évekig számos előadással járult hozzá az ismeretek elmélyítéséhez. Előadói a város eminens polgárai: közéleti személyiségek, orvosok, tanárok, ügyvédek voltak.

Veszprém 20. századi zenei és kulturális életének jelentős jobbitója volt az 1903-ban Gaál Sándor alapította Veszprém Dalegyesület. A későbbiek során országos hírnévre szert tett kórus éntizedekig állandó résztvevője volt minden városi társadalmi megmozdulásnak.

A városrészek polgárait tömörítő egyesületek, körök: a Petőfi Kör, a Kossuth Lajos Olvasókör, a Népkör, a Jeruzsálemhegyi társaskör, a Cserháti társaskör, a Vörösmarty Kör stb. mind-mind aktív szereplői voltak a város társadalmi életének, legyen az ünnep, mint március 15, vagy egy-egy helyi notabilitás végső búcsúztatása, vagy valamilyen városi cél érdekében való megmozdulás, vagy csak egy farsangi multság, egy jótékonyági bál szervezése.

A felekezeti egyesületek: a Katolikus Legényegylet, az izraelita Krajcár-egylet, a református énekegylet stb. ugyancsak meghatározó szerepet játszottak és nem csak a szűkebb vallásos közösség életében.

Az iskolák közül elsősorban a kegyesrendi gimnázium, illetve jelesebb tanárai és a gimnázium önképző köre volt jelen a város életében előadásokkal, kulturális és szórakoztató rendezvényekkel. A másik megemlítenő oktatási intézmény a felsőkereskedelmi iskola, amelynek tanárai és diákjai ugyancsak visszatérő jelleggel vettek részt a város társadalmi és kulturális életében. A nőneveléssel foglalkozó egyházi iskolák (ebben az időben még teljesen zárdaiskolák) jellegükénél fogva kevésbé hatottak a város társadalmi és társasági életére.

A veszprémi egyesületek, körök, általában civil szervezetek élete a háború kitérésével egyre nehezedett. Nem csupán pénzügyi helyzetük rosszabbodott, de a háború folyamatos szélesedésével, az embervesztések folytonos pótlásával tagságuk is egyre fogyott, hiszen ezek az egyesületek jórészt férfi tagokból szerveződtek. A háborús évek folyamán a civil szervezetek többsége a legszükségesebb összejövetelre korlátozta tevékenységét. Elmaradtak a hagyományos bálók, a farsangi multságok, legfeljebb a háborús jótékonyági estélyek szervezése illetve egy-egy ünnepi vagy gyász megemlékezés jelentett említendő hírt. Csak az 1918-as évben, az összeomlás után indul meg ezeknek az egyesületeknek az újraéledése.

Gyermekkori emlékek a Benedekhegyről

Harminckilenc éve egy bencés klerikussal sétáltam a veszprémi Benedekhegy azon részén, melyen most megváltásunk díszes jelvénye áll. Gyermekkori élményeim jutottak eszembe. Barátomat figyelmeztettem, hogy kisgyermekkoromban én ott három emléket láttam, kőből rakottakat. Az első tömör emléktábla fülkével; a második oszlopos, a Benedekhegy emelkedett részének közepe táján, de már romokban; a harmadiknak, mely néhány lépésre áll a középső után, már csak alapromjai állottak.

Barátom erre nem emlékezett, mert kisgyermek korában máshol laktak. De ehelyett az emlékek történetét beszélte el, mit egy emléktábláról olvasott le, mely emléktábla a tömör és még akkor teljesen ép alkotmány fülkéjében volt. Így beszélt:

– Bencésklerikus társakkal egy bakonyi bérlőhöz kirándultunk. (Nevét megmondotta, de már elfeledtem.) Bámulatomra egy kőlapot mutatott a bérlő, melyről azt állította, hogy a veszprémi Benedekhegy első tömör emlékének fülkéjéből való. A tábla vésett belül azt hirdették, hogy azon emlékek Semptsei Ferenc és vitéz társainak hős tettét örökítik.

Semptsei Ferenc 1680-ban, mint Nagyvázsony várának kapitánya, sok nagyvázsonyi várőrrel Berhidánál február 12-én a törökök ellen hősiessé küzdött és katonáival együtt a csataterén maradt.

E hősök emlékét akarta megörökíteni ama három kőépitmény.

Hogy három kőből rakott emlék állott a Benedekhegy magasabb részén, arra emlékezhetnek az öregebb veszprémiek.

Egy veszprémi

*

Megjegyzés. Véghelyi Dezső az ő Emléklapok című művében, a 207. lapon ezt írja erről a dologról:

„Ami a városunk területén létező temetőket illeti, ezek közül első helyen a szt. Benedekhegyen létezett temetőt említjük fel. Itt temettetett el 1680. évi február hó 12-én Semptsei Ferenc, a nagyvázsonyi várnak vicekapitánya is. Tizennyolc esztendeig volt vicekapitány és 70 éves korában „sok több Vitézekkel együtt, Kegyelmes Királya és keresztény hazája s vallása mellett, a Pogányság fegyvere miatt, dicséretesen és nagy vitézi módon Bőrhidánál fejét és életét vesztett”; 1680. január 30-án esett el és február 12-én temették el a veszprémi végház mellett levő szt. Benedek hegyén. Egyházi beszédet Aács Mihály mondott felette és ezt *Justissima profusi christianorum sanguinis vindicta*, a kiontott keresztény vér

legigazságosabb kiengesztelése címén a gyászoló özvegynek, *Somodi Susánna* asszonynak Devecserbe azon év február hó 22-ről kelt levele kíséretében meg is küldötte. Az esemény tehát igaz.

A szent Benedekhegy temetőjéről azt is tudjuk, hogy Orthelius művében és rajzában mint török temető szerepel. Hihetőleg későbbben is arra használták veszedelem idejében, mikor a várat ostromolták.

De az emlékművekről és azok felírásáról, valamint arról, hogy három emlékoszlop, illetőleg sírkő is volt ott, nem tudok bizonyosat mondani.

Mindenesetre érdekes dolog, hogy az állítólagos feliratos követ egy bakonyi faluba vitték, egy bérlőhöz, hihetőleg a szentmártoni gazdasághoz tartozó bérlőhöz (mert bencésklerikusról szól az adat), aki azt úgy mutatta be, mint a veszprémi szt. Benedekhegy első tömör emlékének fülkéjéből való követ.

Mindenféle kérdés jut az embernek eszébe. Mivel történeti emlékről van szó, mégis jó volna utána nézni, van-e valami a dologban, volt-e feliratos kő a régi emléken, több emlékkő volt-e még a múlt század második felében? Tud-e valaki a dologról az öreg embereink közül és hová vihették, ki vitte, mért vitte le, aki vitte? Feltesszük a kérdéseket, talán kapunk feleletet is.

Az ügy történeti és kegyeletes. Mind a kettő megérdemli, hogy foglalkozzunk vele.

Ádám Iván

*

Semptsey Ferenc sírhelyét későbbben családi sírbolttá alakították át; melybe utóbb alkalmasint az elhunyt hozzátartozóit is elhelyezték. Ezt az a tény látszik igazolni, hogy a szent Benedekhegy fennsíkjának sétányá váló átalakítása alkalmával felszínre került sírboltban még 5 más tetemet is találtak s köztük egy asszonyét, meg egy leányét. Ezeken kívül elszórtan még több más ponton is bukkantak a munkások emberi vázrészekre.

Laczkó Dezső

Veszprém Hírlap, 1910. január 23. 2. p.

Veszprém város szépítése

... A Szépítő Egyesület régi idő óta tervezi már a várfeljárónak, honnan a legszebb kilátás nyílik a Bakonyra – valami módon, stílszerűen való kiépítését. Ugyancsak tervbe vette a Szépítő-egylet egy a feljárótól kiinduló szerpentin út létesítését, melyen át a főgimnáziumi ifjúság közvetlen lejárót nyerne a Buhimvölgyben levő tornacsarnokhoz. A terv kivitele késett, múltott: talán, mert sürgősebb és kevesebb költséggel járó teendők voltak előtérben, talán mert nem merült fel olyan körülmény, amely a tervet siettette volna. Most, hogy a decemberi városi közgyűlés elvileg hozzájárult a várfeljáró melletti terület el- illetve bérbeadásához, aktuálissá vált a terv és a város egyik finomízlésű és nagylelkű előkelőségének, *Néger Ágoston* prelatus-apátkanonoknak nemes bőkezűsége a terv kivitelét lehetővé is tette.

A vár északi oldala a Benedekhegyről nézve a várfeljárók kialakítása előtt

Az adományozást jelző levelet, melyet a város fennkölt lelkű jóakarója a város polgármesteréhez intézett, melyben megörökítésre méltó finomsággal jelzi intencióját, egész terjedelmében az alábbiakban közöljük:

Tekintetes Polgármester Úr!

Veszprém rendezett tanácsú város Tekintetes Tanácsa a város közönsége nevében is 881. t. ü. 14883/911. számú határozatával áldozárrá szenteltetésem 50 éves évfordulója alkalmával engem üdvözölni és szerencse kívánatait kifejezni szíves volt.

Fogadja a Tekintetes Tanács ezen engem igen megtisztelő megemlékezéseért köszönetemet.

Ezen alkalomból a város közönsége iránt való tiszteletem és hálám jeléül, azon célból, hogy egyrészt a város egyik legszebb, úgyszólván történelmi nevezetességű pontja a beépítés hátrányaitól megmentessék, másrészt, hogy a tanuló ifjúság a tornacsarnokhoz lehetőleg közvetlenül közlekedhessék, egyezer koronát azon óhajom kifejezésével mellékelek,

hogy méltóztassék ezen összeget a városi Szépítő Egyesület rendelkezésére bocsátani.

A Szépítő Egyesületet pedig ezen levelem másodpéldányának közlésével arra kérem, hogy a város képviselőivel és a főgimnáziumi bizottsággal karöltve, a fenti adományom felhasználásával a várfeljáró keleti oldalán egy kilátó és ebből kiindulva a vároldalban a tornacsarnokig egy lejáró út alpmunkálatait létesíteni szíveskedjék.

A munkálatokat figyelemmel fogom kísérni és rajta leszek, hogy a megkezdendő alpmunkálatok más jótékony tényezők felkérésével is városom szépítése és az ifjúság érdekében is, tovább fejlesztesenek.

Hazafiúi üdvözlettel maradok Tekintetes Polgármester Úrnak

Veszprém, 1912. évi január 3-án

tisztelő híve:

Néger Ágoston,
pápai praelatus, apátkanonok

Veszprémi Hírlap, 1912. január 7. 3. p.

A Szépítőegyesület gyűlése

Hat év óta intézi, vezeti Veszprém város környékének fásítását, szépítését. Költi a százakat, sőt most már ezreket s alig tudnak róla a veszprémiek. Még a sétáló közönség se nagyon, mert akkor többen sietnének az évi 2 korona csekély tagsági díjjal segítségére lenni. *Ádám Iván* kanonok-plebános és *dr. Csolnoky Ferenc* vezetik az egyesület munkáját s mindketten azok közé az egyéniségek közé tartoznak, akik dolgoznak igazi buzgalommal, a sikert, a szép eredményt szinte kierőszakolják bámulatos energiájukkal, maguk azonban szerényen háttérben maradnak.

Kiskuti-völgy, Andrásy-út, Benedekhegy, Lászlódomb, Várfeljáró, Tobak-utca fásítása, rendezése hirdeti a több éves szakadatlan és – sajnos

– ismétlődő munkát, mert érzéketlen szívek, durva kezek nem is egy ízben megsemmisítették az előző esztendő fáradságát.

Újra életjelt adott magáról az egyesület április 1-én, rendes választmányi ülésében. Ádám Iván elnök beszámolt az egyesület múlt évi tevékenységéről. Különösen kiemelte a Benedekhegy rendezését. Most már hármas út vezet a keresztig s folytatni fogják azon túl is. A fásítás, bokrosítás szépen sikerült s ezt is folytatják ausztriai fenyők s virágzó kőris elültetésével. Hálásan emlékezett meg dr. *Komjáthy László* polgármesterről, aki lehetővé tette a vízvezetéknek bevezetését úgy, hogy most hat csap áll rendelkezésre öntözés céljaira. Újabban pedig hat koci murvát hordatott az utak felhintésére.

A szeptentín-út is elkészült. Ezt is a város hatósága nyitotta meg a Deák Ferenc-utca felé. Lecsuszamlás ellen fadúccokat helyeztek el s erre a célra egyes káptalani tagok adtak 24 m fát. A lejáró kerítését is a város adta, azt a korlátot, mely a Plosszer-sétányt szegélyezte. Mindez persze sok pénzbe került, de a jótékony adakozók lehetővé tették.

Hogy milyen anyagi erővel működik a Szépítőegyesület, bizonyítják a következő adatok: 1912-ben kapott 2438 korona adományt. Összes bevétele volt 3193 kor. s kiadása 2198 kor. 1913-ban bevétel 3153 korona, kiadás 2795 korona. Az egyesület vagyona volt december 31-én 4683 korona. Múlt évben befolyt adomány 1060 korona, amelyhez br. *Hornig Károly* bíbornok-püspök úr Óeminenciája 500, *Rosos István* apátkanonok 300, *Csiszárík János* kanonok 150 s a helybeli pénzintézetek 110 koronával járultak. Tagsági díjból 198 kor. folyt be. Anyagra kiadott az egyesület 127, munkadíjra 355, építésre 1996, különfélékre 17 koronát. Van az egyesületnek *Hangay Géza* erdőtanácsos felügyelete alatt szép csemetekertje is, amelyből a nélkülözhető bokrokat és facsemetéket éppen ezen a gyűlésen utalta ki a választmány a város javára.

Az egyesület az 1914. évre a következő munkatervet állapította meg: A Tobak-utca folytatásánál megkezdik a kiálló sziklatömbök robbantását. A kőanyaggal feltöltik a zúgó mellett levő mélyedést. Az utcaszélesítést nem vihetik keresztül, mert az egyes tulajdonosok, akik a legutóbbi sziklaomlaskor hajlandók voltak házaikat eladni s a város által felajánlott olcsó helyen építkezni, újabban túl magas árakat követelnek. Csak a káptalani kert mellett lehet szélesíteni, mert remény van rá, hogy a szükséges területet a káptalan átengedi. A délutáni órákban, napvédettséggel ez lesz egyik legkedvesebb sétálólhely.

Idei terv lesz a Fejesvölgy rendezése is. Az újonnan lerakott vascsövek fölött bátran lehet utat vezetni. Ezt folytatnák egész az országútig. Most már a legeltetés és marhahajtás se gátolja a fásítást, mert szabályrendelet

tiltja azt. Előbb azonban a városnak kellene kissé planírozni s az út irányát és szélességét kijelölni.

A szerpentin várbeli lejárójánál egy kis köröndöt építtetett az egyesület. Emellett, egész a szomszéd ház faláig még nagy térség van. Hangay Géza indítványára elhatározta az egyesület, hogy ezt is elrendezteti, beülteteti s a pihenők részére padokkal látja el.

Íme, mennyi terv, mennyi szorgalom, mennyi áldozat. Szíveskedjenek ezt a helybeli olvasók ellenőrizni, átvizsgálni s majd ha meggyőződnek, hogy az egyesület néhány esztendő alatt szépítésével mennyire megváltoztatta az említett külső részek képét, elismeréssel adóznak az egyesület fáradhatatlan vezetőinek, adakozóinak s maguk is szívesen beállanak a tagok közé. A tagsági díj két korona. Semmivel sem több, mint *kettő* korona!!

Titkár.

Veszprémi Hírlap, 1914. április 5. 3. p.

Kvasz András Veszprémben

December 4-én délután a Székesfehérvár felől jövő vonattal két érdekes utas érkezett Veszprémbe. Az egyik egy kisebb típusú 2-es számú Anzani-motorral felszerelt gépmadár, a másik ennek tulajdonosa és bátor vezetője, a magyar pilóták egyik legnevezetesebb alakja, *Kvasz András* volt.

Aki érdeklődik az aviatika iránt, az igen gyakran hallhatja *Kvasz András* nevét. Nemcsak sikerei, hanem bámulatos kitartása és törekvése tették híressé. Ő volt az, akire – hogy törekvését találóan jellemezzék – azt mondták: „varjúpecsenyén élt” és így állígtatta össze azokat a gépeket, melyekkel azután óriási sikereit aratta.

A nehéz fáradalmak és küzdelmek árán készített gépmadarai a legpontosabban működnek. Az 55 lóerős Órlíkon és a 35 lóerős kis Anzani-motor kifogástalanul vitte a gépmadarakat a levegőbe. Veszprémbe *Kvasz* csak a kis Anzani-motorral felszerelt monoplánját hozta el és bebizonyította, hogy a lökésszerűen jövő északi szélben (amely a pilóták legnagyobb réme) is fel mer szállni a gyenge, törekeny gépmadárral.

Vasárnap délután félháromra volt hirdetve Kvasz látványos repülése. Eleinte úgy látszott, hogy nem lesz közönség, de már a kora délután megcáfolta ezt a látszatot. Már fél kettőkor nagy csoportokban tódult a kíváncsiak tömege a barom-vásártér felé, ahová a felszállás hirdetve lett. Bár csak belép jeggyel lehetett megtekinteni a repülést, mégis sok volt azoknak a száma, akik kijátszották a jegyszedőket és ingyenesen tekintették meg. Három óra tájban *Kvasz* mester kipróbálta a gépet. Egy negyedóra múlva azután *Kvasz* beleült gépébe és elindult első próba útjára, de negyven méternél nem mert magasabbra emelkedni, mert félt a lökésszerűen jövő északi szélről. Amikor vagy tíz méternyi magasságban volt, észre lehetett venni, hogy a szél majd jobbra, majd balra billenti gépét. Dacára ennek, mégis az említett magasságba emelkedett. Azután még vagy háromszor repült fel, de negyven méternél egyszer sem tudott magasabbra emelkedni. Amikor kiszállt gépéből, odamentem hozzá és megkérdeztem:

– Kedves mester, mi az oka bátortalanságának?

Mosolyogva válaszolta:

– A miskolci repülés.

Ott történt ugyanis velem az a majdnem végzetessé vált szerencsétlenség, hogy száz méter magasságból lezuhant. Amikor elbúcsúztam tőle, nevetve mondta:

– A tavaszi viszontlátásra. Talán akkor többet produkálhatok.

Dicséretére válik Veszprém intelligenciájának, hogy zúgolódás nélkül távozott a repülőtérről. Hisz mindenki örömmel gondolhatott arra, hogy néhány fillérrel hozzájárult az elárvult magyar aviatika talpra állításához.

–*sik.*

Veszprémi Napló, 1913. december 14. 3. p.

Pöttönök

Veszprémi pöttönökkel történt a következő két apróság. Nem mese, igaz mind a kettő.

A II. elemiben. Pali súg valamit Lacinak. Laci nevet. A hitoktató – mert hittanórán történt ez az eset – megkérdi:

- Laci, mit nevetsz?
- Azt, hogy a Pali aszondja, ő orvos lesz.
- Hát te Pali, miért akarsz te orvos lenni?
- Azért, mert most igen sok repülőgép van.
- Aztán?
- Aztán – igen sokan le fognak potyogni és azoknak orvos kell...
- Lám – a pöttönök!

A ligetben. Egy pöttön, piros prémes bundácskában, fehér sapkácskában (leányka) találkozik egy másik pöttönnel, fehér prémes bundácskában, piros sapkácskában. Ez fiúcska. A fiúcska se szól, se beszél, csak egyszerűen fellöki a leánykát. A leányka se szól, se beszél, csak ül a földön, néz és alig észrevehetően görbíti a kis száját. Dadája felsegíti, mondván vigasztalóan:

- Ugye megverjük azt a csúnya Gézát!
- A pöttönleányka ránéz a dadára, aztán szól:
- Gézához megyek!
- És ment Gézához, édesen mosolyogva...

Veszprém Hírlap, 1910. március 20. 4. p.

A „Veszprémi Szabad Líceum” alakuló gyűlése

Szép számú és disztिंगvált közönség gyűlt össze a múlt csütörtökön, délután 5 órakor a vármegyei ház kistermében. Gyöngéd és finom lelkű, előkelő hölgyek, élükön *Koller Sándorné* alispánnéval, ültek a komoly tárgyaló asztal mellett, szemben a férfiakkal, szemben, de ezúttal nem mint elvi ellenfelek, hanem mint egy szép és nemes kulturális célnak a közös megértői. Eljöttek az előkelőségek közül többen, akik minden kulturális törekvésnek támogatói szoktak lenni, mint *dr. Rhédey Gyula* nagyprépost, *Koller Sándor* alispán, *dr. Óvári Ferenc* orsz. képviselő, a város vezető emberi közül: *dr. Komjáthy László* polgármester, *dr. Horváth Béla* főjegyző. És ott voltak azok is, akik legelsőként karolták fel a társadalomnevelés szép eszméjét és tömörültek a Szabad Líceumban: *dr. Illés Dezső*, *dr. Rosenthal Sándor*, *Sümei Gyula*, *dr. Sándorfi Kázmér*, *Pettkő Zsigmond*, *dr. Cholnoky Ferenc*, *dr. Szabó Mihály*, *Szente Arnold*.

Az elnöki széklet *dr. Óvári Ferenc*, előbb ideiglenes, majd mint megválasztott elnök foglalja el. A gyűlés megnyitása után *dr. Szabó Mihály*nak adja át a szót, aki az előkészítő bizottság munkájáról tesz előterjesztést.

A Szabad Líceum eszméje – úgy mond – egy évvel ezelőtt merült fel, első megpendítője *Krisch Jenő* felső keresk. isk. tanár volt, akit azóta Fiuméba helyezték át a minisztérium. Ezt az intézményt, a Szabad Líceumot a kulturális szükséglet hívta életre, szüksége annak, hogy a Veszprémben annyira decentralizált iskolán kívüli oktatás egységes vezetést és központot nyerjen. A Szabad Líceum vezetése alá veszi a már működő munkás-gimnáziumot, annak fenntartó testületévé lesz. Más részről a társaság célja előadások, felolvasások és tanítás útján tudományos alpműveltséget és általában érdeklődést terjeszteni a szellemi munka iránt, a tudományos gondolkozást előbbre vinni.

Azután a gyűlés kimondja a Szabad Líceum megalakulását és a tisztikarra vonatkozólag tárgyalnak. A gyűlés elnökévé *dr. Óvári Ferencet*, igazgatóvá *dr. Szabó Mihályt*, titkárrá *dr. Tenclinger Józsefet* választja meg. Elhatározza a gyűlés, hogy védökké *br. Hornig Károly* püspök, v. b. t. t. Ó Excellenciáját, *Rhédey Gyula* nagyprépostot, *dr. Bekefi Remig* zirci apátot, *Hunkar Dénes* főispánt, *Kránitz Kálmán* fsz. püspököt, *Koller Sándor* alispánt, *dr. Scholtz Gusztáv* nyug. egyetemi tanárt és *Nárai Szabó Elek* tvszéki elnököt kéri fel.

A Szabad Líceum előadásai február hónapban kezdődnek.

Veszprémvármegye, 1911. december 24. 4. p.

A veszprémi Szabad Líceum. Előadások és felolvasások sorrendje. Előadók: 1. *Perényi József dr.*: A magyar irodalom áttekintése Arany János halálától (1882.) napjainkig. 1912. nov. 27. 2. *Illés Dezső dr.*: A népiskolák Veszprém környékén. (Vetített képekkel) 1912. december 11. 3. *Fodor Lajos*: A gazdasági élet organizmusa. 1913. január 8. 4. *Sándorfi Miksa dr.*: A konyha és az éléskamra higiénája. 1913. január 15. 5. *Szente Arnoldt*: A japánok kereskedelméről, iparáról és művészetéről. 1913. január 29. 6. *Rosenthal Sándor dr.*: A mai társadalom jellemzése. 1913. február 12. 7. *Zsigmond János*: Hollandia. 1913. február 19. 8. *Angyal Pál dr.*: A patronage. 1913. március 1. 9. *Nagy Sándor*: A szabadságharc. 1913. március 12. 10. *Havas Jakab*: Állati termék, mint az ember tápláléka. 1913. március 26. 11. *Rainprecht Antal dr.*: Szabadelőadás a zenéről (*Jánosi József dr.* zongorakiséréte mellett.) 1913. évi április hó 2-án. 12. *Kövári Sándor dr.*: Kísérletek a kémia köréből. (Cseppfolyós levegő.) A felső keresk. iskola vegytani előadó termében. 1913. április 9. 13. *Próder László*: A közerkölcsiségről. 1913. április 16. Előadást jelentettek be még: *Vértessy Gyula dr.*, *Juraszék János* „A cigánykérdésről”, *Kalksok Leo* „A Balkánállamokról”. A fentebb felsorolt előadásokon felül még több előadást is fog a Szabad Líceum tartani, az előadások címét és a megtartás időpontját – valamint az esetleges változásokat – az elnökség hirdetményileg fogja közzétenni. Az előadások (az április 9-iki kivételével) a Nemzeti Kaszinó nagytermében fognak megtartatni, mindenkor este 9 órakor.

Veszprém Hírlap, 1912. november 24. 6. p.

A cseppfolyós levegőről szóló előadását dr. Kövári Sándor tanár a felső kereskedelmi iskola vegytani előadótermében tartotta meg.

A Veszprémi Szabad Líceum

F. évi október 7-én tartotta meg az 1913/914. évi ciklusát megnyitó közgyűlését. *Dr. Óvári Ferenc* országgyűlési képviselő a Líceum elnökének megnyitó beszéde után a közgyűlés tudomásul vette *dr. Tenzlinger József* törvényszéki albíró a Líceum igazgatójának az 1913/914. évi ciklusban lefolytatandó munkarendre vonatkozó jelentését. A közgyűlés elhatározta, hogy idei ciklusát egy ünnepélyes matinéval nyitja meg, mely 1913. október 26-án (vasárnap) délelőtt 11 órakor a Nemzeti színházban lesz megtartva. A matiné programja: 1. A Veszprémi Dalegyesület énekszám. 2. Elnöki megnyitó. 3. *dr. Perényi József* k. r. tanár előadása: „A magyar irodalomtörténet korszakai” címmel. 4. *dr. Tenzlinger József* kir. tszéki albíró, a Líceum igazgatójának előadása a Patronázsról. 5. A Veszprémi Dalegyesület énekszám. A matiné beléptidj mellett lesz rendezve, az ülőhelyek ára 50 fillér, a páholyok ára pedig 3 korona lesz. Az 1913. évi október 26-tól 1914. április 29-ig terjedő ciklusban a következő előadások lesznek rendezve: 1. 1913. okt. 26-án matiné a fentebb felsorolt programmal. 2. 1913. okt. 29-én *dr. Perényi József* k. r. tanár második előadása: A magyar irodalomtörténet korszakai. 3. 1913. nov. 12-én *dr. Réthy Ede* törzsorvos: Az alkoholizmus hatása az egyéni és szociális szervezetre. 4. 1913. nov. 26-án *Zsigmond János* k. r. tanár: Hollandiai emlékek. 5. 1913. dec. 10-én *Pauer Miksa* magy. kir. honvédszázados: A véderő fejlesztésének szüksége. 6. 1913. dec. 17-én *Kalksók Leó* k. r. tanár: Az írás feltalálása és fejlődése. 7. 1914. jan. 7-én *Havas Jakab* magy. kir. állategészségügyi felügyelő: A hús. 8. 1914. január 21-én *Horváth Zoltán* kir. tszéki bíró: A fiatakorúak bírósága és a társadalom. 9. 1914. febr. 4-én *dr. Fodor Lajos* felső keresk. iskolai tanár: A védővámok közgazdasági hatása. 10. 1914. febr. 11-én *dr. Matkovich Tivadar* ügyvéd: A színpad etikája. 11. 1914. febr. 18-án *Juraszék János* kir. tszéki elnök: Később meghatározandó tárgyról. 12. 1914. febr. 28-án *dr. Angyal Pál* budapesti tudományegyetemi rendes tanár: Később meghatározandó tárgyról. 13. 1914. március 4-én *Sümegei Gyula* k. r. tanár: A matematika vagy a geometria köréből. 14. 1914. évi március 11-én *dr. Rosenthal Sándor* ügyvéd: A mai társadalom jellemzése (folytatása az elmúlt ciklusban előadott tárgynak.) 15. 1914. március hó 18-án *Nagy Sándor* polgári iskolai tanár: Kuruc költészet, néhány kuruc vers melódiájának bemutatásával. 16. 1914. április hó 1-én *Laczkó Desző* k. r. főgimnáziumi igazgató: Egy nevelésügyi kérdésről. 17. 1914. április 15-én *dr. Rainprecht Antal* bankigazgató Zenetörténeti előadás, hangszer interpretációval. 18. 1914. április 22-én *Szente Arnold* felső keresk. iskolai tanár: első lírikus költőnk. 19. 1914. április 29-én *Bertalan Károly* polg. iskolai tanár: A baktériumok természetrajza. Ezen kívül esetleg a még nem

jelentkezett előadó uraknak később bejelentendő előadásai fognak a szerdai napokra beillesztetni. Az egyes előadásokat az idén is a hírlapok útján, továbbá a Korona szálló falán, valamint az üzletek kirakatában, az Elite kávéházban és a Korona éttermében elhelyezett hirdetési táblácskák útján fogjuk közzétenni. Az előadások mindenkor este 9 órakor később közzevendő helyen fognak megtartatni. A Szabad Líceum életében eddig a tapasztalt fokozatos fejlődés újabb és szélesebb körben való tevékenységre buzdította a Szabad Líceum vezetőségét abban a reményben, hogy Veszprém városának a kultúra iránt fejlett érzékkel bíró és magát tovább képezni akaró m. t. közönsége a Szabad Líceumot ezen újabbi munkájában is lelkes támogatásban fogja részesíteni. [...]

Veszprémvármegye, 1913. október 12. 3. p.

Névjegyek, stb.
mindenféle
könyvnyomdai
munkákat

izlésesen
és
jutányosan
készít

PÓSA ENDRE könyvnyomdája
VESZPRÉM, Rákóczi-tér 3. szám. (Saját ház.)
Könyvkereskedés. (Telefon 93.) Könyvkötészet.

Nevezett Színház. Újra kiadásoknál Veszprém.

Özv. dr. Lax Jenőné
 művészi fényképész
 Veszprém. **Új fényképészeti műterem!**

Bátorkodom a nagyérdemű
 közönségnek szíves tudomá-
 sára hozni, hogy **Szabadi-utca 2. szám alatt**

fényképészeti műtermet

nyitottam. — Elvállalok: **kis képekről nagyításokat, illetve repro-
 dukciókat, akvarell, pasztell, olaj, pigment**
 és minden e szakmába vágó
 munkákat művészi kivitelben. **Felvételek villanyfénynél esti 7-ig eszközöltnék.**

Amatőröknek szakszerű kidolgozást!

Előnyös árakban, miért is
 bátorkodom becses látoga-
 tásukat kérni. **Özv. dr. Lax Jenőné**
 Teljes tisztelettel: **Kántor Margit.**

Új fényképészeti műterem Veszprémben

Még a háború első évében történt, hogy *dr. Lax Jenő* szombathelyi ügyvéd, a veszprémi 7. honv. táborigyűszed önkéntese szolgálata közben szerzett betegségben életét vesztette. Felesége iránt, aki Kántor Soma helybeli takarékpénztári pénztáros leánya, az egész városban őszinte részvét nyilvánult meg. Azóta több, mint egy év telt el s ezt az időt *dr. Lax Jenő* özvegye arra használta fel, hogy előkelő fővárosi szakiskolákban és műtermekben magát elsőrangú fényképésszé művelje ki. Ez tökéletesen sikerült is, és amint örömmel értesülünk, *dr. Lax Jenőné* Veszprémbe rendez be hatalmas fényképészeti műtermet, amelyet november elsején megnyitni szándékozik. Úgy megszerzett kiváló ismeretei, valamint fényképészeti műtermének elsőrangú berendezése és képeinek ízléses és művészi kivitele arra jogosítanak fel bennünket, hogy őt illetve műtermét a közönség legmelegebb támogatásába ajánljuk.

Veszprémvármegye, 1916. október 29. 3. p.

Rövid hírek

A magyar Orvosok és Természetvizsgálók veszprémi vándorgyűlése alkalmából a Társadalmi Múzeum népegészségügyi kiállítást rendez. A kiállítás a következő csoportokból, áll: az emberi test fejlődése és szervezete, a különféle foglalkozásokkal járó ártalmak, amelyek közül főleg a fazekas, nyomdász, mázoló, bányász és gyufagyártás és az ipari porok ártalmi vannak nagyobb gyűjteménnyel képviselve, ehhez csatlakozik a balesetvédelem és a munkásbiztosítás, ez utóbbinak egészségügyi intézményeivel együtt. Külön osztály a higiéné legelemibb követelményeit mutatja be.

A fertőző betegségek, a tuberkulózis, az alkoholizmus, a gyermek-egészségügy és a néptáplálkozás ebben a tejhigiéné és a hamisított élelmiszerek, végül a munkás-jóléti intézmények, ebben különösen a lakásügy nálunk és a külföldön alkotják a többi csoportokat. A kiállítás első sorban a nagyközönséghez fordul és arra törekszik, hogy az egészségügyi ismereteket gyakorlati alkalmazásukban, szociális vonatkozásaiban mutassa be, még pedig a legegyszerűbb, mindenikén érthető, szemléltető módon. A kiállítás az első ilyen irányú Magyarországon. A kiállítás, amely a veszprémi új iparostanonciskolában van, a vándorgyűlés időtartama alatt aug. 25–28-ig van nyitva és látogatása díjtalan.

A kiállítás megtekintését általában a nagyközönségnek, de főképpen a tanítóknak, papoknak és mindazoknak ajánljuk, akik a nép között élnek, vele foglalkoznak. Tanulságos voltánál fogva állandóan leköti a szemlélő figyelmét.

Veszprémi Hírlap, 1912. augusztus 25. 3. p.

A tuberkulózis ellen védekező veszprémi dispensaire egyesület folyó hó 7-én *dr. Óvári Ferenc* elnökle mellett tartott választmányi ülésén az általa a színház épületének földszintjén létesített gondozó intézetet ünnepélyesen átadta nemes rendeltetésének. Az elnök körültekintő gondossága *Csolnoky Ferenc* igazgató-főorvos és *Réthy Ede* intézeti orvos szakértelme és lelkes ügybuzgósága oly intézményt alkottak meg, amely maga nemében mintaszerű. A helyiségek célszerű berendezése, a vizsgálat és gyógykezeléshez beszerzett költséges készülékek, minők az

1200-szorosan nagyító mikroszkóp, a szérum beoltó készülék és számos más gyógyeszközök most már lehetővé fogják tenni, hogy a szegénysorsú betegek is orvosi kezelésben részesülve sikerrrel védekezzenek a náluk mutatkozó tüdőbajok ellen. Isten áldását kérjük ezen új intézményre!

Veszprémi Hírlap, 1912. augusztus 11. 4. p.

Érdekes est a veszprémi Nemzeti Színházban. A veszprémi dispensaire, amely a tuberkulózis leküzdésében serényen munkálkodik, a közönséget igen egyszerű és praktikus alakban akarja felvilágosítani illetve kioktatni a tuberkulózis lényegéről, a bántalmat terjesztő anyagokról, azok megsemmisítéséről, a szükséges óvórendszabályokról, a társadalmi alkalmoszerző okok megismertetéséről stb. – E hó 16-án hétfőn este 8 órakor este a veszprémi Nemzeti Színházban *dr. Csolnoky Ferenc* kórházigazgató főorvos és *dr. Réthy Ede* törzsorvos, a dispensaire vezető orvosa vetített képekkel mutatják be e szörnyű betegséget és az általa okozott eredményt. Előadásuk keretében megismertetik a közönséget a fertőző góc elkülönítésével, a tuberkulózis modern házituberkulin-, operatív-, kezelésével-, fénybehatás-Finsen-, Röntgen-, Helioterápia-, klimatikus-, sanatoriális stb. kezeléssel. Az előadás, amely teljesen ingyenes, érdekességénél fogva bizonyára nagy közönséget fog a színházba vonzani. Jegyek Fodor Ferenc könyv- és papírkereskedésében kaphatók.

Veszprémvármegye, 1914. március 8. 3. p.

Megjött a Röntgen gép. A veszprémi kórházhoz a héten beszállította a vállalkozó a múlt hónapban megrendelt Röntgen gépet. *Dr. Csolnoky* kórházi igazgató intézkedése folytán a fővárosi szakértő megkezdte a gép kezelésének tanítását s pár nap múlva a gépet használatba veszik.

Veszprémvármegye, 1914. december 20. 3. p.

A veszprémi kórházi fertőtlenítő a héten teljesen elkészült. A budapesti Novum műszaki vállalat a hét elején leszállította a nála megrendelt gépészeti berendezést, felszereltette, pénteken már a próbák is megtörténtek s a berendezés kitűnően funkcionált. *Csolnoky Ferenc dr.* igazgató főorvos ezért a berendezés átvételét javasolta a kórházi bizottságnak.

Veszprémvármegye, 1912. augusztus 25. 3. p.

Modern mentőkocsi Veszprémben. Mindenki tudja, mennyire fontos, hogy baleseteknél a sebesült minél előbb orvosi kezelésbe kerüljön. Eddig a baleset, vagy szándékos cselekmény következtében megsebesülteket hordágyon szállították a kórházba, a mi semmiesetre se volt megfelelő mód, mert a hordágyhoz előbb embereket kellett keresni s a hegyes-völgyes városban a hordággal való szállítás egyébként is sok nehézségbe ütközött, nem egyszer a sebesült veszélyére. Hogy ezen az ósdi állapoton segítve legyen, *Rosenberg Jenő dr.* városi tiszti főorvos javaslatára a város modern mentőkocsi beszerzését rendelte el. A mintegy kétezer koronába kerülő mentőkocsit most szállította le a Novum budapesti műszaki vállalat s a jövő héttől kezdve a mentőszolgálat ellátása a városban e tekintetben is kifogástalan lesz.

Veszprémvármegye, 1912. augusztus 25. 3. p.

A veszprémi mentőállomás. A belügyminiszter statisztikai adatokat kér az egyes városoktól arra nézve, hogy van-e ott mentőintézmény s ha van, minő felszereléssel. Örömünkre szolgálhat, hogy Veszprém ama kevés város közé tartozik, amelyikben teljesen felszerelt mentőegyesület, illetve állomás működik. Az adatokat *dr. Rosenberg Jenő* városi tisztiorvos írja össze s a kérdőív majd minden, fontos adat után tudakozódó pontjára igennel felelhet. – Múlt évben a mentők hatvan esetben teljesített hasznos szolgálatot.

Veszprémi Hírlap, 1916. május 14. 3. p.

Bezárják a veszprémi iskolákat. Kanyaró és vörheny megbetegedések már hetek óta szórványosan fordulnak elő a városban. Ámbár a betegségek nagyon enyhe lefolyásúak és járványosoknak nem tekinthetők, a város egészségügyi bizottsága pénteken *Óvári Ferenc dr.* elnöklete alatt tartott ülésén javasolta, hogy a karácsonyi nagy vakációra tekintettel az összes iskolák már most, hétfőn bezárassanak, nehogy a betegség szélesebb körökben elterjedjen. A bizottság javaslata alapján az alispán elrendelte az összes, elemi és középiskoláknak január 3-áig való bezárását.

Veszprémvármegye, 1912. december 15. 4. p.

Recept

Erre járván, arra járván,
Itt is, ott is rí a járvány.
Ám doktorok okos ésszel
Szembe szállnak mind e vésszel.

Józsi bácsi fordul, térül
S elsompolyog a színtérrül.
Míg egyet lép, lassan mordul
S doktorokhoz vissza fordul:

Nem néznek se törvényt, se juszt:
Egyre ölik a bacilust!
Sifli most honorárium,
Kimondva a statárium.

„Jó uram! ej, mit ér ez?
Az én eszem jobbat érez!
Hogyha hall is a hírérül,
A bacilus messze térül.

Fegyverkeznek is mindegyre.
S fel! a Jeruzsálemhegyre!
Ellenük itt ki sem kontráz,
Hiszen itt a járványkórház!

Fő nagy uram, doktor bácsi!
Legjobb gyógyszer az *arácsi!*
Sok bestia, huncut féрге:
Fél liter annak a mérge.

Megvizsgálják kívül-belül
S kijelölik mentőhelyül.
Ámde Józsi bá' nem érti,
S: „Mi is lesz itt urak?” – kérdi.

S hogy csorba ne üssön formát:
Adjunk mellé kolbászt s tormát!
Víz pedig maradjon árván:
Elpusztul így mind a járvány!
A dolognak az a vicce,
Hogy forogjon liter, icce!

Doktor bácsik mosolyognak:
„Az a vicce a dolognak,
Ide, hogyha bántja Illust,
Betereljük a bacilust!”

Peperci

Veszprémi Hírlap, 1914. január 11. 1. p.

A művészi Veszprém

Tulajdonképpen ezt a címet két részre kellett volna bontanom:

1. A zenei Veszprém.
2. A festői Veszprém.

Két gondolat bánt engemet. Legyen szabad pár sorban kifejeznem e két gondolatot.

Tehát 1. a zenei Veszprém.

Elnézem a sok vidéki lapot, melyek szintén hűen referálnak a vidéki városok ének- és zeneművészeti jelenségeiről, amik természetesen nagyobb részben koncertek, jótékony- és egyéb célú ünnepélyeken, estélyeken, matinékon stb. történő műkedvelést jelentenek. Mondhatom, Veszprém nem áll utolsó helyen. Sőt!

Veszprémben igen szépen virul a veszprémi Dalegyesület; hangversenyeinken, estélyeinken egész serege a műkedvelőknek szerepel. Hál' Istennek, városunkban annyi kitűnő zenész van, hogy különféle egyleteink és különféle hangversenyeink műsora mindenkor felmutat egyet-kettőt, sőt többet is.

Azonban – s ez a gondolat bánt engemet – nincs zeneegyletünk. Címe mellékes volna: zenekedvelők egyesülete, vagy akármi, – csak hát lennel! Az a sok-sok jó, kitűnő zenész nem létesíthetne egy ilyen egyesületet, mely egyesítené, összegyűjtené az erőket? Milyen hasznos volna ez ő reájuk nézve is, városunkra nézve is! Ő reájuk nézve, mert hiába, egy állandóan működő egyesületben a kitűnők még kitűnőbbekké, a közepesek kitűnökké képezhetnék magukat az együttes és állandó gyakorlat által.

És a városra nézve is; mert azonnal magasabb kulturái nívót, tekintélyt ad a városnak (lásd: Győr, Székesfehérvár stb. csak itt körülöttünk is!) és mennyi kellemes művészi élvezetet hozna, mennyi művelő, léleknemesítő elemet vinne bele a város lakosságába!

Gondolkodjanak csak erről egy kicsit zenekedvelőink, urak, hölgyek egyaránt, – és gondolatainkból jegecedjék ki mielőbb egy Veszprémi Zeneegylet!

2. Másodszor: a festői Veszprém.

Én összegyűjtöttem 93 képeslevelezőlapot veszprémi felvételekből. Mondhatom, én, a veszprémi lakó is gyönyörködve nézegetem át ezeket az anxiokat. Szebbnél szebbek. Vannak közöttük olyanok is, amiket bennszülött veszprémi is bámulva csodálkozva néz meg: hát ez is Veszprémben van? hát ilyen gyönyörű tájképek vannak Veszprémben? – A Séd mentén, a Benedekhegy és a Vár körül, a völgyekben mesésen

szép festői pontokat fedeztek föl a fényképészek, illetve akik ezeket az anaxoktat kiadták. Mennyit lehetne még ezeken kívül fölfedezni! A kultúra és a vadregényesség vegyületei, a festői panorámák tömördek és változatos sorozatai csak úgy kiabálnak a művészlélekre: jöjj, örökíts meg.

Nos, a gondolat, ami engem bánt, ez: miért nem fedezik fel jóhírű festőink, hivatásos és műkedvelő fényképészeink, illusztrátoraink, képes folyóirataink ezt a gyönyörű tájat? Vagy inkább: miért nem próbáljuk mi veszprémiek idecsalogatni őket?

Hazánk jeles festőművészei sokszor és sokan oly üres, lapos, semmitmondó tájakat festenek meg, t. i. ahol megfordulnak. Nálunk nem fordulnak meg, vagyis nem hívja fel figyelmüket senki; pedig itt ki nem fogynának a gyönyörű témákból.

Ezt a mulasztást pótolni kell. Hogyan? Úgy, hogy akinek összeköttetése van jeles tájképfestővel, illusztrált lappal, műintézettel, jónevű és ismert fényképésszel: hívja ide, mutassa meg neki Veszprémet és legközelebbi környékét, rejtett, még föl nem fedezett természeti szépségeit. Vagy küldjön nekik egypár sikerült képeslevelezőlapot. Vagy itt van nemsokára a fürdőszézon. Csalja fel a Balaton mellől ismerőseit.

Ez is csak hasznára válnék ennek a szegény városnak. Idegenforgalmát emelné, hírét valamelyest növelné. Ha Nagybányán tudott létrejönni egy művészkolónia, miért ne jöhetne létre Veszprémben is. Hiszen ennek a városnak girbegurbasága csak közelről és néhol és néha és némelyeknek csúnya. Festőművésznek gyönyörű. Hát a Séd tavaszi virányban pompázó partjai?! A völgyek bájos képei, romantikus szirtjei, szeszélyes képződményei?! A Vár bizarr és főséges magaslatai?! A Benedekhegy s alatta zúgó malmai?! Veszprém tájképei a Várból le és a Várra föl nézvést?! És a többi...

Szóval, fedezzük fel Veszprémet!

Figyelő.

Veszprémi Hírlap, 1910. február 27. 1–2. p.

Veszprém alkonyatkor

A füredi úton alkonyatkor járva,
Mikor opálszínű felhők közt az égen
Utolsó vonaglik a bolygók királya,
S könnyű szellő-fátyol lebben át a légen,
Lelketek megkapja, amit akkor láttok...
Halvány kékes-lilás, álmos messzeségbe
Bíborfényben égő olvadt-arany égbe
Nyúlni tündérkézzel épített világot.
Tompá, halvány színű ékes arabeszkek,
Aranyfényben úszó templomi keresztek,
Karcsú, csipkés tornyok éles silhouettje,
Rózsaszínű felhők... S körötte, megette
Óriás kontúrok merész kézzel vetve...
Itt-ott meg-meg csillan egy-egy ablak szárnya,
Tüzes csókot hintő végső napsugárra
Fellobogó szemmel kacéran nevetve...
Azután ráborul az Est nedves fátyla
A homályba burkolt elmosódó tájra;
Kigyullad az égen százezernyi lámpás,
És ölelő karját az Éjjel kitarja...

Oh szép nekem ez ódon város
A lelkemhez van nőve rég!
És messze tőle idegenben,
Ráemlékezni is elég,
Hogy lelkem rögtön szárnyra keljen
És szálljon át völgyön, hegyen:
Hogy pihenőre, alkonyatkor
Falai közt, otthon legyen!

Ribó Zoltán

Veszprémi Hírlap, 1910. június 12. 1. p.

Művészet

A veszprémi restaurált székesegyház felavatása alkalmával mutatta be báró *Hornig Károly* veszprémi megyéspüspök illusztris vendégeinek Ő felsége veszprémi tartózkodása emlékére a *Csikász Imre* szobrásszal készítettett királyplakettet. Ez alkalomból aktuálisnak tartjuk, hogy a fiatal művész egy még tán tökéletesebb alkotását bemutassuk olvasóinknak.

Csikász Imre. Nem befejezett művészegyéniségről van szó, hanem fejlődésben levő fiatal erőről, mely előtt az alkotó lehetőségek csak most nyílnak meg, mely csak most gyűri le a technikai nehézségeket, melyek tán sehol nem oly erősek és intenzívek, mint a szobrászatban. Éppen azért nincsen semmi értelme sem annak, hogy visszatekintésekről, életrajzi adatokról számoljunk be. (Fiatal egyéniségek produktivitásának mérlegelése úgy is veszélyes szinte.) Sokszorta helyesebb, ha forgácsoknak tekintjük stúdiuma eredményét, melyek a lélek nagy önformáló harcában pattogtak le.

Csikász Imre: „Menyasszonyom“.

A „Modern Dunántul“ clichéje.

Bizonyos, hogy Csikász fejlődése során szerepet játszhattak azok a szürke és ódon sziklák fantasztikus rajzai ott a Séd partján, ahol gyermekkorában barangolt – az is jellemző, hogy nem intellektuális fejlettsége magasabb fokán kezdett jelentkezni nála a formába öntés iránti érzék, hanem a külső formák iránti gyakorlati képesség vezette a fafaragáshoz és őszinte együttfejlődés útján jutott el innét az Iparművészeti iskolába, avagy itteni három éves stúdium után a müncheni és bruxellesi akadémiára.

Itteni működési idejéről datálódnak első – hogy úgy mondjuk produktív eredményei. Iskolai munkáival elnyerte Münchenben az állami ösztöndíjat, majd részt vett a müncheni Kossuth szobor pályázatán s ennek kivitelével meg is bízták.

Innét Bruxellesbe ment, hol működésén érezhető már a mélyebb művészi értékek termékenyítő hatása. Itt nyerte meg a Grand Prixet.

A mellékelt relief karakterisztikus művészi fejlettségére és felfogására egyaránt, feltétlenül tökéletesebb, mint a korábban készült Bacsányi emléktábla.

Finom, kidolgozása, tiszta síkjainak lágy hajlása egyaránt értékes.

Úgy kell az ő dolgait néznünk, mint nagy lehetőségeket magukban rejtő csírákat, melyek erőből duzzadva eredményes pozitívumokat és büszke, nagy jelentőségű eredményeket sejtetnek.

Modern Dunántúl, 1910. október 6. 99. p.

Csikász Imre

Az „Alkotmány” szombati számának tárcarovatában *dr. Sztakoniczky Károly* ír a „Jubiláris téli kiállításról”, hol midőn a fiatal szobrászművészeket melegen üdvözli, többek között azt mondja: „A legnagyobb meglepetést a fiatalok közül mégis *Csikász Imre* fogja hozni, akinek neve egészen ismeretlen, de aki *kész mesterként* áll ki a publikum elé. Fiatal leány aktja gyengéd, finom s mégis tökéletesen plasztikus alkotás, az összes alkotásaiban megnyilatkozó kvalitások a legszebb reményekre jogosítják fel a fiatal művészt.” A finom látású kritika elismerő szavaihoz részünkről nincs más mit hozzá tenni, mint szívünk legmelegebb üdvözlésével gratulálni büszkén, szeretettel városunk szülöttének, a nagy tehetségű fiatal művésznek.

Veszprém Hírlap, 1911. december 17. 4. p.

Csikász Imre sikerei

Sohasem vettem nagyobb örömmel sorokat papírra, mint most, mikor *Csikász Imre* szobrászművésznek, városunk szülöttének, első fellépésével elért sikereiről számolhatok be. A Képzőművészeti Társulat jubiláris kiállításán is nagy esemény számba ment az elért siker, mennyivel inkább nagy esemény ez nekünk, kik benne nemcsak a művészi, hanem a hozzánk tartozót, a fiút, a testvért s jó barátot bírjuk.

A kiállításon a néhai Ráth György-féle ezerkétszáz koronás díjnak a pályabírósága f. hó 24-én tartotta ítélező ülését a városligeti Múcsarnokban: gróf *Andrássy Gyula* indítványára báró *Harkányi Frigyes* titkos tanácsost választották elnökké.

A pályabíróság megszemlélte a jubiláris kiállítás óriási szobrász anyagát és azután szavazásra vonult vissza. A díjat titkos szavazás útján *Csikász Imrén*ek ítélte, a 234. katalógus szám alatt kiállított „Ülő leány” című szobrárért. – A 232. szám alatti „Álló leány” című szobrát pedig az állam vásárolta meg, a Szépművészeti múzeum számára. Azonkívül megvásárolták a kis „Csirkék” című szobrát is.

Csikászban a tehetőséget Ő Exellenciája báró *Hornig Károly* megyéspüspök úr fedezte fel s a fiatal művész, az ő nagy anyagi támogatásával a külföld legelső művészeti akadémiáin tanult és dolgozott. A fővárosi lapok kritikái a legmelegebb elismerés hangján nyilatkoznak Csikász tehetségéről s egyöntetű vélemény, hogy kivitelre annyira megérlelt szobra, mint az övé, egy sincsen az egész kiállításnak. Imponál nagy készülségének alaposága és szorgalma.

Méltán tölt el bennünket az örömmel párosult büszkeség, büszkék vagyunk városunk szülöttére, mert a dicsőségből szülővárosa is kiveszi a maga részét; együtt örül a művésszel, s lelke mélyéből kíván sok szerencsét nemcsak jelen sikereihez, hanem a jövő sikeres eredményeihez is. Egyelőre csak ez legyen egy örökzöld levél a dicsőség koszorújához, melyet az Ihlet font a művész homlokára.

B. L.

Veszprémi Hírlap, 1912. január 28. 3. p.

Képkiallítás Veszprémben

A budapesti festőművészek egy jeles gárdájának műveiből, a Kereskedelmi Kaszinó termeiben szombaton délután igen értékes kiállítás nyílik meg szép elrendezéssel, a közönség részére. Ezen a kiállításon részt vesznek műveikkel *Kézdi-Kovács László, Feszty Árpád, Koszta József, Szepessy-Kuszka Jenő, Sontag Tibor, Berkes Antal, Neogrády Antal, Papp Emil, Zorkóczy Gyula, Németh Béla, Heyer Arthur, Holló Alajos* veszprémi születésű, jelenleg pécsi tanár legutóbbi római tanulmányútján készített kiválóan szép akvarell képeivel.

A közel kétszáz darabot meghaladó művészi alkotás között nagyon sok olyan képet találunk, amelyekhez hasonlót még városunkban rendezett kiállításokon nem igen volt alkalmunk láthatni, s így a festők ezen kiállítását közönségünknek a szép iránti érzék fejlesztését szem előtt tartva, bátran ajánljuk megtekintésre. Aki pedig teheti, az ragadja meg az alkalmat és vásároljon is az értékes eredeti művekből, melyeket az egyik helybeli pénzintézet előzékenysége folytán kedvező részletfizetési feltételek mellett is meg lehet vásárolni.

Hogy a kiállítás anyagát ismertessük olvasóinkkal, e tájékoztatás röviden a következőkben foglalhatjuk össze: Feszty Árpád *Sírató asszony* című kifejező alkotása mellett találjuk *Szepessy-Huszka Jenő* két hatalmas vásznát, az egyik *Hóolvadáskor*, a másik *Folyammentén* címmel. A festőművészet igazi otthonosságával és merész ecsetkezeléssel megfestett hatásos képek ezek. Van Szepessynek több kisebb-nagyobb képe e tárlaton, de általában dicséretet érdemelnek. Kézdi-Kovács László lány hangulatos képeivel ragadja meg a szemlélő figyelmét, míg Zorkóczy Gyula kedves témájú képeivel tűnik ki. Nagyon sikerült zsáner-képek sorakoznak egymás mellé Németh Gyula és Bélától, Papp Emil *Gitáros nők* című képeivel tűnik fel, majd pedig több helyütt Neogrády Antalnak ismert témájú kedves képeivel találkozunk. Akvarell-képek elég nagy számmal vannak kiállítva, amelyek közül Holló Alajos képeit kell kiemelni. Petkó Zsigmond, a helybeli főgimnázium rajztanárának is van kiállítva néhány kitűnően sikerült képe.

A kiállításról csak a dicséret hangján emlékezhetünk meg, éppen azért ismételve felhívjuk a közönség figyelmét, hogy a naponta délelőtt 9–12-ig, d. u. 2–7-ig nyitva levő tárlatot minél számosabban látogassák. A tárlat február 9-én, vasárnap délben zárul. Szombaton (8-án) délután tombolajáték lesz. Belépő-díj 60 fillér, állandó jegy 2 korona, mely minden alkalommal érvényesül.

Veszprémi Hírlap, 1913. február 2. 3–4. p.

A Bacsányi emléktábla leleplezése

Folyó hó 19-én délelőtt 10 órakor leplezte le a veszprémi főgimnázium Ányos-önképzőköre a Bacsányi Jánosnak emelt művészi kivitelű relief emléktáblát. Az ünnepély az ifjúsági énekkar Himnuszával vette kezdetét, mely után *Illés György* VI. oszt. tanuló szavalta el lelkes érzéssel Bacsányi versét: „A magyar lantost”. Az ünnepi beszédet ezután *Néder Gyula* k. r. tanár mondotta, a magas színvonalú, gazdag tartalmú beszédben Bacsányit, mint az izzó hazaszeretet költőjét és harcosát, a magyar irodalom és tudományosság lelkes művelőjét méltatván. A nagy hatást keltett beszéd után *Miokovich Gusztáv* VII. oszt. tanuló az ünnepély szelleméhez méltó emelkedett hangulattal szavalta kiváló katolikus költőnknek, *Baán Aladárnak* ez alkalomra írt gyönyörű költeményét, melyet itt közlünk.

Bacsányi emlékére

Távol vidéken alszod álmodat,
Szabadságnak bolyongó lantosa!
Nem honi földben, édes hant alatt
Borult reád a síri éjszaka.
De bár hazád hálátlan elfeledt
S nem gondoltak veled testvéreid,
Volt, aki hűn szeretett tégedet
S el nem hagyott utolsó perceig.

Nyugat leánya, egy lánglelkű nő,
Megosztá pályád száraz kenyerét;
S bár vert a sors, melletted áll a ő
S babér helyett rózsát hintett feléd.
Kelet fia, hazátlan bús magyar,
Sorsüldözött költő – boldog valál!
Hisz tied lett a legszebb diadal:
Egy nagy szíven győzelmet aratál.

Megbűvölé őt lantod szózata,
Elégiáid fájó éneke,
Melyet sűgött a börtön zord fala
S a hontalanság gyötrő érzete.
Megbűvölék csapongó vágyaid

S a szent eszmék, melyekről álmodál;
Ezekből fűzte rózsaláncait,
Miket nem tépett széjjel a halál.

S hazád, mely egykor *élve* temetett,
Életre kelt haláloból íme!
Ma érzi csak, hogy benned mi veszett,
Mit vittél el magaddal messzire.
S most visszakéri, amit ő adott:
Érzelméid, eszméid lánghevét,
Tűzzel kesergő, szárnyaló dalod,
Elméd fényét, szívednek ihletét...

S te visszatérsz sírodnak mélyibül,
Lerázva a távol vidék porát;
A hon egén nagy lelked átröpül,
Mint messze tájról megtért jóbarát.
Bár idegen hant rejti testedet,
Mienk, mi benned szép és isteni.
Por lesz a szív, de amit érezett,
Azt nem lehet soha elveszteni.

S te sír, mely ott állsz koszorúatlanul,
Telj meg ma fénnel, múltjon éjjeled!
Fölötted új csillagpár képe gyúl:
A honfi-hála és a kegyelet.
A ciprusok lágyan susogjanak,
Lengjen szelíd virágillat körül,
S dalt zengjenek feléd a madarak
Két költő-szív örök szerelmirüll...

Ezt *Angeli Márton* VII. oszt. tanuló szavalata követte, aki igaz átérzéssel adta elő Bacsányi „Tűnődés” (Kufsteini elégia) c. költeményét; végül a szózat hangzott fel, melynek akkordjai után sokáig gyönyörködtünk a ritka szépségű emlékműben.

Az emléktáblán balról a következő felírás van: „A veszprémi kegyestanítórendi főgimnázium Ányos-köre kegyeletes emléke jeléül emelte e táblát nemzeti nyelvünk és irodalmunk úttörő érdemes munkása, a szabadeszmék első bátorszávu dalnoka, *Bacsányi János* magyar költő és tudós emlékének, ki négy éven át 1776-1779. ezen iskola

növendéke volt. „A derék nem fél az idők mohától, Koporsóból kitör és eget kér.” Berzsenyi. – MDCCCCX.” E felírástól jobbra van Bacsányi mellképe babérral aláővezve. Az emlékmű bronzból készült, alkotója *Csikász Imre* városunk derék szülötte, főgimnáziumunk volt növendéke. Csikász ezzel a táblával is bebizonyította, hogy erős, egyéni művésztehetség, ki elütőleg a sablontól, eredeti felfogással, bravúrosan oldotta meg a plasztika egyik legnehezebb feladatát, a háromnegyed profilban, majdnem egészen plasztikusan kiemelkedő fej megmintázását.

Szinte beszél az a bronztábla, a komolyan egymásra zárt ajkak közül mintha susogni hallanók: „Tűrj halhatatlan lélek! Eljő néked is a kiszabott idő, tűrj! Ismér az Ég!... Megszán és kiszólít e hazug és csapodár világból!” (Bacsányi.)

Addig is, míg a messze idegenben, a linzi temetőben porladozó hánytvetett életű költő hamvait hazahozatja a nemzeti kegyelet, e táblával már részben leróttá kötelességét vele szemben az a lelkes gárda, mely lehetővé tette, hogy városunk egy művészi, nagyértékű emlékkal, lelkünk pedig a kötelességteljesítés érzetével gazdagabb. Hála és köszönet ezért a bizottságnak, az ifjúságnak s az alkotó művésznek, ki lelke, tehetsége legjavát öntötte bele a némán is beszélő bronz-reliefbe.

R. Z. [*Ribó Zoltán*]

Veszprém Hírlap, 1910. június 26. 3. p.

A Zeneönképzőkör hangversenye

A *Kecskeméthy Margit* képesített zenetanítónő vezetése alatt álló veszprémi Zeneönképzőkör múlt vasárnap a színházban talán a tavalyinál is nagyobb sikerű és fényesebb hangversenyt rendezett jótékony célra. A műsor első része vizsga-jellegű zongora-számokból állott, melyen a zenetanítónő tanítványai két-, négy- és hatkézre írt darabokban mutatták be előhaladásukat. Közöttük mindenesetre legkiválóbb s immár városunk legjobb zongoristái közé tartozik *Tóth Terus*, aki Beethoven egyik nehéz szonátájában érvényesítette szép tehetségét. A zongoraszámok között *Lipniker Vilmos* a „Vár és kunyhó”-t szavalta, utánuk pedig *Hoffman Aranka* a „Pusztai sír”-t énekelte, majd *Miokovich Gusztáv* egy monológot adott elő. A hangverseny második része „A nap szakaszai” című nagyméretű allegorikus játék volt. A közönség elragadtatva szemlélte a bájos jeleneteket, gyönyörű jelmezeket, élvezettel hallgatta a precízen

hangzó énekeket. A játék főszereplői voltak: *Tóth Terus* (Hajnal), *Fabb Margit* (Nappal), *Somody Mariska* (Alkony) és *Illés Hedda* (Éj), akik az alapszöveget szépen, értelmesen szavalták. A szebbnél szebb sugárjátékokban, élő- és mozgófényképekben legjobban megnyerték a közönség tetszését: *Suly Mariska*, *Rosenberg Piroska*, *Havas Mariska*, *Rothauser Hedda*, *Seefranz Bözsi* és a szép tenorral megáldott *Reichstädter József*. A többi kisebb és nagyobb szereplők is egyenlő buzgalommal és értelmes, eleven játékkal segítették elő a nagy sikert, melynek palmaága első sorban föltétlenül azt illeti meg, aki a betanítás és rendezés óriási feladatát kifogástalanul, fönnakadás és disszonáns hang nélkül oldotta meg s akit tanítványai értékes emléktárggyal tiszteltek meg: *Kecskeméthy Margitot*, aki e hangversennyel igen kedves és kellemes estét szerzett a közönségnek.

Veszprém Hírlap, 1910. március 20. 4. p.

Hangverseny

A felső kereskedelmi iskola tanulói a színházban rendezték az évenként szokásos jótékony célú hangversenyüket. Hogy az anyagi siker mekkora volt, azt biztosan nem tudhatjuk, csak következtetni tudunk a nagy mértékben megnyilatkozó érdeklődésből, a szó igazi értelmében vett telt házból. Van is kézzelfogható oka a nagy érdeklődésnek, amely e hangverseny iránt már jó előre megnyilatkozott. Először is a fővárosi művészek közreműködése, azután a tanulóifjúság széleskörű ismeretsége és amit talán legelől kellett volna említenem, a hangverseny után következő bál. Ismeretes, hogy a diákbálok a lelegeleveníbbek és legsikerültebbek. Az egész program oly szellemesen volt megszerkesztve, hogy a jelenlevők közül mindenki megtalálhatta benne a magát. Igaz, hogy a rövidruhás kis táncosnők folytonosan a műsor végét lesték, elengedték volna ők az összes számokat, csak táncolhassanak, de az idősebbek szívesen élvezték annak minden pontját. Hosszas készülődés után az énekkar előtt vonul fel a függöny, hogy ez a kiválóan fegyelmezett énekkar *Gaál Sándor* énektanár vezetése mellett eredeti magyar népdalokkal vidítson. Utána *Seefranz Irénke* kiváló könnyedséggel előadott zongoraszámával gyönyörködtetett, majd *Győző Lajos* fővárosi színművész, a Vígszínház tagja jelenik meg, hogy kellemes humorával parodizálja a modern írókat, a modern költőket. Minden egyes pont után

zúgó tapsvihar jutalmazta őt, hogy csak folytassa tovább. Az ötödik szám *Schack Malvin* fővárosi énekművésznőnek a szereplése volt. Egy görög szobor elevenedik meg előttünk, amikor alakja feltűnik a színpad hátterében, de az illúzió egy része elvész, amikor előtérbe jön, azért, mert ilyen termethez az a kifecamodott ízlésre valló *bukjel* szoknya épen nem illik. Ezért a kis hibáért azonban bőven kárpótolt lágyan zsongó, ércesen csengő hangja, amivel három számon keresztül gyönyörködtette és sok-sok tapsra, sőt éljenzésre hangolta a közönséget. *Dr. Komor Gyula* fővárosi író tartott ezután felolvasást „Festett világ” címen. Hogyan gondolta Komor azt, hogy egy diákbálra készülő publikum szívesen hallgatja az ő több mint félórás felolvasását? Legyen abban a felolvasásban a legfelsőbb komikum – ami hogy nem volt, bizonyítja a közönség figyelmetlensége – akkor sem tudja a 14–16 éves fiút és leány lekötni. Komor pedig csak erre a publikumra számíthatott. A korosabbak tapsoltak neki őszintén, mert sok jót is mondott, de ha felolvasásának közepére tesz pontot és a maradékot máskorra hagyja, bizony nem csak udvariasságból, hanem lelkesedésből tapsolják meg. A hallottak után mint író, olyannak tűnik fel, aki ír, ír, nagyon szépen, ír dicsőségért, ír pénzért, de nem azért, mert valami belülről írásra kényszeríti. Igen temperamentumos előadása volt *Kurucz János*nak, a költőnek és zeneszerzőnek. Magyar népdalokat énekelt és zongorán kísérte is. Az érzéssel előadottak után nem akart szünni a taps, újra előhívták a fiatal művészt, aki hálából még néhány dalt énekelt saját szerzeményeiből. – Igen hangulatos jelenet következett. A tanulóifjúság bemutatta, hogy nem hiába tanulja a katonai gyakorlatokat. *Szuronyvívást* mutattak be kiváló pontos begyakorlással. (Megj.: *A gyakorlatot Vaszary Béla igazgató és Parragh Jenő honvédbadnagy tanította be.*)

A zenekaré volt az utolsó szám. Szépen játszottak, sok munkát végeztek, amíg a nehéz darabokat összetanulták, de bizony nem volt hálás a publikum, mivel sokan a fiatalok közül megunták a csaknem három óráig tartó ülés, táncra vágytak. (Megj.: *A négyest 120 pár táncolta. Másnap az intézet igazgatósága és tanári kara a vendégek és a művészek tiszteletére bankettet adott. – írta Veszprémvármegye című lap ugyancsak a március 5-én megjelent számában.*)

Veszprém Hírlap, 1911. március 5. 5. p.

Veszprém éjjel

Pihenni vágytok? Álmodozni? Oh akkor jöjjetek ide!
S merüljön el a lelketek, Veszprém virágos völgyibe!
Nézzétek csak egyszer itt e tájon széjjel
Báránnyfelhős, csendes, balzsamos hűs éjjel,
Mikor még nem bukkant fel a Hold korongja,
Mikor illatterhes szellő szárnyát bontja,
Mikor minden alszik, a madár sincs ébren,
Lomhán kígyózik a Séd is medrében,
Levél alig rezzen s az isteni csendben
Minden földi érzés halkán tova lebben.
Vihartépte sziklák hallgatagon állnak,
Elhálnak a vágyak, sóhajok elszállnak,
Az alvó Természet kebelét kitarja,
Elcsitul a szívnek izzó láva-árja.
Lágy suttogó hangok hullámos zenéje
Zeng, zsong, bong, bolyong a csendes, néma éjbe.
A csillagos égbolt szépségét kitarja,
Megzendül az Éjjel misztikus gitárja.
Lágyan megborzong minden, fű, fa, lomb,
S az Éj királya: halvány holdkorong
Nagy méltósággal lassan megjelen,
És szétszórja, mint bús, dús fej'delem
Pazar ezüstjét, kincsét szerteszt
S a hegytetőt s az álmos vízszínét
S a néma büszke vár fokát
Ezüst brokáttal vonja át;
S gyönyörtől reszket lelketek,
Nyugalmat itt hogy leltetek.
Pihenni vágytok? Álmodozni?
Oh akkor jöjjetek ide
S fürödjék meg a lelketek
Veszprém bűbajos éjjibe'.

Ribó Zoltán

Veszprémi Hírlap, 1910. június 12. 1. p.

A veszprémi dalegyesület hangversenye

(Saját tudósítónktól)

Veszprém város zenei életének hosszú idők óta egyik legkimagaslóbb mozzanata veszprémi dalegyesületnek 1910. febr. 5-én megtartott hangversenye volt. Nagy érdeklődés előzte meg. Mert hozzá vagyunk szokva, hogy a veszprémi dalegyesület hangversenyei igazi műélvezetben részesítenek bennünket. Az érdeklődés központjában ezúttal a győri ének és zene egyeslet nagyhírű, de Veszprémben eddig csak hírből ismert vonósnégyes társasága állott. Jó híre megelőzte jöttét és a várakozást a legmagasabb fokra csigázta fel. A kitűnő társaság játéka pedig minden várakozást felül múlt. *Dr. Vajda Emil* az országos virtuóz első hegedűs, *Székegy Mibáby* másod hegedűs *dr. Polgár Győző* mély hegedűs és *Csillag Gyula* gordonkás gyönyörű összjátéka elragadta a közönséget. Beethoven Adegió és Hajdu finálét, örökszép zenerészleteket játszottak először; második számnak: Kurucdalokat adtak és pedig: a Cinka Panna nótáját, Bercsenyi nótáját és Ocskai brigadesből „Lavotta szerelme” szerenád. Varázslatos elragadó játékukat áhítatos csendben hallgatta az elbájolt közönség.

Mintha álomországban lettünk volna, elmerülve a csodaszép hangokon szívünkhöz szóló tökéletes szép zenében. A hálás közönség osztatlan elismerésének szűnni nem akaró tapsviharban adott kifejezést, mellyel kivívta, hogy a kitűnő társaság ráadásul: Hadik óbester nótájával újra gyönyörbe merítette a közönséget.

A másik vendég művész *Pusztay Sándor* sz.-fehérvári tárogatóművész volt, aki a speciálisan magyar hangszeren: tárogatón adott elő édes bús dalokat zenekar kíséret mellett. Ez a tárogatónak igazán hivatott művésze a nehéz hangszeren való tökéletes és szívhez szóló és érzelmes játékaival lebilincselte, meghódította a hallgatóságot. „Czinka Panna” keservét, Haj Rákóczi, haj Bercsenyi XVIII-ik századbéli kurucdalt és „Megállj német majd megbánod” nótáját adta elő első számnak, majd Kraszna-Horka büszke vára, gróf *Andrássyné* szerzeménye, Cserebogár sárga cserebogár népdal és „Csinom Palkó kuruc nótája” volt a második szám, melyet a művész még néhány régi gyönyörű magyar dal érzésteljes előadásával toldott meg, a közönség zajos tapsokban kifejezett kívánságára.

A műsor többi számát a veszprémi dalegyesület szolgáltatta. *Hoppe Dezső*: „Daloljátok” *Arany (Auspitz) Jenő* „Falu végén kurta kocsmá” és *Rieger György* „Isten hozzád” c. nagyobb szabású férfi ének karokat énekelte. A helyes felfogás, hibátlan intonáció, magyaros ritmus, értelmes szövegkijtés művészileg kidolgozott gyönyörű előadás, remek színezés,

pompás összhangzat az előadott nehéz darabok minden szépséget érvényre emelte. Elmondhatjuk, hogy a veszprémi Dalegyesület művészi magaslaton áll.

Végeredményként pedig teljes örömmel megállapíthatjuk, hogy a hangverseny minden egyes száma kifogástalan, művészi előadás volt, mely a közönséget elragadta.

A kitűnően sikerült hangversenyt fényesen sikerült táncmulatság követte, amelyen legfeljebb azt lehet kifogásolni, hogy megint akadt néhány táncoló pár, a melyik a csárdás hangjaira bostont táncolt, mintha nemzeti táncunkat szégyenlenünk kellene.

Veszprémi Napló, 1910. február 13. 4. p.

A Városháza épülettömbje az átépítés után

A veszprémi Dalegyesület hangversenye

(Az 1912. február 3-iki eseményről)

Városunk zenei életében kiváló szerepet játszik a veszprémi Dalegyesület. Hangversenyei már eseményszámba mennek és nagy rokonszenvnek és kedveltségnek örvendenek. Ezt az idei hangverseny fényesen kimutatta.

Orkánszerű vihar idején és mégis telt házban folyt le 1912. február 3-án este a hangverseny. A közönség érdeemesnek találta kitenni magát a vihar viszontagságainak, kárpótlást remélve az élvezetben, melyet a hangversenytől várt. És várakozásában nem csalódott. Fényes sikerű hangversenyről adhatunk számot, mely hangversenynek minden egyes száma a legkényesebb zenei ízlést is teljesen kielégíthette.

A veszprémi Dalegyesület négy dallal szerepelt. Lányi Ernő: „Kertem alatt fülemüle fészkel”, Lányi Ernő: „Egy gondolat bánt engemet” (II.) Zöld Károly: „Bordal” és Bányász dr. és Kissoday: „Bordal” című énekműveket énekelte. Az első lyrikus hangulatú, bájos zenéjű magyaros dal, fülbemászó édes dallamosságával, a Dalegyesület szép színezésű előadásában általános tetszést aratott.

Az „Egy gondolat bánt engemet” Petőfi remek költeményének megzenésítése haza énekirodalmunk egyik gyöngye. A dallam a szövegnek mindenütt megfelelő. Rendkívül nehéz művészi énekkar ez, melyet a veszprémi Dalegyesület igazán szépen, precíz adott elő. Majd remek pianókkal, majd hatalmas erővel szállt a dallam, csengő tisztasággal, érző lélekkel. Hol borongón, hol vidáman, hol felmagasztosulva és lelkesültséggel, amint a szöveg és dallam kívánta.

Nagy hatása volt e remek karnak, mellyel a veszprémi Dalegyesület a ránk következő nyáron Budapesten az országos dalosversenyen fog versenyezni és bizonyosan előkelő díjat nyerni. A két bordal vidám hangulatával a dalkar tüzes, lelkes előadásában nagy tetszéssel találkozott.

Vendégként szerepelt a hangversenyen *Szabó Sándor* enyingi kir. járásbíró, igazi hegedűművész, aki Benoit: „Scene de Ballet” és Raff: „Cavatina” klasszikus zeneműveket játszotta hegedűn, szoboszlai *Rácz Gyula* zongorakísérete mellett. Ritka tisztaságú, mély érzésre valló és érzéstől egészen áthatott játéka elragadta a hallgatóságot, mely szünni nem akaró tapsokban adott elragadtatásának kifejezést, amit a vendégművész egy gyönyörűen előadott édesbús dallamú, szívhez szóló ráadással köszönt meg.

A zongorakíséret mindenben méltó volt a hegedűművész kitűnő játékához, diszkrét, finom, kifejezésteljes, amint e téren rég előnyösen ismert, közkedvelt tisztelt barátunktól mást nem is várhattunk.

Egy kis szalonzenekar szép játékát volt szerencsénk ezután élvezni. *Ritter Lőrinc* székesegyházi kitűnő karnagy vezetése alatt működött a zenekar, melyben a zongorát a karnagy játszotta, harmóniumon *Ritter Ella*, I. hegedűn *Cornelius János* és *Schönfeld Mór*, fuvolán *Cserny József*, II. hegedűn *Keresztes Ferenc*, mély hegedűn *Sebestyén István*, gordonkán *Kohl Antal* és nagybőgőn *Pekárdi Pál* játszottak. A trianngl-t *Bányai István* kezelte. Két szép klasszikus darabot játszottak: a) Orpheus az alvilágban Offenbachtól és b) Szizietta – Blen Ferentől. Mind a két hatásos, hangulatos zeneművet a kar pompás összehangzásban, érzéssel játszotta. Örök kár, hogy a szalonzenekar már nagyon régen meg nem alakult és legalább tíz éves jubileumát nem üljük. Mennyi kiváló klasszikus zenemű élvezésében lehetett volna részünk. Reméljük, hogy a múltak mulasztása ezen a téren is pótolva lesz és gyakrabban lesz alkalmunk gyönyörködni hasonló összevágó kellemes játéokban.

A veszprémi dalegyesület hangversenye tehát ezúttal is pompásan sikerült és a Dalegyesület eddig is jó híret ismét növelte.

Sajnos azonban, hogy az anyagi siker messze maradt a várakozás mögött, más évek anyagi sikerei mögött. Pedig ezúttal legjobban szükség lett volna az anyagi sikerre, mert a Dalegyesület az országos dalosversenyre készül, ami sok költségbe fog kerülni.

Az anyagi siker kisebb volta azonban ne csüggesse derék dalosainkat s vigaszt és buzdítást az erkölcsi siker nagyságában keressenek addig is, amíg talán egy újabb nyári hangverseny az országos versenyben részt vétel alapját is kellőképpen gyarapítani fogja.

r. l.

Veszprémi Napló, 1912. február 11. 3. p.

A veszprémi dalegyesület az országos dalosversenyen

A magyar dalosegyesületek országos szövetsége Budapesten 1912. június 28-30. napjain országos dalosversenyt rendezett, amely versenyben a veszprémi dalegyesület is részt vett.

A vállalkozás fényes diadalt hozott a veszprémi dalosoknak. A II. csoportban húsz versenyző dalosegyesület között *második* díjat nyert.

Június 27-én délután kelt útra a bátor daloscsapat. 28-án délután énekelt. Versenydarabja *Lányi Ernő*: Egy gondolat bánt engemet (II.) nagyszabású férfikar éneke volt, melyet a veszprémi dalegyesület a várakozáson is felül tökéletes szabotossággal adott elő és az előadás a több ezerből álló hallgatóság zajos tetszését vívta ki és a bíráló bizottság méltányoló elismerésével találkozott.

A második csoportban versenyző húsz dalárda közt utolsónak énekelt a veszprémi dalegyesület. Versenydala végeztével tehát megindultak a találgatások, hogy melyik lesz az első díjjal kitüntetendő. A közönség hangulata az iglói és veszprémi dalárda közt oszlott meg, a többség szemmel láthatóan a veszprémiek mellett nyilatkozott meg. Ám a zsűri mégis az iglóiaknak adta az elsőséget, mert a hanganyaga jobbnak látszott, szépen csengő, hajlékony, meleg tónussal megáldott tenorhangjai vannak. Az elsőség pálmája azonban csak egy szótöbbséggel jutott az iglóiaknak; a kilenc zsűritag közül öt szavazott rájuk, négy a veszprémiek mellett.

A csekély különbség azután úgy lett kiegyenlítve, hogy az értékesebb és szebb díjat *egyetlen* második díjként a veszprémi dalegyesület kapta. A díj egy közel félméteres tömör vert ezüsből készült, 7 aranyhúrral ellátott lant, ezüst babérkoszorúval remekül díszítve. Az ötvösművészetnek valóságos remeke; mely *Fekete Gyula* Rákóczi-téri üzlete kirakatában fogja még néhány napon át gyönyörködtetni a szemlélőket.

A veszprémi dalegyesület tehát rövid öt év alatt a negyedik előkelő versenydíjat szerezte meg. Székesfehérvárott, Kecskeméten, Keszthelyen és most Budapesten vitte diadalra zászlaját és szerzett hírt, dicsőséget magának és Veszprém városának.

A kitartó küzdelem jutalma első sorban az a jóleső öntudat, hogy a művelődés, a barátságos testvéries együttérzés fejlesztése érdekében sikeresen, sőt fényes sikerekkel működött és ha rágondol a négy értékes díjra a veszprémi dalos, méltán büszke érzés foghatja el a lelkét.

Az ezüstlantot, az Országos Dalosverseny második díját Fekete Gyula üzletében tették ki közszemlére.

Az országos verseny impozáns volt. A királydíjért tíz aranyérmes vagy ezzel egyenrangú díjat már nyert dalegyesület versenyzett. A győztes a híres Budai dalárda lett. Az I. csoportban tizenegy dalárda küzdött egymással. Az első a szabadkai dalegylet lett. Ez jutott most be az aranyérmes dalárdák közé és kapott jogot ahhoz, hogy jövőre már a királydíjért is versenyezhesse. A második csoportban húsz dalegyesület mérte össze erejét. Első lett az iglói dalárda, második a veszprémi dalegyesület.

A III. csoportban kilenc dalegyesület szállt síkra a győzelemért. Az első a mezőkövesdi földművesek dalárdája lett. Ez a tisztán földművelő parasztokból álló dalárda oly művésziesen énekelt, hogy szinte hihetetlen még annak is, aki szem és fültanúja volt énekének, hogy a föld egyszerű népe, aki hangjegyet nem ismer – néhány talán még írást-olvasást se nagyon tud – az éneklésben olyan remek tisztaságot, gyönyörű színezést, tökéletes összeolvadó harmóniát tudjon produkálni. Ezeknek a gatyás parasztoknak az éneke keltette a legnagyobb hatást, amit a derék parasztdalosok tökéletesen meg is érdemltek. Karmesterük *Gaál István* mezőkövesdi kántor, a mi *Gaál Sándor*unknak, a veszprémi dalegyesület kiváló karmesterének édes testvére.

Sok gyönyörű előadást élveztünk három nap alatt. De legfeledhetetlenebb lesz előttünk mindig az az óra, amely alatt az összes versenyző dalárdák – mintegy 3500 dalos – együtt énekelte az

összkarokra kitűzött hét karéneket: a Himnuszt, a Szózatot, Sztojanovits: Régi magyar dalok és Kuruc dalok gyönyörű átíratait, Erkel F.: Elvonnék és Liszt Ferenc: Vincellérek kara részletét a Prometheus című operájából *Bellovits* és *Sztojanovits* mesteri karvezetése mellett az összkarok lélekemelő hatást gyakoroltak a hallgatóságra.

Elmúltak már a versenynapok. A nehéz és eredményes munka után a pihenés órái kínálkoznak a dalosoknak, akik a nyári szünet után biztonnal újult erővel törnek előre a megkezdett úton fel a legmagasabb sikerig.

r. l.

Veszprémi Napló, 1912. július 14. 2–3. p.

EPPINGER IZSÓ
VESZPRÉM, Szabadság-tér 8.
nagy áruházában
hétfőn, kedden
:: és szerdán ::
:: NYÁRI ::
OCCASIO!
Leszállított árak!
Nagy maradék-vásár
== még e héten. ==

A veszprémi dalegyesület az országos dalosversenyen

„Urak! fiúk! elhatároztuk ugyan, hogy részt veszünk az országos dalosversenyben, – de most mondjátok meg: miből? Három nap Budapesten 30 embernek, – legalább 900 korona kell, s a dalegyesületnek csak 400 koronája van.” „Hát hiába van váltó? hiába volna takarékpénztár? – szól közbe egy hang – és hiába volnának köztünk takarékpénztári tisztviselők?” És nem hiába van váltó, – a jó régi takarékpénztár tagok protekciójára megadta a kölcsönt és a veszprémi dalegyesület megindult hódító útjára.

Csütörtökön (június 27-én) este érkezett meg Budapestre a csapat. Minthogy a sorsolás a veszprémi dalegyesületet szombat délután 5 órára rendelte versenyhez, ki lett adva a napi parancs: „Fiúk, ma éjszaka szabad”, – mérsékelt mulatás és kimaradás engedélyeztetik, – pénteken este azonban minden dalos 10 órakor ágyban legyen. Szétszéledtek a dalosok, ki maga, ki csapatostól bejárta Budapestet. Reggel felé „balevesre” is került a sor – ökörcsonttal – akarom mondani – disznó lábbal, – ami annyira ízlett, hogy egyik dalostársunk még máig se tért közénk vissza.

Egyik dalostestvér meg annyira elkalandozott, beleakadt Hymen rózsaláncába. Eljegyezte magát, és boldog vőlegény lett Budapesten. Ez volt az első sikere a veszprémi dalegyesület budapesti útjának; és a dalegyesület tagjai szívből kívánnak tartós boldogságot – révbe ért (majd azt írtam, hogy magáról kissé megfélemedezett) daltársának.

Pénteken délelőtt az összkar próbák alatt hoznak egy remekművű ezüst lantot babérkoszorúval ízlésesen díszítve, a budapesti lipótvárosi kaszinó versenydíját. Meglátják a veszprémi dalosok. Fiúk! ezért énekeljünk. Ha ezt elnyerjük, akkor vivát! – Amilyen szerencséje van a veszprémieknek, meglehet, hogy el is nyerik. (El is nyerték. A szedő.)

Elérkezett szombat. A dalosok *egynéhányan* a szigorú napi parancs szerint péntek este 11 órakor már otthon volt a szálláson, de újra elszéledtek. Dicséret a kivételeknek.

Szombat délután 5 órakor rekkenő hőseiben, verejtékező fényes homlokokkal várják a veszprémi dalosok a pódiumra szállítást. Közben

az országos egyesület nagy zászlóját felviszik a pódiumra. A zászló egy sallangja beleakad a veszprémi zászlóba és kezdi húzni felfelé. „Jó jel” – kiáltják dalosaink, – a szövetségi zászló emeli a veszprémi zászlót a magasba a siker felé. ...

Kiáll végre a csapat. A rengeteg közönség tapssal fogadja a feltűnést keltő szép zászlóját a veszprémi dalegyesületnek. Az előbbi „jó jel” és a rokonszenves fogadtatás bátorságot önt a dalosok szívébe és énekelnek bátran, – hol lágyan, hol erőteljesen, amint ezt a darab kívánja, de mindvégig szépen és teljes precizitással. A közönség halotti csendben hallgatja, – a zsűri feszült figyelemmel és csodálkozik, hogy olyan nehéz darabbal olyan szépen előadva a veszprémi dalegyesület a második csoportban versenyez. A hatásos befejezés után kitör a tapsvihar. A közönség előtt megnyertük a csatát. De vajon mit szól a zsűri?

A versenydarab eléneklése után *Lányi Ernő* hírneves dalszerző, a veszprémiek versenydalának kitűnő szerzője siet legteljesebb elismerésével és dicséretével a veszprémi dalegyesülethez.

A II. csoportban versenyző húsz (20) dalárda között a veszprémi énekelt utolsónak. Megindult tehát a tippelés, melyik az első? Mindenütt csak azt lehetett hallani: a veszprémi remekül énekelt, ez lesz az első, – az iglói lesz az első, mert jobb tenoristái vannak. – És csodálatos, egy 24 órán át Budapesten többet emlegették a veszprémi dalegyesületet, mint idehaza talán megalakulása óta 8 év alatt. Talán azért, mert „senki se próféta a saját hazájában.”

Vasárnap este hirdették ki az eredményt. A királydíjért versenyzők csoportjában az utolsónak énekelt budai dalárda, – III. csoportban versenyközt utolsónak énekelt mezőkövesdiek – kapták az első díjat. Így lesznek az utolsók első. Szimmetria szerint a II. csoportban utolsónak énekelt veszprémi dalegyesületnek kellett volna elnyerni a II. csoport első díját, – és az I. csoportban utolsónak énekelt rákosligeti dal és zenekörnek az I. csoport első díját. Ám így nem lettek az utolsók elsőkké. A veszprémi dalegyesület is, a rákosligeti is második díjat kapott a saját csoportjában. A második csoportban első az iglói dalárda lett.

A zsűri igazmondásának kihirdetése után a díjkiosztásra került a sor. A veszprémi dalegyesület megkapta azt a remek lantot, amit pénteken kinézett magának, s amely az egyik legértékesebb, de mindenesetre legszebb díjtárgya volt a versenynek. Az első díjat nyert iglóiak színte

irigykedve mondták: Azért mégis a veszprémiek kapták a szebbik díjat. Így hát nem ment teljesezésbe L. Zs. Úr bajlósata.

A versenyek után a főváros megvendégelte a dalosokat. A főváros polgármestere: *Bárzy István*, aki a Magyar Dalosszövetségnek is elnöke és a zsűrinek is elnöke volt, magához kérte a veszprémi dalegyesület elnökét és ezeket mondotta: „Nagyon örülök, hogy a veszprémi dalegyesület ilyen szép eredményt mutatott fel. Erős vita volt a bíráló bizottságban, hogy a veszprémi dalegyesületnek adjuk az első díjat, egy szótöbbséggel azonban az iglói győzött. A különbséget tehát úgy egyenlítettük ki, hogy – amíg más csoportokban mindenütt több egyenlő rangú második díjat adtunk – a II. csoportban a veszprémi dalegyesület egyedüli második díjjal jutalmaztuk, mert egyenlő rangúnak találtuk az első díjat nyert iglóiival. A veszprémiek igazán nagyon szépen énekeltek.”

Büszke lehet tehát a veszprémi dalegyesület, de büszke lehet dalosaira Veszprém városa is. – A dalosok boldogan pihenhetnek babérjaikon. Boldogságukat csak az a gond zavarhatja, hogy mikor és miképpen fogja letörleszteni azt az adósságot, amellyel a versenyre elmehetett. Igaz, hogy egy legalább 500 korona értékű díjat hozott csaknem ugyanannyi adósság mellett, – de ez holt tőke, s mint nyereség díjat pénzre beváltani nem szabad.

Hisszük, hogy városunk közönsége ezentúl még jobban felfogja karolni a már annyi dicsőséget szerzett veszprémi dalegyesületet és hangversenyének tömeges látogatásaival – alapító és pártoló tagokul belépésekkel fogja segíteni a dalegyesületet a fejlődés és gátló adósság kifizetésében. Úgy legyen!

–r. –l.–

Veszprémvármegye, 1912. július 7. 1–3. p.

Keil-lakk

☛ legkitünőbb mázó-lszer puha padló számára. ☚

Mindenkor kaphatók:

BAKOS KÁLMÁN cégnél **VEZPRÉM.**

Devecser: Böhm J. **Sárbogárd:** Braun M. **Székesfehérvár:** Langráf G. és fiai.

KEIL-féle viaszkenőcs kemény padló számára.
KEIL-féle fehér „Glasur”-fénymáz 90 fillér.
KEIL-féle aranyfénymáz képkereteknek 40 fillér.
KEIL-féle szalmakalapfesték minden színben.
KEIL-féle legfinomabb cipő krém ára 30 fillér.

A Dalegyesület hangversenye

Felcsendült a magyar dal, szárnyaló ívben szállt égfelé az édesbús magyar nóták búbajos dallama és sok száz ember lelke telt meg nemes érzelmekkel. Minden farsangi évad fénypontja, a veszprémi dalegyesület hangversenye 1-én, vasárnap este zajlott le a színházban. Díszes és nagyszámú közönség gyűlt össze és gyönyörködött a magas színvonalú műsorban. A dalegyesület énekkara állott a színpadra először és dr. *Horváth Ákos*nak Petőfi „Álmodtam szépet...” c. versére szerzett bájos dalát adta elő. A kis darab apró finomságai kitűnően érvényesültek és a kifogástalan ének egy csapásra igazi hangverseny hangulatot árasztott. Vidéki művészek játéka volt a következő műsorszám. *Sándor Zsigmond* zalaegerszegi főmérnök játszotta hegedűn Qodard „Bercense” c. darabját, majd Hubay Jenőnek egyik csárdajelenetét. Csillogó technikája, kristálytisza vonókezelése és meleg előadása a hegedű hivatott művelőjévé avatják Sándor Zsigmondot, aki művészi kvalitásain kívül rokonszenves megjelenésével is megnyerte a közönség tetszését. A zongorakíséretet *Enczbruder Dezső* sárvári tanító látta el. *Mányóky Katóka* budapesti zeneakadémiai növendék Liszt „A pusztaserve” és Dubois „Orgona-Toccató” c. darabjait zongorázta el. Igen ügyes előadó, lelket lehet a hideg billentyűkbe és őszinte érzés van játékában. Igen biztató jövőnek néz eléje és a közönség riadó tapsát igazán megérdemelte. A dalegyesület Lányi Ernő „Szabadságdal”-ával mutatta meg magas készültségét. A rendkívüli nehéz felépítésű kar felette nehéz feladat elé állította az énekkart. De ahol a legnagyobb a veszély, legközelebb van a segítség: a népszerű karmester, kedves *Gaál Sándor*unk személyében. Az ő mesteri vezetését és zenei készültségét nálunknál sokkal hivatottabbak ismerték már el és az ő tudása már országos versenyeken, számos versenytárs ellenében vitte diadalra a veszprémi dalegyesületet. Most is imponáló munkát végzett. A darab legnehezebb részeit szinte játszi könnyedséggel zengték el a dalosok az ő dirigálására, mellyel feltétlen biztossággal uralkodik a kar felett. Csodálatosan lehalkított pianók és félelmes erejű forték váltották fel egymást szigorúan egybeolvadva. Fergeteges taps jutalmazta a kart és *Gaál Sándor* nagyszerű produkciójáért és a zajos ovációt egy remek magyar nótával köszönték meg. *Sándor Zsigmond* hegedűn, *Holler Konrád* kőszegi tanár – kedves ismerősünk – csellón és *Enczbruder Dezső* zongorán Reissiger „Andente”-ját játszották igen nagy sikerrel. A dalegyesület Gaál Ferenc „Balatoni nótái”-nak kifogástalan előadásával és a zajos tapsokra Gaál Sándor kedves dallamú dalával fejezte be a hangversenyt, melyet reggelig tartó tánc követett.

Veszprémmegye, 1914. február 8. 3. p.

Háborús-estély

Négy előkelő vendégművész közreműködésével rendezte a veszprémi Színpártoló Egyesület a színházban harmadik háborús-estélyét a hadbavonult, elhalt veszprémiek özvegyei és árvái alapja javára múlt vasárnapon.

A közönség teljes mértékben méltányolta a Színpártoló Egyesület nemes emberbaráti törekvését és nagy számmal jelent meg a hangversenyen, amely elsőrendű művészi élvezetet nyújtott. Az előnyösen megrövidített műsor minden számát elismerő tapsokkal jutalmazta a lelkes közönség. Kivált *Kresz Géza* hegedűművészt, a bukaresti zeneakadémia jeles tanárát tüntette ki elismerésével. *Kresz Géza* művészete előttünk már nem ismeretlen. Ezelőtt hat évvel járt itt nálunk és már akkor is szeretetbe fogadta veszprémi közönség s most, hat esztendő múlva, mikor művészi fejlődésének magaslatára érve, művészetének érett gyümölcseit tárta elénk, e szeretet csak meghatványozódott. Műsorának minden egyes számával valódi lelki gyönyörűséget szerzett hallgatóságának. Beethoven hatalmas hegedűhangversenyével kezdte meg a műsorát. E remekmű mind a három tételét (Allegro non troppo, Larghetto, Rondo) teljes művészi elmélyedéssel, tökéletesen interpretálta. A fárasztó művet érdeklődéssel hallgatta, áhítattal élvezte közönségünk. Ugyanily művészi hatással adta elő Goldmark (Ária), Dvorák (Humoreszk), Brahms-Joachim (Magyar tánc), Sarasate (Cigány dalok) szerzeményeit. *Kresz Géza* boszorkányos technikájával, tónusának fényével, színével, melegével, művészi felfogásával és közvetlen, de magával ragadó egyéniségével teljesen meghódította hallgatóit, aki gazdag műsorát még meg is tetézte.

B. Liszt Mária hangverseny-énekesnő különösen Schubert (A kíváncsi) és Noreda Károly (Piros rózsák) dalaival ért el nagy hatást.

Mindkét előadóművészt *Tarnay Alajos* régi kedves ismerősünk kísérte zongorán. *Tarnay* művészetét fölösleges újból méltatnunk. Ő a legjelesebb magyar kísérművész.

Szász Károly két pompás háborús költeményét olvasta föl rendkívüli tetszés mellett. A Turi uram történetével és a Két honvéd című költeményével egyaránt elragadta hallgatóságát.

A minden tekintetben sikerült hangversenyt a Veszprémi Dalegyesület férfigarának énekszámai (Magyar királyi induló Huber Károlytól; Rákóczi induló) nyitották meg és fejezték be. Derék dalosaink *Gaál Sándor* pompás vezetésével derekasan állták meg helyüket.

Kresz Géza hegedűművész és *B. Liszt Mária* hangverseny-énekesnő, a jótékony célra való tekintettel, semmiféle tiszteletdíjat sem fogadtak el s így a harmadik háborús-estély tekintélyesebb összeggel gyarapíthatja a hadbavonult és elhalt veszprémiek özvegyeinek és árváinak alapját.

(Dr. pj.)

Veszprémi Hírlap, 1915. március 14. 3. p.

Moskovits-cipőgyár lerakata r. t.
VESZPRÉM, Rákóczy-utca 5.
Veszprémmegye legnagyobb cipőüzlete
Ajánlja óriási raktárát mindennemű
cipőkülönlegességekben.

Úri, női
és
gyermek
cipők!

Tenisz-
és
szandál-
cipők.

Telefon 123.
Egységes olcsó szabott
gyári árak a talpba bevéve.
Saját javító műhely.
Árjegyzéket ingyen és bérmentve küldünk.

Felhívás

A veszprémi Dalegyesületnek január 20-án tartott évi közgyűlésén azt az indítványt tettem, hogy a Dalegyesület kebelében alakítsunk vegyeskart veszprémi intelligens hölgyekből és a Dalegyesület férfikarából.

A közgyűlés indítványomat lelkesen fogadta. A dalosok is örömmel felajánlkoztak, hogy a vegyeskarban részt vesznek. Ismétlem örömmel ajánlkoztak, mert tudják, hogy mily lelki élvezetet szerez a dalosnak magának is egy tökéletes kórus előadása. Mert ne feledjük, hogy a zene szépségeit az tudja igazán élvezni, aki bizonyos fokig maga is foglalkozik azzal. A daltestvérek megértik és érzik a magyar dal szépségeit és tudnak is azokban gyönyörködni. Lelküket már felvértezték a mai kor pongyola, léha dalai, kupléi ellen.

Százszorosán nagyobb élvezettel, lelki gyönyörűséggel éneklük a „Földiekkel játszó égi tünemény” örökké fenséges dallamát, mint a modern operettek rövid életű melódiáit.

A vegyeskar egyik része tehát örömmel kész arra, hogy önmaguknak is, a veszprémi kultúrközönségnek is gyönyörűséget, művészi élvezetet szerezzenek. Azonban a vegyeskar másik része – a *női szólamok* – még toborozás alatt van. Remélve hiszem, hogy megértik hívásomat, mert azok az úri hölgyek, akikben érzék van a művészi szép iránt, *be is lépnek a vegyeskarba*.

Mi lesz a vegyeskarnak programja? Programja Palesztrina, Bach, Händel, Beethoven, Haydn, Mozart, Verdi fenséges, örökbecsű vokális műveit kultiválni, megtanulni és előadni.

Az ő művészetük ápolása nem más, mint a szépségnek és az igazságnak kultusza. Vokális műveik kultiválásával nagy elmaradottságot javíthatunk meg, égető kultúrhiányokat pótolhatunk. Ne feledjük, hogy a zene népszerűsítésének legbiztosabb útja a vokális stíluson – a szöveges ének nyomán – indul el, mert a szöveg mindenkor magyarázója és hordozója a zenei gondolatnak. Igyekezzünk tehát pótolni azokat a hiányokat, melyek a vokális stílus, a karének elhanyagolásával s különösen az előbb említett örökéletű klasszikusok műveinek mellőzésével zenei művelődésünket a múltban érték. Tudom, hogy sokan vannak dalt

kedvelő hölgyeink között, akik szeretnének belépni a karba, de azt gondolják, hogy mivel nem tudnak kottáról énekelni, tehát nem is válnának használható karénekesek.

Nem így fest a dolog a valóságban. Mindenesetre erős segítő eszköz van kezében annak, aki hangjegy után tud énekelni; de végtelen sokat pótol a jóakarát, a dal őszinte, komoly szeretete. Gyakorlatból mondhatom, hogy a Dalegyesület kebelében sokan voltak, akik még a kottát nem ismerték. Azonban komoly szorgalommal immár ezek a jó urak a dalárda gyakorlott, legjobb erőivé fejlődtek. Nem a mostani fokon állana Magyarország dalosügye, ha az ifjúság, iskoláit végezve, az életbe kilépve, értékelni tudná a zenét, ha érdeklődnék a szép zene iránt, ha ismerné legalább a magyar dalirodalom gyöngyeit. De hogyan értékelje, hogyan ismerje ezeket, ha sohasem foglalkozott vele, mert ilyesmikkel nem foglalkoztatták.

Éppen ez ok miatt nem a magyar dalirodalom gyöngyei, nem is a klasszikus muzsika érdeklik az ifjúságot, hanem a varieték, orfeumok által világgá eresztett kuplák, léha, pikáns tartalmú, száraz utcai nótái. Ezeket halljuk úton-útfélen a fiatalság szájából. Első okát ennek, valljuk meg őszintén a családban kereshetjük. Sok családban ugyanis az a vélemény, hogy a gyermekeket az énekórákra nem hangjegyfüzettel kell elküldeni, hanem *orvosi bizonyítvánnyal*. És nagyon sok családban nem a szép, szívet-lelket nemesítő dalokat adnak a gyermekek kezébe, hanem a mai operetteket. És ha vendég megy a házhoz, a kis lányok ajakán felcsendül a „Lányok, a lányok”, vagy „Az asszony összetör”, „Nyomd meg a gombot” vagy ezekhez hasonló tartalmú „épületes” dallam. Hány családban van meg Bogisisch, Lányi, Ábrányi, Szabados, Sipos, Tarnay, Sztojanovics stb. híres magyar dalírók remekei?

Mind ez nem így volna, ha ismernék a klasszikusokat és magyar dal gyöngyeit. Pedig ezeket épp oly könnyen meg lehet szerezni, mint amazokat. A vegyeskar programja tehát, megismertetni hölgyekkel az éneklés gyönyörűségét, boldogító érzését. Erre a szép célra hívom a Dalegyesület nevében a hölgyeket s kérve-kérem, csatlakozzanak e szép terv megvalósításához.

Próbahelyiségről nem kell gondolkodnunk. A zeneiskola nemes gondolkozású védnöke megengedi, hogy hetenkint egyszer vagy kétszer egyik tantermében, – amikor már zeneórák nincsenek – próbát tarthassunk. Egy kis akadályt csak abban látok, hogy miből szerezzük be a karok partitúráit és szólamait? Reményem szerint ez sem fog nagy gondot okozni, mert meg fogjuk találni azokat a nemeslelkű, jó urakat, akik e nemes célra szívesen fognak egy kis áldozatot hozni.

Ismételve kérem tehát a hölgyeket, hogy jöjjenek és segítsék tervemet megvalósítani. Biztosítok mindenkit, hogy ha majd egypár Bach, vagy Palesztrina kart megtanultak, akkor fogják csak érezni igazán, hogy alig van fenségesebb gyönyörűség, mint e művek élvezete.

Jelentkezni lehet nálam személyesen vagy levélben.

Vajha a jó Isten megengedné, hogy e vegyeskar ne oly nagy fáradság, küzdelem árán fejlődne naggyá, mint a Veszprémi Dalegyesület. A veszprémiek nem hittek benne. Nem hittek, mert új szeszélynek, új divatnak tartották és azt gondolták, hogy a szezonnal el is múlik. És hála az égnek, nem így történt. Sok gúnnyal, lenéző kicsinyléssel kellett megküzdenünk s ennek az a jutalma, hogy a Veszprémi Dalegyesület városunk egyik közművelő tényezőjévé fejlődött.

Fell mélyen tisztelt *hölgyeim* a nemes cél érdekében!

Gaál Sándor
a Zeneiskola igazgatója

Veszprémi Hírlap, 1918. február 24. 2–3. p.

A Veszprémi Dalegyesület legnagyobb művészi eredményeit a '20-as években érte el. Az 1925-ben Sopronban elnyert aranyérem után, Szegeden 1927-ben megkapták a Király-díjat. Karnagyuk Gaál Sándor zeneszerzőként is ismert volt, kórusműveit rendszeresen előadták. Gaál Sándor karnagy 1958-ban, Veszprémben halt meg.

Március 15.

A sajtószabadság évforduló ünnepét városunk hazafias közönsége szokásához híven ez évben is megünnepelte és pedig részben már a múlt szombaton és vasárnap.

Március hó 8-án este a Veszprémi Színpártoló Egyesület annak emlékére, hogy Petőfi Sándor a szabadság lánglelkű dalnoka 1848-ban néhány napot töltött városunk falai között, a Nemzeti színházban irodalmi estet rendezett, melynek fényét a Petőfi és Kisfaludy Társaság részéről megjelent kiváló íróink és költőink is emelték. Az irodalmi estén résztvettek: *Hercegh Ferenc* a Petőfi Társaság elnöke, *Ferenczy Zoltán dr.* alelnök, *Pakots József dr.* főtitkár, *Lampert Géza dr.*, *Vértessy Gyula dr.* Veszprémvármegye tanfelügyelője és *Farkas Pál* orsz. gyűlési képv. rendes tagok, a Kisfaludy Társaság részéről pedig *Sebestyén Gyula dr.* titkár.

Az ünnepély este 8 órakor kezdődött. A megjelent kiválóságokat *Horváth Zoltán* a Színpártoló Egyesület alelnöke üdvözölte és mutatta be a közönségnek.

Az üdvözlésre *Hercegh Ferenc* magas szárnyalású megnyitó beszéddel válaszolt, melyben megköszönte a szíves fogadtatást s örömét fejezte ki, hogy városunk területére, mint a kultúra által megszentelt szigetre léphet.

A megnyitó után *Ferenczy Zoltán* tartott művészi és élvezetes előadást „Petőfi dalairól”, ismertetve nagy költőnknek dalaiban megnyilatkozó egyéniséget, dalainak sajátosságait, alak, érzelem, tartalom stb. tekintetében. A közönség lelkes tapsokkal adózott a jeles előadónak.

Ezután *Vértessy Gyula dr.* lépett színpadra és saját, hangulatos szerelmi dalait olvasta fel nagy tetszés mellett.

A következő szám *Huszár Margitka* szereplése volt, aki cigánykíséret mellett, kezdőtől nem várt bátorsággal és szép színezéssel Petőfi dalokat énekelt. A közönség igen melegen fogadta a kis énekesnőt.

Pakots József dr. a Petőfi Társaság főtitk. olvasott fel ezután egy hangulatos, meleg apróságot „Baba” címen, melyben egy kis imposztor babának huncutságait meséli el egy gyöngéd lélek egész melegével.

Majd *Lampert Géza dr.* a Petőfi Társaság tagja olvasta fel „Kultúra szeretet” Hazafi Hegyi beszéd, Két levél a házasságról, című nagy hatású költeményeit a közönség osztatlan tetszése mellett.

Végül *Hercegh Ferenc* Rákóczi jelleméről tartott művészi felolvasást. A kutató lélek mélyreható látásával boncolgatta és ismertette azokat a lelki tulajdonságokat, melyekből a minden magyar előtt utolérhetetlen fényben ragyogó nagy Rákóczi jelleme áll.

A közönség néma megilletődéssel leste a szót a nagy író ajkairól és a gyönyörű felolvasás után percekig ünnepelte a Gyurkovics Lányok híres íróját és a többi kiválóságokat.

Az ünnepély után az illusztris társaság és a helybeli intelligencia zöme bankettre jött össze, ahol kedélyes poharazgatás közben hajnali órákig ünnepelték a kiváló vendégeket.

Március hó 9-én vasárnap d. e. 11 órakor lelkes közönség gyűlt össze a Színházban, hogy matiné keretében ünnepelje meg Petőfi emléklakettjének leleplezését.

Az ünnepélyt a „Veszprémi Dalegyesület” nyitotta meg Petőfi-Huber „Honfidal” precíz előadásával *Gaál Sándor* karnagy vezetése mellett.

Utána *Ferenczy Zoltán dr.* a M. Tud. Akadémia és a Petőfi Társaság nevében üdvözölte a vármegye és a város közönségét és kegyeletes szavakkal emlékezett meg arról a nagy költőről, akinek emlékünnepére a város közönsége hazafias lelkesedéssel gyűlt össze, egyben köszönetét fejezte ki városunk közönségének, hogy halhatatlan költőnknek emléket emelt.

Nagy lelkesedéssel fogadott megnyitó után *Perényi József* kegyesrendi tanár tartott magas színvonalú lelkes előadást Petőfiről. A tudós tanár Petőfit mint a magyar néplélek hű ábrázolóját mutatta be, akinek minden egyes költeménye a magyar nép gondolatvilágának egy-egy művészileg kiemelt megnyilatkozása. A lelkes előadást a közönség nagy tetszéssel fogadta.

Majd *Vértessy Gyula dr.* olvasta fel Petőfiről szóló nagy hatású költeményét, a közönség lelkes tüntetése mellett.

A következő előadó *Pakots József dr.* volt, aki a szabadságharcot megelőző években megnyilatkozó magyar gondolkodás módját és korszellemet ismertette egy szép kis elbeszélés keretében.

Végül ismét a Dalegyesület lépett dobogóra és Petőfi-Lányi Egy gondolat bánt engemet című nehéz műdalának művészies kidolgozása, finom előadásával méltóan koronázta be a magas színvonalú ünnepélyt.

A matiné után a közönség kivonult a Petőfi emléktábla elé, ahol *Herzéggh Ferenc* tartott hazafias lelkesedéstől áthatott leleplező beszédet. Utána *Sebestyén Gyula dr.* a Kisfaludy Társaság titkára üdvözölte a társaság nevében Veszprém város közönségét hazafias tettetért. Végül *Kész Ferenc*, a Petőfi-kör elnöke lelkes szavakkal koszorúzta meg a halhatatlan költő emlékét. Evvel a magasztos ünnepély véget ért, mely maradandó nyomot hagyott városunk közönségének lelkében.

(hm.)

A **Petőfi-emléktáblára** vonatkozólag *Óvári Ferenc dr.* orsz. képviselő úrtól az alábbi sorokat vettük:

Igen tisztelt Szerkesztő úr!

A Petőfi-emléktábla ideája *Baróti Lajos dr.* agyában született meg, kit 1912. év nyarán *Endrődi Sándor* íróval Balatonalmádiban meglátogattunk beteg visszavonult magányában. A Petőfi emléktábla ügyét 1912. évi november 2-án tárgyalta a Színpártoló Egyesület igazgató választmánya és javaslataimat elfogadva, megbízta *Csikász Imrét* ezer koronáért az emléktábla elkészítésével és meghívta a Petőfi Társaságot felolvasó estély tartására, egyúttal a március 15-ének egyidejűleges megünneplését elhatározta, szónokul *Perényi József* tanárt felkérte. A Petőfi Társaság felolvasó estélye tiszta jövedelmét, 300 koronát a Petőfi-háznak ajándékozta. Közreműködtek *Herzeg Ferenc*, *Ferenczy Zoltán*, *Pakots József dr.*, *Lampért Géza dr.* és *Vértessy Gyula dr.* Petőfi társasági és *Sebestyén Gyula dr.* Kisfaludy társasági tagok. Az emléktábla ünnepélyen képviseltették magukat az Akadémia, a Kisfaludy társaság, a Petőfi társaság, a székesfehérvári Vörösmarty-kör és a veszprémi összes körök és egyletek, a veszprémi Nemzeti Casinó kivételével. Koszorút a veszprémi Petőfi-kör helyezett az emlékműre. *Endrődi Sándor* a következő táviratot küldte:

*Óvári Ferenc*nek, a veszprémi Színpártoló egyesület elnökének, Veszprém. Üdv és hála a veszprémi Színpártoló egyesületnek, mely hivatása magaslatán állva, az egykori Stingli csárdát ma Petőfi emlékének templomává avatta.

Veszprémi Napló, 1913. március. 16. 2–3. p.

Veszprém városában lefolyt március 15-iki ünnepélyekről még a következőkben számolunk be.

Iparoskör

A veszprémi Iparoskör az ünnepélyt *Zuschmann János* szállója nagytermében társasvacsora keretében tartotta meg. Jelen volt mintegy hatvan polgár. Az ünnepi beszédet *Zsigmond János* kegyesrendi tanár és *Demjén Márton* ev. ref. lelkész tartották. Mind a kettő hazafias, tartalmas szép beszédével nagy hatást ért el. Felköszöntőt mondtak még: *Boór Lajos*, a kör elnöke, *Benkő Károly dr.*, *Bárd Béla dr.* és *Kulcsár Károly*.

Kossuth Lajos-olvasókör

A Kossuth Lajos olvasókör az idei ünnepélyt *Jákóy Pongrácz* éttermében tartotta, amelyen a körtagok családtagjai is szép számban megjelentek. *Benkő Károly* dr., a kör elnöke, kerestlen szép szavakban ismertette a szabadságharc történetét, elmondotta, hogy 1848. március hó első napjaiban Petőfi Sándor Veszprémben járt, itt nyert tudomást a francia forradalomról és innen sietett egyenesen Pestre, ahol a „Talpra magyar”-t megírva, játszódtak le a dicső márciusi események.

Utána *Ribó Zoltán* dr. magasröptű, izzó hazaszeretetre valló gyönyörű beszédben méltatta a márciusi nagy napok jelentőségét, összehasonlítást tesz az akkori és jelenlegi szabadság, testvériség, egyenlőség fogalmi között s rámutat a jelen sivár politikai helyzetre. Költői lendülettel előadott beszéde nagy tetszésben részesült és zajosan megéljeneztek.

Berecz János molnáriparos az ő szokott népköltői nyelvezetével beszélt a szabadságharcról és annak nagy alakjairól.

Weisz M. Ignác hazánk és városunk nagyjairól beszélt, akik a szabadságharcban vezérszerepet vittek.

Beszélték még: *Horváth Sándor*, *Pongrácz Andor* és *Pap Imre*. A társasvacsora kedélyes poharazás közben a kora reggeli órákban nyert befejezést.

Kereskedelmi ifjak

A kereskedelmi tisztviselők és alkalmazottak egyesülete a Kereskedelmi Kaszinóban ünnepelte méltóan március idusát.

Gaál Sándor zenetanár vezetésével a felsőkereskedelmi iskolai ifjúság énekkara hazafias dalokat énekelt nagy sikerrel, amiért lelkesen megtapsolták.

Az ünnepi beszédet *Fodor Lajos* felsőkereskedelmi iskolai tanár tartotta. A francia felvilágosodott eszméiből indult ki, melyek nálunk is élénk visszhangra találtak és amelyek mély gyökeret vertek az akkori nagy magyar hazafiak szívében. Az ő hazafias működésük politikai s társadalmi téren, az akkor, uralgó gazdasági s pénzügyi viszonyok, a párizsi és bécsi forradalom, nemkülönben az ifjúság bátor s hazafias mozgalmi hozzájárultak a márciusi reformtörvények megszületéséhez, és a szabadság, egyenlőség és testvériség eszméinek hajnalhasadásához. Kifejti, hogy a múltban nagyjaink sokat tettek ezen eszmék megvalósítása érdekében, de tettek ezen eszmék megvalósítása érdekében, de azok eszményi végrehajtásától sajnos még nagyon távol vagyunk, ez még a jövő feladata, melyért lelkesedni minden igazi magyar ember kötelessége. – A liberális szellemben előadott magas szárnyalatú beszéd, nagy hatást keltett amiért a szépszámú közönség zajos tetszésének kifejezést adott.

Paládi egyesületi titkár, mély érzéssel szavalt egy alkalmi költeményt nagy sikerrel és tetszéssel.

Vörösmarty-kör

A temetőhegyi Vörösmarty-kör a március idusi ünnepélyel kötötte össze tisztújító közgyűlését. A kör elnökéül ismét *Gombos Antal* csapó választatott. Az eddigi alelnök, *Berecz János* molnár helyett nagy lelkesedéssel *Pozsgay Miklós* molnármester, hajdani városi tanácsos választatott meg. A mandátumot egy nagy küldöttség *Febér Károly* vezetése alatt adta át a kinevezett új alelnöknek, akit valóságos diadalmenetben kísérték a fellobogózott körhelyiségbe. Itt *Pozsgay* örömkönnyek hullatása mellett, szívhezszóló szép szavakban köszönte meg a jelen körülmények között reá nézve oly értékes kitüntetést. Ígéri, hogy Vörösmarty nagy nevéhez méltóan, istápolni fogja a kör érdekeit kulturális, társadalmi politikai és közgazdasági téren. *Pozsgay* megtartotta egyúttal az ünnepi beszédet az 1848. márciusi nagy napok emlékééről, amely méltó volt a kör nevéhez. Hazafias beszédet mondtak még: *Febér Károly*, *Sindler György*, *Boskovitz René*, *Berecz János* és mások.

Veszprémi Napló, 1913. március 23. 2–3. p.

Üzletátvétel.

Tisztelettel értesitem Veszprém város és vidéke közönségét, hogy Veszprémben a **Bloch Sándor-féle**

„ELITE“
KÁVÉHÁZAT

átvettem, melyet továbbra is pontos és szolid kiszolgálás mellett magam vezetek.

Szives pártfogást kér

Böhm Jenő
kávés.

A csatári búcsú

Szent Kereszt feltalálása emlékre az ájtatos hívők ezrei siettek múlt vasárnap a kies csatári búcsúhelyre, hogy bűnbánó lelküket felékesítsék a szívbeli megújulás fehér gyöngyvirágaival. Ott nyílnak ezek a kereszt tövében, övezvén a megváltó kegyelmek csodaforrását s édes illatukkal mindörökké az üdvöt adó lelki megtisztulásnak virágos májusát hirdetik. Szép májusi napok övezték ezt a kedves ünnepet, mely a vígságos templombúcsú jellegét is hordozván, a szórakozás kedves alkalmául is kínálkozik. – A szombat délután, a vasárnap délelőtt messziről zarándoklók érkezését s ájtatosságát várja s megtölti a szíveket vágyakozással, hogy a szt. kereszt darabkáját csókolhassák. A vasárnap délután már a veszprémieknek s közel vidékieknek kínál élvezetes szórakozást s az idén a szép idő csábításának hódolva százan, meg százan sétáltak, robogtak a tavaszi pompától díszes csatári hegyre. A hagyományos eső elmaradt, de megérkezett helyette a modern haladás száguldó masinája: az autó. Egy veszprémi vállalat auto-omnibusza, mely egész délután kerülgette a fáradt gyalogosokat s a lenézett lassúsággal döcögő fiakkerokat. Megérjük, hogy a csatári búcsú néparadatát legközelebb már aeroplánok s léggömbök utasai is szaporítják s hogy a gavallér legény az égő szerelem piros szíve helyett egy szálló repülőgépet akaszt ideálja nyakába s az otthon hagyott kis makrancos az süvölti édes szülője után: „Aztán hozzon ám kee egy autót!” Persze mindezt Boór-féle jó mandulás mézeskalácsból! ...

Veszprémi Hírlap, 1914. május 10. 4. p.

A Cserháti Társaskör zászlószentelési ünnepe

Lélekemelő impozáns módon folyt le folyó hó 21-én, az alig egy év óta fennálló és ma már 260 tagot számláló „Veszprémi Cserháti Társaskör” zászlószentelési ünnepéye. Az ünnep jelentőségét és fényét emelte, hogy az élelmes kör vezetősége a zászlóanyai tisztségre dr. *Rainprecht Antalnét*, a veszprémi társadalom legkedvesebb és legbájosabb hölgységét volt szerencsés megnyerni.

Reggel 9 órakor már élénk képet mutatott a Kossuth Lajos utca, mert ekkor vette kezdetét a különféle veszprémi társasköröknek felvonulása, díszlobogójuk alatt. A gyülekezés a körnek Cserhát utcai helyiségében, a Reininger vendéglőben volt, ahonnan az összegyűltek ½ 10 órakor a

zászlóánya lakása elé (gabona piac) vonultak. Itt a zászlóánya férjével, *Rainprecht Antallal* virágokkal díszített hintóban foglaltak helyet és innét indult a menet a következő sorrendben a kegyesrendiek templomába. Legelől 50 fehérbe öltözött leányka, utána a dízhintó a zászlóányával, ezután a társaskörök díszlobogójuk alatt, ezután pedig az Iparoskör, Petőfi kör, Kossuth Lajos kör, Népkör, Jeruzsálemhegyi társaskör, Katolikus Legényegylet és az Iparos ifj. Önképző egyesülete, végül az ünnepelő kör tagjai és sok százra menő közönség.

Pont 10 órakor érkezett e díszes menet a templomba, mely zsúfolásig megtelt. A zászlószentelést *Rédey Gyula dr.* nagyprépost végezte, aki ez alkalommal mély hatást keltő beszédet mondott a „szeretetről”. A közönség feszült figyelemmel hallgatta az országghírű nagy szónok magasröptű tartalmas beszédét, amelynek minden szava bevésődött a szívekbe és élénk emlékezetében marad mindazoknak, akik oly szerencsések voltak azt meghallgatni. $\frac{3}{4}$ 11 órakor ért véget az isteni tisztelet, ekkor a menet ugyanazon sorrendben elvonult a templomból és zászlóányát hazakisérte lakására. Itt a cserhádi társaskör alelnöke, *Hajagos Imre* talpraesett formás szép beszédben megköszönte a zászlóányának a kör iránt tanúsított jó indulatát és kérte a szeretetet továbbra is fenntartani. E beszédre a férj *Rainprecht Antal dr.* válaszolt. A beszédből kisugárzó igazi szeretet, nagy tudás, fennkölt szellem, és demokratikus gondolatmenet bámulatba ejtette a sok százra menő hallgatóságot és lelkes éljenzésekben adott kifejezést tetszésének és elismerésének.

Innét a menet a Cserhádi Társaskör helyiségébe vonult, ahol *Abelesz Jenő* elnök fél 12 órakor nyitotta meg a díszközgyűlést 180 körtag jelenlétében. Az elnöki jelentés után, egyhangú nagy lelkesedéssel megválasztották dísztagokul: *Rédey Gyula dr.* nagyprépost, *Óvári Ferenc dr.* országgyűlési képviselő, *Komjáthy László dr.* polgármester és *Rainprecht Antal dr.*-t akik a megválasztásról küldöttségileg fognak értesíttetni. Ezzel a ritka szép ünnepély befejezést nyert.

Este $\frac{1}{2}$ 9 órakor 185 terítékű társasvacsora volt a Korona szálloda termeiben, ahol a körtagok nejeikkel megjelentek. Mint vendégek részt vettek a banketten: *Rédey Gyula dr.*, *Rainprecht Antal dr.* és neje, *Juraszék János kir.* ügyész és neje, *Vaszáry Béla* felső keresk. iskola igazgató és neje és több más előkelőség. Az első felköszöntőt *Abelesz Jenő*, a kör elnöke mondta a zászlóányára. Utána *Rainprecht Antal dr.*, *Rédey Gyula dr.* nagyprépostra, a kör további felvirulására és a testvéri szeretetre emelte poharát. *Hajagos Imre* alelnök a kör köszönetét tolmácsolta *Rédey Gyula dr.*-nak. *Rédey Gyula dr.* pedig *Rainprecht Antalt* éltette, *Lengyel Jenő dr.* a kör ügyésze a vendégeknek és az ünnepélyen megjelent társasköröknek

mondott hálás köszönetet. *Weisz M. Ignác* általános derültséget keltő humoros felköszöntőben a zászló mamuskára és apuskára toasztozott és végül *Révész Ödön* a kereskedő ifjak nevében mondott rövid beszédet.

Tíz órakor megkezdődött a tánc, mely kora reggelig eltartott. A Cserhádi Társaskör valóban büszke lehet, hogy ilyen nagyszabású szép ünnepélyt tudott rendezni. Ez mutatja, hogy a vezetőség szakavatott erős kezekben van, mely a fiatal körnek máris tekintélyt szerzett.

Veszprémi Napló, 1913. április 28. 2–3. p.

Az Iparoskör ünnepe

Nemcsak jelentőségében, mert hisz Veszprém par excellence iparos város, hanem a résztvevők sokaságát tekintve is az egész város ünnepélyévé vált az Iparoskör zászlószentelése, negyvenéves jubileuma. A templomi felvonulás színpompás képével gyönyörködteő látvány volt. Elől az összes társkörök dísz-zászlóikkal. Utánuk a testvércörök tagjainak impozáns csapata, nyomukban *Doma Ferkó* fekete legényeivel, indulót húzva. Kis távolságra utánuk fehérruhás leánykák ragyogó páros sora következett. Elöl kicsi, aranyos babák, mosolyt ébresztő ünnepies komolysággal. S ezek a bájos kis babák szinte szemünk előtt nőttek mind nagyobbra, következvén utánuk az iskolások, majd a felnőtt hajadonok szépséges csapata. Büszke lehetett városunk közönsége erre a kebeléből alkotott szépségversenyre. A hófehér virágsor után haladt a város virágos díszfogata, benne a zászlóanyával, *Boór Lajosné* úrnővel, akit *Kulcsár Károly* alelnök kísért s ő utánuk szép rendben haladt az Iparoskör tagjainak ünnepies fekete csoportja. Az utca s a vár tömve kíváncsi nézővel s mindnyáját elragadta ez a kiváló ügyességgel rendezett felvonulás. A kegyesrendiek templomában *Zsigmond János* tanár szentmisét olvasott. Mise alatt a veszprémi Dalegyesület szép egyh. énekekkel emelte az áhítatot. A gyönyörű szép fehér selyem zászló megáldása után *Zsigmond János* szárnyaló lendülettel szónokolt az ünnep jelentőségéről. A zászlószentelés után díszgyűlés volt a Zuschmann-kertben. Megjelent azon a tagok s vendégek nagy seregén kívül *Koller Sándor, Juraszék János, dr. Komjáthy László, dr. Csete Antal, dr. Horváth Béla* s a dalárda tagjai közül sok városi előkelőség. *Boór Lajos* elnök szép beszéddel nyitotta meg a jubiláris gyűlést. A díszbeszédet *Demjén Márton* ref. lelkész tartotta az ő ismert szónoki készségével. *Biczki Károly* a kör főjegyzője, a negyvenéves kör történetét olvasta fel. Szépen megírt dolgozata megérdemelné, hogy

megörökítsék. A gyűlés kezdetén s végén a Dalegyesület egy-egy énekszám remek előadásával fűzött újabb babért a maga máris gazdag érdemkoszorújába. Gyűlés után hetven terítékű bankett s szép felköszöntők fokozták a szép összetartás vidám hangulatát.

Veszprémi Hírlap, 1914. július 5. 4. p.

Farsangi beszámoló

Ezúttal nem az úri kaszinó vagy a katolikus kör elite báljáról számolunk be, hanem más, sokkal érdekesebb és kedélyesebb farsangi mulatságokról, melyek a múlt héten városunk falai között lefolytak. Jele ez, hogy nemcsak az úri osztályoknak, hanem a társadalom minden rétegéhez tartozó élőlénynek jut idő, alkalom és pénz a mulatásra.

A bérkocsi iparosok bálja

Február 22-én folyt le a veszprémi bérkocsi iparosok bálja a Zuschmann-féle vendéglő termeiben. A mulatság rendezését a bérkocsi tulajdonosok fiatalabb tagjai végezték nagy ügyességgel és tapintattal. Nyomatott meghívókat kézbesítettek a meghívottaknak. Bár a bál este nyolc órára volt hirdetve, már fél nyolc órakor robogtak a fiakkerok a Szabadi utcán át az ízlésesen feldíszített Zuschmann-féle vendéglőbe. A fényesre lakkírozott hintók elé fogott lovak büszkén vetették fejüket ide-oda, mert hát szokatlan dolog volt előttük, hogy kenyéradó gazdjukat szállítják frakkban és klakkban a bálba.

Legelsőnek jelent meg a bérkocsi iparosok vajdája: *Herveg Gábor*, két nagy fiával, utána a veszprémi fiakkerosok legtipikusabb alakja: *Csuka József*, ezután *Szemerey* bácsi bájos leánykájával és így tovább. Kilenc órakor már együtt volt az egész társaság s zsúfolásig megtelt úgy a nagy bálterem, valamint a szomszédos borozó helyiség. Ekkor *Fogcsikorgó Ambris* ötödrendű bandája a főrendező által adott jelre rázendített a „Jaj de magas, jaj de magas ez a vendégfogadó’ népszerű csárdásra. Senki sem ért rá a jeles banda hamis akkordjait megfigyelés tárgyává tenni, nem is volt erre szükség, mert egy-kettőre megtalálta mindenki a párját és ment a palotás csárdás vígan élvezetteljesen, majd „ég a kunyhó, ropog a nád” gyorsabb rezgésbe hozta a boldogságtól sugárzó párokat. Valóban isteni látvány volt a fiatalságot ily emelkedett kedélyes hangulatban, ölelkezve és egymásba forrva együtt látni! Nem volt ott szükség a bemutatkozásra,

mert hát ki is volt kíváncsi partnerének nevére, rangjára vagy társadalmi állására? Ott csak a szemek és szívek beszéltek! Valóságos delejes mámorban ringott a bálterem.

De a borozóban is élénk emelkedett volt a hangulat. Az öblös literárura sok hívőre akadt és szebbnél szebb zamatos magyar nótákat hallottunk, erőteljes női hangokkal fűszerezve. Közben *Rimanóczy Gyula*, a közismert népszónok humoros dikciókat eresztett meg. Beszért a szerelemről, a hazaszeretetről, a politikáról, községi pótdóról, a magas zabákról, a jó és rossz fiakker lovokról, Tógóról, a híres japán admirálisról, Jajzelvolfskiról az orosz külügyminiszterről, a nap és holdfogyatkozásról, az új tüzérszázárnyáról, a tojásdrágaságról és sok más aktuális kérdésről. Talpraesett szellemes mókáit élvezettel hallgatták.

Éjféltkor kotillion tánc volt, ekkor a főispán daliás első huszárja csillogó díszegyenruhájában, *Rainprechték* bájos szobacuscájával az oldalán, bemutatta a most divatos „tangó” táncot bámulatos grandezzaival és művészettel. Utána *Schmidt Hanzsi* temetőhegyi legény *Keller Lizivel* egy jellegzetes sváb táncot lejtett nagy ügyességgel, melyet többször kellett megismételnie.

A szép farsangi multság csak reggel hat órakor ért véget és a rendezőség büszke lehet elért nagy sikerére.

A tiszta jövedelem 85 korona, mely jótékony célra fog adatni.

A szakácsnők és szobalányok bálja

A veszprémi szakácsnők és szobalányok válogatott csapata – akikhez néhány jobbnevelésű dada is csatlakozott – vérszemet kapva a feminizmus térhódításán, szintén akcióba lépett és önállóságának tanújelét adva, bált hirdetett február 22-ére a vásártéri „Szarvas” vendéglőbe. A nyomtatott meghívóknak egy példányát egy hajmáskéri tüzér ismerősünk rendelkezésünkre bocsátotta. Itt adjuk szövegét:

„Tek. *Csincsapcsek Vencel* tüzércúgsfűhrer úrnak Hajmáskér. A veszprémi szakácsnők, szobalányok és dadák alkalmi szövetségre lépve, meghívják címzett urat a „Szarvas”-vendéglőben február 22-én tartandó farsangi bálra. A zenét a rátóti nemzeti rezesbanda szolgáltatja. Női családtagok el nem hozhatók. Beléptidő személyenkint 1 korona. A bál tiszta jövedelme a veszprémi lelenház javára fordíttatik. E meghívó másra át nem ruházható és kívánatra felmutatandó. A rendezőség.”

A bált megelőző napokon már nagyfokú izgatottság és fejtelenség volt észlelhető több úri házban. A leves rendesen el volt sózva, a hús kemény maradt, a főzelék kozmás lett, a szobákban nem volt letörülgetve. Az

egyik szobaleány a tintatartót borította fel, a másik egy értékes virágvázát törött össze, a szopós babák pedig görcsös fájdalmukban síró obstrukciót rendeztek, mert a dadák elhanyagolták őket. Volt elég olyan ház is, ahol teljesen megállott a gépezet és a nagyságos asszonyoknak kellett az értekezletre járó cselédséget helyettesíteni. Már epedve várták minden családban, hogy bárcsak vége volna ennek a szerencsétlen bálnak.

A báltérben, középen a híres Szarvas vendéglő épülete

Végre megjött a nagy nap. Este hét órakor a rátóti rezesbanda a „Karmen induló” lelkesítő hangjai mellett bejárta a város forgalmasabb utcáit. Ez volt a jel a riadóra. A szakácsnők félredobták a főzőkanalat, a szobaleányok elejtették a szervírozó tálcát, a dadák letették a csecsemőt, csak egy cél, egy érzés vezérelte a lelkes bártort: a bál, a bál, a bál! Úgy robogtak a batárok, mintha úribál volna; hát még a frizernők? Volt ezeknek futni és lótni valójuk és szegényeknek mennyi szekatúrát kellett fésülés közben lenyelniük, mert hát egyiknek sem volt elég nobel a frizura. De szívesen túrték el az inzultusokat, mert elég kárpótlást nyertek a fejedelmi honoráriumban. Sokkal jobban fizették őket, mint a nagyságos asszonyok.

Este nyolc órakor már rogyásig megtelt a táncterem. A rendezők sáfránvörös földi érő széles szalagot viseltek s valamennyien tiszta fehérben voltak. A férfiakat a veszprémi és hajmáskéri fegyveres haderő állította ki, de hivatalosak voltak még az úri kocsisok és a megyei hajdúk is. Később több előkelő úriember is jelent meg a láthatáron csupa kíváncsiságból...!

Minden férfi táncrendet kapott, amelyen nagy betűkkel jelezve volt, hogy e bálban nem az urakat, hanem a hölgyeket illeti meg a felkérési jog. Ami azt eredményezte, hogy a férfiak ültek és a nők álltak a terem közepén; pardon dehogyan állottak, mert alig hogy a trottyosok belefűjtak a rezes trombitába, táncra perdült az egész társaság.

A bál további lefolyását és befejezését nem közölhetjük, mert nemcsak súlyos indiszkréciót követnénk el, hanem több családban perpatvarokat, esetleg válópöröket idéznénk elő, amit pedig az új sajtótörvényre való tekintettel elkerülni kívánunk.

Muzsikus cigányaink bálja

A veszprémi muzsikus cigányok – mintegy kilenc banda – összeállottak és az utolsó farsang alkalmából február 26-án táncvigalmat rendeztek a Bónis-féle vendéglőben. A rendezőségben helyet foglaltak: *Árvay Jóska*, *Doma Feri*, *Lendvai Lajos* és *Pila Pista* primások, több kontrás, cimbalmos, kis és nagybőgős stb. Cigányaink is már nagyon haladtak a korral, mert mintegy ötszáz nyomtatott meghívót bocsájtottak ki.

Az érkezőket a vendéglő előcsarnokában Géza, bárcás városi hordár, a cigányok bőgőhordozója díszes egyenruhában fogadta. Fekete zenészeink ez alkalommal hófehér mosó ruhában, zsandárvörös mellényben, sárga félcipőben jelentek meg, a női családtagok pedig zöld sárlátán ruhában, diszkréten plisszírozva. A közönség elég szép számban jelent meg, tanújelét adva, hogy muzsikusainkkal rokonszenvez. A zenét felváltva majd az egyik, majd a másik banda szolgáltatta és sokan bámultak, hogy cigányaink nemcsak a vonót, hanem lábaikat is ügyesen tudják mozgatni.

Éjfélkor volt a hagyományos bőgőtemetés. Az elhalálozott bőgő a terem közepén díszes ravatalon volt kiterítve, melynek láttára gyengéden érző zenészeink keserves zokogásban törtek ki. Ekkor *Lendvai Lajos*, a primások dozsenje előlépett és keresetlen szép szavakban parentálta el az élete delén kimúlt bőgőt. Elhantolás után csakhamar visszatért a jókedv és ment a tánc, ivás és mulatás másnap délig.

Veszprémi Napló, 1914. március 1. 2–3. p.

Veszprémi küldöttség a honvédelmi miniszternél

Az új véderőtörvény jelentékeny változásokat idéz elő a katonaság elhelyezésében a közös hadseregénél csakúgy, mint a honvédségnél. Hírt adtunk már arról, hogy Veszprém is nagyobb számú katonasághoz jut, amennyiben a 31-ik honvéd gyalogdandárt városunkban állítják fel, így tehát lesz egy egész ezred gyalogság, hadkiegészítő parancsnokság és egy honvéd-tüzér ezredünk. F. hó 2-án, hétfőn délelőtt *dr. Rédey Gyula* nagyprepost és *dr. Komjáthy László* polgármester vezetésével Veszprém város küldöttségileg tisztelgett *Hazai Samu* honvédelmi miniszternél a honvéd-tüzérezred kérelmezése tárgyában. A küldöttség tagjai voltak: *dr. Vadnay Szilárd* megyei főorvos, *dr. Óvári Ferenc* orszgy. képviselő, *Kelemen Imre*, *Boor Lajos* városi tanácsosok, *dr. Csete Antal* v. tiszti főügyész, *dr. Spitzner Mór* és *Pillitx Mór* városi képviselők. A honvédelmi miniszter a küldöttséget kiváló kegyességgel fogadta és kijelentette, hogy Veszprém város iránt mindig a legnagyobb jóindulattal viseltetett és határozottan kijelentette, hogy a 31-ik gyalogezred Veszprémben nyer elhelyezést. A honvédtüzérségre vonatkozólag szintén kedvező kijelentést tett, mert már e törvényjavaslat készítése alkalmával gondolt Veszprémre, amennyiben itt kedvező terület volna nyerhető a lövőtér számára. Elve elkerülni a városok indokolatlan versengését. Csakis olyan helyek jöhetnek tekintetbe, ahol egyébként használhatatlan, köves területek nagyobb komplexumban találhatók. A telepnek körülbelül tízezer katasztrális holdra van szüksége. Minthogy Veszprémben ezek a feltételek megvannak, úgy hisszük, hogy nem lesz csak hiú ábránd, ha a honvédelmi miniszter kijelentéseire alapítjuk reményeinket. Hálás lehet Veszprém városa a honvédelmi miniszter iránt azért is, mivel kilátásba helyezte, hogy a honvéd-tüzérezred felállítására szánt összeget – tekintettel a város anyagi helyzetére – teljes összegében óhajtja a város rendelkezésére adni. A vezetőkön kívül nagy érdeme van a sikeres eljárásban *dr. Vadnay Szilárd* főorvosnak, aki hathatósan közreműködött a város érdekében. – Most már a városon áll, nehogy még egyszer a múltban történt mellőzés érjen bennünket.

Veszprémi Hírlap, 1912. szeptember 8. 2. p.

Az 1908-as nagy hadgyakorlat felcsillantott egy reményt a város számára azszal, hogy a városhatár kopár, sziklás, de változatos terepe, ami ugyanakkor mezőgazdasági művelésre kevésbé használható, ideális katonai gyakorlótér lehetne. I. Ferenc József császár jelenléte és elégedettsége a hadgyakorlaton, ugyancsak ezt az érzést erősítette. A város vezetése egységesen minden követ megmozgatott (1913-ban a honvédelmi miniszter báró Hazai Samut még díszpolgári címmel is megtisztelték!), hogy saját, házi honvédezeredet kapjon Veszprém. Valóban a városba került a 31. honvéd gyalogezred, majd a 7-es honvéd tüzérezred. Sőt 1914-ben már a nagy, batiüteges tüzérlaktanya felépítésére beérkezett ajánlatokat értékeli a bizottság, amikor a várható, de nem várt mozgósítás híre megérkezik.

A hadüzenettel véget ért egy korszak és a város élete megváltozott. A férfilakosság jelentős része fronton szolgált, a hírek nem a város fejlődéséről szóltak, hanem Galiciáról, az orosz frontokról, az olasz Montelloról. Harcokról, harcokokról, sebesültekről, halottakról és az itthon maradottakról.

Az iskolákból körházak lesznek, a diákok szükség tantermekben tanulnak évekig. A László iskolát 1916-ban néhány héttel a tanítás befejezése előtt kell átadni a hadseregnek. A hadseregnek még ez sem elég. Az óvodákat is elveszik. Dr. Vértessy Gyula kir. tanfelügyelő 1916 decemberében a Veszprémi Hírlap hasábjain nyilvánossá tette a vármegyei köznevelési bizottság számára készített tanfelügyelői jelentését, amiből kiderül, hogy „három éve a 800–1000 óvodaköteles veszprémi kisgyerek teljesen gondozatlan, ami kulturális szempontból kimondhatatlan hátránnyal jár, s emellett hozzájárul abhoz is, hogy a gyermekek már legkisebb kiskorukban teljesen eldurvuljanak s úgy nőjenek fel vadul burjánozva, mint az útszéli kórók.” (A tanfelügyelő szavainak nem volt fogamatja, még hozzá ideig a hadsereg használt szinte minden oktatási intézményt.)

A várost a világháború nehéz helyzetbe hozta. Már az 1914 szeptemberében nyilvánossá tett 1915. évi költségvetési előirányzatban sem szerepelt egyetlen korona beruházási kiadás sem (Veszprémvármegye, 1914. szept.). Elmaradtak a már betervezett fejlesztések is, mint a tüzérlaktanya, a vásárcsarnok, vagy az új kereskedelmi iskola épületének a felépítése. Félbeszakadt a múzeum építése. A Veszprém belvárosát és Jutasi vasútállomást összekötő városi villamosvonal kiépítése pedig a vágyálmok szintjén maradt.

Ugyanakkor a 115.340 korona hiány fedezésére 55% községi pótladó kivetését tartották szükségesnek. Ezt tetézte az állam által kibocsátott hadi kölcsön jegyzés. 1917 közepére már a VII. hadi kölcsön jegyzésére került sor.

A város minden társadalmi rétege megszenvedte a háborút. Szinte minden hiánycikké vált. Hogy ez mennyire így volt, álljon példaként egy apróság. A Veszprémi Hírlap írta 1918 májusában: A veszprémi tisztviselők beszerzési csoportja nagy orsó fehére cernát kapott a pamutközponttól (!). Az egy-egy tisztviselőre és családtagjukra jutó 12 és fél méter cernát maguk a hivatalfőnökök osztják szét.

Királynapok emléke (részlet)

Király-napok emlékére készült emlékoszlopot, a király arcását ábrázoló ércplakettel, vasárnap leplezték le. Az ünnepélyre különvonaton érkezett meg *Marx János* elnökgazgató, úgy is, mint a magyar kormány megbízott képviselője. *Hunkár Dénes* főispán és *Komjáthy László* polgármester fogadta. Dél előtt 11 órakor automobilon érkezett meg *Károly Albert* főherceg és kísérete Hajmáskérről. Az ünnepélyt amelyen az előkelőségek magyar díszruhában jelentek meg, a veszprémi daleylet nyitotta meg a Himnusz eléneklésével, amelyet az főherceg, a katonák és az egybegyűlt nagyszámú közönség fedetlen fővel hallgatott végig, *Rédey Gyula* nagyprépost lelkes beszédje alatt lehullott a lepel az emléklaketről. A polgármester ezután felolvasta a királynak küldendő hódoló távirat szövegét és átadta a szoborművet a vasútnak. Az államvasutak nevében *Marx János* elnökgazgató mondott köszönetet, tolmácsolván a kormány üdvözlését is és átvette az emléket. *Rédey Gyula* bezáró beszéde után a Szózat eléneklésével végződött a szép ünnepély. *Károly Albert* főherceg ezután cerclet tartott, majd visszatért Hajmáskérre. Délben díszbankett volt, este pedig a színházban díszelőadás, a Koronában *Komjáthy László dr.* polgármester a szobor leleplezése alkalmával beszédet mondott.

Őfelsége kabinetirodája a polgármesterhez az alábbi sürgönyt intézte:

Tekintetes *Komjáthy László dr.* polgármester úrnak, Veszprém.

Ő császári és apostoli királyi Felsége az arcképét ábrázoló emlékmű leleplezése alkalmából Veszprém város közönségének polgármester úr által tolmácsolva hódolatát köszönetének nyilvánítása mellett tudomásul venni méltóztatott. Ő császári és apostoli királyi Felsége kabinet irodája.

Veszprémi Napló, 1913. május 26. 2. p.

Háborús előjelek

Berbtold gróf, Ausztria – Magyarország külügyminisztere, Bpsten a delegáció keddi ülésén elmondott beszámolójában ugyancsak békés hírokat pengetett. A katonai ténykedések azonban *Berbtold* gróffal szemben az ellenkezőt bizonyítják. Így a katonai szokásokkal ismerősök előtt méltán kelthet feltűnést az a körülmény, hogy az idén eltértek a szokásos katonai kiképzés módszerétől s minden jel arra mutat, hogy ez a háborús eseményekkel kapcsolatban történik. A rendes kiképzési módszer ugyanis első, a szabatos katonai járás, majd a nevezetes eizelnmarsch következik s csak ezután a Manlicher rejtelseinek kitanulmányozása a célzás szabályainak megösmertetése, a célzás gyakorlása és fegyver jókarban való tartásának tudománya. Vagyis a katona legkomolyabb és leglényegesebb képességét, a fegyverrel való eredményesebb fellépést a kiképzés legutolsó idejében tanulja meg. És most, hogy pár nappal ezelőtt bevonultak az egyes gyalogezredekhez az az egyéves önkéntesek és most már bizony egészen fordítva kezdték a kiképzést. Ahogy felöltöztek az önkéntesek, már az első napokban fegyvert adtak a kezükbe és rögtön a fegyver használatára kezdték tanítani őket. Egészen kézenfekvő, hogy ez a feltűnő segítség és rendszerváltozás oka számítás a háború gyors lehetőségével. És a háborús előjelek közé tartozik a hajmáskéri ágyúknak hirtelen délividékre történt szállítása is. A levegő nálunk tele van háborús hírekkel.

Veszprémi Napló, 1913. november 10. 3. p.

Önkéntes ápolónői tanfolyam

A magyar szt. korona országainak Vöröskereszt Egylete által kezdeményezett önkéntes ápolónői tanfolyam a városi kórházban *dr. Csolnoky Ferenc* kórházi igazgató-főorvos vezetése alatt múlt hó 16-án kezdetét vette. A tanfolyamra 20 úrihölgy jelentkezett, kik a legnagyobb szorgalommal és kitartással látogatják úgy a délelőtti gyakorlati, mint a délutáni elméleti előadásokat. A hölgyek segédkeznek a sebészeti s belgyógyászati betegek ápolásában, azok szállításában s a sebesültek elsősegélyben való részesítésében. A gyakorlati előadásokat mindenkor d.e. *dr. Csolnoky Ferenc* kórházi igazgató-főorvos a tanfolyam vezetője és *dr. Pillitz Pál* kórházi osztályorvos tartják. Elméleti előadásokat eddig már

tartottak *dr. Pillitz Pál* kórházi osztályorvos, *dr. Sándorffy Miksa* tb. megyei főorvos és *dr. Cseresnyés József* gyermekmenhelyi igazgató-főorvos. *Dr. Csolnoky Ferenc* igazgató-főorvos, *dr. Mesterházy István* ezredorvos és *dr. Réthy Ede* városi orvos pedig ezután tartanak elméleti előadásokat.

Veszprémvármegye, 1914. április 5. 4. p.

Megérkeztek
☛ a tavaszi újdonságok
kész férfi-, fiu- és
leányka ruhákban
ANGOL
RUHA ÁRUHÁZ
VESZPRÉM
Rákóczi-tér 1.
Külön mértékosztály.
Kérjen árjegyzéket.

Hadüzenet

Ő császári és apostoli királyi felsége 1914. évi július hó 28-án kelt legfelső elhatározása alapján július 29-én a szerb királyi kormányhoz francia nyelven hadüzenetet intéztetett, mely magyar fordításban következőképpen szól:

„Mivel a szerb királyi kormány ama jegyzékre, mely Ausztria-Magyarország belgrádi követe által 1914. évi július hó 23-án átadatott, kielégítő választ nem adott, a császári és királyi kormány kénytelen maga gondoskodni jogainak és érdekeinek védelméről és ezen célból a fegyverek erejéhez fordulni. Ausztria-Magyarország ennél fogva a jelen pillanattól kezdve Szerbiával szemben hadi állapotban levőnek tekinti magát.

Ausztria-Magyarország külügyminisztere:

Gróf Berchtold s. k.”

Veszprémi Hírlap, 1914. augusztus 2. 1. p.

Veszprém – általános mozgósítás

Pénteken délután Ő felsége általános mozgósítást rendelt el a monarchiában, amelyet a katonai parancsnokságok a lapokkal közöltek. Nagy izgalmat keltett a hír, hallatára nagy néptömeg hullámozott az utcán. *Dr. Komjáthy László* polgármester előszóval hirdette ki a mozgósítást a városház előtt. Este zászlódíszes felvonulást rendeztek a fellelkesült behívottak, hazafias dalokkal és szűnni nem akaró éljenzéssel ünnepevén a királyt, hazát stb. A fölvonulást a kürt és dobszó takarodó hangjai tették még impozánsabbá. A lelkes rendező persze megint *Pongrác Andor* volt.

A lelkesedés késő éjjeli órákig tartott. Hajmáskérről bejöttek a tüzértisztek és a veszprémi honvédtisztekkel és mozgósítottakkal együtt szeretettel búcsúztak a polgárságtól. Bizony sok szem könnyezett! – Itt közöljük, hogy *dr. Török Gyula* rendőrkapitány falragaszokon közölte a belügyminisztérium tartalmát a hadköteleseknek kivándorlásáról. – Amint értesülünk Veszprém és Pápa városokból mintegy 2000 ember vonult be katonának.

Veszprémmegyei Újság, 1914. augusztus 2.

Népfölkelők

Az általános mozgósítás folytán rengeteg népfölkelő vonult be megyénkben fekvő ezredeinkhez. Veszprémbe mintegy 12.000 ember, akiket fokozatosan szállítanak el az e célra rendelt vonatok. Igen sokan közülök lakás nélkül, künn a szabad ég alatt töltötték el az első éjszakát, annak azonban maguk voltak az okai, mert Veszprémbe érkezésük után nem jelentkeztek idejében a katonai hatóságnál és így az elhelyeztetésükről nem is történhetett gondoskodás. De másnap már gondoskodott a kényelmükről a figyelmes hatóság. – A pihenőhely szükségében egy meghatározó jelenetnek voltunk a szemtanúi. Katonatisztek, népfölkelők sokasága fogta körül az utcán *dr. Török Gyula* rendőrkapitányt, az utóbbiak könyörögve, hogy csak egy kis szalmájuk lenne, amire éjjelre a fejüket lehajthatnák. A rendőrkapitány rögtön intézkedett s nem teltt bele másfél óra, elégséges szalma állt rendelkezésre a harcra készülő hadfiaknak. A gyors intézkedésért a népfölkelők s velük együtt a közönség a kapitányt lelkesen megéljenezte.

Veszprémmegyei Újság, 1914. augusztus 6. 4. p.

Elmentek a honvédek

A Veszprémbe állomásozó honvéd gyalogság és tüzérség a hét elején elvonult a harctérre. Először a 7. honvéd tüzér ezred hagyta el a várost. Hétfőn délután az esti vonattal indult útra Jutasról az első üteg. A város közönsége szeretetével tüntetett a hadba induló honvédek mellett; a lelkesedés tüzeit és melegségét a kellemetlen esős idő sem tudta lehűteni. Az esőtől terhes felhők dacára ezren és ezren mentek ki gyalog Jutasra már a délutáni órákban s mire a városi tanács tagjai megérkeztek, az állomási tér és terület teljesen telve volt lelkes közönséggel. *Komjányi László dr.* polgármester egy pompás kis selyem nemzeti színű zászlót hozott, amelynek szalagjára az „Istenért, királyért és hazáért – Veszprém 1914. augusztus 18.” – szavakat maga a polgármester felesége hímezte ízléses formában arany fonállal. A vasúti kocsik s minden egyes honvéd gazdagon föl volt díszítve virággal és fenyőgallyal; a közönség bőven ellátta a honvédek szivarral és cigarettával. Mikor a lovak és ágyúk beraktározását elvégezték, a tanács tagjai az ezredparancsnok köré gyűltek s *Komjányi László dr.* polgármester a következő szavakat intézte az ezredparancsnokhoz:

Méltóságos Ezredes úr! Jelképét hoztuk e lobogóval szeretetünknek, – hogy majd a messze távolban is kifejezője legyen annak a szeretetnek és együttérzésnek, amely Veszprém város közönségét vitéz honvédtüzér ezredünkkel összeköti.

Legyen ez a zászló buzdító a küzdelemben, – legyen emlékeztető a harcban, hogy amíg hőiesen küzdenek honvédeink és harcolnak „Istenért, királyért és hazáért” – mi buzgón fohászkodunk és könyörgünk a magyarok Istenéhez – vezesse őket diadalra, győzelemre, dicsőségre.

Fogadja Méltóságod e lobogót azzal a szeretettel, amellyel városom közönsége nevében átnyújtani szerencsés vagyok. Éljen a király, éljen a haza, éljen a 7-ik honvéd tüzérezred.

Az ezredparancsnok megköszönte a szíves ovációt; a város megtöltötte a honvédek kulacsát borral s a vonat a sok ezernyi közönség zúgó éljenzése közt kirobogott az állomásról.

A 31-i honvédgyalogezred másnap, kedden délután indult útra. Az ezredtörzs Jutasról, a második zászlóalj a Búzapiacról. A városi tanács *Komjáthy László dr.* polgármesterrel élén köszönt el a házi ezredtől. Az idő kedvezőbb volt, mint előző nap s a város apraja-nagyja az utcán, a Búzapiacon s a jutasi állomáson volt. *Csapó Kálmánné* előző nap összehívta a város fiatal leányait s ezek 300 koronát gyűjtöttek szivarra és virágra; mindenki, akinek kertje vagy virágos udvara volt, halomszámra küldte a virágot. Az emberek az utcáról behívták a honvédeket, akiknek nem volt virágjuk elhalmozták virággal; egyik-másik honvédnek még az zsebjeiben is virágcsokrok voltak.

Hangay Géza főerdőtanácsos fenyőlombot szedetett az erdőn s a vasúti kocsik s a mozdony fenyődíszel, virággal s apró zászlókkal volt ékes. Mikor a bevagonírozást elvégezték, a legénység sorakozott, *Weber* ezredes leánykája, *Erike* végigment az arcél előtt s a kezében levő nagy csokor rózsából és virágból egy-egy szálat adott azoknak a honvédeknek, akiknek sapkájában vagy gomblyukában még nem volt virág. *Komjáthy László dr.* polgármester az ezredes elé lépett s így köszöntötte:

Méltóságos Ezredes Úr! A gondviselés amíg egyrésről nagyon nehéz napokat adott a hazára, – másrésről gondoskodott segítségről és védelemről részünkre, vitéz hadseregünkben és honvédségünkben.

Büszkén tekintek honvéd ezredünkre, amely méltó utóda lesz a régi idők vitéz magyar hadseregének. Amely országnak pedig ily lelkes, vitéz a hadserege, – annak nyert ügye van, annak győzni kell!

... És most, midőn szeretett honvéd ezredünk otthonát elhagyva útrakél, hogy legszentebb kötelességeit teljesítse a király és a haza iránt a

harcmezőn, – Veszprém város közönsége igaz szeretettel övezi körül a harcba indulókat és kérve-kéri a Mindenhatót: nyújtsa feléje védő karját, ha küzd ellenséggel, – vezesse őket diadalra, győzelemre és dicsőségre. Éljen a király, éljen a haza, éljen a 31. honvéd gyalogezred.

Weber ezredes bensőséges, lelkes szavakkal mondott köszönetet s biztosította a polgármestert s a tanács tagjait, hogy az ezred úgy fogja magát viselni a harcmezőn, hogy a vármegye és a város büszke fog rá lenni. Ezután zúgó éljenzés közt elköszönt a küldöttségtől s a közönségtől. A vendéglős újra végighordozta a nagy boros kannákat s minden legénynek sajkáját vagy kulacsát tele töltötte borral. A hölgyek a szivart s a cigarettát már korábban kiosztották. A második zászlóalj *Istvánffy* őrnagy parancsnoksága alatt a Búzapiacon sorakozott s itt is ezernyi közönség lelkes tüntetése kísérte a sorakozást s kísérte ki a zászlóalj a jutasi állomásra.

Veszprémi Hírlap, 1914. augusztus 23. 2–3. p.

A visszamaradottak segélyezése

érdekében népes értekezlet volt szerdán a városházán *Hunkár Dénes* főispán elnöke alatt. *Komjáthy László* dr. polgármester beszámolt az eddigi gyűjtés eredményéről, ami körülbelül ötezer koronát tesz ki. Az értekezlet kimondotta, hogy összeírta az összes bevonultak családjait, azok gyámolításra szoruló családtagjait s ezeket segélyben részesíti. És pedig természetbeni segélyben. A Cserháton s a Temetőhegyen levő gyermekóvókban napközi otthon állítatik fel, ahova 12 éven aluli gyermekeiket az anyák beadhatják. A gyermekek asszonyok, leányok és tanítónők felügyelete alatt állanak itt reggel 6 órától esti 7 óráig s teljes ellátásban részesülnek egészen ingyen. Azonkívül úgy a Cserháton, mint a Temetőhegyen népkonyha lesz felállítva, amit szintén úriasszonyok és leányok fognak vezetni. Aki gyermekét a napközi otthonba felvételni akarja, jelentkeznie kell a városházán.

Veszprémvármegye, 1914. augusztus 9. 4. p.

A veszprémi katonakórház

(részlet)

– Ez a csarnok – mondotta az elmúlt esztendőben előttünk, egy nemzetközi kongresszusra delegált magyarországi képviselők előtt a hollandi belügyminiszter – a jövő világalakulásnak kútforrása. Innét száll világgá az Ige, mely az örök békét teremti meg s elmellőzhetővé teszi, hogy a XX. század észlelyei a nyers erőhöz folyamodva akarjanak elintézni felmerült konfliktusokat...

A hágai hatalmas Békepalotának abban a termében mondotta ezt, ahol a „béke”-cár életnagyságú képe fogadja a látogatót. S íme a palota, amelyet a világ minden nemzetének egy utópisztikus, de magasztosan ideális cél megközelítéséért lobogó lelkesedése és törekvése emelt, csődöt mondott s a ma folyó ágyúdübörgés és puskaropogás örületes hangkáoszába belefutad az örökbékéről világgá bocsájtott gyenge, csábos szirénda.

Ma is ott vagyunk, ahol évszázadok előtt: az ököl, az erő, a „ki bírja?” járja. [...]

És hogy erre csak a kultúra tanítja meg a nemzeteket, bizonyítja, hogy a legutóbbi Balkán-háborúk idején is a nagy kultúr nemzetek katonai és polgári Vörös Kereszt intézményei látták el e szolgálatot a vandalizmusokról ismert szerb barátok között, akiknek egészségügyi csapataik egyáltalán nincsenek. [...]

Jelen sorainkban az a feladatunk, hogy – rövid általános vonásokban ismertessük a veszprémi katonakórházat, annak felállítását, szervezetét és működését. Talán teljesen érdek nélkül haladnánk el különben ezen fontos intézmény mellett, annyit tudván csupán, hogy ápolnak, itt városunkban néhány nehéz sebesültet. Pedig figyelmet és érdeklődést érdemel a kórház, amely eddigelé is nem egy hősi polgártársunkat mentett meg az életnek, hogy a békében odaadó munkálkodással dolgozhasson közre a haza felvirágoztatására és a nemzet kiépítésére.

Miként mindenre, úgy a katonakórházi intézményre is a legpontosabban kidolgozott tervzet fekszik el az illetékes katonai hatóságnál. E tervzetet természetesen béke idején dolgozzák ki mindenféle eshetőségre számítva. Így Veszprém városában egy 250 beteg befogadására képes kórház felállítása volt tervezve, amelynek parancsnokául *Zuber György dr.*, nyug. állománybeli ezredorvos volt kiszemelve. A kórház helyéül a kereskedelmi- és polgári iskolát, meg a kegyesrendi gimnázium épületét jelölte ki az a katonai bizottság, amely évekkel ezelőtt a városba e célból kiszállott. Ez a bizottság pontos

tervezetet készített, becsatolva a kórházi célra alkalmasnak talált épületek terveit, léptekkel-mértékkel s a pontos rendeltetés megjelölésével egyetemben. Szerződést kötött a szükségelt átalakításokra vonatkozólag stb. stb. Úgy, hogy a mozgósítás elrendelése után egyszerűen a kész, felfekvő terv gyakorlati keresztülhajtása volt a feladat. És meg kell hagyni, hogy a kórház felállítására vonatkozó mozgósítási terv megválasztása jó kezekbe volt téve. A kórházparancsnok kitűnő szervező és adminisztráló képességű, akinek szeme előtt – akár kellemetlenségeken át is – csak egy lebeg: a hős sebesültek minél kényelmesebb s egészségük mielőbbi helyreállítását biztosító elhelyezése.

Jóllehet, nem kívánunk jelen sorainkban részletesebb bírálatot mondani (ezt a háború lezajlása utánra tartjuk fent magunknak), meg kell állapítanunk, hogy ezt nem értette át mindenki s így olyan nehézségek merültek fel későbbben, amelyek bizony a hazánkért s miértünk harcba ment megsebesültek, bizonyos rovására ment.

A kórházalakítási munkálat a tervezetnek megfelelőleg a harmadik mozgósítási napon kezdődött meg. A kereskedelmi iskola szuterén helyiségében kőművesek konyhatűzhelyet építettek, amelyen 300 embernek főzhetni. Fürdőszobát csináltak 6 káddal. Vízmelegítőt, vízkiszívót, vízvezetékét újonnan kellett bevezetni. Az itteni fűrészt-kalapácsolást a földszinti és emeleti osztályok, szertárak és egyéb helyiségek berendezésének kirakása, aztán a termek felsúrolása, kitisztítása egészítette ki. Villanyvilágítás bevezetése, házitelefons és egyéb nélkülözhetetlen dolgok. Aztán meghozták a társzekerek a vaságyvázakat, a tervezetben megjelölt helyről és időben. Másünnént kerültek elő a szalmazsákok és fejköszörvények. Ezeket a kirendelt katonaság megtömte a rekvirált szalmával. A lepedők nagy-nagy ládákban vasúton jöttek s az évekkel ezelőtt meghatározott mozgósítási napon pontosan megérkeztek. Távoli városból kocsikon hoztak szuronyos bakák őrizete mellett az orvosi műszereket: apró berendezési cikkeket, a jó Isten tudná elősorolni egyenkint őket. Aztán megint ládák jöttek: apró súlyok, mérlegek, osztó kanalak, medicinás flaskók orvossággal és a jó öreg Galenus barátunk elcsodálkozott volna, hogy honnét a földgyomrából kerülnek elő az ő jó gyógyszerei. Mind megannyi pontos súly szerint és mennyiségben, ahogy az évtized előtt ki volt dolgozva. Aztán mundérok az ápolóknak, hordágyak, mankók, kötszerek és tessék elképzelni egy pompásan felszerelt műtő-termet, patikát, kórházat, konyhát, fürdőt: annak minden kelléke a legkisebbitől a legnagyobbig. Mintha egy láthatatlan kéz húzná, tolná, rendezné: egyszerre csak – ill a berek ringa a nád – az iskola eltűnt s egy pompásan berendezett kórház állott helyében.

A kertben padok, székek, ahol majd sebesültek pihennek. A kapu mellé silbak került, aki a látogatókat majd útbaigazítja. A bejárat felett a kétnyelvű tábla:

K. U. K. RESERVESPITAL	CSÁSZ. ÉS KIR. TARTALÉK-KÓRHÁZ
---------------------------	-----------------------------------

És a tervnek megfelelően a 15-ik napon befogadó képes volt, a 26-ikon teljesen készen állott a kórház.

A főépületben a komandánsi iroda, felvételi iroda, gazdasági hivatal, aztán a gazdasági és háztartási helyiségek mellett egy operáló terem comme il faut egy patika, hogy Aesculap barátunk – Hygiena kisasszonnyal táncra perdülne örömeiben ennek láttán. Azután 10 betegterem. A tornacsarnokban szintén 4 terem berendezve. Az ágyak felett fejtáblák a magyar címerrel. Ezen a ágyszám, a diéta-jelzés (lásd alább), orvosi megjegyzések a betegségről. Minden ágy mellett székből improvizált „hálószekrény”, rajta a beteg ivópohara, köpöcsészéje és később gyöngéd női kacsók ajándéka: virág, cigaretta stb. A szobák számozva vannak s a folyosókon táblák jelezik, hogy melyiknek mennyi a befogadó képessége, hány beteg fekszik s ki a napos-verter.

Amikor a kereskedelmi iskola készen volt, került sor a gimnázium átalakítására. Már ez is megvolt, amikor megjelent a kultuszminiszter rendelete az iskolák megnyitásáról. No'iszen, volt futás. Az egyik miniszter kontrakarírozta a másiknak rendeletét:

– Kórházparancsnokság! helyezze el betegeket a gimnáziumba, mondja a mozgósítási tervben a hadügyi kormány. Gimnáziumi igazgatóság! – mondja a kultuszminiszter – taníts az iskolában. – Afféle ad kaptafam áthatatlansági törvény került elő, amely szerint egy azon időben egy azon helyen gyógyítani is, meg diákokat oktatni is nem lehet, s mit volt mit tenni, mivel úgy látszik meg sem hallgatnak a műzsák mindenütt a fegyverek csörgése idején, s mivel ismét láthatatlan erők is közreműködtek, a parancsnokság engedett, mert muszáj volt s a gimnáziumban a tanítás megkezdése határozottatott el.

Quid nunc? volt a kérdés. A kórházparancsnok, az állomásparancsnok, a gimn. igazgató, egy műszaki ember és egy a magyarul igen, de németül nem és a németül igen, de magyarul nem beszélők között (látható) összekötő kapcsolatot képező tolmács gyűlést rögtönöztek a polgármesternél. Minden teketória és formalitás nélkül (elvégre háborúban voltunk) a polgármester kitűnő gyakorlati érzékről tanúskodóan kiadta a jelszót: tessék egy kérvényt diktálni az írógépesnek, én azonnal elintézem, azonnal kiszállunk azon

helyekre, amelyek kórháznak alkalmasak lesznek s az állomásparancsnok elrendeli az átköltözést oda, amely alkalmasnak bizonyul. Úgy is lett. Így került 40 ágy az Angolkisasszonyok zárdájába s 40 az Irgalmas-nővérekhez. Egyben vállalták mindkét helyen a kincstári díjazással szemben a betegek ellátását is.

Későbbben parancs érkezett, hogy az eredetileg 250 betegre tervezett kórház felvevő képességet 125-tel, majd újabban 150-nel emelni kell. Előállott megint a kérdés: hogyan? Hosszú purparlé indult meg a polgári hatóságon át (amelynek bizonyára a legkellemetlenebb volt a többrésről tapasztalt huza-vona: „szíves készséggel, de...” és ez a de oly sok helyen volt hallható!), míg végre a szemináriumban és a Csiszárík-házban sikerült helyet biztosítani és a szükségelt s időközben megint felemelt számra szóló kórházat berendezni.

A veszprémi katonakórház tehát négy részből áll: a törzs (kereskedelmi iskola) és három osztályból: az Angolok, az Irgalmasok intézete és a Szeminárium, meg vele kapcsolatban a Csiszárík-ház. Azonkívül a Vörös Kereszt Egyesület 60 sebesültet lát el, akik a polgári kórházban nyernek felvételt, de akik – természetsszerűleg – szintén az állomás egészségügyi parancsnoksága (kórházparancsnokság) alá tartoznak. A városban tehát 500 sebesült helyezhető el.

Ezekon kívül a városi hatóság közbejöttével a polgárság (egyes családok) 417 lábadozónak ellátására és elhelyezésére vállalkozott.

Koritsánszky Ottó

Veszprémi Hírlap, 1914. szeptember 27. 2–3. p.

Püspökház - katonakórház

Nincs az az előkelőség, akit a mai nemzetvédelem magasztos napjaiban a lelkes közérzés oda ne vonzana a hazafiúi áldozatkészség oltárához... Nincs az a szépséges udvarház, melynek palotai pompáját, ékes címerét ragyogóbbá ne varázsolná bekapcsolódása a hazáért áldozó jótékonyságba... A veszprémi püspökvár nagy ura, a sümegi püspöki kastély kegyelmes birtokosa is fennen lobogtatja az ő nagy, nemes lelkének hazafiúi érzését s bíboros püspöki székéből bőkezűen osztó kézzel lép a jótékonyság oltárához. Veszprémi palotáját – magánlakosztálya kivételével, valamint sümegi kastélyát is szíves előzékenységgel ajánlotta fel sebesült katonatisztek ápolási helyéül. A helyiségeket berendeztetí az ápoltakat teljes ellátásban részelteti. Három sebesült tiszt máris a püspökházban nyerte vissza gyógyulását.

Veszprémi Hírlap, 1914. szeptember 20. 4. p.

*Jobbra az Irgalmas nővérek zárdája és iskolája,
fent a Postapalota mögött az Angolkisasszonyok zárdája és temploma*

Angolok és irgalmasok

Gyakori példából szokás válik, s a mi közönségünk jól tudja, hogy az angolkisasszonyok s az irgalmas nővérek sok szép példája a jótékony szeretetet nemes cselekedeteit tette e két rendház állandóan ragyogó szokásává. Évről-évre újuló magasztos feladatukhoz, a kicsinyek nevelő oktatásához most még egy másik gyönyörű feladatot is vállaltak: a sebesült katonák ápolását. Szívük-lelkük vallásos áhítattal telve s ebből a hófehér tisztaságból ragyog most felénk a honleányi kötelességnek lelkes megértése. Mind a két helyen 40–40 sebesültre vár békés, nyugalmas ágy, gondos ápolás s teljes ellátás. A szerdán hozott sebesültek nagy része már idekerült s gyengéd kezek, irgalmas szívek gondozásában részesedve várják a felgyógyulást.

Veszprémi Hírlap, 1914. szeptember 20. 4. p.

A veszprémi szeminárium hadikórház

Mikor az ember a várban a Szentháromság térre ér, egy jókora vöröskeresztes lobogó ötlík szemébe jelzésül annak, hogy itt katonai kórház van. S csakugyan a zászló signum pro re, mert *Csiszárík* preláthus úr kanonoki háza, meg a szemben fekvő szeminárium már készen várja a honért harcoló, sebeket kapott katonáinkat. Ahol eddig kékruhás kispapok jártak-keltek, ahol az evangélium ismeretét közölték, most ágyak állnak s a sebesültekkel nemsokára bevonulnak a vöröskeresztes hölgyek is. A szeminárium homlokzatán kinn a tábla az ismerős felírással: „Csász. és kir. tartalékkórház”. S az intézet falain belül minden kórházat mutat. A kapus szobája a felvevő iroda, azontúl van még egy szoba a kórházparancsnok hadnagy részére, a többi mind-mind betegszoba, a kispapok tanuló- és hálótermei csakúgy mint az előljárók lakása, avagy ebédlő meg társalgó. A katonaság minden lehető helyet berendezett, csak a kápolna meg a könyvtárak maradtak a régiben. Vöröskeresztes katonák ágyakat hoztak, hogy kiegészítsék az intézetben levők számát, szalmazsákokat, takarókat s rövid néhány nap alatt megváltozott a szeminárium belső képe. A bejáróval szemben ügyesen összeállított tájékoztató tábla arról ad számot, hogy 154 ember kerül itt gondozás alá. A házban mindenütt mintaszerű tisztaság. Minden ágy mellett szék vagy éjjeli szekrény, a szobák közepén asztal teljesen új evőedényekkel s

kancsókkal. Minden emelet feljárójánál, itt-ott a folyosókon is az ápolók részére előírt rendszabályok. Szinte feltűnő a tisztaság sokszoros hangoztatása, amit csak helyeselni tudunk.

A kispapoknak ekként másutt kellett lakásról gondoskodni, ami a tanév megnyitását kissé hátráltatta. A kérdést úgy oldották meg, hogy nappal *Káuzli* prelátus úr házában tanulnak, míg éjjeli szállásra a barátok adtak helyet. Két előljáró-tanárnak Ő Eminenciája adott lakást, úgyszintén ő adott helyet a szerzetesek kiszorult bútorainak.

A kath. papság hazánkban a nehéz napokban mindig kivette a maga részét. Az utódok, mikor hazafias áldozatot hoznak, az ősök szent hagyományainak nyomában járnak.

Veszprémi Hírlap, 1914. október 18. 4. p.

Megérkezett az első sebesült „transzport”

Huszonhat napon át folyt az átalakító munka az évekkel ezelőtt háború esetére kidolgozott pontos terv szerint, amely a kereskedelmi iskolát és a piarista gimnáziumot mindennel felszerelt s a közegészségi követelményeknek megfelelő katonakórházzá varázsolta. S ahol a mindig jókedvű tanulóifjúság zajos trécselése volt az úr az óráközökben, a néma csend, az elfojtott hang ütötte fel tanyáját. Időközben a kultuszminiszter elrendelte az összes iskolák szabályszerű megnyitását. A polgári- és kereskedelmi iskola új otthont talált. S hogy a piaristák is megkezdhesék tanításukat, a kórházparancsnokság a polgármester közbejöttével az angol kisasszonyok és irgalmas nővérek épületébe rendezett be kórházat a gimnáziumban felállított ágyakból. A katonakórház – amelynek felállításáról alkalomadtán érdekes adatokat közlünk még tárcarovatunkban – 250 ágygal felszerelt. Ezekhez veendő a Vörös Kereszt Egyesület által a veszprémi polg. kórházban rendelkezésre adott 60 ágy s a városban családoknál jelentkezés alapján fenntartott s máig háromszázat meghaladó hely, amelyet lábadozó sérülteknek fognak rendelkezésre bocsájtani. A kórházparancsnokság a 26. mozgósítási napon jelentette a kórház teljes elkészültét, mely egyébként már a 15. mozgósítási napon befogadóképes volt. – Napok óta szállongó hírek voltak a sebesültek érkezéséről; de mindezek légből kapottnak bizonyultak. Az első sebesült szállítmány érkezéséről a parancsnokság f. hó 1-én este vette a hivatalos távirati értesítést, amelynek nyomán úgy a polgármesteri hivatalnál, mint a rendőrkapitányságnál, Vörös Kereszt Egyesületnél és katonai állomásparancsnokságnál megtették a szükséges előkészületeket. – Szeptember 2-án este 6 óra után kezdett gyülekezni a közönség, amely ritka nagy érdeklődéssel viseltetett a sebesültek érkezése iránt. Vajon lesz-e közöttük barát, ismerős, avagy rokon? – Mindenki elnyomni igyekezett azt az előtérbe kívánckozó nyugtalanító aggodalmat: hátha csakugyan lesz! Nyolckor, néhány ezer főre tehető közönség helyezkedett el a kereskedelmi iskolától a vasútállomásig vont katonakordonon kívül az úttest mindkét oldalán. Az állomás épülete elzárva. A kordonon át csak a vörös keresztet nők mehettek, akik, – s ezt e helyütt is meg kell állapítani – hivatásuk magaslatán állva, ritkán tapasztalt lelkesedéssel s ügybuzgalommal láttak hozzá feladataik teljesítéséhez.

– A sebesülteknek fenntartott terem asztalára meleg tejet, levest, rum nélküli teát, befőttet és könnyű piskótátésztát tálaltak gondos kezek jószívű adományokból. Már jóval a jelzett érkezési idő előtt megjelent a polgármester, aki éles előrelátásra valló intézkedéseket tett. Hogy csak

egy apró, de rendkívül fontos dolgot említsünk: gondoskodott róla, hogy jég legyen kéznél s egyben felajánlotta, hogy a kórház jégszükségletét díjmentesen rendelkezésre bocsájtja a kórház fennállásának egész tartamára. – Nehéz, izzó percek következtek. A vonat pont nyolckor, a jelzett idő előtt tíz perccel futott be a pályaudvarra. De a visszafojtott lélegzet csakhamar felszabadult, nem a könnytől, de bizonyos fokú kellemes csalódástól gyúltak ki a szemek: a vonat néma, gyászos megérkezése helyébe a felbokrétázott kocsikból kendőkkel integető, lelkes-nótás fiúkat hozott a genfi keresztes vonat. Az énekszó hallatára lelkes éljenzésbe tört ki az egész közönség, amely végigfutott a beláthatatlan tömegen. – A kórház katonái mellett a tűzoltók köszönetre kötelező munkát végeztek. A jelentések átvétele után ugyanis elsőben a súlyos betegek kiemelését rendelte el a parancsnokság s ennél a tűzoltóság a kirendelt mentőkocsival, hordágyakkal és a felajánlott autókkal minden elismerésre méltó szolgálatot teljesített. A súlyos betegeket azonnal a kórházba szállították, míg a könnyebben sebesültek, sérültek vagy üdítő italokat, vagy valami táplálékot kaptak. Elszállításuk egy óra alatt megtörtént, ami egymagában is igazolja a példás előkészítést és intézkedést, amelynél – eléggé nem hangsúlyozhatóan – a polgári hatóság részéről a polgármester járt elől. – A bejelentett 76 sebesült, illetve beteg helyett 125 érkezett. Közöttük két tiszt, akik azonban még nem voltak tűzben. A legnagyobb rész könnyebb-nehezebb természetű lőtt sebbel. A fiúk javarésze jókedvű, beszédes és készséggel várja a percet, melyben hadba vonulhat megint. Nem egy van, aki pontosan számon tartja (pedig nem kicsi a szám) hogy hány szerbet terített le, részben golyóval, részben szuronyrohamban, de sőt puskatussal, mert így kétfelé is küzdhetett. Legnagyobbrészt horvátok és csehek különféle ezredekéből. Mindegyik féltve őrzi azokat az apróságokat, amelyeket útközben kapott: képeslap, szentkép, medalion. Gyümölcscsel, befőttel, hússal, tojással és főtt étellel pedig oly nagy mennyiségben látták őket egyes állomásokon, hogy 20 katona és 4 polgári ember éjfélig hordotta a vasútról a kórházba. Páratlan szeretet, segítség nyilvánult meg irántuk mindenütt, s ez büszkeséggel és örömmel tölti el őket. – Másnap három 31-es honvéd érkezett az északi harcterről. Mindegyiknek könnyebb lőtt sebe van. Ezek a fiúk is vígák, lelkesek és készek újból harcba menni. Első dolguk volt megérkezésük után írni az „otthonvalók”-nak, a feleségnek, hogy „jól vannak” s tisztelik őket megint Veszprémből. – Három orosz sebesült is van a kórházban, ugyancsak lőtt sebbel. Ezek vágyódnak a családjuk után, de a háborúba a világért se mennek már vissza, mert a magyarokkal nem tartják tanácsosnak újból harcba

bocsájtkozni. – Lesz még alkalmunk egyes közelebbieket közölni, de ezt máskorra tartjuk fent magunknak. Még csak a kórházparancsnokság hálás köszönetét kell tolmácsolnunk, amellyel a polgármesternek, a vörös keresztet hölgyeknek, az orvosoknak, a tűzoltóknak és mindazon lelkes adakozóknak adózik, akik magasan szárnyaló hazafiasságból kiváló szolgálatot teljesítettek.

– ts. –

Veszprémvármegye, 1914. szeptember 6. 1. p.

Bevonulandó katonák figyelmébe!

1 kitünő minőségű dupla Jäger trikó ing
1 „ „ „ „ „ nadrág
1 rendkiv. praktikus nyakvédő (plastron)
1 hósapka, kötött
1 pár gyapju Jäger sockni
1 pár érmelegítő
1 pár keztyű, előírással

7 db összesen csak K 12.70

Minden egyes ilyen vásárláshoz külön ajándékozunk 3 pár jó strapa socknit.

**Winter divatáruház,
VESZPRÉM.
Városház épület.**

Hős honvédeink kitüntetése

...Az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásuk elismerésül a király *Weeber Ede* ezredesnek, a veszprémi 31. honvéd gyalogezred parancsnokának és *Capp Gusztáv* alezredesnek, a 7. honvéd tábori ágyúezred parancsnokának a hadi díszítményes 3. oszt. vaskoronarendet, budahegyi *Pauer Miksa* őrnagynak, *Hrebuss Béla*, *Pesty Károly*, dereskei *Fodor László*, *Kócsy Elemér* és *Schranz István* veszprémi 31. honvéd gyalogezredbeli és *Runnpelles Mihály* 7. honvéd tábori ágyúezredbeli századosnak, *Komornik Loránt* és *Komornik Aladár* veszprémi 31. honvéd gyalogezredbeli főhadnagyoknak a hadi díszítményes katonai érdemkeresztet, sárói *Szabó Lajos* veszprémi 31. honvéd gyalogezredbeli alezredesnek a katonai érdemkereszthez a hadi díszítményt adományozni és legkegyelmesebben elrendelni méltóztatott, hogy *Hautzinger Gusztáv* vezérkarhoz beosztott, valamint *Parragh Gyula* veszprémi 31. honvéd gyalogezredbeli főhadnagyoknak a legfelsőbb dicsérő elismerés tudtul adassék és a bronz katonai érdemérem a katonai érdemkereszt szalagján kiutaltassék.

A legénység hősiességére nézve szolgáljon tájékoztatásul *Weeber Ede* ezredesnek *Komjáthy László* polgármesterhez intézett következő levele:

Nagyságos Polgármester Úr! Betegen, ideiglenes tartózkodásra, a harctérről ideérkezve, felhasználom ezen alkalmat arra, hogy Nagyságodnak tudomására hozzam, miszerint a veszprémi 31. honvéd gyalogezred augusztus hó 28-án az Uhnov melletti harcban tűzkeresztségén átesett. Ezen ütközetben oly vitézül harcolt, hogy magatartása az ütközet lefolyására döntő befolyással volt és nemcsak az egész hadseregben, de magas helyen is általános elismerésben részesült. Legénysége 11 ezüst vitézségi éremmel lett ott kitüntetve. Dyniska, Podkajcze, Czerkosy, Magiczow, mind megannyi nevek, melyek aranybetűkkel lesznek az ezred történelmébe belevésve. Amidőn szerencsém van ezen tényt becses tudomására hozni, egyszersmind azon meggyőződésemmek adok kifejezést, hogy Veszprém városa a jövőben is csak dicsőt fog ezen derék ezredről hallani. Teljes tisztelettel maradok híve Veszprém, 1914. X/15. *Weeber*, ezredes.

Veszprémvármegye, 1914. október 25. 1–2. p.

Katonatemetések

Fekete hete volt az elmúlt hét a veszprémi katonakórháznak. Az a gyászos sor amelyet a temetőnek egy új tábláján kezdettek, mind több és több gyászos halommal lesz beültetve. Az első még odakerült a rendes sorba. De azután az a tudat, hogy bizony több a háború ezer veszélyében és sok nélkülözésében megsebesült, vagy megbetegedett vitéz katona kerül majd itt örök nyugóóra, új táblát szeltek ki nekik és ott fekszenek keresztény meg mohamedán, katolikus meg protestáns egymás mellett és ott álmodják békés csendben a mostani ádáz küzdelmek eredményét: a mi fegyvereink ragyogó fényességű győzelmét...

Az elmúlt héten Veszprémben *Kindler János* 22 éves hetes honvéd tüzér, *Czibuln András* 16-os tüzér, és *Koller Mihály* 44-es gy. ezr. munkás osztaga beli katona hunyt el. Mindmegannyija katonai dísztemetésben részesült és a tisztek legénység és sebesültek nagyszáma kísérte el őket utolsó útjukra.

Veszprémmegyei Újság, 1914. december 13. 4. p.

Jól járt

Én Istenem, de jól is járt,
aki meghalt egy év előtt,
amikor még nem látta
ezt az őrült, nagy temetőt.

Temetőjét emberinek,
művészeknek, jónak, szépnek –
temetését annak, hogy a
földön művelt lények élnek.

Jól járt, aki meg nem érte,
hogy az ember ma is állat,
jól járt, aki meg nem látta
a földből pokol, hogy támadt!

Jól járt, aki úgy mehetett
még el az utolsó útra,
hogy azt hitte, hogy a földön
igazában van kultúra...

Vértessy Gyula

Veszprémi Hírlap, 1915. október 31. 1. p.

Hősök kitüntetése

A király a harctéren elesett sárói *Szabó Lajos* veszprémi 31. honvéd gyalogezredbeli alezredesnek az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartása elismeréséül a hadidíszítményes 3. oszt. vaskoronarendet. *Mesterházy István* ugyanezen ezredbeli ezredorvosnak, az ellenség előtt tanúsított vitéz és önfeláldozó magatartása elismeréséül a Ferenc József rend lovagkeresztjét a katonai érdemkereszt szalagján. – *Kutassy Ignác* és *Hercegh Géza* veszprémi 31. honv. gyalogezredbeli századosoknak és *Schön Béla* főhadnagynak az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásukért a 3. oszt. hadidíszítményes katonai érdemkeresztet, *Pogány Béla dr.* 31. honvéd gyalogezredbeli tartalékos segédorvosnak a koronás aranyérdemkeresztet adományozta és megparancsolta, hogy *Schlemmer Ödön* 31. honvéd gyalogezredbeli főhadnagynak az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásáért a legfelsőbb dicsérő elismerés tudtul adassék. – A

hadsereg főparancsnoksága első oszt. vitézségi érdemmel tüntette ki: *Mészáros József, Répás Román, Presser Lajos* és *Kecskés Sándor* 31. honvédegyalozredbeli szakaszvezetőket, *Halaba János* tizedest, *Schuszter Rudolf* 31. népfelkelő szakaszvezetőt, valamint *Kukanya János* őrmester, *Dampf Gyula* tizedes, *Mészáros Lajos* őrvezető, *Ráczy Károly* és *Csiba István* 31. gyalozredbeli honvédeknek, *Vaskó Kázmér* őrmester, *Till Ferenc, Hansel János* és *Bombel Gyula* szakaszvezetőket és *Bombir Imre* őrvezetőt a veszprémi 31. népfelkelő gyalozrednél.

Veszprémi Napló, 1915. január 17. 3. p.

Veszprém rendezett tanácsu város polgármesterétől.

18271—1915. szám.

H i r d e t é s.

Közhírré teszem, hogy gróf Jankovich Bésán Endréné urnő Gicz—Hathalom községben tudakozódó irodát rendezett be, melynek feladata:

a) A hadifoglyokkal való levelezéseket és ezek részére pénzküldeményeket közvetíteni.
b) Csomagokat helyesen címezni és rendeltési helyére segíteni.

c) Elcsúszott, eltűntek felől tudakozódni.

Mindezekhez szükséges, hogy a feladók a tudakozódó irodát levélben megkeressék s megírják oda a közlendő szöveget, melyet az iroda a szükséges nyelvre átfordít s továbbít.

A feladó az irodához küldje be a hadifoglytól esetleg érkezett legutolsó levelezőlapot.

Postabélyeget, költséget mellékelni nem kell.

Ha valaki hadifogoly vagy eltűnt egyén felől tudakozódni kíván, írja meg az irodának, hogy a *hadifogoly vagy eltűnt egyénnek:*

1. Mi a neve.
2. Születési éve és helye.
3. Lakóhelye.
4. Állása, foglalkozása.
5. Vallása.
6. Katonai rangja.
7. Ezrede.
8. Százada.
9. Hova vonult be.
10. Táborig postaszám.
11. Mikor irt utoljára.
12. Hol látták utoljára.
13. A feladó pontos, részletes címe.

Veszprém, 1915. évi december hó 20-án.

Dr. Komjáthy László,
polgármester.

Veszprémi küldöttség a minisztereknél

A múlt szombaton Veszprém város küldöttsége tisztelgett *Sándor János* belügy és *Hazai Samu* báró honvédelmi miniszternél, valamint *Ghillány* földművelésügyi miniszternél. A küldöttség melynek tagjai voltak: *Óvári Ferenc* orsz. képviselő, *Kráncz Kálmán* felszentelt püspök, *Hunkár Dénes* főispán és *Komjáthy* polgármester, a lisztkérdés rendezése, vagyis a rekvirálási jog kieszközölését kérték. Veszprém város részére a miniszterek 95 vagon búza és kukorica rekvirálását engedélyezték, a polgárság részére, a katonaság szükségletét a földművelésügyi miniszter vállalta magára. A vármegye községei részére esetleg sürgős gabona rekvirálásával a vármegye alispánja bízott meg.

Veszprémi Napló, 1915. február 7. 3. p.

Alkalmi javaslatok

A hasznos madarak alkonya. Bizony, bizony ennek is a háború az oka. Még pedig így:

A tej rémesen megdrágult, sőt nincs is minden konyhán. Ergo: a macskák nem kapnak tejet. Ennélfogva a Plosszeren és egyéb ligetekben a bokrokon ugrádozó cinkék után macskakörökben nagy a kereslet.

Fel kell tehát kiáltanunk: Tejet a macskáknak! Vagy pedig követ a nyakukra és a Sédbe velük! Az egereknek úgy se sok keresni valójuk van az éléstárakban.

Disznóság, hogy milyen drága a disznó. Egy nehezen szuszogó, alig döcögő, rőfögő olyan drága, hogy a legnagyobb vétek Őt ezentúl is disznó névvel illetni.

Becézni illik az ilyen kincset és így kell hívni: Eszemadta, Gyémántom, Lelkem, Mindenségem.

Meg kell kérni a M. T. Akadémiát, hogy ezt a szót: „disznó”, törölje a magyar nyelvből és tegye helyébe ezt: „eszemadta”.

Mi pedig proletárok (majdnem tisztviselőket írtam) daloljuk Csokonai Vitéz Mihály után hogy: *Álmaimban gyakran látogatsz meg*

Életemnek legszebb álma, Te!

Onnan van, mert rajzolásit elmém,

Minden este Véled végzi be.

Veszprém Hírlap, 1915. december 12. 6. p.

Tilos a pirostojás

A háború kényszere, helyesebben mondva: a háború sikerét előmozdító kötelességek sok lemondásra kötelezik a felnőtteket. – Most azonban olyan kormányrendelet jelent meg, amely a kicsinyektől is áldozatot kér, illetve a gyermeksereget is a lemondás lelki erősségére neveli. Ez a rendelet megtiltja, hogy tyúktojásból húsvéti pirostojást fessenek. – Megtiltja, hogy ily festett, vagy kikészített tyúktojást az egész ország területén forgalomba hozzanak. S a tilalomnak büntető szankciója is van: 600 korona, vagy 2 hónapig terjedhető elzárás. Ha emlékünke idézzük a pirostojások garmadáját, melyet családonként az apróságok gyönyörűségére és nem kevészer gyomorrontására elkészítettek s azt a sok monogramos, szívvvel, koronával, tulipánnal, rozsmaringkoszorúval díszített cifra tojást, mely pirosan égő szívek emlékeképpen cserélődött ki a két nembeli szerelmesek között: megértjük, hogy a kiadott rendelet nem a gyermekörömök, nem a szívbeli vágyak ártalmára, hanem a kényszerű s most nagyon is okos takarékoság előmozdítására jelent meg a hivatalos lapban. Sőt azért is, hogy a „pirostojás”-időszak ne szegődhessen sebe az árfelhajtó tényezők szolgálatába, mert hisz egyébként egész bizonyos, hogy a pirostojás a fehértojásokat megdrágította volna.

Veszprémi Hírlap, 1916. április 9. 6. p.

Az erdélyi menekültek

vasárnap reggel érkeztek meg Veszprémbe. A jutasi pályaudvarra reggel 8 óra után robogott be a menekülőket hozó két vonat. Az állomáson már a kora reggeli órákban megjelent *Véghegyi Kálmán dr.* vármegyei alispán, *Komjátthy László dr.* polgármester, *Bibó Károly dr.* vármegyei, *Horváth Béla dr.* városi főjegyző, *Kerényi Andor* főszolgabíró, *Török Gyula dr.* rendőrkapitány s megtették a szükséges intézkedéseket, hogy a menekülteket kellőképp fogadhassák.

Körülbelül ezer menekült érkezett a két vonattal Csík és Háromszékvármegyékből. Az érkezettek fele a városban, másik fele a központi járás községeiben lett szétosztva. Az érkezőket pompás illatos meleg tea, füstölt kolbász és puha kenyér várta, amit a vonalparancsnokság rendelt meg és osztott ki köztük.

A vonatok érkezését csak szombaton este jelezték. *Horváth Béla dr.* polgármester-helyettes rögtön megrendelte a szükséges kenyéradagokat a város pékjei egész éjjel működtek: reggelre 400 kiló friss kenyér volt készen. A polgármester-helyettes a püspöki uradalomtól 60 liter tejet rendelt az érkező apró gyermek számára. *Stierand* intéző szíves készséggel állt rendelkezésre, ő maga is kijött reggel a vonatokhoz s intézkedett, hogy a tej az állomáson leadassék. Mire a vonat berobogott a tej fölforralva, a friss, ropogós kenyér, kellemes illatot terjesztve vár szegény menekülő honfitársainkra.

Legelőször a tejes üstöket vitte négy honvéd a vonatok körül s minden gyerek két deci forralt tejet kapott. Az apróságok vidáman szürcsölve fogyasztották a napok óta nélkülözött nedűt, míg a fölnttek és nagyobbak teát és kolbászt kaptak. Tíz órára elkészült az állomási vendéglőben ezer ember számára a paprikás birka gulyás csipetkével s ínycsiklandó illatos párája kellemes hangulatba hozta a vonattal érkezett székelyeket. Tizenegy órára túl voltak az étkezésen s a vonat behozta a városban elhelyezendőket a belső állomásra. Itt huszonöt társzeker várta a menekülőket és holmijukkal együtt szétvitte őket az előre kijelölt szállásokra.

Délben a menekülőket segítő bizottság ülést tartott *Krániț Kálmán* főlszentelt püspök elnöklete alatt, amelyen megállapították az elhelyezés és ételmezés közelebbi programját és elhatározták, hogy gyűjtést folytatnak segélyezésükre. A gyűjtést a Vöröskereszt-egyesület hölgyei végzik.

A város közönsége megértő barátsággal és hazafias áldozatkészséggel fogadta a menekülőket. *Komjátly László dr.* polgármester napok óta személyesen intézi az elhelyezések ügyét és gondoskodik, hogy panaszra senkinek se legyen oka és mindenki meg legyen elégedve. Konstatálnunk kell, hogy ez már eddig is sikerült: a menekültek a legteljesebb mértékben meg vannak elégedve úgy a lakással, mint az ételmezéssel. Eddig 384 menekültet írtak össze, akik részint magánházaknál, részint középületekben vannak elhelyezve, részint készpénz segélyt, részint természetbeni ellátást élveznek.

Biczı Károly v. tanácsos megjelent szállásaikon és összeírta azokat, akiknek hadi segélyre van igényük és gondoskodott, hogy hadi segély járandóságuk soron kívül folyósíttassék.

Veszprémmvármegye, 1916. szeptember 10. 2. p.

Betiltották a tankönyvek változtatását

Tekintettel a háborús állapotokra és a nehéz megélhetési viszonyokra, a vallás- és közoktatásügyi miniszter az összes állami intézetekre vonatkozólag akként rendelkezett, hogy a jövő tanévben a most használt tankönyveket változatlanul meg kell tartani. Nagyon helyes és üdvös a miniszternek ez az intézkedése. A tankönyv-gyárosok és az „átdolgozó” tanár urak egyelőre tehát nem vághatnak újabb eret a szülőkön.

Veszprémi Napló, 1916. április 3. 3. p.

Elnémult harangok

A helybeli református egyház drága kincsei, történelmi emlékü szép harangjai csütörtökön reggel hosszan, fájdalmasan szóltak s 9 órakor, mint harangok végképp elnémultak. Leszálltak a magasból, a hatalmas és díszes toronyból, sietnek fiaink, véreink, honvédeink után, hogy alakjukat megváltoztatva védjék az imádott hazát. Nem hívogatnak többé: közelítsetek Istenhez! Nem siratják el szeretett kedves halottainkat, nem törik meg hatalmas zengő-zúgó hullámaikkal a villámokat; hanem elmentek a harctérre, hogy mennydörgésszerű szózatukkal lecsapjanak és szétzúzzák adáz ellenségeinket. Este félnyolc óra volt már, mikor az ég és a hívek sűrű könnyhullatásai között egymásután lehullottak a harangok s ekkor a gyülekezet templomba vonult. *Balassa Kálmán* vezetése mellett elénekelték a megható 46. zsoltárt: Az Isten a mi reménységünk! Majd *Demjén Márton* lelkész buzgó imában megáldotta az induló harangokat az Atyának, a Fiúnak és a Szentlélek istennek nevében s búcsút vett tőlük a gyülekezet. A nagyértékű harangok felírásai: 1. Gloria in excelsis Deo! Impensis nobilium et civium Vesprensiensium Helv. Confess. profitentium. A. 1795. Ez a 24 mázsás. 2. Gloria in excelsis Deo! Dicsérd Jerusálem az Urat. Sion! Dicsérjed a Te Istenedet! 147. soltár. A veszprémi református eklézsia készítette 1803. Kedves szép harangjaink Isten veletek! Jöjjetek vissza győzelemmel s hozzátok el nekünk az áldott békességet.

Óh! Magyarok nagy Istene –
Megrongált e szép hazát
Vezesd egy szebb jövőre át!

n – n.

Veszprémvármegye, 1916. szeptember 17. 3. p.

Harangátadás

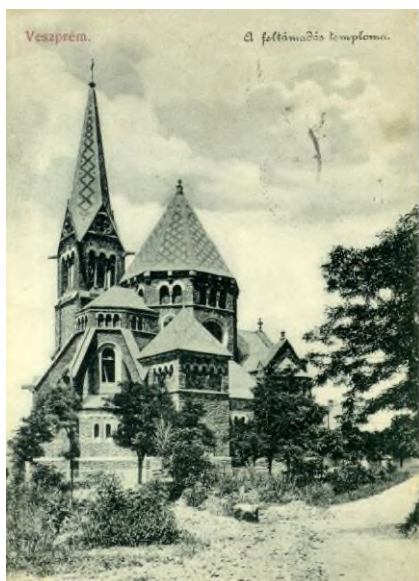
A nemzeti honvédelem javára f. hó 14-én és 15-én adták át a veszprémi rekvirált harangokat. A pozsonyi hadtestparancsnokság részéről *Tuba Lajos* népf. mérnök, *Mundy Géza* népf. építész és *Cseresics János* művezető jelent meg megfelelő segédszeméllyel. A templomok képviselőiben a lelkészek, illetve a szerzetesházak főnökei voltak jelen. Elvitték a Szt. László templomból két (307 és 57 kg-os) harangot. Megmaradt a középső nagyságú. A Szt. Anna-templomból elvitték mind a kettőt (111 és 66 kg-os) s a piaristáktól is kettőt (350 és 106 kg-os). Egy harangjuk maradt. A Szt. Ferenc-rendiektől elvitték a két nagyobb (303 és 143 kg-os). S megmaradt a legkisebb. A csatári kápolnából is mind a kettőt elvitték (19 és 13 kg-os). A reformátusok szép s nagy harangjaik közül is elvitték kettőt (1042 és 703 kg-os). Megmaradt a középső. Az evangélikusok új harangjai közül is kettőt rekviráltak (477 és 118 kg-os) s csak a középső harangjuk maradt meg. A haranglevételt mindenütt sokan s akárhányan könnyezve szemlélték, a szomszédok pedig elborították virágcsokrokkal s koszorúkkal. A legtöbbjét összetörve dobták alá, mert vagy nem fért ki a harangablakon, vagy pedig a ledobással a párkányzat épségét veszélyeztették.

Veszprémi Hírlap, 1916. szeptember 17. 4. p.

Elviszik a harangokat

A honvédelmi miniszter rendelkezése folytán az összes templomokból elviszik a harangokat. Az istentisztelet céljaira mindenütt csak egyet hagynak meg. A rendelet végrehajtására már Veszprémbe érkezett a pozsonyi hadtestparancsnokság mérnök kiküldötte. A közel napokban leszerelik a székesegyház három harangját, valamint a Károly-kápolnáét egynek kivételével. A székesegyház nagyharangja, melyet a város lakossága „megszólt az öreg Mihály” mondással emleget, itthon marad, mert történelmi értékű műbeccsel bír.

Veszprémi Hírlap, 1917. október 21. 4. p.

A katonai kórház épül

Nem is kórház lesz ez, hanem valóságos kórháztelep a jutasi erdőben. A járványkórház hat épületből áll s elrejtőzik a vasúti-út nyugati részén, a fenyves közé. A nem járványos betegek kórháza három hatalmas főépületből áll 304 ágyra s ez a vasúti-út keleti szélén, a fiatal erdő szép zöld keretében párját ritkító kórháztelep lesz. Az építkezés mindkét helyen a befejezéshez közeledik. Az építés új rendszerben és pedig a kórházi főtelep a Katona-féle üreges falazat, a járványkórház pedig a tömör falazatban vaspálcák és sínek alkalmazásával építő Seidl-féle rendszerben épül. A vízvezeték árka már egészen a telepig készen van. A csőfektetés is javában folyik. *Lányi Gyula* főgépész ellenőrzése mellett. Eddig közel ötszáz méter csövet fektettek le s mindezekben a munkálatokban a város orosz foglyokat alkalmazott. Minthogy a munka súlyán túl vannak, 250 orosz foglyot visszabocsájtanak a somorjai fogolytáborba s csak ötven marad vissza a város rendelkezésére. *Dr. Komjáthy László* polgármester is gondosan ellenőrzi az építkezést, mert hisz a háború befejezte után egy év múlva az egész telep a város tulajdona lesz. S amikor a telepet szemléli, – azt hisszük nem csalódunk – hogy a közel jövőből városfejlesztésünknek kecsegtető képe: a Jutasi-út mentének betelepülése mosolyog feléje. A Jutas felé való fejlődésnek egyik főfeltétele, a víz már rendelkezésre áll s akik az útmentén parcellázott területeken építenek, a megfelelő díjszabás mellett a vízvezetékhez csatlakozhatnak. Nem hosszú idő kérdése az sem, hogy a villamosáram vezetéke végig szalad a jutasi-út mentén s kielégítheti a házi világítás s esetleges motorüzemek szükségletét. Ha a háború után a tüzérségi laktanya hatalmas telepe a kijelölt helyre kerül, bizonyára nagy kezdő lépése lesz ez a Jutas felé irányuló városfejlődésnek.

Veszprémi Hírlap, 1915. augusztus 22. 4. p.

Az új katonakórház

Veszprémből Jutas állomás felé haladva pár száz lépésnyire Jutas állomáson innen kerül el Veszprém város kis fenyves erdeje. A múlt évben, amikor a pozsonyi cs. és kir. katonai parancsnokság elhatározta, hogy Veszprémben katonakórházat építtet, egyrészt, hogy a helyőrség honvédcsapata, a környék közös és honvéd tüzérezredeinek betegei, másrészt a harctérről betegen vagy sebesülten érkező katonák elhelyezhetőek legyenek, gyakran lehetett látni azon az úton a veszprémi

katonakórházak parancsnokát *dr. Zuber György* ezredorvost, aki majd a jutasi úton, majd a vasúti sínek mentén Jutas állomás felé haladva szemlélte a vidéket, az erdőt, hogy hol lenne a legjobb és legalkalmasabb hely egy modern katonakórház-építési céljára. Mikor aztán megtalálta a legszebb helyet és erről, valamint Veszprém város részéről tapasztalt páratlan áldozatkészségről és előzékenységről, mellyel a kórház építését támogatta és ingyen telket bocsátott rendelkezésre, jelentést tett a katonai parancsnokságnak, röviddel azután kezdetét vette a terep szabályozása, az építési anyag szállítása. Az építési munkálatok folytak éjjel-nappal, míg végre e hó elejére teljesen elkészült a modern követelményeknek minden tekintetben megfelelő kórház.

A város felől Jutas állomás felé haladva jobboldalon találjuk a kórházat, baloldalon, a kocsúttól mintegy 100 lépésnyire, benn az erdőben a katonai járványkórházat. A kapuk előtt éjjel-nappal fegyveres katona áll őrt. A kórházépület a kocsúttól kb. 50 lépésnyire kezdődik, előtte igen szépen elkészített nagy park, oldalt sok virággal. A kaputól az épületig széles út vezet. Az épületbe belépve találjuk a kórházparancsnok, a gazdasági tiszt és az ügyeletes orvos irodáját. Másik ajtón belépve találjuk a várótermet. Nagy tágas helyiség, ide jut először minden felvételre kerülő beteg. Ezen szobából balra nyílik a felvételi iroda. Ha beteg érkezik, a felvételi írnok jelenti ezt az ügyeletes orvosnak. Az orvos megnézi a beteget, a betegséghez mérten intézkedik, hogy mely betegosztályra helyezték el. Az orvosi vizsgálat után a beteg a váróteremből jobbra nyíló vetkőzőbe, innen a vetkőző melletti fürdőbe kerül. Minden egyes beteg, tekintet nélkül arra, hogy honnan kerül a kórházba, fürdőt kap. Mialatt a beteg fürdik, ruhája ugyancsak a vetkőzőbe nyíló fertőtlenítőbe kerül. Itt a ruhákat a fertőtlenítőgéphez teszik, hol a rendkívül magas hőfok a bacilusokat és az esetleges ruhaférgeket elpusztítja. A fertőtlenítőgéphez tett ruha többé nem kerül vissza abba a szobába, hanem a gép túlsó oldalán egy másik szobába.

A beteg megfürdött, a fürdőből nyíló egyik ajtón az öltözőbe jut, ahol már friss és tiszta fehérnemű várja. Innen egy ajtón kilépve, a beteg egy 100 méternél hosszabb folyosón találja magát, átveszi őt az az ápoló, akinek a szobájában a beteg elhelyezést nyer.

A betegszobák ezen végnélkülinek látszó folyosó mindkét oldalán vannak elhelyezve. A folyosó közepén jobboldalt vannak a kórház konyhái. Tisztasági és egészségügyi szempontból a konyhákba, az ott alkalmazottakon kívül senki sem léphet be. Az ápolók, akik a betegszobákba az ételeket ételhordó deszkáikon hordják, a konyha előtti térszerűleg kibővített helyen sorakoznak, ha rájuk kerül a sor, felteszik

deszkájukat a konyhából ezen előtérre nyíló nagy ablakra, megkapja mindenki azt ami neki, illetve betegeknek jár és helyet enged az utána következő szobának.

A konyhával szemben, a folyosó bal oldalán két kötözőhelyiség van, ezekből ajtó nyílik a ragyogó fehérségű műtőbe. Mellette fürdőszoba és kötszerraktár.

Az egész kórházépület 8 pavilonból áll, melyek közül négy a folyosó jobb, négy a folyosó bal oldalán van és pedig 2–2 a konyhán innen, 2–2 a konyhán túl. Minden pavilonban 2 betegszoba, egyenkint 19 ágyal. Minden két szobához egy fürdőszoba tartozik, továbbá egy szoba a betegszobákba beosztott ápolók részére. A nyolc pavilon 16 beteg szobájában tehát 304 beteg nyerhet elhelyezést.

Ezen helyiségeken kívül van a kórháznak saját gőzmosodája, laboratóriuma. Az épülettől távolabb istálló két pár ló számára, melyek a kórházhoz beosztott tisztak és orvosok fuvarozására, a betegeknek a városból vagy a vasúti állomásról a kórházba való szállítására, továbbá a kórház részére érkező küldemények szállításához szükségesek.

A 16 betegszoba közül 10 szobában sebkezelést igénylő betegek, 6 szobában pedig belső bajban szenvedő betegek vannak elhelyezve.

Az út baloldalán van a járványkórház, mely négy, egymástól teljesen elkülönített, különálló pavilonból áll. Míg a másik kórházban az egyes pavilonokat a hosszú folyosó köti össze, melyen át az összes betegek a műtőbe vagy a kötöző-helyiségekbe juthatnak, anélkül, hogy az időjárás viszontagságainak ki lennének téve, addig a járványkórháznak minden egyes pavilonja teljesen el van különítve egymástól, nehogy az egyes betegek a más pavilonokba levők által fertőzésnek legyenek kitéve. A kapun belépve külön épületben van a felvételi iroda, az orvosi szoba, ezek mögött a kórház konyhája. A négy pavilon közül háromban vannak a ragályos betegek, a negyedik – melynek rendeltetése, hogy az esetleges kiütéses tifuszos betegek befogadására szolgáljon – egyelőre az ápolónők lakóhelyeül szolgál.

Mindkét kórház berendezése teljesen új és így természetes, hogy a berendezésnél a fő szempont az volt, hogy a berendezés a modern követelményeknek mindenben megfeleljen. A folyosók, termek, mellék helyiségek naponta a legnagyobb tisztogatásnak vettettek alá és mindenütt a legpéldásabb rendet és tisztaságot találhatjuk.

Vessünk egy pillantást az új kórház egy napi munkarendjébe.

A betegek reggel hat órakor kelnek fel. Fél hétkor csengetés jelzi, hogy a reggeli kiosztás kezdetét veszi. A reggeli tejeskávéból és kenyérből áll. Nyolc órakor veszi kezdetét az orvosi vizit. A fekvő betegek a

rendbehozott ágyban vannak, a járni tudó betegek az ágy lábánál állnak. Az ajtóban az ápoló, aki a belépő orvosnak jelenti a betegek létszámát. Az orvos minden beteget megnéz, megvizsgál, kikérdez, előírja a betegek részére szükséges orvosságokat és amelyek az ottani laboratóriumban nincsenek meg, azokat a kereskedelmi iskolában lévő kórház gyógyszerárában készítik el. Ugyancsak a beteg állapotához mérten írja elő az orvos, hogy mely beteg mily étrendet kap a következő napra. Ekkor jelöli ki azon betegeket is, akik kötözésre mennek. Délelőtt tíz órakor tízóraiznak a betegek, tejet vagy tejeskávét. Fél tizenkettőkor ebéd. Naponta húsleves, hús főzelékkel vagy tésztával. Délután három órakor tej vagy tejeskávéből álló uzsonna, négy órakor a délutáni orvosi vizit, hat órakor a betegek vacsoráznak és kilenc órakor lefeksznek.

Mindkét kórház kapujában fegyveres honvéd áll, hogy csak azok juthassanak be, akik a kórházhoz tartoznak. A betegek hozzátartozói a betegeket délután egy és három óra között látogathatják, de méltányossági szempontból – különösen vidéki hozzátartozóknak – megengedi az ügyeletes orvos a rendes időn kívüli beteglátogatást is. Az ügyeletes tisztén és orvoson kívül van a kórházban naponta 24 óráig szolgálatban egy ügyeletes altiszt, mellette éjfél előtt 3 és éjfél után 3 ápoló, kik a betegszobákat járják egész éjjel végig.

Az új katonakórház parancsnoka *dr. Zuber György* ezredorvos, aki egyúttal parancsnoka a kereskedelmi iskolában levő kórháznak, a balatonfüredi és hajmáskéri fiókosztályoknak, továbbá a balatonfüredi, balatonarácsi, enyingi, zirci, gici, jánosházai, dukai, devecseri vörös kereszt kórházaknak. Könnyű elképzelni, mennyi munkát ad ezen kórházak ügyeinek ellátása, melyekben állandóan 30 beteg tiszt, kb. 1000 a legénységi állományhoz tartozó katona áll ápolás alatt és hová 17 tiszt és 200 emberből álló felügyelő, ápoló és írnokszemélyzet van beosztva. Az új katonakórház osztályorvosa *dr. Wallner Emil* ezredorvos, mellett a sebészeti osztályon *dr. Alpár János*, a belgyógyászati osztályon *dr. Novemeczky Gusztáv* civilorvosok. A járványkórházban az orvosi szolgálatot *dr. Skaza Gottfried* segédorvos látja el.

Az orvosi kar teljes tudatában azon nagy és hazafias kötelességnek, mellyel ezen borzalmas és vészes napokban embertársaival szemben tartozik, vasárnap és ünnepnap úgy, mint hétköznapokon, reggeltől estig, az ügyeletes orvosok éjjel is a betegek rendelkezésére állanak. Minden egyes beteg pár perccel a kórházba érkezés után alapos orvosi vizsgálatnak vettetik alá. Eltekintve a nagyobb sebesültszállítmányoktól, mikor egyszerre nagyobb számú beteg érkezik, – mint legutóbb is 220 beteg jött, kiknek pár óra alatt kellett helyet csinálni, – naponta több

beteg érkezik az új kórházba, részben a helybeli és a környékbeli csapatoktól, valamint a vidéki és ausztriai kórházakból olyanok, kiket hozzátartozóik kérelmeznek ide, hogy övéik közelében pihenjék ki a harctéri fáradalmakat és találjanak gyógyulást sebeikre és betegségeikre. A kórházparancsnokság gondoskodik róla, hogy az ápolás alatt álló betegek minél jobb ellátásban részesüljenek és a kórház nagykiterjedésű parkjában, gondozott utakon, virágok között sétálhassanak, ha fáradtak, pihenhetnek az udvaron elhelyezett székcsoportokon. Sokan fognak még itt enyhülést találni, sokan nyerik még itt vissza teljes egészségüket és testi épségüket és sokan fogják a béke gyönyörű napjaiban imáikba foglalni a kórházparancsnokot, a tisztikart és a fáradhatatlan orvosi kart, mely róluk mindenkor oly sok jóindulattal, meleg emberi érzésekkel, atyailag gondoskodott.

Veszprémi Hírlap, 1916. június 25. 2. p.

Sebesültek érkezése

Alig múlt el két hét, hogy a helybeli katonakórházba az orosz harctérről 220 sebesült érkezett. Múlt péntek délelőtt a kórházparancsnokság ismét hivatalos értesítést kapott, hogy aznap este 7 órakor sebesültvonat érkezik a jutasi állomásra, mely 453 beteget és sebesültet hoz, kik között 339 az ülő és 114 a fekvő beteg. Ezen számban 21 ülő és ugyanannyi fekvő orosz hadifogoly is befoglaltatik.

A vonat a jelzett időben befutott a Jutas állomásra. *Dr. Zuber György* kórházparancsnokkal az élén, a kórházakhoz beosztott orvosok egy része és a kórház tisztjei fogadták. Azonnal kezdetét vette a betegek kirakása, és a kórházakba való szállítása. A betegek nagy része a jutasi-úti kórházba került, másik részét a polgári és kereskedelmi iskolában lévő kórházba és a szemináriumban helyezték el.

A beszállítás némi nehézséggel járt. A kórháznak nem állott elegendő szállítási eszköz és ló rendelkezésére. Nagy segítségre volt a parancsnokságnak, hogy a 7-ik tábori ágyúezred parancsnoksága szíves volt 6 pár lovat rendelkezésre bocsátani. Ezekhez a kocsikat *Berger József* szállító adta kölcsön a kórháznak. Ott volt továbbá a kórház két nagy betegszállító kocsija, azonban mindezek kevésnek bizonyultak, mert az érkezett betegek között igen súlyosan sebesültek is voltak.

Ekkor a kórházparancsnok az állomáson lévő 30 tüzérhez fordult, kérve őket, legyenek szívesek bajtársaik iránt viseltetett szeretetből segédkezni és a betegeket a kórházvonat hordágyain a jutasi-úti kórházba

behordani. A tüzérek a kérésre egytől-egyig a legnagyobb készséggel állottak a kórházparancsnok rendelkezésére és segédkeztek a kórházi ápolóknak. A nehezebb sebesültek valamennyien a jutasi kórházba kerültek. Ezek kirakása 10 óráig tartott. A vonat aztán Veszprém állomására jött, itt rakatta ki a kórházparancsnokság a Veszprémben elhelyezést nyerő betegeket.

Éjfél lett, mire ezek is elhelyezést nyertek. De a munka még ekkor sem szűnt meg. Minden egyes beteg haját lenyírták, minden beteg megfürdött, forró levest, tejet stb. kapott.

Az orvosi karnak nehéz munkája is csak éjfél után kezdődött. Voltak igen súlyos betegek, akiknek a szükséghez képest injekciókat adtak, régebben bekötözött sebeket átkötötték és a betegek jóllakottan, fájdalomukat csillapítva, pihenhették ki a kétnapos utazás fáradalmait. A hajnal már derengeni kezdett, mikor a fáradhatatlan orvosi és tisztikar is pihenőre térhetett. *Dr. Zuber* kórházparancsnokot már a kora hajnali órákban lehetett látni kocsján. Előbb a jutasi-úti kórházban, aztán a szemináriumban és végül a polgári és kereskedelmi iskolában lévő kórházban személyesen győződött meg arról, hogy minden egyes érkezett beteg megfelelő ellátásban részesült-e?

Veszprémi Hírlap, 1916. július 23. 2. p.

Ne együnk marhahúst

A szerkesztő bocsánatot kér, hogy a háziasszonyok dolgába avatkozik, lévén az ő feladatuk a menü összeállítása. De a bűnbak nem is annyira az író mint inkább a belügyminiszter, aki külön figyelmezteti a közönséget, hogy fogyasszon inkább sertéshúst, halat, baromfit s más efféléket, amit a hadsereg után szállítani nem lehet. Így jótékonyan hatnak ezen élelmiszerek árainak alakulására. Másrésztől engedetlenségünknek komoly következményei lesznek, mert ha a szükség úgy kívánja a hadvezetőség kénytelen lesz a teheneket a katonaság táplálására felhasználni. Ám akkor nehézséget okoz a családoknak szükséges tej beszerzése s igen sok helyen akarva – nem akarva elmarad nemcsak a jó reggeli és sok helyütt a nélkülözhetetlen uzsonna kávé, hanem a kicsikék érzik meg elsősorban. Megérezné fegyelmetlenségünket a mezőgazdaság is, mert nem kímélhetnék az igavonó barmokat sem s ha nem szánhatnak vethetnek, mit eszünk, a jövő nyáron? Hazafias cselekedet tehát s önmagunk érdeke is kívánja, hogy végrehajtsuk a miniszter által kiadott jelszót: ne együnk marhahúst.

Veszprémi Hírlap, 1914. augusztus 30. 5. p.

A záróra korlátozása

Dr. Török Gyula rendőrkapitány a múlt számunkban közölt miniszteri rendelet alapján a zárórát Veszprém város területén a következőképpen rendezte:

Vendéglőket, sörödéket, italmérő- vagy elárusító helyeket és más hasonló üzleteket, színházakat, mulatóhelyeket, kávéházakat stb. január 2-től kezdődőleg éjjeli 11 óránál tovább nyitva tartani és reggel 5 óra előtt kinyitni nem szabad. A korcsmák esti 10 órakor, pálinkamérők április 1-től szeptember 30-ig este 10 órakor, október 1-től március 31-ig este 8 órakor, kávémerések mindenkor este 10 órakor zárandók be. A rendőrkapitány a megállapított zárórát semmi esetben, még kivételesen sem fogja meghosszabbítani. Ezen rendelkezés alól csupán a jutasi vasúti állomás vendéglője a kivétel.

Az étkező-, szórakozó-, továbbá az üzleti helyiségek belső világítása, valamint az üzleti kirakatok világítása az elkerülhetlen szükség mértékére korlátozandó. Elrendelte tehát, hogy a Korona-kávéházban eddig használatban volt 77 láng helyett 21 lángot, az étteremben 5 láng helyett 3 lángot, a polgári szobában 12 láng helyett 3 lángot és a csapszékben 4 láng helyett 2 lángot szabad alkalmazni megvilágítás végett.

Az Elite kávéházban eddig használatban volt 94 láng helyett 36 lángot, a Hungária kávéházban használatban volt 13 láng helyett 6 lángot, a Royal kávéházban használatban volt 29 láng helyett 10 lángot és az Otthon kávéházban használatban volt 10 láng helyett 6 lángot szabad a kávéház megvilágítására alkalmazni.

Amelyik kirakatot eddig 2 láng világított meg, ott ezentúl csak 1 lángot, amelyet pedig 2 lángnál több világított meg, ott az eddigi alkalmazott lángoknak legfeljebb csak egyharmad részét szabad használni.

Felhívja egyúttal a város közönségét is, hogy magánhelyiségeik világítása körül a legmesszebbmenő takarékoságra törekedjenek. Akiknél a világítás körül pazarlást észlelnek, a rendőrhatalóság kénytelen lesz büntetés terhe mellett korlátozó rendelkezéseket életbe léptetni.

Ezen rendelkezés ellen fellebbezésnek nincs helye.

Annak megállapítását, hogy az említett helyiségekben hány lángot szabad alkalmazni, *dr. Török Gyula* rendőrkapitány személyesen végezte s méltányos tekintettel volt nemcsak a közérdekre, hanem az üzlettulajdonos s a vendégek érdekeire is.

A liszt

Egy világháborúnak kellett eljönnie, hogy megtudjuk, mi a liszt. Eleddig legfeljebb csak az asszonyok tudták, hogy ez jó liszt, amaz rossz liszt (ilyen nem is igen volt!) De ők maguk sem tudták azt, hogyan készül a liszt és mi a jó lisztnek az őrlési feltétele és hogyan készül a rossz liszt és mi a rossz lisztnek az őrlési tudománya. A szittyá faj uralta Kánaánban a férfiak csak akkor tudták meg, hogy mi a liszt, amikor az állami bölcs előrelátás megszabta, hogy kinek mennyi liszt jár és egyik vagy másik fajtából hány dekagramm esik egy-egy személyre. Ekkor derült ki, hogy van kenyérliszt, van főzőliszt és van nullás liszt. (Ez utóbbi nem is volt!) Egy évvel ezelőtt száz nadrágos ember közül kilencvenkilenc nem tudta, hogy a gabonát bizonyos percentre őrölik ki. Háború előtt a 82 kilós búzát (értsd: 1 hektoliter nyom 82 kilót) kiőrlették 72%-ra és még a molnárnak is maradt haszna; a 75 kilós búzát pedig kiőrlették 69-70%-ra és itt a molnárnak kevesebb volt a haszna. A paraszt ember nem őrletett percentre, az lejáratja a gabonát egységes őrlésre: majd kiszitalja az „anyjuk” belőle a korpát! És milyen jó volt a paraszti kenyér! Most a nem rég múltban azonban 87%-ra őrlették a 75 kilós gabonát is! Jól van, szükség volt rá. De az a haszna megvolt, hogy a nadrágos ember is megtanulta, hogy mi a liszt és a lusta nő is megtanulta, hogy nagyon jól kell dagasztani, mert különben tíz darabban kerül ki a kenyér a sütőből. És most egy tény: Veszprémet a zirci malom látja el liszttel. – És egy kérdést: Miért szorul Veszprém Zircre? Van-e liszt Veszprémben? És ha van: miért nincs?!

Veszprémi Hírlap, 1915. augusztus 8. 4. p.

Lesz zsemlye! Jó források nyomán írjuk, hogy a kormány legközelebb megengedi a zsemlyesütést. Belátta ugyanis, hogy a tiltó rendelet éppen nem csökkentette a lisztfogyasztást, mert ahelyett, hogy a pék sütött volna zsemlyét, otthon sütöttek hófehér kenyeret. Így még több liszt fogyott. Reméljük tehát, hogy a hír megvalósul. Csakhogy aztán a zsemlye igazi legyen, szép kerek zsemlye, amely nem fér a zsebünkbe. Nem pedig olyan kisdéd, hadi csemete, mint aminőkbe a tilalom kiadása előtt fogvicsorítva gyönyörködtünk.

Veszprémi Hírlap, 1916. november 26. 5. p.

A veszprémi áll. polgári fiúiskola háborús helyzete

A katonai parancsnokság mindjárt a háború első évében lefoglalta a tartalékkórház céljaira a helybeli áll. polgári fiúiskola épületét. Azóta ez az iskola a vár-utcai régi iparos-tanonciskolai épületben szenved a kínjait, gyötrelmeit.

Éppen egy éve pedig, hogy a pozsonyi hadtestparancsnokság arról értesítette Veszprém vármegye kir. tanfelügyelőségét, hogy mihelyt elkészül a jutasi katonai kórház, használatba veszik, s a polgári iskola épületét visszakapja. Ennek dacára az az értesítés érkezett az utóbbi napokban a vármegyei kir. tanfelügyelőséghez legújabb felterjesztésére, hogy a katonai parancsnokság nem nélkülözheti az állami polgári iskola épületét – holott úgy halljuk, hogy a jutasi kórházban csak néhány beteg van, az állami épületben levő tartalékkórházban is alig ápolnak egyet-kettőt. Ha igaz ez, nem tudjuk mi lehet az oka annak, hogy az állami épületet ki nem ürítik.

A városi közgyűlésen is felvetődött az áll. polgári fiúiskola mai helyzete, ott azonban az a kijelentés hangzott el, hogy az iskola helyzete nem is olyan vigasztalan. Lássuk hát!

Az ablakok fája kirohadt, a szárnyak sarkai inognak-binognak benne, veszedelem őket kinyitni, mert igen könnyen szárnyra kelnek, lerepülnek a járókelők fejére. Az ajtók rozogák, éppen a napokban vált el egyik a sarkától, mert a fája már nem tartja a korhadtságtól. Ilyen körülmények közt alig lehet szellőztetni. Pedig ugyancsak elkelne a szellőztetés, mert a tanterem zsúfolva vannak, annyi a tanuló. Másrészt a tanterem ajtó előtt levő nyitott árnyékszék is befertőzik ajtó nyitáskor az osztályoknak különben sem tiszta levegőjét, mert tudni kell, hogy nyitott folyosó van a tanterem ajtó előtt. De idő sincs a szellőztetésre.

Ugyanis a tanítás céljaira 3 tanterem van az iskola 6 osztálya számára, ezért 3–3 osztály váltakozva jön tanításra. A tanulók száma 280, így tehát 140 tanuló van egyszerre a 3 tanteremben. Minthogy pedig az épületben levő kis udvaron alig fér el 50 gyermek, vagyis egy osztály tanulósa, világos ebből, hogy az óráközi szünetekben kénytelen az udvaron el nem férő tanulósa a tanteremben szorongni. A délelőtti tanítás déli 1 óráig tart. Alig hogy e csoport tanulói eltávoznak, már megjelenik a délutáni csoport. Tehát sem söprésre, sem szellőztetésre való idő nincs. A kellő szellőztetés hiánya s az osztályok zsúfoltsága okozza, hozzávéve a folyosó felől betóduló bűzt, hogy a tanterem levegője, dacára az ablakok rozoga voltánk, állandóan rossz, romlott, úgyhogy dél felé valósággal

tűrhetetlen az állapot. Ehhez járul, hogy a tantermek a folytonos fűtés dacára hidegek, mert a meleget a rossz ablakok átbocsátják.

Nyáron a hideg tantermek helyett poros tantermekben van részünk, mert a padlók legalább is 100 évesek s így a por a tanulók be- és kijárásakor alaposan jelentkezik. Van tehát részünk porban, hidegben, bűzben, huzatban bőven. Ilyen körülmények közt töltenek a 10–14 éves fiúk egyhuzamban 5 órát friss levegő nélkül a mostani helyiségben. Vajon nem veszedelmes a zsenge korú gyermekek egészségére? Nem szívják-e magukba a tüdővész csíráit?

Fáradjon el csak bárki is egy tanítási napon hozzánk és legyen ott reggel 8 órától déli 1 óráig, délután 2 órától 4-ig, majd meggyőződhetik, hogy nagyon is vigasztalan a helyzetünk, sőt veszedelmesen siralmas.

Ebben a helyiségben szenvednek a tanulók már 3 éve a mostoha élelmezés viszonyok közt amúgy is meggyengült szervezetükkel. Valóságos csoda, hogy még valami járványos betegség ki nem tört rajtuk. Úgy látszik, csak ez fog kiszabadítani bennünket e pokolból.

Ilyen az egészségügyi helyzet ebben az épületben. De annak, hogy már 3 éve nélkülöznünk kell saját helyiségünket, mélyen járó hatása van a tanulók nevelésének és oktatásának ügyére is. Hisz a környezet, maga a helyiség is nevelően hat lelkünkre. Szívesebben tartózkodunk kellemes, jó levegőjű, megfelelően berendezett szobákban, örömebb járunk el ilyen helyre, készségesebben dolgozunk egy ily helyiségben.

Ezenkívül helyiség hiánya miatt nincs hova tennünk, teljesen híjával vagyunk a sikeres tanításhoz megkívántató szemléltető eszközöknek. Tanítunk természetrajzot szemléltető képek nélkül, természettant kísérletek bemutatása nélkül, egyes tantárgyak törvényes óra számát le kellett szállítanunk, nem taníthatunk éneket, testgyakorlást, nincs ifjúsági könyvtárunk. Elképzelhető, mily keserves a helyzete a természettudományi tárgyak tanárának, amikor szemléltető eszközök nélkül kell tanítania. Hogyan tudja a tanulók figyelmét, érdeklődését felkelteni. Hisz tudjuk, hogy a legegyszerűbb kép, a legkezdetlegesebb természettani kísérlet is sokszor többet ér a jó szóbeli magyarázatnál is kisebb tanulók tanításában.

Az ének, a testgyakorlás tanításának a testi szervezet erősítésén kívül még jelentékeny nevelő hatása is van a tanuló ifjúság lelkére. Vajon nem kelt-e a dal érzelmeket, nem fakaszt-e örömet, bánatot, lelkesedést. Nem hat-e a dal tartalmával az értelemre – ki merné ezt tagadni. Vajon a helyes irányú testgyakorlásnak nincs-e fegyelmező ereje, a rendgyakorlatok nem hatnak-e az akaratra, nem készítetnek-e engedelmességre, nem fokozza-e

az ugrás az izomerőt, a szertorna az önbizalmat, nem ébreszti-e fel a tanulók lelkében a bajtársiasság érzelmét?

Ezek mind oly kérdések, amelyekre csak igennel felelhetünk. És sajnos, a mi tanulóink már 3 éve nem élvezik az éneklésnek és testgyakorlásnak nemes érzélem fejlesztő hatását. Így vagyunk az ifjúsági könyvtárral is. Mindenki tapasztalhatta önnön magán, hogy a szépirodalmi olvasmányokon nemcsak kellemes szórakozást nyújtanak, hanem nemesítőleg hatnak érzelmeinkre és erkölcsünkre is.

Az iskolának úgyszólván az egyedüli nevelő eszközei a szorosan vett iskolai olvasmányokon kívül az ifjúsági könyvtár művei. De emellett, hogy ezek az olvasmányok nemesítik a tanuló ifjú szívét, lelkét erkölcsi igazságok feltüntetésével, nemes életcélokért folyó küzdelmek elmondásával, nagyon hozzájárulnak a szókincs gyarapításához, a gondolatok helyes és szép kifejezésének készségéhez, sőt az irodalmi tudást is előmozdítja.

Fájó szívvel kell már 3 év óta tapasztalnunk az ifjúsági könyvtár hiányának káros hatását nagyobb tanítványaink előadásában és írásbeli dolgozataik megfogalmazásában.

A vázlatosan elmondottak szerint tanuló ifjúságunk a 3 év alatt oly kár szenved testi épségében, oly elmaradottság éri őt nevelésében és oktatásában, mely kihatással lesz egész életére, amit talán soha nem pótolhat, soha jóvá nem tehet.

Kit ér ezért a felelősség? Vajha ütne már a megváltás órája.

Gróff József
az áll. polg. isk. tanára.

Veszprémi Hírlap, 1917. február 18. 3–4. p.

Hadirecept

Olvastuk, tovább adjuk:

Tízgrammos húsjeggyedet csavard be 3 tojásjeggybe és zsírjeggyel pirítva, süsd szép pirosra szénjeggyeden. A burgonya- és zöldségjeggyedet pácold be jó puhára és habard össze egész hónapra szóló lisztjeggyeddel jó keményre, add hozzá a tej- és cukorjeggyedet és fogyaszd el jó étvággal petróleumjeggyeddel fényesen kivilágított szobádban. Ebéd után mosd meg a kezedet a szappanjeggyel és töröld meg az élelmezési igazolványoddal.

Veszprémi Hírlap, 1918. április 14. 4. p.

Cipőtalp

Tanárok, tanítók cipőtalpat kaptak Veszprémben. Ez az első háborús adomány ebből a szükségletből. A családosak két párt, a magánosok egy párt kaptak féltalpban. Mert kultúrmunkásoknak nem jár több. Tanárnak, tanítónak nincs gyermeke, mint más tisztviselőnek. – Nekik nem jár se gyermeknek, se új cipőhöz egész talp. Mert ők a kis lájblizsebből is előrántják a 200–300 koronát új cipőért. Se bőr, se egész talp. Emeből csak egy pár cipőre való, amabból még fejelésre sem jutott. A gyerekcsőszőknek egy pár cipő is elég ünnepre, hétköznapra, sárban, porban, esőben, szárazban. Így diktálja ezt a demokrácia egyenlőséget hirdető szent igéje... Mindebből az a tanulság, hogy tanárok s tanítók is szervezkedjenek s mint külön hivatalcsoport érvényesítsék jogos igényeiket. Ha más csoport közvetlen úton annyi talphoz jut, hogy családonként 2–3 kg is jut, a tanférfiak csoportját se mellőzhetik. Egyébként csak beosztják őket másodlagosan a szegény hadisegéyesek után.

Veszprémi Hírlap, 1918. március 17. 4. p.

Téli idényre ajánlom nagy választéku raktáramat a legválogatottabb csemege árukban, szárított és konzervált főzelékek.

Vadászati cikkek nagy választékban. Vadakat eladok és veszek.

Saját villanyerőre berendezett gőzkávé pörköldé.

Nyers- és pörkölt kávékban specialista vagyok.

Friss és déligyümölcs.	1 drb. Győri keverék . . . K 1—	Debreceni kolbász kilója . . . K 3:20
1 kg. Califat datolya . . . K 1:40	1 „ Párisi csemege . . . „ 1:40	„ Paprikás szalona . . . „ 3—
1 „ Berber . . . „ 2:80	1 „ Pasianc . . . „ 1:10	„ husos kolozsvári . . . „ 3—
1 Malaga . . . „ 2:80	1 „ „ csokoládés . . . „ 1:40	Prágai sonka kilója . . . „ 2:90
1 Papir mandula . . . „ 3:60	1 kiló Consum Cácsk . . . „ 1:60	1 üveg Allas, Császárkörte,
1 Koszoru füge . . . „ —60		Vanília, Meggy, Curacao,
1 Sultán füge . . . „ 1:80		Kömény likőr 1/2 literes . . . 2—
1 Vegyes görcei gyümölcs cukr. „ 4—	Vegyes áruk.	Tea 1 csom. 1—, 2—, 2:60 és 5 K
1 Narancshély, cukros . . . 2:80	1 kerek trappista sajt . . . K 2:40	Rum, 1 liter Cuba . . . K 2:50
1 Maroni római . . . —60	1 „ „ boszniai . . . 3:40	„ 1 „ Jamaika . . . „ 3:60
100 drb. Narancs prima édes . . 6—	6 drb Imperial (1 dobozba) . . 2—	„ 1 „ Angol . . . „ 7—
100 drb. Citrom nagy . . . 5—	1 „ Camembert . . . 1:40	Pezsgő: 1 üveg Törley . . . 4:70
	1 „ Fromage brie . . . —90	„ 1 „ Litke . . . 4:70
	1 üveg Oroszhal . . . —90	„ 1 „ Eszterházy . . 4:40
Sütemények.	1 „ Rollhering . . . 1:60	„ 1 „ Aubertin . . . 8—
140 drb. Köstlin sütem. vegyes K 2:50	1 dob. Sardinia 32, 52, 80, 1:50, 2—	„ 1 „ G. H. Mumm . . 12—
1 dob. Családi keverék . . . —72	1 „ Pisztráng 64, 1:20 és 2:20 fill.	Pomery 12:50, Moët & Schandor 12:50
	1 „ Ringli . . . 44, 70 90 „	

Postai megrendelések pontosan el lesznek expedálva még aznap.

Tisztelettel **Bakos Kálmán** csemege áruháza **VESZPRÉM.**

Ünnepély a hősök sírjánál

A Veszprémi Dalegyesület, mint eddig is minden évben, az idén november 1-én is lerója kegyeleti adóját az alsóvárosi temetőben levő hősök sírjánál s ünnepség keretében, – melybe az iskolák s hatóságok is beillesztik kegyeleti aktusaikat – elhelyezi az egyesület koszorúját. A Dalegyesület Zsaskovszky Honfi imáját és Farkas-Varga Hősök sírjánál című alkalmi darabját énekli. A Dalegyesület részéről az ünnepi beszédet *Kovács József* székesegyházi sekrestyeigazgató, a Veszprémi Dalegyesület tagja fogja tartani. Az ünnepség d. u. ½ 4 órakor kezdődik.

Gyászünnepély

A veszprémi főgimnázium f. évi nov. 2-án d. e. 9 órakor megtartandó szent mise után ½ 10 órakor a vármegyeház nagytermében az elesett hősök emlékére gyászünnepélyt rendez, amelyre vendégeket is szívesen lát. Az ünnepély után gyűjtést rendezünk az elesett hősök sírjainak gondozására. Az ünnepi beszédet *Babos Dezső* tanár mondja.

Veszprémi Hírlap, 1917. október 21. 4. p.

Diákok katonai előképzése

A besorozott középiskolák tanulóinak katonai szolgálatra való előképzését úgy akarják megvalósítani, hogy a katonai vagy katonasággal összefüggő kérdésekről az ifjúságnak előadásokat tartanak és megfelelő néhány gyakorlatot végeznek. Ezek az előadások a helybeli főgimnázium és kereskedelmi iskola felsőbb osztályú tanulói részére a múlt pénteken kezdődtek s hat egymásutáni pénteken lesznek 12-1 óra között a kaszinó nagytermében. Az első előadást *Cell Sándor* őrnagy tartotta az általános védkötelezettség jelentőségéről és a hadsereg szervezetéről. A következő előadások tárgya a következő: Hadtörténeti áttekintés a világháború alatt helyzetünkről. Tartja *dr. Mohácsy János* főhadnagy. A fegyveres haderő harctéri összeműködése. Tartja *Káulís István* százados. Epizódok a 31.

honv. gy. ezred harctéri életéből. Tartja *Bujdosó József* hadnagy. Az egy éves önkéntesi szolgálattal kapcsolatos tudnivalók. Tartja *Schlemmer Ödön* százados. A háború hatása Magyarország gazdasági életére. Tartja *Neumann Árpád* főhadnagy. Egészségügyi útmutatások. Tartja *Réti Ede dr.* törzsorvos. Hadi térképoltatás. Előadja *Nagy László* alezredes.

Veszprémi Hírlap, 1918. február 17. 4. p.

Megjöttek a 31-esek!

Jöttek már napokon keresztül tömegesen az olasz frontról. Különösen Klagenfurttól oszoltak szét, míg a tisztikar egy része az ezred maradványával együtt maradt *Pallaghy Dezső* ezredes, ezredparancsnok vezetése alatt. A fegyverletétel előtt, megkezdvén a visszavonulást, napokon keresztül harcban álltak az olasszal. Ezekben a harcokban az ezred is egyre fogyott, amíg elérkezett Gemonába, ahol megtörtént a fegyverletétel. Innen gyalogszerrel indultak a trénnel együtt s Klagenfurton és Grácon keresztül vagy 20 napi gyaloglás, 600 kilométer megjárása után jutottak el Szentgotthárdra. Itt jutottak vonathoz. A határt a vesztes hadsereg lélekrázó jelenei dacára is boldog érzéssel lépték át. A város adta ezüst kürtön felhangzott az ima szózata, az ezredes hazafias beszéde nyomában pedig a Himnusz s a csekélyre olvadt ezred fáradt, lerongyolódott vitézei felé szeretettel áradt az édes otthonnak melegsége. Útjuk fárasztó volt, de nem rosszabbította idegen nép gyűlölete. Kikerülték a délszlávok országait s amerre jártak, telhető jó érzéssel fogadták őket. Külön vonaton érkeztek Jutasra pénteken hajnalban. Jövetelüket korábbi időre várták s fogadásukra *Szűllbersdorf* ezredes vezetésével megjelent az ezred itthon levő tisztikara is. A vonat azonban késett s így csak a hazatérők kedves, gondozó bizottsága fogadta őket szeretettel és pompás, kiadós reggelivel. A kora reggelt már Veszprémben köszöntötték, talán 80-an, köztük vagy 20 tiszt s tisztjelölt. Útjukat fehér szőnyeggel borította a korai havas tél s ez helyettesítette a lelkekből feljűk áradó lelkes, átölelő meleg érzésnek fehér virágözönét. A hőseket illető babér helyett a hála édes szózatával, magasztos érzéssel feljűk tárt lelkűnknek dicsőítő himnuszával köszöntjűk őket, mondván: áldjűk Isten, hogy ha megfogyva is, de hisszűk: meg nem törve, az új, talán szebb, boldogabb nemzeti élet erősítésére, gyarapítására, a békekorszak javára koszorús hőseinket visszavezérelte.

Veszprémi Hírlap, 1918. november 24. 3. p.

A veszprémi katonai emlékmű

A veszprémi katonai emlékmű gipsz-modelljét amint említettük, Veszprémbe szállították a héten. A modell a városház nagytermében van közszemlére kitéve s a közönség ott a délelőtti hivatalos órák alatt megtekintheti.

A modell szerint az emlékmű tizenkét méteres sugárban körülfutó oszlopokon nyugvó terasz, amelyből tíz méter magasságban kilenc méteres sugárral képzett, faragott terméskőből alkotott és lefelé egészen a talapzatig haladó körfalazat emelkedik ki, amely öt méterrel magasabban ugyancsak teraszszerűen van kiképezve és egy öt méter magas, hét méteres sugarú, hasonlóan faragott kőből készített kupolát hord. Az emlékműhöz körül-körül lépcsőzet vezet; az egész emlékmű szélessége (alpmérője) a legfelső lépcsőnél huszonnégy méter, magassága pedig húsz méter. A terméskőből álló rész képzéséhez almádi vörös homokkő van tervezve. Az oszlopsoron belül, az emlékmű kör-főfalán kívül a világháborúban elesett honvédhősök nevei lennének fölvsve és pedig a legénységé, a belső oldalán pedig a tisztké. Az egyes teraszokra és a kupolába belül lépcsőzet vezet; az emlékmű belseje imaházszerű – felekezeti jelleg nélkül – amelynek belső berendezése a rendelkezésre álló anyagi eszközökhöz képest lenne meghatározva. Az emlékmű építési költsége 200.000 koronában van előirányozva, ez összeget a veszprémi kiegészítő és népfölkelő parancsnokság négy vármegyéjének területén közadakozásból szándékoznak összegyűjteni. Az emlékmű tervét és modelljét a pozsonyi katonai parancsnokság megbízásából *Baráth Lajos* és *Weinwurm Gusztáv*, jelenleg katonai szolgálatot teljesítő műépítészek készítették. A modell közepén ketté van vágva, síneken kétfelé húzható, úgy hogy a belső berendezés is látható.

Az emlékmű tervével hétfőn foglalkozott az emlékmű bizottság *Weidner Diesel Ernő* alezredes honvéd állomásparancsnok és *Komjáthy László dr.* polgármester elnöklete alatt tartott ülésén. Többek fölszólalása és a tervező építészek magyarázatainak és fölvilágosításainak meghallgatása után a bizottság akként határozott, hogy a kivitel kérdésében való állásfoglalás előtt a modellt közszemlére kiteszi s így mintegy a közönség ítélete alá bocsájta s a bizottságnak három műszaki tagját kiküldi, hogy tanulmányozás után szakvéleményüket terjesszék elő.

Veszprémvármegye, 1916. november 12. 2. p.

Az előzetes tervek szerint a veszprémi világháborús emlékmű a Vásártéren (utóbb Búzapiac tér), a mai Veszprém Hotel épületkomplexum környékén épült volna meg Veszprém, Fejér és Komárom megye elesett 31-es honvédjeinek emlékére.

Veszprémi levél

Írja: Eilgut

Kedves Ernőm!

No az igaz, hogy ezt a levelet sem hamarkodtam el. De hát csak így van az ember. Készül-készül s a levél még is oly lassan készül el. Egyik nap hangulat nincs – majd holnap. Másnap dolga van az embernek, ezért nem ír. A végén azután jön az ultimátum: megnémultál? – na és végre nekifohászkodik. Mostanában pláne nem szabad haragudnod, hogy ennyire meggondoltam a levélírást; fura egy ügy ám az a cenzúra, soh'sem tudja az ember, mikor sejtenek hadititkot levelében s ha ilyesmit nem is találnak, bizony nem azért ragasztja le az ember levelét, hogy amit ír, közhírré legyen. Látod, ez az, amitől én vérbeli untauglich reszketek.

Hogy vagytok Veszprémben? Köszönöm, köszönöm, csak megvagyunk, de nem gondolod, ha én híven beszámolok neked veszprémi impresszióimról s ez a levél valami indiscretio folytán a veszprémiek tudomására jut, mi lehet ebből? Legjobb esetben hősi halál, de nincs kizárva, hogy csúnyább vége lesz az ügynek, egyszerűen elpáholnak. A kedvedért azonban ezt is megreszkírozom.

Valami nagyon alaposan még nem volt módomban megismerni ezt a bakonymenti kis várost, hisz, nem régóta vagyok itt s egyébként sem megy ez oly könnyen, mint béke idején. A társaskörök élete tengődés, a kávéházat – mint tudod – nem nagyon szeretem, vizitekkel pedig nem sokra megy az ember. Fogva tart mindenkit a háború ezer aggsága s ahol érzékenyebben nincsenek is érdekelve, az ilyen családban is szívesebben látnának mondjuk – egy zsák lisztet, mint egy új ismerőst. Szóval nehezen megy egy kissé az ismerkedés; de amit eddig földerítettem: ím halljad.

A városról mit írnak? Remélve, hogy mielőbb szerencsétlatsz, csak a meglepetésekre szeretnék kicsit előkészíteni. Annyit előre is elárulok, hogy turistaszennyvedélyed kielégítésére itt bőségesen lesz alkalmad. Régi történelmi múltú város, a fekvése azonban csak akkoriban lehetett előnyös, amikor az volt a cél, hogy az ostromló ellenség legalább háromszor törje ki a nyakát, mielőtt a vár kapujáig jutna. Szóval nekünk somogyiaknak kicsit: meredek. Csupa hegy-völgy ez a kis hely, hódol is ám mindenki a téli sportoknak. Amint beüt a hidegebb időjárás, jön egy kis hó, esetleg lefagy az eső, egy nagy ródlipálya az egész város; csúszik a város apraja-nagyja, csak úgy korcsolya és ródli nélkül, ki a lábán, ki a – hátán.

Ennek a kies fekvésnek meg van az az előnye, hogy a villanyos balesetektől egyelőre nem kell tartanunk. Talán épp a balesetektől való irtózás az oka, hogy a vasutat sem engedték közel magukhoz a veszprémiek.

Vagy a vigécektől féltek.

Valaminek kellett történni a vasút és a város között, másképp igazán nem érte az ember, miért nem jött közelebb a városhoz a körülbelül háromnegyed órányi távolságra futó vasúti vonal. Még gyanúsabbá lesz az ügy, ha megfigyeljük azt a kis vicinálist, amelyik újabb időben a fővonalról kiindulva kiköt Veszprémben. Mindig hátat fordítva jön a kis hamis; itt valami nagy fasé lehet.

No, de villanyvilágításunk az van. De még milyen! Itt nem égnek ám olyan prózai rendben a lámpák, mint például nálatok. Itt valahogy szebb, rapszódikusabb az üzem, délelőtt nincs áram, délután hol van, hol nincs, este? – néha oly vakítóan égnek a lámpák, hogy semmit nem látni tőlük. Csak egyet nem szeretek: nem tudom kinek a kedvéért pislognak mindig úgy öt óra tájban a lámpák, eleinte ugyan érdekes a dolog, de tudod mindennap ezt is megunja az ember.

Még egy dolog van, aminek eddig nem tudom a nyitját. Hogy nálunk Somogyban akad egy kis sár, azt értem, ott van humusz is, de itt nemcsak a város épült sziklára, hanem még a város környékén is sziklát hány az eke a sok kő miatt. Mindezek ellenére itt oly mesésen van berendezve a dolog, hogy ha az országút rég száraz is a városon kívül, itt benn mi még mindig bokáig, térdig – ki meddig akar – járunk a sárban. Ügyesen csinálják, az már szentigaz. Úgy látszik a kocsik zaját akarják így tompítani s a cipőtalp sem kopik oly gyorsan, mint száraz aszfalton.

Huzamosabb száraz időjárás után, mikor a legnagyobb gondoskodással sem lehet már tovább megóvni a kellemes, lány utcaburkolatot, a gyalogjárókon helyel-közzel előtünedezik az aszfalt. Ennek alkalmazásánál is egy érdekes gyakorlati fogást sikerült megfigyelnem. A legforgalmasabb utcán, a korzón, az aszfaltburkolaton kisebb-nagyobb távolságokban különös folytonossági hiányok, hogy is mondjam – tudod – olyan rianások vannak. Sokáig törtem a fejem, honnét e furcsaság? Végre felvilágosítottak, hogy ez nem fagytól van; én ugyanis erre gondoltam; leöntik a forró aszfaltot, ez hűl, hűl, a végén megfagy s mikor erős a hideg – mint a Balaton jege – rian. De nem így van ám! Ezt egyenesen így akarták. Tehát mesterséges rianások ezek. Itt a korzón óriási a forgalom és néha, ha hevesek az ostromok, nagy a hófejlődés is. Természetes, hogy a nagy teher és hó miatt az aszfaltburkolat nyúlik s ha itt-ott hézagok nem volnának, könnyen

megegnék, hogy helyel-közzel a burkolat feldudorodna. Íme, ezért a rianások az aszfalton. Nem is hinné az ember, hogy ilyen kis városban ilyen ravaszul kieszelnek valamit. A vasúti síneknél tapasztaltam csak ezt eddig, ne de asztfaltjárdánál még sehol sem vitték talán ennyire a technikát.

– Most veszem észre, hogy kifogyott tollam alól a papír és az asztalomon körmölök. Sajnálom, oly sokat szerettem volna még elmondani Neked veszprémi tapasztalataimból, publikumról, szórakozásokról, háborús mozgalmakról, jótékonykodásról, de majd legközelebb. Föltéve persze, hogy életben maradok ezek után. Ha fölbontva kapnád levelem, légy elkészülve a legrosszabbra.

Ölel szerető híved

Jenő!

Veszprémi Hírlap, 1915. december 19. 1–2. p.

Fejérvári József dr. gondolataiból

(Elmélkedések. Egyházmegyei Könyvnyomda. 1905.)

Nem azért kell küzdeni, hogy igazunk legyen, hanem azért, hogy igazság legyen.

*

Az ember képe fény és árnyék különböző arányban összefoglalva; az egyiknél a fény az árnyékot megvilágítja, a másikonál az árnyék a fényt elhomályosítja.

*

A rómaiaknál, ha a színész megbukott s a közönség által kifütyöltetett, levette álarcát és visszalépett a színpadról; a mai társadalom színészei, ha megbuknak és kifütyöltetnek, nem veszik le álarcukat és nem lépnek vissza; ez megszegyenítő különbség a hajdani Róma és a jelen társadalom erkölcei között.

*

Aki mindenkinek tetszeni kíván, olyan mint a rossz óra, mely szüntelen változik és az időt mindig hamisan mutatja.

Veszprém Hírlap, 1911. szeptember 17. 5. p.

Tartalomjegyzék

Beköszöntő (Debreczeni János).....	5
Egy leendő lexikon szócikke	
Csiszár Miklósné emlékére (Praznovszky Mihály)	7
Írásjelek (Hortulanus verse).....	11
Infrastruktúra és ipar	12
Amerikai tanár Veszprémről.....	13
Hol legyen a vármegyei múzeum?	17
Végre megindul a nappali áram (Weisz M. Ignác).....	25
Részlet Veszprém város 1928. évi térképéről	28
A villanytelep városi házi kezelésben	29
Karácsonyest (Novák Pál verse)	30
Megindul a nappali áram (ismét).....	31
Iparvállalat Veszprémben.....	33
Részlet az 1928. évi várostérképről.....	35
A veszprémi kötőgyár.....	36
Új közvágóhíd Veszprémben	38
Városi jéggyár.....	38
A színház és a Korona-szálló a városé.....	40
A szemét fuvarozás házi kezelésbe vétele	42
Heti vers (Internus verse).....	43
A szódavízadó.....	44
A mozi.....	47
Veszprém város vízfogyasztása (Weisz M. Ignác).....	50
A kútnál (Balla Miklós verse).....	53
Részlet Veszprém város térképéről	55
Veszprém város általános csatornázása (Weisz M. Ignác).....	56
Közélet és kultúra	58
Gyermekkori emlékek a Benedekhegyről.....	59
Veszprém város szépítése	61
A Szépítő Egyesület gyűlése	62
Kvasz András Veszprémben	65
A „Veszprémi Szabad Líceum” alakuló gyűlése.....	67
Új fényképészeti műterem Veszprémben.....	71
Recept (Peperci verse)	75
A művészi Veszprém.....	76
Veszprém alkonyatkor (Ribó Zoltán verse)	78
Művészet.....	79
Csikász Imre.....	80

Képkiallítás Veszprémben.....	82
A Bacsányi emléktábla leleplezése	83
A Zeneönképzőkör hangversenye	85
Hangverseny.....	86
Veszprém éjjel (Ribó Zoltán verse)	88
A veszprémi dalegyesület hangversenye	89
A veszprémi dalegyesület az országos dalosversenyen.....	92
Háborús estély.....	100
Felhívás (Gaál Sándor).....	102
Március 15.	105
A csatári búcsú.....	110
A Cserháti Társaskör zászlószentelési ünnepe.....	110
Az Iparoskör ünnepe	112
Farsangi beszámoló	113
Háborús évek.....	117
Veszprémi küldöttség a honvédelmi miniszternél.....	118
Királynapok emléke.....	119
Háborús előjelek	120
Elmentek a honvédek	123
A veszprémi katonakórház	126
Megérkezett az első sebesült „transzport”	133
Hős honvédeink kitüntetése	136
Katonatemetések	137
Jól járt (Vértessy Gyula verse)	138
Az erdélyi menekültek	141
Elnémult harangok.....	143
Az új katonakórház	145
A záróra korlátozása.....	151
A veszprémi áll. polgári fiúiskola háborús helyzete (Gróff József)	153
Megjöttek a 31-esek.....	158
A veszprémi katonai emlékmű	159
Veszprémi levél.....	160